HERMANN HESSE

NARZİSS VE GOLDMUND

2. BASKI

AFA ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATI

Hermann Hesse 1877'de Almanya'nın Calw kasabasında doğdu. İlk şiirini yirmibeş yaşında yazdı. Bunu *Peter Camenzind, Çarklar Arasında, Gertrud, Rosshalde, Demian* ve diğer romanları izledi.

Birinci Dünya Savaşında Alman militarizmini protesto etmek için İsviçre'ye yerleşen, İkinci Dünya Savaşında kitapları Naziler tarafından yakılan Hesse, bu ortamın, sorunlu aile yaşamının ve savaş esirlerine yardım konusundaki yoğun çalışmasının sonucu ağır bir bunalım geçirdi. Jung'un öğrencisi Lang ona psikanaliz tedavisi uyguladı. Lang ile dostluğu Hesse'nin ruhbilime ve Jung'a duyduğu ilgiyi körükleyerek şiirsel iç dünyasını zenginleştirdi. İnsancıllığı, barışseverliği ve insan yaşamını irdeleyen felsefesi, *Bozkırkurdu, Narziss ve Goldmund* ve *Siddhartha* adlı romanlarında özellikle belirgindir.

Das Glasperlenspiel adlı romanından sonra 1946'da Nobel Edebiyat Ödülü de alan Hesse'nin Doğu edebiyatına olan yatkınlığı ve bu konudaki bilgi ve etkinliği, özellikle 1960 yıllarında Amerika'da canlanan Budizm ve Zen Budizmi akımları sırasında en çok okunan yazarlar arasına girmesine neden oldu.

Hermann Hesse 1962 yılında İsviçre'nin Montagnola kasabasında öldü.

Çağdaş Dünya Edebiyatı: 10
AFA - Yayınları: 105

ISBN 975-414-039-1

1. Baskı: Şubat, 1990
2. Baskı: Ocak, 1991

Narziss und Goldmund adlı Almanca orijinalinden çevrilen
bu kitabın Türkçe çeviri hakları
AFA Yayıncılık A.Ş.'ye aitti

Dizgi: AFA Yayıncılık A.Ş.
Baskı: Gülen Ofset
Kapak: Reyo Basımevi

AFA Yayıncılık A.Ş., Sıhhiye Apt. 19/8 Cağaloğlu - İSTANBUL

☎526 39 80

HERMANN HESSE

Narziss ve Goldmund

Çeviren:
Kâmuran Şipal

AFA
YAYINLARI

Birinci Bölüm

Mariabronn manastırının girişindeki zarif çift sütunların sırtında taşıdığı yarım daire biçimindeki kemerin önünde, yolun hemen üstünde bir kestane ağacı vardı; kardeşlerinden ayrı düşmüş Güney'in bir çocuğu; çok zaman önce Roma'ya yaptığı hac ziyaretinden dönen bir hacı tarafından alınıp getirilmiş buraya, koca gövdesiyle soylu bir kestane. Yuvarlak üst kısmıyla yolun üzerine sevecen sarkıyor, rüzgâr esmeye görsün, geniş göğüslü soluyor, baharın görünmesiyle dört bir yanı yeşillik bürüyüp manastırdaki cevizler bile kızılımsı körpe yapraklarla donanırken o hiç acele etmiyor, ancak gecelerin iyice kısaldığı günler gelip çattığında egzotik bir hava taşıyan çiçeklerini tutam tutam yapraklar arasından beyazımsı yeşil mat ışınlar halinde ileri sürüp çevreyi alabildiğine uyarıcı, insanı bunaltan güçlü ve buruk bir kokuya boğuyor, güzün ise ağaçlardan meyveler çoktan devşirilip bağlar bozulduğunda giderek altın sarısına dönüşmüş doruklarından hazan rüzgârıyla dikenli yemişlerini aşağı salıyordu. Kimi yıllar olgunlaşmadan kalan kestaneleri manastırdaki oğlanlar kavga döğüş kapışıyor, güneyden gelen başrahip yardımcısı Gregor bunları odasındaki şöminenin ateşinde kızartıyordu. Güzelim kestane, manastır girişinde yabancı ve sevecen sallayıp duruyordu dallarını; bir başka iklimin ağacı; ince ve nazlı duygular, hafif üşümeler içinde; girişteki kum taşından ince ve zarif çift sütunlarla kemerli pencerelerin, saçakların ve direklerin mermer bezekleriyle gizliden akraba; güneyli yabancılar tarafından sevilip el üstünde tutuluyor, yöre

halkı tarafından ise egzotik bir gözle bakılarak hayretle seyrediliyordu.

Şimdiye kadar pek çok kuşaktan manastır öğrencisi gelip geçmişti bu yabancı ağacın altından; koltuklarında yazı tahtaları, çene çalıp gevezelik ederek, gülüp oynayarak, çekişip didişerek, mevsimine göre bazen yalnayak, bazen ayaklarında iskarpinler, ağızlarında bir çiçek, dişlerinin arasında bir ceviz ya da ellerinde bir kartopu. Eskileri gidip yenileri gelmiş, birkaç yılda bir eski yüzlerin yerini yenileri almıştı; çoğu birbirine benzeyen yüzler, sarışın kıvırcık saçlı. İçlerinden bazıları manastırda kalıp ilkin rahip adayı, ardından rahip oldu bunların, saçlarını kazıttı, sırtına cüppe geçirip zünnar bağladı beline, kitaplar karıştırdı, öğrenci yetiştirdi, yaşlanıp kocadı zamanla ve bu dünyadan göçüp gitti. Öğrenimleri sona eren kimilerini de anne ve babaları manastırdan gelip aldı; şatolara, saraylara döndü kimi, kimi de tüccar ve esnaf babalarının konaklarına. Hayata atıldılar derken, oyun ve mesleklerini icra ettiler, günlerden bir gün nasılsa akıllarına esip manastıra şöyle bir ziyarette bulundukları oldu, evlenip çoluk çocuğa karıştılar, sevgili oğulcuklarını manastırdaki okula getirip rahiplerin ellerine teslim ettiler, başlarını kaldırıp gülümseyerek ve düşüncelere dalarak bir süre kestane ağacına baktılar, geçmiş günleri yaşadılar yeniden. Manastırın hücre ve salonları, görkemli kemerli pencereleri ve kırmızı taştan dimdik yükselen çift sütunların arası yaşamla kaynaştı, öğretmen, öğrenci ve yöneticilerle dolup taştı hep. Pek çok sanat ve bilim burada tahsil edildi, bir miras gibi bir kuşaktan öbürsüne aktarıldı, uhrevi ve dünyevi, aydınlık ve karanlık pek çok kitap kaleme alındı burada ya da yorumlandı, değişik sistemler geliştirildi, eskilerin yapıtları derlendi, süslü yazılar döşenildi, halk inancına özenle sahip çıkıldı ya da gülümsenip geçildi. Bilginlik ve dindarlık,

safdillik ve kurnazlık, dört İncil'deki hikmet ve Yunan bilgeliği, ak büyü ve kara büyü, bütün bunların hepsinden biraz bir şeyler serpildi, boy attı manastırda, hepsi filizlenip göverecek zemin buldu. İnziva, tövbe ve istiğfar, birarada keyif çıkarmalar, rahat yaşamalar, hepsi için de yer vardı manastırda. Bunlardan hangisinin ağır basacağı ve hangisinin üstünlüğü ele geçireceği manastırı yöneten başrahibin kişiliğine ve dönemin havasına bağlı kaldı. Kimi zaman manastır cin ve şeytanları kovup defetmedeki başarısıyla ün salarak ülkenin çeşitli yörelerinden gelen ziyaretçilerin uğrak yeri oldu, kimi zaman eşsiz güzellikteki müziğiyle, kimi zaman hastaları şifaya kavuşturup kerametler gösteren ermiş bir kişiyi sinesinde barındırmasıyla, bazen de turnabalığı çorbası ve geyik karaciğerinden hazırlanmış börekleriyle tanınıp ün yaptı kendine. Ama her zaman, ister sofu ya da pek dindar sayılmayan, ister orucunda perhizinde ya da boğazına düşkün semirmiş, her zaman biri çıktı rahip ve öğrenciler arasından, manastıra gelip burada yaşayarak burada ölen pek çok kişi içinden hep biri çıktı, ötekilerden öne geçip, dikkatleri üzerine çekti, herkesin sevip saydığı ya da korkup çekindiği biri, Tanrının seçilmiş bir kulu adeta, kendisiyle aynı dönemde manastırda bulunanların çoktan unutulup gitmesine karşın adı hâlâ ağızlardan düşmeyen biri.

Ve şimdi yine Mariabronn manastırında önde gelip dikkatleri üzerine çeken iki kişi vardı, biri yaşlı, biri genç. Yatakhaneleri, ibadet yerlerini ve sınıfları dolduran manastır sakinleri arasında iki kişi vardı ki, herkes bilip tanıyordu onları, herkes kendilerine saygı gösteriyordu. Yaşlısı Başrahip Daniel idi, genci manastır öğrencilerinden Narziss. Rahip adaylığına henüz yükselmişti Narziss, ama manastırdaki tüm geleneksel uygulamalara karşın şimdiden, özellikle Yunanca dersinde kendisinden öğretmen olarak

yararlanılmaktaydı. Gerek Başrahip Daniel, gerek rahip adayı Narziss, ikisi de manastırda sözü geçen kimselerdi; manastırın öbür sakinlerince göz altında tutuluyor, merakla izleniyor, kendilerine hayranlık besleniyor, kıskançlık duyuluyor, ikisi de çeşitli suçlama ve dedikodulara konu ediliyordu.

Manastırdakilerin çoğu seviyordu başrahibi, hiç düşmanı yoktu, iyi yürekli, saf ve alçakgönüllüydü. Ne var ki, manastırdaki bilgin kişilerin başrahibe karşı duyduğu sevgiye biraz da tenezzül karışmaktaydı; çünkü Başrahip Daniel bir aziz olabilirdi, ama bilgin değildi. Bilgelik saflığıyla donatılmış olmak gibi üstün bir özelliğe sahipti, ama Latincesi pek ileri sayılmazdı, hele Yunancası hiç yoktu.

Manastırda fırsat düştükçe başrahibin saflığına gülümsemeden duramayan üç beş kişi Narziss'in, bu harika oğlanın, kıvrak Yunancası, şövalyelere özgü kusursuz davranışı, suskun ve ruha işleyen filozofça bakışı, zarif, kıvrak, keskin hatlı dudaklarıyla bu yakışıklı delikanlının büyü ve cazibesine inadına daha çok kendilerini kaptırıyordu. Narziss'teki soyluluk ve inceliğe hemen herkes bayılmaktaydı, pek çok kişi ona gönül vermişti. Beri yandan, Narziss'in bu kadar durgun davranmasına, kendini hiç koyvermemesine, nazik ve kibar tavırlarına kırılıp gücenenler de vardı.

Gerek Başrahip Daniel, gerek rahip adayı Narziss, her biri seçilmişlik yazgısını kendince sırtında taşıyor, her biri manastırda kendince hükümranlığını sürdürüyor, her biri kendince acı çekiyordu. İkisi de birbirine, manastırın öbür sakinlerine karşı duyduklarından daha çok yakınlık ve sevgi duyuyor, öyleyken birbirlerinin vuslatına erişemiyor, biri öbürsünün ateşinde ısınamıyordu. Başrahip Daniel, Narziss'e alabildiğine özen ve titizlikle davranıyor, alabildiğine kollayıp gözetiyor onu, eşine seyrek rastlanır, na-

rin, belki vaktinden çok önce olgunluğa kavuşmuş, belki birtakım tehlikelerin tehdidi altında gördüğü bu delikanlı için kaygılanıp tasalanıyordu. Narziss, başrahibin her buyruğuna, her öğüdüne, her övgüsüne yakışık alır tarzda kulak veriyor, hiç itiraza kalkışmıyor, asla suratını asmıyordu. Başrahibin yargısı doğruysa Narziss'in bir tek kötü huyu vardı, o da kendini beğenmişlikti ve Narziss bu kötü huyunu şaşılası bir ustalıkla gizlemesini biliyordu, toz kondurulacak hiçbir yanı yoktu kıcasası, kusursuz biriydi ve herkesten üstündü. Ne var ki, bilgin kişiler dışında manastırdaki dostları parmakla sayılacak kadar azdı, kibarlık ve soyluluğu çevresindekileri üşüten bir hava gibi kendisini sarıp sarmalıyordu.

Bir defasında Narziss'in günahını çıkaran Başrahip Daniel: "Narziss," dedi. "Senin hakkında insafsız bir yargıya varmışım, suçumu itiraf ediyorum. Sana genellikle kendini beğenmiş biri gözüyle baktım, böyle davranmakla haksızlık ettim belki. Büyük bir yalnızlık içinde yaşıyorsun, benim genç dostum, tek başınasın, pek çok hayranın var, ama dostlardan yoksunsun. Hani bazen bir fırsat çıksın da kınayayım, ayıplayayım istiyorum seni. Ama ne gezer! Dilerdim ki sen yaştaki delikanlılarda normal sayılacağı gibi bazen yakışıksız bir davranışta bulunasın. Ama nerede! Bazen senin bu haline tasalanmadan duramıyorum, Narziss."

Narziss, koyu renk gözlerini kaldırıp yaşlı başrahibe baktı.

"Benim yüzümden tasaya kapılmanızı istemezdim, Aziz Peder. Belki gerçekten kendini beğenmiş, kibirli biriyimdir. Böyle bir şey sözkonusuysa, cezalandırın beni! Bazen kendi elimle kendimi cezalandırmak geliyor içimden. Beni bir süre inzivaya yollayın ya da şimdikinden daha alt kademedeki işlerde görevlendirin."

"Bu söylediğin iki şey için de pek gençsin, sevgili dostum," diye cevapladı başrahip. "Kaldı ki yabancı diller konusunda ve mantık alanında pek yeteneklisin. Seni alt kademedeki işlere koşmak, sendeki bu Tanrı bağışlarını sokağa atmak sayılır. Kimbilir, belki ilerde bir öğretmen, bir bilgin olacaksın. Kendin de bunu arzulamıyor musun?"

"Bağışlayın, Aziz Peder, kendi isteklerim konusunda pek doğru dürüst bir fikrim yok. Bilimle uğraşmak her zaman bana kıvanç verecek. Zaten başka türlüsü düşünülebilir mi? Ancak, sanırım bilim tek uğraş alanımı oluşturmayacak. İnsanın yazgısını ve bu dünyadaki görevini yalnız istekler belirlemez sanırım. Başka şeyler, önceden takdir edilmiş kimi şeyler de rol oynar bu konuda."

Narziss'in söylediklerini dinleyen başrahibin yüzünü ciddi bir ifade bürüdü. Ama yine de yaşlı çehresinde bir gülümsemeyle şöyle dedi: "İnsanları tanıdığım kadarıyla, hepimiz de, hele gençliğimizde kaza ve kaderle kendi isteklerimizi birbirine karıştırma eğilimi gösteririz biraz. Ama madem ki sen hakkında takdir edileni önceden bildiğine inanıyorsun, konuş, bir şey söyle bu konuda! Nedir sence bu dünyadaki görevin?"

Narziss yarı yumdu gözlerini; koyu renk gözleri siyah kirpiklerinin altında kayboldu. Susup sesini çıkarmadı.

Uzun bir bekleyişten sonra: "Haydi konuş, sevgili oğlum!" dedi başrahip. Narziss, gözlerini yere indirerek alçak sesle konuşmaya başladı.

"Bana kalırsa, Aziz Peder, hakkımda takdir kılınan gelecek, burada manastırda kalıp manastırda yaşamaktır. Öyle sanıyorum ki keşiş olacak, rahip olacağım ilerde, başrahip yardımcısı, belki de başrahip. Doğrusu ben öyle istiyorum diye buna inanıyor değilim. Benim gözüm mevki sahibi olmakta değil. Ama sözünü ettiğim mevkiler bir görev olarak omuzlarıma yüklenecek."

Bunun üzerine her ikisi de uzun zaman sustu. Derken: "Neden böyle bir inanca kapılıyorsun? Bilginlik dışında acaba sendeki hangi özelliktir ki, böyle bir inançta açığa vuruyor kendini?" diye sordu başrahip.

"Bu özellik," dedi Narziss ağır ağır konuşarak, "insanların huyunu suyunu ve haklarındaki ilâhi takdirin ne yolda olduğunu sezmemdir. Bu sezgi yalnız kendim için değil, başkaları için de sözkonusu; başkalarını denetim altında tutarak onlara yararlı olmaya zorluyor beni. Manastırda yaşamak alnıma yazılmasaydı, ya bir yargıç ya da bir devlet adamı olurdum çaresiz."

Başrahip kafasını sallayarak: "Olabilir," dedi. "Peki, insanların karakterini anlayıp yazgılarını keşfetme yeteneğini pratikte denedin mi hiç?"

"Evet, Aziz Peder."

"Şimdi bunu bir örnek üzerinde kanıtlayabilir misin?"

"Elbette."

"Güzel. Rahip kardeşlerimin sırlarını kendi bilgileri dışında öğrenmeyi arzu etmeyeceğime göre, acaba benimle, ben Başrahip Daniel'le ilgili olarak bilip sezdiklerini açıklar mısın?"

Narziss, gözkapaklarını kaldırıp başrahibin gözlerinin içine baktı.

"Bu bir emir mi, Aziz Peder?"

"Evet."

"Konuşmam güç, Aziz Peder."

"Seni konuşmaya zorlamak da benim için güç, genç dostum, ama öyleyken yapıyorum bunu. Haydi konuş!"

Narziss başını eğdi ve fısıldar gibi şunları söyledi: "Hakkınızda bildiklerim fazla bir şey değil, Aziz Peder. Şu kadarını söyleyebilirim ki, kendini Tanrının hizmetine adamış birisiniz; koca bir manastırı yönetmektense bir keçi sürüsüne çobanlık yapsanız ya da kıyı köşedeki bir kilisede inzi-

vaya çekilip ibadet vakitlerinde çan çalsanız ve günah çıkartmaya gelecek köylülerin günahlarını çıkartsanız daha çok sevinirdiniz. Kutsal Meryem Ana'ya içinizde ayrı bir sevgi beslediğinizi ve en çok ona yakardığınızı biliyorum. Manastırda öğretilen eski Yunan bilimleriyle diğer bilimler size emanet edilmiş genç öğrencilerin ruhlarında karmaşa yaratıp onlar için tehlike oluşturmasın diye Tanrıya dua ediyorsunuz bazen. Bazen de yardımcınız Gregor'a karşı sabrınızın taşmasını önlemesi için Tanrıya niyazda bulunuyorsunuz. Vakti saati gelince size rahat bir ölüm nasip etmesi için arada bir Tanrıya el açtığınız da oluyor. Ve bu son dileğiniz gerçekten yerine gelecek, Tanrı size rahat bir ölümle ölmeyi nasip edecek, Aziz Peder."

Başrahip Daniel'in küçük kabul salonunu bir sesizlik bürümüştü. Sonunda yaşlı başrahip konuşmaya başladı:

"Sen romantik birisin Narziss, hayaller görüyorsun," dedi nazik ve güler yüzlü. "Dindarlık taşan dost hayaller de insanı yanıltabilir; benim bunlara güvenmediğim gibi, sen de güvenme sakın! Benim bu konuda neler düşünüp içimden neler geçirdiğimi söyleyebilir misin?"

"Düşündüklerinizin pek dostça şeyler olduğunu söyleyebilirim, Aziz Peder. Şöyle geçiriyorsunuz içinizden: 'Bu genç öğrencinin durumu sallantılı biraz, hayaller görüyor, belki de gereğinden çok tefekküre daldığı için. Kendisini tövbe ve istiğfara davet etmem yerinde olacak belki, yararı dokunacaktır. Ama aynı tövbe ve istiğfarı ben kendi üzerimde de uygulayacağım.' İşte az önce kafanızdan geçenler, Aziz Peder!"

Başrahip Daniel ayağa kalktı. Gülümseyerek eliyle işaret edip, Narziss'e gidebileceğini bildirdi.

"Pekâlâ, şimdilik bu kadar. Gördüğün hayalleri fazla ciddiye alma! Tanrı bizlerden yalnız hayaller değil, başka şeyler de bekliyor. Diyelim kendisine rahat bir ölüm müj-

delemekle yaşlı birinin gönlünü hoş ettin. Diyelim bu kişi senin müjdeni zevkle dinledi. Tamam, iş bu kadarla kalsın şimdi. Yarın, sabah âyininden sonra tesbih duasında bulunacaksın, ama öyle dilinin ucuyla değil, kendini vererek, huşuyla, teslimiyetle. Ben de aynı şeyi yapacağım. Artık gidebilirsin, Narziss, yeterince konuştuk!"

Bir defasında da başrahibin arabuluculuk yapması gerekmişti; Narziss ile manastırdaki öğretim görevlisi rahiplerin en genci arasında öğretim planındaki bir noktayla ilgili olarak görüş ayrılığı başgöstermişti. Narziss öğretim planında bazı değişikliklere gidilmesini büyük bir ısrarla savunuyor, görüşünün doğruluğu için de inandırıcı birtakım kanıtlar öne sürüyordu. Gelgelelim, Peder Lorenz bir çeşit kıskançlıkla Narziss'e karşı çıkmaktaydı. Sorun pek çok kez ele alınıp hiçbirinde anlaşma sağlanamamış, dargın susmalar ve surat asmalarla geçen pek çok günün ardından aynı konuya yeniden dönülmüştü. Sonunda Peder Lorenz biraz gücenik bir tonla: "Bak Narziss," demişti, "şu tartışmayı artık kapatsak iyi olacak. Biliyorsun, bu konuda karar yetkisi sende değil, bende. Sen benim meslektaşım değil, bir yardımcımsın, bana uymak zorundasın. Ama mademki sen işin bu kadar üzerinde duruyorsun, mademki benim sana üstünlüğüm de bilgi ve yetenek değil, yalnızca yetki bakımındandır, ilgili konudaki kararı ben vermeyeceğim, durumu başrahibe açacak, ondan bir karar vermesini isteyeceğiz."

Öyle de yaptılar. Başrahip Daniel, her iki bilgin kişinin gramer öğretimiyle ilgili görüşlerini sabırla ve nazikçe dinledi. Narziss ve Peder Lorenz konuyla ilgili düşüncelerini ayrıntılı biçimde ortaya koyup bunların gerekçelerini açıkladıktan sonra neşeli bir yüzle her ikisini süzdü, yaşlı başını bir iki sallayıp şöyle söyledi: "Aziz kardeşlerim! Benim bu konudan sizin kadar anladığımı sanmıyorsunuz herhal-

de. Narziss'in okul işine böyle can ve gönülden sarılması, öğretim planında düzeltmeler yapmak istemesi övülecek bir davranış. Ne var ki, amiri durumundaki kişi kendisiyle aynı görüşü paylaşmıyorsa susup boyun eğmesi gerekir. Manastırdaki disiplin ve itaat ruhu sizin bu tartışmanızdan zarar görecekse, öğretim planında sağlanacak bütün iyileştirmeler neye yarar. Dolayısıyla, itaatte kusur ettiği için Narziss'i ayıplamadan geçemeyeceğim. Dileğim, siz genç bilginlerin başında sizin kadar zeki sayılmayacak amirlerin hiç eksik olmaması. Kibir ve büyüklenmeye bunun kadar iyi gelecek bir başka ilaç yoktur." Babacanlık taşan şaka karışımı bu sözlerle Başrahip Daniel, rahip adayı Narziss'le Peder Lorenz'i uğurladı. Ama sonraki günler gözlerini üzerlerinden ayırmadı onların, aralarında eskisi gibi bir anlaşma ve uzlaşma havasının esip esmediğine dikkat etti.

Günlerden bir gün, o zamana kadar pek çok yüzün görünüp kaybolduğu manastırda yeni bir yüz belirdi. Fazla dikkati çekmeyen, öyle çarçabuk unutulup gidecek bir yüz değildi bu, bir delikanlının yüzüydü; babası tarafından çok önceden manastırdaki okula yazdırılan delikanlı bir ilkbahar günü çıkıp gelmiş, girişin önündeki kestane ağacına atlarını bağlayan babayla oğulu manastırın kapıcısı karşılamıştı.

Oğlan, başını kaldırıp kış çıplaklığından henüz sıyrılamamış ağaca baktı. "Hiç böyle bir ağaç görmemiştim," dedi. "Güzel ve garip bir ağaç. İsmi ne acaba, bilmek isterdim."

Tasa ve kaygıya gömülmüş asık suratıyla yaşlıca bir adamdı babası, oğlunun bu sözleri karşısında oralı olmadı. Ama delikanlıya hemen içi kaynayan kapıcı, ağaç konusunda istediği bilgiyi verdi kendisine. Oğlan, nazikçe teşekkür edip elini uzatarak: "Adım Goldmund," dedi. "Bu ma-

nastırda okuyacağını." Kapıcı dostça gülümsedi, önlerine düşüp babayla oğlu kapıdan geçirdi, taş merdivenlerden çıkardı. Ve Goldmund hiç ürküntü duymadan manastırdan içeri ayak attı böylece, geldikleri yerde şimdiden kendileriyle dostluk kurabileceği iki şeyin varolduğu duygusu gönlünde uyanmıştı, biri ağaçtı bunların, ötekisi kapıcı.

Babayla oğul ilkin okulun müdürü, akşamüstü de bizzat başrahip tarafından kabul edildi. İmparator hazretlerinin hizmetinde çalışan memur baba, oğlunu önce okulun müdürüne, ardından başrahibe tanıttı. Birkaç gün manastırın konuğu olmaya buyur edildiyse de, sabahleyin dönmesi gerektiğini açıklayarak ancak bir gece için daveti kabul etti. Atlardan birini manastıra bağışladı ve bağışı geri çevrilmedi. Rahiplerle soğuk bir atmosfer içinde nazik bir söyleşi izledi bunu; ama gerek başrahip, gerek okulun müdürü bu arada saygıyla susan Goldmund'a kıvançla bakıp durdular, tatlı ve narin bir oğlandı, hemen sevmişlerdi kendisini. Ertesi gün uğurlar olsun deyip yolcu ettiler babasını, oğlunu ise can ve gönülden manastırda alıkoydular. Goldmund manastırdaki öğrencilere tanıtıldı ve öğrencilerin yatakhanesinde bir yatak ayrıldı kendisine. Delikanlı, ata binmiş tekrar geldikleri yere dönen babasını saygılı ve mahzun bir yüzle yolcu etti, babası buğday ambarıyla değirmen arasından atını sürüp manastırın dış avlusunu geçtikten sonra kemerli dar kapıdan çıkarak gözden kaybolana kadar oracıkta dikildi, arkasından baktı babasının. Başını çevirdiğinde, uzun ve sarışın kirpiklerinden bir damla gözyaşı sarkıyordu; hemen o anda kapıcı yetişti, okşar gibi omzuna vurdu Goldmund'un.

Onu avutmak isteyerek: "Küçük bey üzülmesinler," dedi. "Buraya gelenlerden pek çoğu başlangıçta evini özler biraz, annesini, kardeşlerini arar. Ama kısa süre sonra sen

de göreceksin, manastır da pekâlâ yaşanacak bir yer, hem de hiç fena sayılmayacak bir yerdir."

"Teşekkür ederim, Aziz Peder," diye karşılık verdi Goldmund. "Ama kardeşlerim yok benim, annem de yok, bir tek babam var."

"İyi ya, burada arkadaş bulacaksın kendine, pek çok bilgi edinecek, müzikle uğraşacaksın, şimdiye kadar bilmediğin oyunlar oynayacak, bilmediğin bir sürü yeni şeyle karşılaşacaksın. Göreceksin bak! Ve yardımına başvuracağın bir dost aradın mı, bana gelebilirsin."

Goldmund, gülümseyerek kapıcıya baktı. "Çok teşekkür ederim. Bana bir iyilikte bulunmak isterseniz, babamın manastıra bağışladığı atın yanına götürün beni lütfen. Kendisine bir merhaba demek, benim gibi onun da rahatı iyi mi, bir bakmak isterdim."

Bunun üzerine kapıcı hemen Goldmund'u alıp buğday ambarının yanıbaşındaki ahıra götürdü. Ilık bir loşluğa gömülmüştü içerisi, keskin bir at kokusu, gübre ve arpa kokusu duyuluyordu. Bir tavlanın önünde, kendisini buraya kadar sırtında taşıyıp getirmiş doru atı gördü Goldmund. At da onu tanımış, ona doğru boynunu uzatmıştı. Goldmund iki eliyle hayvanın boynuna sarıldı, alnını onun geniş ve beyaz benekli alnına bastırdı, okşayıp sevdi atı, ağzını kulağına yaklaştırıp fısıldıyarak şöyle dedi: "Merhaba Bless, sevgili atım benim, canım atım, nasılsın, iyi misin? Hâlâ seviyor musun beni? Yiyeceğin var mı? Hâlâ evimizi düşünüyor musun? Bless, canım benim, sevgili atım, ne iyi oldu da burada kaldın, sık sık gelip görebileceğim seni." Sabahleyin kahvaltıda bir kenara ayırdığı bir parça ekmeği kolunun yeninden çıkararak hayvana uzattı. Sonra atına veda ederek kapıcının peşinden yürüdü; avludan geçtiler. Büyük bir kentin pazar yeri kadar genişti avlu, sağda solda ıhlamur ağaçları görülüyordu. Manastırın iç girişin-

de Goldmund elini uzattı, teşekkür etti kapıcıya. Derken bir gün önce kendisine gösterilen sınıfa nereden gidileceğini unuttuğunu anladı, güldü biraz, kızarıp bozardı, sonra onu sınıfa kadar götürmesini rica etti kapıcıdan, kapıcı da seve seve yaptı bunu. Goldmund, sınıfa girdiğinde sıralarda oturmuş bir sürü oğlan gördü; öğretmen yardımcısı Narziss başını çevirip Goldmund'a baktı.

"Adım Goldmund," dedi Goldmund: "Yeni geldim okula."

Narziss bir iki kelimeyle hoş geldin dedi, selamladı Goldmund'u gülümsemeden ve arka sırada kendisine bir yer gösterdi, hemen ardından derse devam etti.

Goldmund, gösterilen yere oturdu. Karşısında bu kadar genç bir öğretmen bulmasına şaşırmıştı, olsa olsa birkaç yaş büyüktü kendisinden. Genç öğretmenin öylesine güzel, kibar, öylesine ağırbaşlı, ama aynı zamanda öylesine alımlı biri olmasına hem hayret etmiş, hem pek sevinmişti. İlkin kapıcı kendisine dostça davranmış, sonra da başrahip ona hayli güleryüz göstermişti. Ayrıca, ahırda Bless vardı ve evden bir parçaydı Goldmund için. Şimdi de bu şaşılacak kadar genç öğretmen çıkmıştı karşısına, bir bilgin gibi ağırbaşlı, bir prens gibi ince. Ya o kendine hâkim, serinkanlı, önyargılardan uzak sürükleyici sesi! Goldmund, derste neden söz edildiğini hemen kavramadıysa da, bir şükran hissiyle anlatılanları dinledi. Bir rahatlık duydu içinde, iyi yürekli, cana yakın insanların arasına düşmüştü ve bu insanları sevmek, onların dostluklarını kazanmak için çaba göstermeye hazırdı. Sabahleyin yatakta uyandığı zaman ruhunda bir sıkıntı hissetmişti, ayrıca uzun sürmüş yolculuğun yorgunluğu vardı hâlâ üzerinde. Babasından ayrılırken de biraz ağlamadan yapamamıştı. Ama şu an geçmişti hepsi, durumundan memnundu. İkide bir gözlerini dikip uzun uzun genç öğretmene baktı,

onun dimdik endamlı vücudu, serinkanlı çakıp sönen gözleri, bir duruluk ve sağlamlıkla heceleri biçimlendiren diri ve gergin dudakları, adeta kanatlanmış uçan yorulmaz sesi içini kıvançla dolduruyordu.

Ama ders sona erip öğrenciler gürültüyle yerlerinden kalkınca, birden irkildi Goldmund, hanidir uyuduğunu farkederek biraz utanır gibi oldu. Üstelik uyuduğunu sıra arkadaşları da farketmiş, kulaktan kulağa fısıldayarak öbür öğrencilere de duyurmuşlardı. Genç öğretmenin salondan çıkmasıyla öğrencilerin Goldmund'u dört bir yandan sıkıştırmaya, çekip çekiştirmeye, itip kakmaya başlaması bir oldu.

"Nasıl, uykunu aldın mı bari?" diye sordu içlerinden biri sırıtarak.

"Öğrenci diye buna derler," dedi bir başkası alay yollu. "İlerde mutlaka kilise büyükleri arasına karışır seninki! Baksana daha ilk derste leş gibi uyuyor!"

Oradan bir diğeri: "Haydi yatağa götürüp yatıralım küçük bebeği!" diye atıldı. Bunun üzerine hemen kollarına ve bacaklarına sarıldılar Goldmund'un, gülüp eğlenerek onu sınıftan çıkarmaya kalktılar.

Hayli korkuya kapılan Goldmund'un tepesi attı birden; sağa sola yumruklarını salladı, kurtarmaya çalıştı kendini, kendisi de oradakilerin birkaçından yumruk yedi. Sonunda yere bırakıldı, ama öğrencilerden biri hâlâ bir ayağını tutmuş koyvermiyordu. Goldmund, salladığı tekmelerle güç bela kurtardı ayağını, karşısına gelen ilk öğrencinin üzerine atıldı, derken kıran kırana bir dövüş başladı. Rakibi iri yarı bir oğlandı, herkes açgözlü bir merakla bu düelloyu izliyordu. Pek dize gelmeyen, hatta rakibine okkalı birkaç yumruk indiren Goldmund, içlerinden neredeyse bir tekinin bile ismini bilmediği öğrenciler arasında taraftarlar edinmişti kendine. Ama ansızın herkes çil yavrusu

gibi dağılıp ortadan kayboldu. Hemen ardından okulun müdürü Peder Martin içeri girdi, tek başına oracıkta kalmış Goldmund'un karşısına gelip dikildi, hayretle onu süzdü; Goldmund'un mavi gözleri, biraz yara bere içindeki hayli kızarmış bir yüzün gerisinden neye uğradığını şaşırmış, Peder Martin'e bakıyordu.

"Ee, söyle bakalım, bu halin ne?" diye sordu Peder Martin. "Sen Goldmund'sun yanılmıyorsam, değil mi? Yoksa sana bir şey mi yaptı bu haylazlar?"

"Hayır," dedi Goldmund. "Hakkından geldim onun."

"Kimin?"

"Bilmiyorum. Hiçbirini tanımıyorum henüz. Biri benimle dövüştü."

"Ya? Kavgaya kim başladı ilkin, sen mi, o mu?"

"Bilmiyorum. Sanırım o değil. Benimle alay ettiler, ben de kızdım."

"Eh, güzel bir başlangıç doğrusu! Bak, şunu bir kez yaz kafana: Bir daha sınıfta kavga dövüşe kalkışırsan, cezadan yakanı kurtaramazsın. Haydi şimdi ikindi kahvaltısına, marş marş!"

Gülümseyerek Goldmund'un arkasından baktı Peder Martin. Mahcup, oradan bir an önce uzaklaşmaya bakan Goldmund bir yandan yürüyor, bir yandan da kavga sırasında dağılmış saçlarını eliyle düzeltmeye çalışıyordu.

O da Peder Martin gibi düşünmekteydi, manastır yaşamında ilk yaptığı iş pek çirkin ve aptalca bir şey olmuştu; derin bir pişmanlık duygusuyla arkadaşlarını arayıp buldu, ikindi kahvaltısına oturmuştu hepsi. Goldmund'u aşkolsun der gibi güleryüzle karşıladılar, Goldmund da centilmenlik gösterip kavga ettiği oğlanla barıştı, bundan böyle öğrenci arkadaşlarının arasına kabul edilmiş hissetti kendini, bir rahatlık duydu.

Zamanla herkesle dostluk kurmasına karşın gerçek bir dost edinmesi biraz uzun sürmüştü Goldmund'un; öğrenci arkadaşları arasında kendisine özel bir yakınlık, hele sevgi duyduğu kimse yoktu. Beri yandan, öğrenci arkadaşları, daha çok cana yakın, ama kavgacı biri diye baktıkları o yaman boksör Goldmund'un okulda örnek öğrenci ününe kavuşmak için uğraşıp didinen gayet sessiz ve uysal biri çıkmasına şaşırmıştı.

Manastırda iki kişi vardı Goldmund'un içten yakınlık duyduğu; kendilerinden hoşlanıyor, sık sık onları düşünüyor, onlara karşı ruhunda hayranlık, sevgi ve saygı besliyordu: Biri Başrahip Daniel, öbürü genç öğretmen adayı Narziss. Başrahibe daha çok ermiş gözüyle bakıyor, ondaki saflık ve iyi kalplilik, ondaki tasa ve düşünce dolu aydınlık bakışlar, buyruklar verip yönetmeyi alçakgönüllülükle çevresindekilere bir hizmet gibi yerine getiriş, o kusursuz ve suskun tavırlar, bütün bunlar Goldmund'u büyük bir güçle kendisine çekiyordu. Ah, bu dindar zatın kişisel hizmetine bakan biri olsa, hep yanında bulunup dediklerini yapsa ve hep hizmetine koşsa, içindeki itaat ve teslimiyet eğilimini bir özveriyle ona sunup dursa, ondan lekesiz, soylu ve kutsal bir yaşamın nasıl gerçekleştirileceğini öğrense, dünyalar kendisinin olacaktı. Çünkü Goldmund'un niyeti yalnız manastırdaki okulu bitirmek değil, mümkünse manastırdan hiç ayrılmamak ve tüm yaşamını Tanrıya adamaktı; arzuladığı şeydi bu onun, babasının dilek ve buyruğuydu, belki Tanrının kendisi de böyle takdir etmişti. Hani kimse bu yakışıklı, bu gösterişli delikanlının dış

görünüşünden böyle bir şey çıkaramasa da, sırtına yüklenmiş bir yük vardı Goldmund'un, aileden gelen bir yük, bir şeyin kefaretini ödeme, bir şeyden dolayı kendini kurban etme yolunda gizli bir dürtü, bir buyruk. Başrahip de ötekiler gibi durumun farkında değildi, oysa Goldmund'un babası kendisine bazı imalarda bulunmuş, oğlunun hep manastırda kalmasını dilediğini açık seçik dile getirmişti. Goldmund'un doğumuyla ilgili yüz kızartıcı bir durum vardı da saklı tutuluyordu sanki, herkesten kaçırılıp gizlenen bir suç, kefaretinin ödenmesini istiyordu adeta. Ne var ki, Goldmund'un babasını başrahibin pek gözü tutmamıştı, bütün konuştuklarını ve büyüklük taslamalarını nazik bir soğuklukla karşılamış, üstü kapalı sözlerinin pek üzerinde durmamıştı.

Goldmund'un sevgisini kazanmış olan ikinci kişi o derinlere nüfuz eden gözleriyle ortada dönen şeyi herkesten daha iyi seziyor, ama kendini geride tutup sesini çıkarmıyordu. Narziss, altın değerinde sevimli bir kuşun eline düştüğünün pekâlâ farkındaydı. O kibarlık ve soyluluğu içinde tek başına yaşayan Narziss, Goldmund'un kendisine akraba biri olduğunun kokusunu almıştı çok geçmeden. Oysa Goldmund her bakımdan kendisine karşıt biri gibi gözüküyordu. Narziss esmer ve çelimsizdi, Goldmund ise ışıl ışıldı, yüzünden kan damlıyordu. Narziss bir düşünür, bir araştırıcıydı, Goldmund ise düşlere ve hayallere açıktı, çocuksu bir ruhla donatılmıştı. Ama her ikisinin ortak bir özelliği vardı ki, bütün bu karşıtlıkları ikinci plana itiyordu: İkisi de soylu kişilerdi, ikisi de başkalarında olmayan yetenek ve nişanlarla donatılmıştı, ikisi de yazgının özel bir çağrısını içlerinde taşıyordu.

Narziss, çok geçmeden Goldmund'un karakter ve yazgısını öğrenmiş, ona karşı duyduğu ilgiyle yanıp tutuşmaya başlamıştı. Goldmund'un da içi, üstün bir zekâya sahip gü-

zel öğretmenine karşı hayranlık ateşiyle yanıp kavruluyordu. Gelgelelim mahcup biriydi Goldmund, Narziss'in gözüne girmek için bildiği tek yol, yorgunluktan canı çıkana kadar ders çalışmak, sınıfta dikkatli ve gayretli bir öğrenci olmaktı. Ancak, kendisini Narziss'e yaklaşmaktan alıkoyan yalnızca sıkılganlığı değildi, Narziss'in kendisi için bir tehlike oluşturduğuna ilişkin duygunun da payı vardı bunda. Bir yandan iyi kalpli ve alçakgönüllü başrahibi, öbür yandan aşırı derecede akıllı, bilgili ve üstün zekâlı Narziss'i aynı zamanda kendine ideal diye benimseyemez, örnek alamazdı. Aına yine de körpe ruhunun tüm güçlerini seferber ediyor, birbiriyle uzlaşmaz görünen her iki ideale de ulaşmak için çaba harcıyordu. Bu da genellikle acılara boğuyordu kendisini. Öğrencilik yıllarının ilk aylarında kimi zaman yüreği öylesine bir karmaşa içine sürüklenmişti ki, sağa sola yalpalamış, şeytana uyarak manastırdan kaçıp gitmeyi geçirmiş aklından ya da çaresizliğinin ve öfkesinin acısını okuldaki arkadaşlarından çıkaracak olmuştu. Yumuşak başlı biriyken sık sık öğrenci arkadaşlarının ufak bir şakası ya da muzipliği karşısında ansızın parlıyor, deliye dönüyor, kuduruyor, öyle ki kendini ancak binbir güçlükle tutabiliyor, gözleri kapalı, beti benzi kül gibi, sesini çıkarmayarak yüzünü başka tarafa çeviriyordu. Böylesi durumlarda atı Bless'i görmek için doğru ahıra yollanıyor, başını boynuna dayayıp onu öpüyor, atının yanında yanaklarından yaşlar süzülüyordu. Gitgide içindeki acılar büyüyor, gözle görülür bir durum alıyordu. Avurtları giderek çökmüş, bakışlarındaki parıltı günden güne silinmişti, herkesin sevdiği gülüşleri eskisi kadar sık işitilmez olmuştu artık.

Doğrusu bu halini Goldmund kendisi de açıklayamıyordu. İçtenlikle istediği ve özlediği şey iyi bir öğrenci olmak, çok geçmeden rahip adaylığına yükselmek, sonra da ma-

nastırdaki dini bütün o sessiz rahiplerin arasına katılmaktı. Bütün güç ve yeteneklerinin bu gösterişsiz dinsel amaca yöneldiğine inanıyordu; kendisi için bildiği bir başka amaç yoktu. Bu sade amacın ne denli güç erişilebilir bir şey olduğunu görmek, doğrusu pek tuhaf ve üzücüydü. Bazen yergiyi hak eden kimi eğilim ve hallerin kendisindeki varlığını bir moral bozukluğu ve yadırgama duygusuyla algılıyordu. Örneğin, ders çalışmaya karşı isteksizlik ve ders çalışırken aklının başka yerde oluşu, düş ve hayallere dalmalar ya da uyuklamalar, Latince öğretmenine karşı içindeki isyan ve nefret duygusu, öğrenci arkadaşları karşısında sergilediği sinirlilik ve sabırsızlık bunlar arasındaydı. Ama Goldmund'u en çok şaşkına çeviren, Narziss'e olan sevgisinin Başrahip Daniel'e karşı duyduğu sevgiyle pek bağdaşmayışıydı. Bu arada kimi vakit Narziss'in de kendisini sevdiğini, kendisine ilgi duyduğunu, kendisini beklediğini alabildiğine içten bir şaşmazlıkla seziyordu.

Ne var ki, Narziss'in düşünceleri, Goldmund'un farkına varmadığı kadar onunla meşguldü. Bu şirin, aydınlık yüzlü ve sevimli oğlanı Narziss kendisine dost edinmek istiyor, onun kendi karşıtı, beri yandan kendisini bütünleyen biri olduğunu seziyordu. Onu kendi yanına çekip alsa, elinden tutup ona yol gösterse, onu aydınlatsa, yücelere çıkarsa, onun çiçeklenip meyveye durmasını sağlasa, doğrusu sevinirdi. Öyleyken geride tutuyordu kendini. Bunu da pek çok nedenle yapıyordu ve sözkonusu nedenlerin hepsinin bilincindeydi. Bir kez azımsanmayacak kadar çok sayıda öğretmen ve rahibin, öğrencilere ve rahip adaylarına gönül vermesinden duyduğu nefret elini kolunu bağlıyordu. Narziss'in kendisi de manastırda yaşını başını almış pek çok rahibin gözlerinin ikide bir şehvetle üzerine dikildiğini görmüş, bundan tiksinti duymuş, onların iltifatları ve sevip okşamalarına kendini sessizce savunarak karşılık

vermişti. Ama şimdi onları daha iyi anlıyordu; çünkü Narziss'in kendisi de bazen içindeki bir ayartıya karşı duramayıp şirin Goldmund'a gönlünü kaptıracak gibi oluyor, onun tatlı tatlı güldüğünü işitme, elini sevecenlikle onun sarışın saçlarında gezdirme isteğini duyuyordu. Ama yapmayacaktı bunu, asla yapmayacaktı! Kaldı ki bir yardımcı öğretmendi, bir öğretmen payesine sahipse de, bir öğretmen mevki ve otoritesinden yoksundu; özel bir dikkat ve uyanıklıkla davranmayı, kendisinden en fazla birkaç yaş küçük öğrencilerin karşısına sanki onlardan yirmi yaş büyük biriymiş gibi çıkmayı alışkanlık edinmiş, öğrencilerden birinin kayırılmasından şiddetle kaçınmaya, hoşlanmadığı öğrencilere karşı kendini zorlayıp şaşmaz bir adalet duygusu ve ilgiyle davranmaya alışmıştı. Manastırda egemen us ve zekânın hizmetinde çalışıyordu, sıkı kurallar içindeki yaşamını bu us ve zekâya adamıştı; ancak gizli saklı, gözaltında bulunmadığı zamanlar büyüklenmenin, bilgiçliğin, başkalarından daha çok şey bilmenin hazzını tatmaktan kendini alıkoyamıyordu. Hayır, hayır, Goldmund'u kendine dost edinmesi ne denli cazip görünürse görünsün, bir tehlikeydi kendisi için; bu dostluğun, yaşamının özü ve çekirdeğine gölge düşürmesine izin veremezdi. Yaşamının özü ve anlamı usa hizmetten oluşuyordu, söze hizmetti bu öz, kendi çıkarını düşünmeden, ustalıkla, ortalığı gürültüye vermeden gerek kendi öğrencilerinin, gerek öbür öğrencilerin önüne düşüp onların yüce ve ussal amaçlara iletilmesiydi.

Goldmund bir yılı aşkın süredir manastır okulundaydı, şimdiye kadar belki yüz defa avludaki ıhlamurların ve kestane ağacının altında arkadaşlarıyla çeşitli oyunlar oynamış, koşmuş, top oyunlarına, hırsız polis oyunlarına, kartopu savaşlarına katılmıştı. Ve bahar gelmişti derken. Ne var ki, Goldmund'un üzerinde bir yorgunluk, bir bezgin-

lik vardı, kendini pek iyi hissetmiyordu, genellikle başı ağrıyor, sınıfta dikkatini canlı ve uyanık tutmakta güçlük çekiyordu.

Derken bir akşam, öğrencilerden Adolf gelerek konuştu kendisiyle; Goldmund'un ilk kez yumruk yumruğa kavgada tanıdığı oğlandı Adolf ve Goldmund şimdi kendisiyle Euklid üzerinde çalışıyordu. Akşam yemekten sonra bir saat boş vakitleri vardı; yatakhanede öğrencilerin oyunlar oynaması, çene çalıp gevezelik etmesi, ayrıca dış avluya çıkarak gezip dolaşması bu saatte serbestti. "Goldmund," dedi Adolf, Goldmund'u merdivenlerden aşağı çekip götürerek. "Bak, sana bir şey açıklayacağım, hoşlanacağın bir şey. Ama sen örnek bir öğrencisin, günün birinde de kuşkusuz piskopos olmayı geçiriyorsundur gönlünden. Onun için ilkin bana söz ver, sır saklayacağını, beni öğretmenlere gammazlamayacağını bileyim önce."

Goldmund, hiç duraksamadan söz verdi. Bir manastır şeref ve namusu, bir de öğrenci şeref ve namusu vardı. Kimi zaman bu ikisinin ters düştüğü oluyordu birbirine. Goldmund bunu bilmiyor değildi. Ne var ki, her yerde olduğu gibi manastırda da yazıya geçmemiş yasalar, yazılı yasalardan daha güçlüydü ve Goldmund'un o zamana kadar öğrenciler arasında geçerli yasalarla şeref ve namus kavramlarına yan çizdiği hiç görülmemişti.

Fısıltıyla konuşan Adolf, Goldmund'u manastırın kapısından çıkarıp ağaçların altına götürdü. Açıkladığına göre, okulda gözünü budaktan esirgemeyen seçkin birkaç arkadaş vardı, kendisi de bunlardan biriydi, manastırda okumuş eski öğrenci kuşaklarından bir âdeti devralmışlardı ve zaman zaman da bu âdeti hatırlamaktan geri durmuyorlardı; eh, keşiş değillerdi nasıl olsa, bir akşam manastırdan ayrılıp köye uzanabilirlerdi. Öyle bir eğlence ve serüven kendilerini bekliyordu ki, bundan uzak kalmak için in-

sanın aptal olması gerekirdi; geceleyin yine dönüp geleceklerdi manastıra.

Ona ne şüphe, tabii kapanacaktı kapı, işin zevkli tarafı da buydu zaten. Ne var ki, gizli saklı yollardan göze görünmeksizin nasıl içeri girebileceklerini biliyorlardı, köye ilk kez inmiyorlardı ki!

Goldmund anımsadı o anda, "köye inmek" deyimini daha önce de işitmişti; bununla anlatılmak istenen, okuldaki öğrencilerin gece vakti dışarda gezip tozmaları, her türlü gizli zevk ve macera peşinde koşmalarıydı ve bu da manastırın izin vermeyip şiddetle cezalandırdığı bir eylemdi. Birden irkildi Goldmund. "Köye inmek" suçtu, yasaktı. Ama manastırın "bitirim öğrencileri" arasında böyle tehlikeli bir işe öğrenci onuruna yaraşır bir davranış gözüyle bakılması, böyle bir macerayı yaşamaya çağrılmanın çağrılan kişi için bir çeşit takdir anlamına gelmesi zaten bu yüzden değil miydi?

En iyisi hayır demek, gerisin geri koşup yatağa uzanmaktı. Goldmund işte öylesine yorgundu, kendisini alabildiğine berbat durumda hissediyordu, bütün bir öğle sonrası zonklayıp durmuştu başı. Ama Adolf'tan da biraz utanıyordu. Sonra kim bilir belki dışarda, köyde yaşayacakları serüvende güzel ve yeni bir şeyler bulur, başağrıları aklından çıkıp gider, tüm duygusuzluğundan sıyrılır, tüm sefalet ve perişanlığını unutabilirdi. Dünya içinde bir gezintiydi bu, gizli ve yasak bir gezinti, evet, belki pek övülecek yanı olmayan bir gezinti, ama belki yine de bir ferahlamaydı onun için, bir değişiklikti. Adolf kendisini kandırmak için konuşup dururken, Goldmund kararsız, oracıkta dikiliyordu. Birden gülerek peki sözünü çıkardı ağzından.

Kimseye görünmeden Adolf'la birlikte ıhlamurlar altındaki çoktan karanlığa gömülmüş geniş avluda gözden kayboldular; avlunun dışarıya açılan kapısı bu saatte kapatıl-

mış olurdu. Adolf, manastırın değirmeninden yana çekip götürdü Goldmund'u. Akşamın alacakaranlığında kendilerini bir gören, sürekli dönen dolapların gürültüsünde kendilerini bir işiten olmadan değirmenin içinde ilerlediler kolaycacık. Zifiri karanlıkta bir pencereden nemli ve kaygan bir kalas yığınının üzerine atladılar. Kalaslardan birini çekip alarak çayın üzerinden öbür kıyıya uzattılar ve yürüyüp karşıya geçtiler. Manastırın dışına çıkmışlardı artık, donuk donuk parıldayan ana yolun üzerindeydiler ve yol karanlık bir ormana girerek kayboluyordu. Olup bitenler Goldmund'un gözüne esrarengiz görünüyor, heyecanla dolduruyor içini, pek hoşuna gidiyordu.

Ormanın kenarında Konrad adında bir arkadaşlarını daha buldular. Hayli bekledikten sonra paldır küldür bir arkadaşları daha geldi karşıdan: Uzun Eberhard. Dörtlü bir grup halinde ormandan içeri daldılar. Başlarının üzerinde gece kuşları havalandı, yaprakların hışırdadığını işittiler, suskun bulutlar arasında birkaç yıldız parlak ve nemli göz kırptı. Çenesi durmayan Konrad boyuna espriler yapıyor ve ötekilerin arada bir bu esprilere güldüğü gürülüyordu. Ama yine de gecemsi ürpertilerle dolu görkemli bir duygu içinde yüzüyordu hepsi. Yürekleri daha bir hızlı çarpmaya başlamıştı.

Derken ormanı geride bırakıp köye geldiler. Yol, yalnızca bir saatçik sürmüştü. Bütün köy uykuya yatmıştı sanki. Evlerin cephelerindeki üçgen çatılar sarı soluk parıldıyor, çatı kirişleri siyah kaburgalar gibi oradan oraya uzanıyordu. Hiçbirinde ışık yoktu evlerin. Adolf önden yürüyordu. Bir gölge gibi sürünerek sessiz saklı, birkaç evi geride bıraktılar, önlerine çıkan bir çitten atlayıp geçtiler, derken bir bahçede buldular kendilerini, çiçek ve sebze tarhlarının yumuşak toprağını ayaklarının altında hissettiler, sendeleyip tökezleyerek bir merdivenin basamaklarından

çıktılar, sonunda bir duvarla karşılaşıp durdular. Adolf bir pencerenin kapalı kepengini tıklattı, biraz bekleyip tekrarladı aynı şeyi. İçerde bir gürültü oldu, çok geçmeden ışık yandı, pencerenin kepengi aralanıp dört arkadaş aralıktan teker teker içeri süzüldü. Kapkara bir baca boşluğuyla mutfaktı burası, toprak bir zemini vardı. Ocağın üzerinde kısılmış bir kandil duruyor, ince bir fitilin ucunda ölgün bir alev çıtırtıyla yanıyordu. Mutfakta dikilen bir kız, sıska bir köylü kızı bu davetsiz konuklara elini uzattı. Derken onun arkasından bir ikinci kız belirip çıktı ortaya; genç ve körpe bir şey; uzun siyah saç örgüleri iki yanından sarkıyordu. Adolf hediye olarak yanında bir şeyler getirmişti: Manastırın beyaz ve has unundan yapılmış yarım somun, ayrıca bir kesekâğıdının içinde bir başka şey; Goldmund'un tahminine göre manastırdan aşırılmış buhur olabilirdi bu, belki de mum ya da ona benzer bir şey. Uzun saç örgüleriyle küçük kız mutfaktan çıkıp gitti, el yordamıyla kapıdan geçti, uzun zaman da görünmedi; sonra elinde mavi çiçek motifli gri bir testi, dönüp geldi. Konrad'ın eline tutuşturdu testiyi. Konrad kafasına dikip birkaç yudum aldı testiden, sonra arkadaşlarına uzattı. Testi elden ele gezdi, hepsi de sert elma şırasından içti sırayla.

Kandilin minik alevinin ışığında bir yer bulup iliştiler; iki kız küçük sert taburelere oturmuş, öğrenciler de yere çöküp onların çevresinde halka olmuştu. Fısıltıyla konuşuyor, arada şıra içiyorlardı. Adolf ile Konrad sözcüsü durumundaydı arkadaşlarının. Zaman zaman içlerinden biri doğrulup kalkıyor, sıska kızın saçlarını ve boynunu okşuyor, kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Ama kimse el sürmüyordu küçüğüne. Kim bilir, belki büyüğü evin hizmetçisiydi de, şirin biri olan küçüğü evin kızıydı. Öyle ya da böyle, zaten ne farkederdi, Goldmund'a neydi bundan, çünkü bir daha buraya gelmek mi, Allah korusun! Manastırdan gizli-

ce sıvışmak ve gece vakti ormandan geçmek, güzel şeydi bu, alışılmadık, heyecan verici, gizemli bir şey. Yine de hiçbir tehlikeyi içermiyordu. Yasak olmaya yasaktı, ama böyle bir yasağın çiğnenmesi insanın vicdanını pek de rahatsız etmiyordu. Ne var ki buraya gelmeleri, gece vakti gelip bu kızları bulmaları yasaktan da öte bir şeydi, bir suç, bir günahtı. Ötekiler için belki bu da ufak bir kaçamaktı ama, Goldmund için hayır. Kendini bir keşiş yaşamı sürmeye, dünyadan elini eteğini çekmeye yükümlü gören Goldmund için kızlarla hiçbir şekilde gönül eğlendirmeye izin yoktu. Hayır, hayır, bir daha mı tövbe gelmeyecekti buraya! Ne var ki, kandilin loş ışığına gömülmüş bu sefil mutfakta kalbi ürkek ve tedirgin küt küt atıyordu.

Arkadaşları kızların karşısında kendilerine kahraman süsü veriyor, laf arasında Latince sözler paralayarak çalım satıyorlardı. Her üçünün de hizmetçi kızla arası iyiye benziyor, acemi okşayışlarla ikide bir kıza yaklaşmaya çalışıyorlardı; bu yaklaşma girişimleri içinde en ateşlisi, sevecen de ürkek ve çekingen bir öpücüktü. Bulundukları yerde ne ölçüde ileri gidebileceklerini arkadaşları anlaşılan çok iyi biliyor, fısıltıyla yapılması gerektiğinden bütün konuşmalar insanın üzerinde komik bir izlenim bırakıyordu. Ama Goldmund komik bulmuyordu bunu; yere çökmüş sessiz oturuyor, kandilin küçük alevinden gözlerini ayırmıyor, ağzını açıp tek bir söz söylemiyordu. Bazen yan gözle, biraz arzulu bakışlarla arkadaşlarını süzüyordu; onlarla hizmetçi kız arasındaki karşılıklı sevecenliklerden biri dikkatine çarpar çarpmaz yine gözlerini kaçırıyor, kaskatı bakıp duruyordu önüne. Oysa saçları örgülü küçük kıza baksın hep, ondan başka şey görmesin diye içi gidiyordu. Ama özellikle böyle davranmayı yasaklıyordu kendine. Kimi dayanamayıp gözlerini kızın suskun ve tatlı yüzüne kaydırıyor, her seferinde onun koyu gözlerini kendi yüzüne dikil-

miş buluyordu; sanki büyülenmiş gibi kendisine bakıp duruyordu kız.

Belki bir saat geçmişti geldiklerinden bu yana. Goldmund hiç bu kadar uzun bir saat yaşamamıştı. Sonunda arkadaşlarının konuşacakları sözler bitip sevecen yaklaşımları sona ermiş, ortalığı bir sessizlik bürümüştü, hepsi de ne diyeceğini, ne yapacağını bilemeyerek oturuyordu. Eberhard esnemeye başlamıştı. Derken hizmetçi kız artık kalkıp gitmelerinin uygun olacağını hatırlattı. Hepsi yerlerinden doğruldu bunun üzerine, hizmetçiyle tokalaştı. Hizmetçiye en son elini uzatan Goldmund oldu. Sonra küçük kızla el sıkıştılar. Ona da elini en son yine Goldmund uzattı. İlkin Konrad tırmanıp pencereden çıktı dışarı, kendisini Eberhard'la Adolf izledi. Goldmund da pencereden tam çıkıyordu ki, omzuna yapışan bir elin kendisini alıkoymak istediğini farketti. Ama o anda duramazdı; ancak dışarda, ayakları yere basınca, çekinerek arkasına döndü. Örgülü saçlarıyla küçük kız pencereden dışarı sarkmıştı. "Goldmund!" dedi fısıldayarak. Goldmund, olduğu yerde durdu.

"Yine gelecek misin?" diye sordu kız. Ürkek ve çekingen sesi üflenen bir nefesten farksızdı.

Goldmund, hayır der gibi başını salladı. Kız, iki elini de uzatıp başından tuttu Goldmund'u. Goldmund, şakaklarında küçük kızın ellerinin sıcaklığını hissetti. Kız iyice sarktı pencereden, koyu renkli gözleri neredeyse Goldmund'un gözleriyle kavuştu.

"Gel yine!" diye fısıldadı kız, dudakları çocuksu bir öpücükle Goldmund'un dudaklarına dokundu.

Goldmund küçük bahçenin içinden arkadaşlarının peşi sıra seğirtti, ayakları tarhlara takılıp sendeledi bir ara, burnuna nemli toprak ve gübre kokusu geldi, elleri gül fidanlarının dikenleriyle çizildi, yara bere içinde kaldı, çiti

tırmanıp arkaya geçti derken, ötekilerin ardından seğirtip köyden çıktı, ormana yöneldi. Usu: "Bir daha mı sakın!" diye yükseltti sesini uyararak. Ama hıçkıran kalbi: "Yarın yine!" diye yakardı.

Gece kuşları yolda kimseye rastlamadan sağ salim Mariabronn'a döndüler, çaydan geçip değirmenin içinden yürüdüler, ıhlamur ağaçlarının bulunduğu meydanı geride bırakıp gizli saklı yollardan ilerleyerek saçaklara tırmandılar, sütunlar arasındaki pencerelerden sarkıp yatakhaneden içeri süzüldüler.

Sabahleyin Uzun Eberhard'ı ite kaka kaldırdılar yataktan, uykusu işte öylesine ağırdı. Hepsi de zamanında sabah âyininde bulunmuş, çorbadan oluşan kahvaltıya ve ardından derse geç kalmadan yetişmişti. Ne var ki, Goldmund'un durumu hiç de iç açıcı değildi; öyle ki, Peder Martin "Hasta mısın yoksa?" diye sormadan duramadı. Adolf, sakın bir şey kaçırma ağzından, sonra karışmam! der gibi Goldmund'a baktı. Goldmund da hiçbir şeyi olmadığı cevabını verdi. Ama öğleye doğru Yunanca dersinde Narziss gözlerini Goldmund'un üzerinden ayırmadı. O da Goldmund'un durumunun pek iyi olmadığını görmüştü, ama sesini çıkarmayarak kendisini sıkı bir göz hapsine almakla yetindi. Ders bitince yanına çağırdı Goldmund'u, öbür öğrencilerin dikkatini çekmemek için bir görevle kitaplığa yolladı, sonra kendisi de ardından gitti.

"Goldmund," dedi, "sana yardımım dokunabilir mi? Görüyorum ki bir sıkıntın var. Belki hastasın. O zaman yatağa yatarsın, çorba içersin, bir bardak da şarap yollarız sana. Bugün aklın Yunanca dersinde değildi pek."

Narziss uzun süre Goldmund'dan bir cevap bekledi. Şaşkın gözlerle Narziss'e bakan Goldmund başını eğdi ilkin, sonra yine kaldırdı, hızlı hızlı oynadı dudakları, konuşmak istedi, konuşamadı. Ansızın yığılıp kaldı oracığa,

başını bir rahlenin üzerine, rahleyi iki yandan saran meşe ağacından oyulmuş iki küçük melek başı arasında bir yere dayadı ve boşandı ansızın; öylesine bir ağıt tutturdu ki, ne yapacağını bilmeyen Narziss gözlerini önce başka tarafa çevirdi, ama sonra hıçkıra hıçkıra ağlayan Goldmund'u tutup ayağa kaldırdı.

"Evet," dedi Narziss içtenlikle; Goldmund, onun kendisiyle şimdiye kadar hiç böyle dostça konuştuğunu işitmemişti. "Evet, sevgili dostum, ağla! Çok geçmeden açılırsın. Otur şimdi, konuşman da gereksiz. Görüyorum ki, yeterince acı çekiyorsun. Allah bilir bütün sabah kendini ayakta tutmak, başkalarına bir şey sezdirmemek için çırpınıp durdun. Hani güzel de başardın doğrusu. Ama artık ağlayabilirsin, şu anda yapabileceğin en iyi şey ağlamak. Hayır mı? Geçti demek? Yine kalkmak istiyorsun ayağa, öyle mi? Pekâlâ, o zaman doğru revire gideriz, seni yatağa yatırırız. Akşama kadar da toparlanır, çok daha iyi hissedersin kendini. Gel şimdi!"

Narziss, Goldmund'u alıp revire götürdü, ama öğrencilerin odalarının önünden geçmemeye dikkat etti. Revirde iki boş yatak vardı, birini gösterip orada yatabileceğini söyledi Goldmund'a. Goldmund uysal uysal soyunurken, kendisi dışarı çıktı, okulun müdürüne gidip Goldmund'un rahatsızlandığını bildirdi. Sonra verdiği sözü yerine getirmek isteyerek mutfağa uğradı, Goldmund'a çorbayla bir bardak şarap yollamalarını tembih etti. Genellikle bu ikisi manastırdaki hafif hastaların pek severek yiyip içtiği şeylerdi.

Goldmund revirdeki hasta yatağında yatıyor, içine düştüğü karmaşadan sıyrılmaya bakıyordu. Bugün kendisini böyle tarifsiz ölçüde yorgun düşüren şeyin ne olduğunu, nasıl ölümcül bir ruhsal zorlanmanın kafasındaki boşluğa ve gözlerindeki yanmaya yol açtığını belki bir saat önce

açıklayabilirdi kendi kendisine. Dünkü akşamı unutmak için sürekli harcadığı, ama sürekli başarısız kalan amansız çabaydı bu. Doğrusu dün akşam da değildi unutmak istediği, kapalı manastırdan çıkarak yaptıkları o sersemce, tatlı gezinti değil, orman içinde yürüyüşleri, değirmeni çalıştıran karanlık çay üzerinden uzattıkları kaygan kalas, köprüden karşıya geçişleri değil, çitlerden tırmanmaları, pencerelerden içeri ve dışarı sarkmaları değil, yalnız ve yalnız o karanlık mutfak penceresinin önündeki andı, kızın soluğu ve sözleri, kızın ellerinin onu başından kavrayışı ve dudaklarına kondurduğu öpücüktü.

Ama bu arada bir başka şey daha eklenmişti duruma, yeni bir korku, yeni bir yaşantı: Narziss kendisine sahip çıkmıştı, Narziss onu seviyordu, Narziss onunla ilgilenmişti, hafif alaylı küçük ağzıyla bu kibar, bu soylu, bu zeki Narziss. Oysa Goldmund kendini koyvermişti Narziss'in önünde, mahcup ve kekeleyerek karşısında dikilmiş, hatta sonunda ağlamıştı. Bu üstün insanı alabildiğine soylu silahlarla ele geçirecekken, Yunanca ve felsefede sağlayacağı başarı, ussal alanda göstereceği kahramanlık ve stoa* uygulamasındaki vakur davranışıyla gönlünü kazanacakken, güçsüz ve sefil yığılıp kalmıştı önünde. Bu davranışını asla affetmeyecek, Narziss'in gözlerinin içine bir daha yüzü kızarmadan asla bakamayacaktı.

Beri yandan ağlamasıyla varlığındaki büyük gerilim ortadan kalkmış, sessiz odadaki yalnızlık ve rahat yatak kendisine iyi gelmişti. Yarı yarıya azalmıştı karamsarlığı. Bir saat sonra manastırdaki rahiplerden biri içeri girerek bir kâse çorba, bir parça francala ve küçük bir kadeh de kırmızı şarap getirdi. Şarap öğrencilere dinî bayramlarda veri-

*İ Ö. 300 yılında Kıtion'lu Zenon tarafından kurulmuş çok yaygın bir Yunan felsefe akımı. Doğa ve Tanrının aynı şey olduğunu, insanın Tanrı - Doğanın bir parçası olduğunu benimser. (Ç.N.)

lirdi normal olarak. Goldmund yiyip içti, yarısını bitirdi çorbanın, sonra kâseyi bir kenara kaldırıp yeniden düşünmeye çalıştı, ama olmadı. Tekrar önüne çekti kâseyi, çorbadan birkaç kaşık daha aldı. Biraz sonra yavaşçacık kapı açılıp hastanın durumunu görmek üzere Narziss içeri girdiğinde, yatağında yatmış uyuyordu Goldmund, yanakları yine eskisi gibi al al olmuştu. Uzun uzun Goldmund'u süzdü Narziss, sevgiyle, araştıran bir merakla ve biraz imrenerek. Goldmund'un pek hasta sayılmayacağını görmüştü, yarın kendisine yine şarap yollaması gerekmeyecekti. Ama şunu anlamıştı ki, buzlar çözülmüştü, Goldmund'la dost olacaklardı. Bugün Goldmund mu yardım gereksinmişti, kendisi mi bugün Goldmund'un hizmetine koşmuştu, bir başka gün bakarsın bu kimse Narziss olur, çaresiz kalıp bir yardıma, bir sevgiye gereksinme duyardı. Böyle bir durum başgösterdi mi, bu oğlanın yardım ve sevgisini rahatlıkla kabullenebilecekti.

Narziss ile Goldmund arasında kurulan dostlukta bir tuhaflık vardı; bu dostluktan hoşlananların sayısı pek fazla sayılmazdı manastırda, hatta bazen öyle görünüyordu ki, Narziss ile Goldmund'un kendileri de bundan pek memnun değillerdi.

Ama en çok Narziss'i üzüyordu durum. Bir düşünce adamıydı Narziss. Her şey us'tu kendisi için, sevgi de öyleydi, hiçbir şey düşünmeden kendini ayartıcı bir gücün eline teslim etmek ona göre değildi. Goldmund'la arasındaki dostlukta yol gösterici us rolünü oynuyordu; bu dostluğun yazgısını, kapsamını ve anlamını görmüş, bunun bilincini uzun süre tek başına içinde yaşatmıştı. Sevmelerin ortasında yalnızlıklar içinde uzun zaman geçirmiş, ancak sevmenin bilincine ulaştırdığı zaman dostunun gerçekten kendisine ait olacağını bilmişti hep. Goldmund içtenlikle ve yanıp tutuşarak, bir oyun oynarcasına ve sorumsuz, yeni yaşama kucak açmış, Narziss ise bilerek ve sorumlulukla sevginin yüce yazgısını kabullenmişti.

Goldmund için en başta bir esenliğe çıkma, sağlığına kavuşma demekti yeni yaşam. Kısa süre önce şirin bir kızın görünümü ve öpücüğü varlığındaki körpe sevi gereksinimini tüm gücüyle uykusundan uyandırmış, beri yandan onu umutsuz bir yılgınlıkla itip gerilere savurmuştu. Çünkü şimdiye kadarki tüm yaşam düşünün, şimdiye kadar inandığı her şeyin, kendisi için takdir edildiğini sandığı tüm yazgısal yükümlülüklerin o siyah gözlerin bakışıyla temelden yıkılma tehlikesi geçirdiğini bütün kalbiyle hissediyordu. Babası keşiş olmasını istemiş, Goldmund da yü-

rekten bu isteği benimseyerek ilk gençliğin yakıp kavurucu ateşiyle her şeyden elini ayağını çekeceği uhrevî bir yaşam idealine yönelmişti. Oysa gerçek yaşamla henüz yarı buçuk ilk karşılaşmasında, yaşamın duyularına yönelttiği ilk çağrıda, kadınlardan gelen ilk selamda sezmişti ki, düşmanı ve şeytanı kadınlar arasındaydı, kadın kendisi için bir tuzaktı. Derken kader imdadına yetişmiş, başı hayli dara düştüğü şu anda ona el uzatmış, istek ve tutkularının karşısına cennet gibi bir bahçe çıkarmış, gönlündeki huşu duygusu için yeni bir mihrap belirlemişti. Artık sevmesine izin vardı, günaha bulanmadan sevgiye kucak açmasına, hayranlık duyduğu, kendinden büyük, kendinden akıllı bir dosta gönlünü armağan etmesine, duyuların korkutucu alevlerini soylu kurban ateşlerine dönüştürüp onlara uhrevî nitelik kazandırmasına izin vardı.

Gelgelelim, bu dostluğun henüz birinci baharında acayip birtakım engellerle karşılaştı; beklemediği, akıl erdiremediği buzullara tosladı, ürkütücü birtakım isteklerle karşılaştı. Çünkü dostu Narziss'i kendisinin karşıtı, kendisinin bir karşı kutbu gibi görmeyi aklından geçirdiği yoktu. Ona öyle geliyordu ki, iki ayrı şeyi birleştirmek, aradaki ayrımları ortadan kaldırmak, karşıtlıkları bir köprüyle birbirine bağlamak için sevgiden başka şey gereksizdi. Ama şu Narziss ne kadar buruk ve kendinden emin, ne kadar aydınlık ve amansız biriydi. Sanki masum bir kendini veriş, dostluk ülkesinde kol kola şükran dolu bir yolculuk Narziss'e yabancıydı, arzu edilmeyen bir şeydi hatta. Amaçsız yolculukları, düşler içinde sere serpe gezip dolaşmaları tanımaz, böyle bir şeyi hoş karşılamaz görünüyordu Narziss. Gerçi Goldmund hastalanır gibi olunca kendisiyle ilgilenmemiş değildi; okul ve öğrenim konularında ondan yardımını esirgememiş, sadakatle ona akıl verip yol

göstermiş, kitaplarda anlamakta güçlük çektiği yerleri açıklamış, gramer, mantık ve ilâhiyat gibi derslerin kapılarını ona aralamıştı; ama hiçbir vakit dostu Goldmund'dan memnun görünmemiş, davranışlarını onaylamamıştı. Hatta ikide bir alay eder gibi gülümsemiş, onu ciddiye almaz bir tavır takınmıştı. Goldmund bunun yalnızca öğretmenlikten, kendinden büyük ve akıllı bir kişinin salt bir büyüklenmesinden kaynaklanmadığını, arka planda gizli saklı bir şeylerin, kökü daha derinlerde, daha önemli bir şeylerin saklı yattığını seziyor, ama bunun ne olduğunu anlayamıyor bir türlü, dolayısıyla Narziss'in dostluğu onu genellikle mahzun ve perişan bir duruma sokuyordu.

Gerçekte Narziss, dostu Goldmund'daki değerlerin pekâlâ farkındaydı, Goldmund'un eşsiz güzellliğini, ondaki doğal yaşam gücünü ve çiçek çiçek açan zenginliği göremeyecek kadar kör değildi. Yanıp tutuşan bir gönlü Yunancayla besleyip doyuracak, masum bir sevgiye mantıkla karşılık verecek öğretmenlerden değildi Narziss. Tersine, bu sarışın delikanlı, Goldmund'u gereğinden çok seviyordu ve işte bu da bir tehlikeydi kendisi için; çünkü sevgiye doğal bir durum değil, bir mucize gözüyle bakıyordu. Karşısındaki birine gönül vermesi doğru değildi; tatlı gözlerin seyrinden duyacağı hazla, bu göz kamaştıran açık sarışınlığı yanıbaşında hissetmekle yetinemez, içindeki sevginin bir an bile dünyevi bir nesneye yönelmesine izin veremezdi. Çünkü Goldmund'un ilerde bir keşiş olmayı, dünyadan el etek çekmiş biri gibi yaşayıp ömür boyu kutsallık ardında koşmayı alnına yazılmış olarak görmesine karşın Narziss'in gerçekten böyle bir yaşam sürmesi takdir edilmişti.

Narziss için o bir eşi daha bulunmaz sevgiye, en yüce biçimiyle sevgiye izin vardı yalnız. Oysa Goldmund'un yazgısında bir çilekeş yaşamının öngörüldüğüne inanmıyordu.

İnsanların içini herkesten iyi okumasını beceriyor, hele sevdiği kişi karşısında bunu daha bir açıklık ve kesinlikle yapabiliyordu. Goldmund'un doğası gözlerinin önündeydi, tüm ayrıntılarıyla bu doğayı anlıyor, aralarındaki karşıtlık bunun için bir engel oluşturmuyordu; çünkü Goldmund'un doğası kendi doğasının öbür parçası, kaybolmuş yarımıydı. Goldmund'un doğası bir zırh gibi sert bir kabukla çevriliydi, birtakım boş düşünceler, eğitimden kaynaklanan hatalar ve baba sözleri tarafından sarılıp sarmalanmıştı; bu körpe yaşamın çapraşık sayılmayacak tüm gizini hanidir sezmişti Narziss. Bu durumda kendisine düşen görev belliydi: Sözkonusu gizin örtüsünü aralayıp onu sahibinin gözleri önüne sermek, gizin sahibini kabuğundan sıyırıp almak, onu gerçek doğasına kavuşturmak. Çetin bir işti doğrusu, çetinliği de sonuçta belki dostunu kaybedebilecek olmasındandı.

Alabildiğine yavaş bir tempoyla amacına yaklaşıyordu Narziss. Soruna ciddi biçimde değinme fırsatı doğuncaya, aralarında yüzeyde kalmayacak bir söyleşi olanağı başgösterinceye kadar aylar geçmişti. Tüm dostluklarına karşın işte öylesine uzaktılar birbirlerinden, aralarındaki yay öylesine gerilmişti. Gören körler gibi birbirlerinin önünden geçip gidiyorlar, körlüklerinin farkında olmayışları da kendilerine bir rahatlık sağlıyordu.

Duvarda ilk gediği Narziss açtı ve daha önce bir sarsıntı geçirmiş Goldmund'u güçsüz bir anında getirip önüne bırakan yaşantının içyüzünü araştırarak başardı bunu. Araştırma işi de düşündüğünden kolay gerçekleşmişti. Goldmund günah çıkartıp o gece yaşadıklarını açacağı birine hanidir gereksinme duyuyordu; ne var ki, manastırda başrahipten başka güvenebileceği kimse yoktu. Narziss, uygun bulduğu bir saatte Goldmund'a aralarındaki birlik

ve beraberliğin nasıl başladığını anımsatıp onun içinde sakladığı gize usulcacık değinince, Goldmund sözü fazla uzatmayıp şöyle dedi: "Yazık ki henüz kutsanmış değilsin, günah çıkaramazsın. Yoksa o gece olanları sana itiraf eder, karşılığında takdir edeceğin cezayı da seve seve kabullenirdim. Günah çıkarttığım pedere ise olayı açamadım bir türlü."

İhtiyat ve kurnazlıkla deşmeye devam etti Narziss, aradığı gizi ele geçirmişti bir kez. "Hani hasta gibi bir halin vardı, o sabahı anımsıyorsun sanırım," diye nabız yokladı. "O sabahı unutmamışsındır, çünkü seninle dost olmuştuk. Sonradan sık sık düşündüm bunu. Belki sen farketmedin, ama o zaman ne yapacağımı şaşırmıştım düpedüz."

"Şaşırmış mıydın? Sen mi?" diye sesini yükseltti Goldmund, inanmamış bir hali vardı. "Şaşıran, çaresiz kalan bendim oysa! Oracıkta dikilip yutkunan, ağzından tek kelime çıkaramayan ve sonunda çocuk gibi ağlamaya başlayan bendim! Ne utanç verici bir durumdu, bugün bile o anı düşündükçe yüzüm kızarıyor. Bir daha senin karşına çıkamayacağımı sanmıştım. Beni işte öylesine acınacak durumda görmüştün çünkü."

El yordamıyla ilerlemeye çalıştı Narziss.

"Bunun senin için hoş bir şey olmamasını anlıyorum," dedi. "Senin gibi böyle cesur ve metin biri kalkıp da başka birinin önünde ağlayacak, üstelik bu kişi de kendi öğretmeni olacak, gerçekten sana yaraşır bir şey değildi. Ne bileyim, o zaman hasta galiba demiştim senin için. Eh, ateş nöbeti gelip tepesine bindi mi, Aristoteles de olsa pek normal davranmazdı. Ama sonra gördüm ki, hasta değildin. Ateşin falan yoktu hiç. Seni utandıran da işte bu. Kimse ateşlendim diye utanmaz, öyle değil mi? Senin utancın bir

başka şeye yenik düşmenden, bir başka şeyin seni altetmesinden kaynaklanıyordu. Olağanüstü bir şey mi geçti yoksa başından?"

Goldmund ilkin duraksadı biraz, sonra acele etmeden şöyle dedi: "Evet, olağanüstü bir şeydi. İzin ver de, günahımı çıkaran bir peder olarak göreyim seni karşımda. Nasıl olsa saklı kalmayacak, söylenecek er geç."

Ardından başı yerde o gecenin öyküsünü dostu Narziss'e anlatmaya koyuldu.

Konuşması bitince gülümseyerek cevap verdi Narziss: "Doğru, köye inmek yasaktır gerçekten. Ama yasak edilen pek çok şeyi yine de yapabilir insan ve yaptıktan sonra da buna gülüp geçebilir ya da günah çıkartır, itiraf eder, biter iş, artık bunu düşünmesi gerekmez. Ne diye sen de hemen her öğrenci gibi böyle ufak tefek budalalıklara kalkışmayasın? Bu o kadar kötü bir şey mi sence?"

Bunun üzerine sıra saygı tanımadan, içerlemiş, patladı Goldmund: "Gerçekten bir öğretmen ağzıyla konuşuyorsun," dedi. "İşin ucunda ne olduğunu pekâlâ biliyorsun oysa. Elbette bir defalık manastır kurallarına yan çizmeyi, bir yol öğrencilerin uygunsuz bir eylemine katılmayı büyük bir günah, bir suç gibi görmüyorum. Ama manastır yaşamına pek hazırlık oluşturacak bir davranış değil kuşkusuz."

"Dur burda!" diye atıldı Narziss sert. "Pek çok din büyüğünün özellikle bu tür eylemlere kalkışması gerektiğini bilmiyor musun? Bilmiyor musun ki, ermişlik mertebesine götüren en kestirme yollardan biri de günahkârlıktır?"

"Bırak Tanrı aşkına, konuşma!" diyerek karşı çıktı Goldmund. "Benim demek istediğim başkaydı. Benim vicdanımı rahatsız eden, o birazcık itaatsizlik değil, başka şeydi. Kız idi bu, sana tarif edemeyeceğim bir duyguydu.

Öyle ayartıcı bir duygu ki, kendimi tutmasam da elimi uzatıp kıza şöyle bir dokunsam, bir daha dönüş yolunu bulamayacaktım, işte o zaman işlediğim günah cehennemsi bir uçurum gibi beni içerisine alacak ve bir daha asla koyvermeyecekti. O zaman bütün o güzelim düşlere, erdemlere, sevgilere veda edecektim."

Narziss, pek düşünceli, söylenileni onaylar gibi başını salladı.

Sözcükleri ağır ağır arayarak: "Tanrıya karşı duyulan sevgi," diye başladı konuşmaya, "her zaman iyi'ye duyulan sevgiyle bir değildir. Ah, iş bu kadar basit olsaydı! İyi'nin ne olduğunu biliriz hep, Tanrı buyruklarında yazar. Ama Tanrı buyruklarda değildir yalnız, Tanrı buyrukları Tanrının ancak küçük bir parçasıdır. Sen buyruklardan hiç ayrılmazsın, ama yine de Tanrıdan fersah fersah uzakta bulunabilirsin."

"Hay Allah, beni anlamıyor musun sen?" diye yakındı Goldmund.

"Elbette anlıyorum. Sen kadın'da ve cinsellik'te tümüyle 'dünya' ve 'günah' dediğin şeyi görüyorsun yalnız. Sana öyle geliyor ki, ya öbür günahları işleme gücünden yoksunsun ya da işlesen seni hiç üzüntüye sokmayacak bunlar, günah çıkartıp itiraf edeceksin, her şey düzelecek. Yalnız bir tek günah dışında."

"Evet, aynen böyle hissediyorum."

"Görüyorsun, seni anlamıyor değilim. Davranışında öyle pek de haksız sayılmazsın. Havva ile yılan anlatısı boş bir masal değil. Ama yine de tamamen haklı olduğun söylenemez, sevgili dostum! Başrahip Daniel olsaydın ya da vaftiz isminin koruyucusu Ermiş Hrisostomos, bir piskopos, bir rahip ya da sıradan küçük bir keşiş, o zaman başka. Ama hiçbiri değilsin bunların. Bir öğrencisin yalnız, sürek-

li manastırda kalmak isteğini içinde yaşatsan da, baban böyle bir şeyi arzulasa da henüz yemin etmiş, henüz kutsanmış değilsin. Diyelim bugün ya da yarın tatlı, şirin bir kız kalkıp seni baştan çıkarmak istedi, sen de bu ayartıya karşı duramadın, bir ahde vefasızlık etmiş, bir yemini bozmuş sayılmazsın."

Büyük bir heyecanla: "Yazılı bir yemini, hayır!" diye sesini yükseltti Goldmund. "Ama yazıya geçmeyip içimde taşıdığım hepsinden kutsal bir yemini bozmuş olacağım kuşkusuz. Pek çok kimse için geçerli bir şeyin benim için geçerlik taşımayacağını göremiyor musun? Sen de henüz kutsanmadın, sen de rahiplik yemininde bulunmadın henüz, ama yine de bir kadına el sürmeye yanaşmazsın. Yoksa yanılıyor muyum? Hiç de böyle biri değil misin yoksa? Sandığım gibi biri değil misin? Senden büyükler önünde henüz sözlü olarak yapmadığın yemini hanidir yüreğinde taşımıyor musun ve bu yeminle yükümlü hissetmiyor musun kendini? Sen de benim gibi biri sayılmaz mısın?"

"Hayır Goldmund, senin gibi biri sayılmam ben, senin sandığın gibi değilim. Doğru, ben de senin gibi sözsüz bir yeminde bulundum, haklısın. Ama senin gibi biri değilim asla. Sana bir şey açıklayacağım ve ilerde bir gün gelecek, bunu anımsayacaksın. Dinle: Aramızdaki dostluğun bir tek amacı ve bir tek nedeni var, o da senin bana hiç, ama hiç benzemediğini kanıtlamaktır."

Afallamış, olduğu yerde durdu Goldmund. Narziss bakışında öyle bir ifade, sesinde öyle bir tonla bu sözü söylemişti ki, karşı çıkmak, diretmek olanaksızdı. Sustu. Peki ama, ne diye Narziss böyle laflar ediyordu. Narziss'in sözsüz yemini kendi yemininden daha mı çok kutsallık taşıyordu sanki? Yoksa Narziss onu hiç ciddiye almıyor, ona yalnız bir çocuk gözüyle mi bakıyordu? Bu bir tuhaf dost-

luk Goldmund'un yeniden kafasını karıştırmaya, yüreğini sıkmaya başlamıştı.

Goldmund'un ruhunda sakladığı gizin içyüzü konusunda Narziss'in hiç kuşkusu kalmamıştı artık. Havva vardı bu gizin ardında, o *ilk anne* vardı. Ama bu kadar yakışıklı, bu kadar sağlıklı, bu kadar göz kamaştırıcı bir oğlanda uyanan cinsellik içgüdüsünün böyle amansız bir engele gelip toslaması hiç akıl alacak şey miydi? Bu işte bir iblisin parmağı olması gerekiyordu mutlaka, gizli bir düşman vardı da, bu eşsiz insanı kendi içinde bölmeyi ve temel içgüdüleriyle arasını açmayı başarmıştı. Madem öyle, iblisin bulunması, kendisine gereken çağrının yöneltilmesi ve gözle görülür duruma getirilmesi gerekiyordu, ondan sonra hakkından gelmek kolaydı.

Bu arada arkadaşları Goldmund'a giderek sırt çevirmiş, onu yüzüstü bırakmıştı. Daha doğrusu, arkadaşları Goldmund'un kendilerini yüzüstü bıraktığı duygusuna kapılmışlardı; adeta Goldmund'u kendilerine ihanet etmiş görüyor, hiçbiri onun Narziss'le dostluğunu hoş karşılamıyordu. Kötü niyetli kişiler, özellikle iki delikanlıdan birine kendileri gönül vermiş olanlar Goldmund'la Narziss arasındaki ilişkinin adını sapık bir dostluğa çıkarmıştı. Sözkonusu dostluğun yüz kızartıcı bir yanı olmadığına akılları erenler bile bunu onaylamaz bir edayla başlarını sallıyordu. Tek bir kişi yoktu ki, bu iki insanı birbirine çok görmesin! Öyle sanılıyordu ki, biraraya gelen Narziss ile Goldmund kendilerini aristokrat kişiler gibi görüp kibir ve gurura kapılmışlar, tepeden bakıp küçümsedikleri arkadaşlarından kendilerini soyutlamışlardı; bunun da arkadaşlıkla, manastır yaşamıyla bağdaşır yanı yoktu, Hristiyanlığa yaraşır bir davranış değildi.

Narziss ve Goldmund'la ilgili kimi söylentiler Başrahip

Daniel'in de kulağına çalınmıştı; birtakım çamur atmalar, suçlamalar, kara çalmalar. Kırk yılı aşkın süredir manastırdaydı Başrahip Daniel, gençler arasında pek çok dostluğa tanık olmuştu, manastır yaşamının bir parçasıydı bunlar, tatlı ve hoş armağanlardı adeta, bedavadan sunulardı. Kimi zaman bir şaka, bir eğlence niteliği taşımış, bazen de ilgili kişiler için bir tehlike oluşturmuştu. Başrahip Daniel işe karışmayarak geride tuttu kendini, gözlerini açıp bekledi. Böylesine güçlü, böylesine sıkı bir dostluk seyrek rastlanır şeydi, tehlikesiz bir gözle görülemeyeceği kuşkusuzdu. Ne var ki, saflık ve temizliğinden hiçbir an şüpheye düşmediği için işi oluruna bıraktı. Narziss'in öğrencilerle öğretmenler arasında özel bir yeri bulunmasa, iki dostu birbirinden ayıracak bazı önlemlere başvururdu. Goldmund'un kendini öğrenci arkadaşlarından uzak tutması ve yalnız kendisinden büyük biriyle, bir öğretmenle sıkı fıkı ilişki kurması güzel değildi. Ama bu yüzden Narziss'in, bu olağanüstü, bu pek yetenekli delikanlının, bütün öğretmenlerin zekâ bakımından kendilerine eşdeğer, hatta kendilerinden üstün biri gözüyle baktığı bu genç insanın yöneldiği meslekte çalışmasını engellemek, onu öğretmenlikten yine çekip almak doğru muydu? Öğretmenlikte yetersiz kalsa, Goldmund'la dostluğu kendisini savsaklığa sürüklese de tarafsızlık ilkesine uymaktan alıkoysa, bir an durmaz, işinden uzaklaştırırdı Narziss'i. Ne var ki, buna ilişkin hiçbir kanıt yoktu ortada, hepsi bir dedikoduydu, başkalarının Narziss'e karşı duyduğu kıskançlık ve güvensizliğin ürünüydü. Ayrıca, Narziss'in özel yeteneklerinden haberi vardı Başrahip Daniel'in, insanı tanıma konusunda onun dikkati çekecek kadar derinlere işleyen, belki biraz iddialı bir güçle donatıldığının farkındaydı. Yine de kendisinin böylesi yeteneklere fazla değer verdiği yoktu,

bunların yerine Narziss'te başka yetenekler görse daha çok sevinirdi. Ne var ki, Narziss'in Goldmund'da üstün bir şeyler gördüğünden emindi, onu kendisinden ya da bir başkasından çok daha iyi tanıdığından kuşkusu yoktu. Bir başrahip olarak kendisinin Goldmund'da o cana yakın zarafet dışında dikkatini çeken tek şey, henüz vakti gelmeden çiçek açmış, hatta biraz büyümüş de küçülmüş bir edayla gösterdiği gayretti; öyle bir gayret ki, manastırda henüz bir öğrenci, henüz bir konuk olarak bulunduğu şu sıra bile Goldmund'un manastırdakilerden biriymiş, neredeyse şimdiden rahipler arasına karışmış gibi bir duyguya kapılmasını sağlıyordu. Narziss'in Goldmund'daki insanı duygulandıran, ama henüz gerekli olgunluğu kazanamamış bu şevk ve gayreti destekleyip körükleyeceğinden korkmak gerektiğini sanmıyordu. Goldmund hesabına korkulacak bir şey varsa, dostu Narziss'in kendisine bir çeşit zekâ büyüklenmesini ve bilgiççe bir kibri aşılayabilecek olmasıydı. Ama bu tehlike özellikle Goldmund için pek büyük görünmüyordu. Dolayısıyla, bekleyip sonucu görmekte sakınca yoktu. Büyük ve güçlü kişiler yerine sıradan insanları yönetmenin baştaki biri için ne denli basit, insanı sıkıntıya sokmayan ve kolay bir iş olduğunu düşündü Başrahip Daniel; bir yandan göğüs geçirirken, bir yandan gülümsemeden duramadı. Hayır, güvensizlik hastalığının kendisine de bulaşmasına izin vermeyecekti, olağanüstü iki genç kendi eline teslim edilmişti; buna karşı nankörlük etmeyecekti.

Narziss, sık sık dostu Goldmund'u düşünüyordu. İnsanların karakter ve yazgısını görüp keşfetmek, duyu ve sezgilerinin yardımıyla bunları tanıyıp bilmek konusundaki özel yeteneği, Goldmund hakkında çoktan gerekli bilgileri edinmesini sağlamıştı. Goldmund'daki o diriliğin, o göz kamaştırıcı aydınlığın konuştuğu dil gayet açıktı: Ge-

rek duyusal, gerek ruhsal bakımdan pek yetenekli ve güçlü bir insanın tüm özelliklerini taşıyordu Goldmund, belki bir sanatçının özellikleriydi bunlar, ama büyük bir sevi gücüne sahip bir insanın özellikleri oldukları kuşkusuzdu; öyle bir insan ki, ufak bir kıvılcımda alev alışı ve teslimiyet gücü yazgısını ve mutluluğunu oluşturuyordu. Ne diye böyle bir sevi insanı, ince ve zengin duyularla donatılmış böyle bir kimse, bir çiçeğin kokusunu, bir sabah güneşini, bir atı, bir kuşun uçuşunu, bir müzik parçasını böylesine yürekten yaşayıp sevebilen biri, ne diye böyle bir kişi manevi bir yaşama adamıştı kendini, dünyadan el etek çekmeyi aklına koymuştu, bunun üzerinde çok kafa yordu Narziss. Goldmund'un bu tasarısını babasının desteklediğini biliyordu. Ama böyle bir tasarıyı oğlunun kafasına babası sokmuş olabilir miydi? Babası nasıl bir büyü ve sihire başvurup Goldmund'un gözünü bağlamış, böyle bir yazgı ve görevin kendi yazgısı ve görevi olduğuna onu inandırmıştı? Ne biçim bir adamdı Goldmund'un şu babası? Narziss konuşurken sözü sık sık Goldmund'un babasına getirmiş, beri yandan Goldmund'un kendisi de pek çok kez bahsetmişti babasından; öyleyken Narziss bu babayı hayalinde bir türlü canlandıramıyor, onu göremiyordu. İnsanı kuşkulandıran tuhaf bir şey değil miydi bu? Goldmund çocukken yakaladığı bir alabalığı anlatırken, bir kelebeği tanımlar, bir kuş sesine öykünür, bir arkadaşından, bir köpekten ya da bir dilenciden sözederken, kafada birtakım görüntüler canlanıyor, gelgelelim babasından söz açtığında, insan kafasında hiçbir şey tasarlayamıyordu. Hayır, hayır, bu baba onun yaşamında gerçekten çok önemli, güçlü ve baskın bir rol oynamış olsa, Goldmund'un onu bir başka türlü anlatması, karşısındakinin kafasında onunla ilgili daha değişik görüntüler uyandırabilmesi gerekirdi. Narziss'in bu baba hakkındaki yargısı pek parlak değildi;

hatta bazen onun gerçekten Goldmund'un babası olduğundan kuşku duyuyordu. Boş bir puttan geri kalır yanı yoktu bu babanın. Peki ama, Goldmund'un üzerindeki gücünü nereden alıyordu? Goldmund'un ruhunu, bu ruhun özüne böylesine yabancı düşlerle nasıl doldurabilmişti?

Beri yandan Goldmund da düşünüp duruyordu hep. Her ne kadar dostu Narziss'in kendisini candan sevdiğinden kuşku duymuyorsa da, onun kendisini pek ciddiye almadığı ve kendisine hep biraz çocukmuş gibi davrandığı yolunda rahatsız edici bir duyguya kapılıyordu sık sık. Sonra, dostunun ikide bir kendisinin onun gibi olmadığını ima etmesine de akıl erdiremiyordu.

Gelgelelim, bu düşünüp durmalar Goldmund'un bütün gününü doldurmaktan uzaktı. Uzun süre belli bir şey üzerinde kafa yormayı beceremeyen biriydi Goldmund. Uzun gün boyu yapacağı başka işler vardı. Çok vakit kapıcıya uğruyor, onun yanında vakit geçiriyordu. Kapıcıyla arası iyiydi. Yalvarıp yakararak ya da açıkgözlü davranarak sık sık bir fırsat ele geçiriyor, atı Bless'e binerek bir iki saat dışarlarda dolaşıyordu. Manastır çevresinde oturan birkaç kişi el üstünde tutuyordu Goldmund'u. Bunların başında da değirmenci geliyordu. Goldmund, değirmencinin yanaşmasıyla sık sık su samuru avlıyor ya da gözü kapalı kokusundan tanıyabileceği manastır unundan pide hamuru açıyordu. Beri yandan sık sık Narziss'le görüşüp konuşuyor, ama yine de eski zevk ve alışkanlıklarına ayıracak zaman kalıyordu kendisine. İbadet de Goldmund için genellikle bir haz kaynağı oluşturmaktaydı; öğrenciler korosunda zevkle ilâhiler söylüyor, sevdiği mihrapların önünde tesbih duası yapıyor, âyinlerdeki o güzelim görkemli Latinceye kulak veriyor, altından buhurdanlıklarla bezeklerin buhur dumanları içinde ışıl ışıl parıldadığını görüyor, sütunlar üzerindeki ermiş heykellerini, yanlarında

hayvanlarıyla havarileri, başında şapkası, elinde hac çantasıyla St.Jacobus'u seyrediyordu.

Bu ulu kişilerin kendisini cezbettiğini hissediyor, bu taş ve ağaçtan heykelleri kendi şahsıyla gizemsel bir ilişki içinde gözlerinin önünde canlandırıyor, örneğin onları her şeyi bilen ölümsüz vaftiz babaları, yaşamının koruyucu ve yol göstericisi kişileri olarak kafasında tasarlıyordu. Aynı şekilde pencere ve kapılardaki sütunlarla sütun başlıklarına, mihraplardaki süslemelere, belirgin kenar çizgilerini içeren o güzelim çubuk ve kornişlere, taş sütunların kendilerinden koparak çok anlamlı ve etkileyici kıvrımlar yapan çiçeklere, bir yaban otu gürlüğünce fışkıran yapraklara da sevgi duyuyordu. Doğa dışında, doğadaki bitki ve hayvanlar dışında insan eliyle yapılmış böyle bir ikinci suskun doğanın, taş ve ağaçtan bu insan, hayvan ve bitkilerin varlığını değerli ve derunî bir giz gibi görüyordu. Sık sık boş saatlerden birini bu heykelleri, bu hayvan başlarını ve yaprak kümelerini resme geçirmeye ayırıyor, bazen de gerçek çiçeklerin, atların, insan yüzlerinin resimlerini çizmeye uğraşıyordu.

Kilise ilâhilerine bayılıyor, özellikle Meryem Ana İlâhilerine bitiyordu. Bu ilâhilerdeki o alışılmış sağlam ve katı kurallara uygun yürüyüşü, boyuna dönüp gelen yakarışları ve övgüleri seviyordu. Onlardaki saygıdeğer anlamı taparcasına izliyor ya da anlamı unutup ilâhilerdeki görkemli ölçülere kucak açıyor, içini onlarla, o uzayıp giden pes tonlar, tok vokallerle, dinsel nakaratlarla dolduruyordu. Bilgiçlikle, gramerle ve mantıkla başı hoş değildi pek; bunların da kendilerine göre birtakım güzellikleri vardı kuşkusuz, ama onu daha çok liturgideki görüntü ve ses dünyası kendine çekiyor, büyülüyordu.

Kendisiyle öğrenci arkadaşları arasında oluşan yabancılık çemberini kırdığı da oluyordu sık sık. Çevresinin yadsı-

yıcı ve soğuk bir atmosferle sürekli kuşatılması tatsız ve can sıkıcıydı. İkide bir sınıfta somurtup duran sıra arkadaşını güldürüyor, yatakhanede yanıbaşında yatan suskun arkadaşını geveze birine dönüştürüyor, bu işe zaman ayırıp başkalarına sevgiyle el uzatıyor, güleryüz gösteriyor, yitirdiği birkaç gözü, birkaç yüzü ve birkaç kalbi bir süre için gerisin geri ele geçirmeyi başarıyordu. Bu gibi yaklaşımlarının sonucunda iki kez arkadaşları tarafından yine 'köye inmeye' çağrılmıştı. Ne var ki, hiç istemediği böyle bir çağrı karşısında irkilmiş, hemen kendini geriye çekmişti. Hayır, o geceden sonra hiç köye inmemişti; uzun saç örgüleriyle o kızı da unutmanın üstesinden gelebilmiş, onu artık hiç düşünmez olmuştu ya da pek düşündüğü yoktu artık.

Narziss'in kuşatma girişimleri, Goldmund'un gizini açığa çıkarmada uzun zaman yetersiz kaldı. Görünüşe bakılırsa uzun süre Narziss dostu Goldmund'u uyandırmak, ona gizini dile getirebileceği lisanı öğretmek için boş yere çaba harcamıştı.

Dostunun soyu sopu ve doğup büyüdüğü yerle ilgili olarak anlattıklarından bir fikir edinilebilecek gibi değildi. Ortada bir baba vardı, bir gölgeden farksız, belli bir yüzden yoksun, ama saygıdeğer bir baba. Sonra da hayli zaman önce kayıplara karışmış ya da ölüp gitmiş ve yalnızca silik bir isim olarak yaşayan bir anne. İnsanların ruhunu okuyabilen Narziss, dostunun, yaşamlarından bir parçayı yitiren, bir sıkıntının ya da bir büyünün baskısı altında geçmişlerinden bir parçayı unutan kimselerden biri olduğunu yavaş yavaş anlamıştı. Sadece sorup soruşturmalar ve akıl vermelerle bir yere varılamayacağını görüyordu. Ayrıca, gördüğü bir şey daha vardı: Mantık denen şeyin gücüne gereğinden çok inanmış ve pek çok boş laf konuşmuştu.

Ama kendisini dostuna bağlayan sevgi boşa gitmemiş, alışkanlığa dönüşen o bir sürü beraberlikler sonuçsuz kalmamıştı. Yaradılışlarındaki derin farklılığa karşın her ikisi de birbirinden çok şey öğrenmişti; mantık dilinin yanı sıra aralarında giderek bir ruh ve işaret dili oluşmuştu; nasıl iki yerleşim birimi arasında arabaların, atlıların, gidip geldikleri bir ana cadde bulunur, ama bu yola açılan bir sürü de şose, ara sokak, gizli yol oluşur, çocuklar için küçük

yollar, sevgililer için patikalar, kedilerin ve köpeklerin pek farkına varılmayan gizli geçitleri, tıpkı onun gibi. Goldmund'un canlı hayal gücü bazı gizemli yollar izleyip Narziss'in düşüncelerine ve lisanına sızmış, beri yandan Narziss de Goldmund'un bazı düşüncelerini ve duygularını söze gerek kalmadan anlayıp bunları onunla paylaşmasını öğrenmişti. Sevginin ışığında ruhtan ruha yeni bağlantılar gelişip boy atmış, sözcükler ancak sonradan onları izlemişti. Derken günün birinde, Narziss de Goldmund da böyle bir şeyi beklemezken iki dost arasında bir söyleşi gerçekleşti; okulun tatil olduğu bir gün kitaplıkta bir söyleşi; ve söyleşi dostluklarının öz ve anlamının ortasına götürüp bıraktı onları ve hayli geniş bir alan üzerine yeni ışıklar düşürdü.

Astroloji üstüne bir söyleşiydi bu, manastırda astrolojiyle uğraşılmıyordu, uğraşılması da yasaklanmıştı. Bir ara Narziss demişti ki, astroloji birbirinden değişik pek çok insanı, yazgıyı ve ilâhi hükmü bir düzene sokma ve bir sistem içinde toplama çabasıdır. Goldmund da şöyle karşılık vermişti buna: "Ayrım denen şeyi diline dolamışsın bir kez. Zamanla yavaş yavaş şunu anladım ki, bu senin en tipik, en çok senin olan bir özelliğin. Örneğin, seninle benim aramda varolan büyük farklılıktan söz açtığın zaman bana öyle geliyor ki, sözkonusu farklılık, senin o garip ayrımlar bulup saptama tutkunluğundan başka şey değildir."

Narziss: "Elbet, yerden göğe haklısın böyle söylemekte. Gerçekten de bakıyorum, ayrım sence pek önemli değil, oysa benim için önem taşıyan tek şey varsa budur. Ben bilgin olarak yaratılmışım, bilimle uğraşmak yazılmış alnıma bir kez. Bilim ise, senin söylediğin gibi 'ayrımları bulup saptama tutkunluğundan' başka şey değildir, bilimin

ne olduğu bundan iyi anlatılamaz. Biz bilim adamları için ayrımları saptamaktan daha önemli bir şey gösterilemez; bilim demek, nesneleri birbirinden ayırabilme sanatı demektir. Örneğin, bir insanı başkalarından ayıran özellikleri belirlemek, o insanı tanımaktır."

Goldmund: "Orası öyle. Birinin diyelim ayaklarında külüstür ayakkabılar vardır, bir köylüdür o; bir başkasının başında bir taç mı vardır, bir kraldır o da. Kuşkusuz aradaki ayrımlardır bunlar, ama bilime falan gerek kalmadan çocukların bile görebileceği ayrımlar."

Narziss: "Ama köylünün de kralın da kılık kıyafeti aynıysa, bir çocuk tanıyamaz, birbirinden ayıramaz onları."

Goldmund: "Bilim ayırır mı, o da ayıramaz."

Narziss: "Ayırabilir belki de. Çocuktan daha akıllı değildir bilim, doğru, ama daha sabırlıdır, nesnelerin yalnızca en kaba özelliklerini yerleştirmez kafasına."

Goldmund: "Her akıllı çocuğun da yaptığı şeydir bu. Kralı bakışından tanır hemen ya da duruşundan. Sözün kısası, siz bilginler burnu havada kimselersiniz, bilimle uğraşmayan bizlere aptal gözüyle bakarsınız hep. Oysa bilimsiz de çok akıllı, çok zeki olabilir insan."

Narziss: "Bu gerçeği anlamaya başlaman sevindiriyor beni. Ama çok geçmeden bir şeyi daha anlayacaksın: Ben seninle kendim arasında bir ayrımdan sözediyorsam, bununla akıllılığı kastetmiyorum; çünkü ben demiyorum ki, sen daha akıllısın ya da daha aptalsın, daha iyi ya da daha kötüsün. Benim bütün dediğim, senin benden başka türlü oluşun."

Goldmund: "Bunda anlamayacak bir şey yok. Ne var ki, sen yalnız özellikler arasındaki ayrımlardan değil, insanların yazgıları ve dünyadaki görevleri arasındaki ayrımlardan da söz açıyorsun. Örneğin, senin yazgın ne diye benim-

kinden değişik olsun? Sen de benim gibi bir Hristiyansın, benim gibi manastırda yaşamayı kafana koydun, sen de benim gibi gökyüzündeki o sevecen babanın bir evladısın. Her ikimizin de varmak istediği amaç aynı: Ebedi esenlik. Yazgılarımız aynı: Tanrıya dönüş."

Narziss: "Bu sözlerine diyecek yok," diye cevapladı. "Dogmatizmin ders kitabında bir insanın tıpkı ötekisi gibi olduğundan sözedilir kuşkusuz, ama durum hayatın içinde böyle değildir. Bana sorarsan: Kurtarıcı İsa'nın kucağında son nefesini verdiği sevgili öğrencisiyle* kendisine ihanet eden öbür öğrencisinin yazgıları sanırım farklıydı birbirinden?"

Goldmund: "Sen bir sofistsin, Narziss! Bu yoldan birbirimize yaklaşmamız olanaksız!"

Narziss: "Hiçbir yol bizi birbirimize yaklaştıramaz."

Goldmund: "Böyle konuşma!"

Narziss: "Ciddi söylüyorum. Güneşle ay, denizle kara gibi, biz de birbirimize yaklaşmakla görevlendirilmiş değiliz. Bizler, sevgili dostum, güneş ve ay gibiyiz, deniz ve kara gibi. Amacımız iç içe geçmek, birbirimize dönüşmek değil, birbirimizi tanımak, birbirimizi gerçekte nasılsak öyle görüp buna saygı duymak, yani birimizin ötekinin karşıtı ve bütünleyicisi olduğunu bilmektir."

Goldmund, şaşırmış, başını eğdi, yüzünü bir hüzün kaplamıştı.

"Benim düşüncelerimi çok kez ciddiye almayışın bu yüzden mi?" diye sordu.

Narziss, cevap vermekte biraz duraksadı. Sonunda berrak ve sert bir tonla: "Evet, bu yüzden," dedi. "Benim yal-

*İsa'nın sevgili öğrencisi, havarilerden İsa'ya yakınlığıyla tanınan, İsa'nın kendisine özel bir sevgi beslediği dört İncil yazarından biri olan Yohanna'dır. İsa'ya ihanet eden öğrenciyse onikі havariden Judas'tır. (Ç.N.)

nızca *seni* ciddiye almama alışmalısın, sevgili dostum. İnan bana, sesinin her tonuna, her jestine, her gülümsemene değer veriyorum. Ama düşüncelerin için bunu yaptığımı pek söyleyemem. Sende ciddiye aldığım şey, senin özüne ilişkin olan ve sende varlığını mutlaka zorunlu gördüğüm şeydir. Daha başka bir sürü yeteneğin varken, niçin düşüncelerine bu kadar önem verilmesini istiyorsun bilmem?"

Goldmund acı acı gülümsedi: "Dediğim gibi, bana şimdiye kadar hep bir çocuk gözüyle baktın."

Narziss yumuşamadı: "Düşüncelerinden bir bölümü bana göre çocuksu şeyler. Hatırlasana, daha önce akıllı bir çocuğun bir bilginden hiç de aptal olması gerekmeyeceğinden söz açmıştık. Ne var ki, böyle bir çocuğun kendisi de bilim üzerinde söz sahibi olmak isterse, bilgin onu ciddiye almayacaktır kuşkusuz."

Birden şiddetle sesini yükseltti Goldmund: "Bilim üzerinde konuşmasak da, yine gülümsemeyle bakıyorsun bana. Örneğin öyle davranıyorsun ki, sanki benim bütün dindarlığım, bilip öğrenme konusunda ilerlemek için harcadığım tüm çaba, keşiş olmak için duyduğum istek çocuksu şeylerden ibaret."

Narziss, ciddi ciddi Goldmund'u süzdü: "Goldmund olduğun sürece seni ciddiye aldığımı söyleyebilirim. Ne var ki, her zaman Goldmund değilsin. İstediğim tek şey, sürekli Goldmund olmandır. Bir bilgin değil, bir keşiş değilsin. Bir bilgin, bir keşiş daha az kaliteli bir malzemeden kotarılıp çıkarılabilir nihayet. Sen sanıyorsun ki, benim için yeterince bilgin bir kişi, yeterince mantıktan anlayan, yeterince dindar biri değilsin. Ama yanılıyorsun, benim için yeterince kendin değilsin, o kadar."

Bu söyleşiden sonra kendini şaşkın, hatta küskün geriye çeken Goldmund olmuşsa da, üzerinden daha birkaç

gün geçmeden aynı söyleşinin sürdürülmesini yine Goldmund istemiş ve bu kez Narziss yaradılışları arasındaki ayrımları Goldmund'un daha kolay kabul edebileceği gibi açıklamayı başarmıştı.

Konuşmak hayli terletmişti Narziss'i; söylediği sözlere bugün Goldmund'un daha açık olduğunu, bunlara istekle kucak açtığını, Goldmund üzerinde artık bir otorite kurmuş sayılabileceğini hissediyordu. Elde ettiği başarının ayartısına dayanamamış, gerçekte niyet ettiğinden daha çok şey söylemiş, kendini ağzından çıkan kelimelerin büyüsüne kaptırmıştı.

"Bak sevgili dostum," dedi, "bir tek nokta var ki, bu noktada üstünüm senden. Ben tam bir uyanıklık içindeyim, oysa sen yarı uyanıksın, hatta bazen uyuyorsun bayağı. Bana göre uyanık kişi, usunun ve bilincinin yardımıyla kendini, kendi varlığının en derin köşelerinde saklı us dışı güçleri, içgüdüleri ve güçsüzlükleri tanır, bunlarla nasıl başa çıkacağını bilir. Benimle karşılaşmanın senin için taşıdığı bir anlam varsa, o da budur. Sende, Goldmund, us ve doğa, bilinç ve düş dünyası fersah fersah ayrılıyor birbirinden. Sen unutmuşsun çocukluğunu; şimdi bu çocukluk seni istiyor, senin çevrende dönüp dolanıyor. Arzularına kulak vermediğin süre seni üzecek, acılı anlar yaşatacak sana.... Eh, yeter bu kadar! Uyanıklık bakımından, dediğim gibi senden güçlüyüm, senden üstünüm bu konuda, dolayısıyla sana yardım edebilirim. Nihayet, sevgili dostum,başka bütün konularda da sen üstünsün benden, daha doğrusu kendini bulur bulmaz, bu üstünlüğü elde edeceksin."

Goldmund hayretle Narziss'i dinlemişti, ama "sen unutmuşsun çocukluğunu" sözü üzerine okla vurulmuş gibi irkilmişti birden. Konuşurken gözlerini genellikle uzun süre kapalı tutan, ya da önü sıra bir noktaya bakıp duran,

sanki böyle yapınca söyleyeceği sözcükleri daha kolay bulup çıkaran Narziss'in dikkatinden kaçmıştı bu, Goldmund'un yüzünün nasıl ansızın kasılıp benzinin sarardığını farketmemişti.

"Üstün müyüm – ben senden?" diye kekeledi Goldmund, yalnızca bir şey söylemiş olmak için. Sanki taş kesilmiş, donakalmıştı.

"Kuşkusuz," diye devam etti Narziss. "Senin yaradılışında olanlar, senin gibi sağlam ve narin duyularla donatılmış kişiler, bir zindelik ve canlılığı kendilerinde barındıranlar, düşlerde yaşayan, seven kimseler bizlerden, biz us insanlarından hemen her zaman üstündür. Siz anne kökenlisiniz. Kısır yaşamaların uzağındasınız. Sevme gücü, yaşama gücü armağan edilmiş size. Her ne kadar sık sık size yol göstermeye çalışıyor, sizi yönetiyor görünsek de, bolluk ve bereket içinde bir yaşam sürdüğümüz yok bizim, kıtlıklar içinde yaşayıp gidiyoruz. Hayatın zenginliği sizin, meyvelerdeki özsu sizin; sevgi bahçesi size bağışlanmış, güzelim sanat beldesi size sunulmuştur. Sizin yurdunuz bu yeryüzü, bizimkisi ise düşüncelerdir. Sizi bekleyen tehlike duyular dünyasında, bizi bekleyen ise havasız bir mekânda boğulup gitmektir. Sen sanatçısın, ben düşünürüm. Sen annenin koynunda uyuyorsun, ben çöllerde uyanık dolaşıyorum. Beni güneş, seni ay ve yıldızlar aydınlatıyor. Sen kızların düşünü görüyorsun, ben oğlanların..."

Gözleri hayretle açılan Goldmund, dostu Narziss'in usta konuşmacılara özgü bir coşkuyla söylediklerini dinlemişti. Narziss'in sözlerinden pek çoğu tıpkı kılıç darbeleri gibi inmişti üzerine; dostunun son sözlerinden sonra rengi sararmış, gözlerini yummuştu. Bunu farkeden Narziss korkuyla nedenini sorunca, beti benzi atan Goldmund ölgün bir sesle şöyle dedi: "Hani senin önünde bir ara yığılıp kalmış, gözyaşlarını tutamamıştım, anımsadın mı? Böyle

bir şeyin olmasını istemiyorum bir daha, yoksa asla kendimi bağışlamam, seni de affetmem hiç! Şimdi hemen buradan git, git de beni yalnız bırak! Dehşet verici sözler söyledin bana!"

Narziss çok şaşırmıştı. Sözünü ettiği şeyler kendisini önüne katıp sürüklemiş, her zamankinden çok daha güzel konuştuğu gibi bir duyguya kapılmıştı. Oysa ağzından çıkan sözlerden birinin dostunu derinden sarstığını, ondaki canlı, diri bir şeyi incitip yaraladığını hayretle görüyordu şimdi. Dostunu şu anda yalnız bırakması kolay değildi, birkaç saniye durakladı. Goldmund'un kaşlarını çatması üzerine, şaşkına dönmüş, koşarak uzaklaştı oradan, gereksindiği yalnızlığı dostuna çok görmedi.

Goldmund'un ruhundaki aşırı gerilim gözyaşlarına dönüşerek silinip gitmemişti bu kez. Sanki dostu Narziss ansızın göğsüne bıçak saplamış gibi alabildiğine derin ve umutsuz bir şaşkınlıkla olduğu yerde dikilip kaldı, güçlükle soluyordu, kalbi ölümcül bir kasılma içindeydi, yüzü balmumu gibi sararmış, elleri buz kesmişti. Yine o bir zamanki acınacak duruma düşmüştü; hatta şimdi biraz daha berbattı durum, yine içinden bir elin boğazına sarıldığını duyuyor, korkunç bir şeyle, düpedüz katlanılmaz bir şeyle çaresiz göz göze geleceğini hissediyordu. Ne var ki, bu kez düştüğü acınacak durumda hiçbir hıçkırık imdadına yetişmedi, esenliğe çıkaramadı onu. Bu nasıl şeydi Tanrım? Ne olmuştu? Canına mı kıymışlardı? Yoksa kendisi mi birinin kanına girmişti? Neydi işittiği o korkunç sözler?

Ikınıp sıkınarak, yüreğindeki solunmuş havayı dışarı attı; zehirlenmiş biri gibi içinde, çok derinlerde saklı yatan ölümcül bir nesneden kendini kurtarması gerektiği duygusu tüm benliğini sarmıştı, bu duyguyla nerdeyse çatlayacak gibiydi. Adeta suda yüzen birinin devinimleriyle, dolu dizgin çıktı odadan, farkında olmaksızın manastırın

en kuytu yerine seğirtti, koridorlardan geçti, merdivenlerden indi, dışarı attı kendini, açık havaya çıktı. Manastırın iç avlusunu çeviren galerilerde aldı soluğu, birkaç yeşil tarh üzerinde güneşli açık bir gökyüzü görülüyor, serin ve taşsı mahzen havasının içinden ince esintiler halinde güllerin baygın kokusu duraksamalarla kopup geliyordu.

Narziss, hanidir can attığı bir şeyi farkına varmadan yapmıştı sonunda: Dostu Goldmund'un ruhuna girip yerleşen şeytanın yerini saptamış, onu ele geçirmişti. Ağzından çıkan sözlerden biri gidip Goldmund'un yüreğindeki gize dokunmuş, giz acıdan kıvranarak şaha kalkmıştı. Narziss bir zaman dolanıp durdu manastırın içinde, dostu Goldmund'u aradı, sağa baktı, sola baktı, ama bir türlü onu göremedi.

Goldmund, galerilerden iç avluya açılan yuvarlak ve görkemli kemerlerden birinin altında dikiliyordu. Kemeri taşıyan sütunlardan her biri üç hayvan başıyla donatılmıştı; köpek ve kurtların taştan başları gözlerini dikmiş, yukardan şaşkın bakışlarla kendisine bakıyordu. Aldığı yara Goldmund'un dehşetle oyup duruyordu içini, bir yol bulup ne gün ışığına çıkabiliyor, ne mantık düzeyine erişebiliyordu. Ölümcül bir korku girtlağına bastırıyor, midesini sıkıştırıyordu. Bir ara farkında olmadan başını kaldırdı, sütun başlıklarından birindeki üç hayvan kafasını görür görmez, sanki bunlar kendi içindeymişler de gözlerini açmış hayretle ona bakıp havlıyor ve uluyorlarmış gibi bir duyguya kapıldı.

Dehşetle: "Az sonra öleceğim galiba," diye düşündü. Hemen ardından korkuyla titremeye başladı, işte şimdi aklımı kaçırıyorum, işte şimdi bu hayvanlar yiyip yutacak beni diye geçirdi içinden.

Kıvranarak sütunun dibine yığılıp kaldı, duyduğu acı fazlasıyla büyüktü, daha büyüğü olamazdı. Bir baygınlık

çöktü üzerine, gözleri karardı, özlemle beklenmiş bir hiçlikten içeri dalarak kayboldu.

Başrahip Daniel için pek de hoş denemeyecek bir gündü, manastırdaki yaşlı rahiplerden ikisi incir çekirdeğini doldurmayan çok eski kıskançlıklar yüzünden yine birbirlerine girmiş, sinirli sinirli söylenerek, birbirlerinden şikayetçi, çıkıp gelmişlerdi odasına. Başrahip Daniel hayli zaman onları dinlemiş, sonra uyarmış kendilerini, ama yatıştırma çabalarının para etmediğini görerek sonunda sert bir tutum takınmış, ikisine de oldukça ağır birer ceza vererek onları kapı dışarı etmişti, ama böyle davranmakla da yararsız bir iş yaptığı duygusuna kapılmaktan kendini alamamıştı. Rahiplerin ardından bitkin durumda aşağıdaki kilisenin şapeline yollandı, Tanrıya ibadette bulundu, sonra yorgun doğrulup kalktı. Hafif hafif esip gelen gül kokusuna karşı duramayarak biraz hava almak üzere iç avluyu çevreleyen galerilerden birine geçti. Burada Goldmund'u taş döşeme üzerinde baygın yatarken buldu. Delikanlının her zaman pek sevimli yüzündeki soluk ve cansız ifade karşısında korkuya kapılarak üzgün üzgün Goldmund'a baktı. Zaten iyi başlamamıştı gün, üstelik şimdi böyle bir manzarayla karşılaşıyordu. Goldmund'u tutup kaldırmaya çalıştıysa da gücü yetmedi. Derinden göğüs geçirdi, yürüyüp gitti sonra, genç rahiplerden ikisini alıp gelerek Goldmund'u yukarı çıkarmalarını söyledi, ayrıca manastırın hekimi Peder Anselm'e haber yolladı. Beri yandan Narziss'i çağırttı; çok geçmeden aranıp bulunan Narziss çıkıp geldi hemen.

"Haberin var mı?" diye sordu Başrahip Daniel.

"Goldmund olayından mı? Evet, Aziz Peder, az önce işittim, hastalanmış ya da bir kaza gelmiş başına, revire götürmüşler."

"Evet, kendisini iç avluyu çevreleyen galerilerin birin-

de buldum, aslında ayak atmaması gereken bir yer burası. Kazaya uğramış değil, bayılmış sadece. Hoşa gitmeyen bir durum. Sanırım senin de bu işte parmağın olacak, yoksa bile bu konuda bir şey biliyorsundur, yakın dostun çünkü."

Narziss, her zamanki serinkanlılığı ve ağırbaşlılığıyla, o gün Goldmund'la yaptıkları konuşmaya ilişkin kısa bir açıklamada bulundu, konuşmanın Goldmund'u nasıl şaşırtıcı bir güçle etkilediğinden söz açtı. Başrahip başını salladı, hoşnutsuzluk taşan bir baş sallayıştı.

"Tuhaf konuşmalar," dedi ve serinkanlılığını korumaya çalıştı. "Senin bu sözünü ettiğin şey, bir başkasının ruhuna bir müdahele diye nitelenebilir, günah çıkaran bir rahibin konuşması adeta. Ama sen Golmund'un günahını çıkarabilecek kimse değilsin, bir kez rahip sayılmazsın, kutsanmadın henüz. Nasıl oluyor da akıl hocası pozu takınıp yalnız rahipleri ilgilendiren konularda bir öğrenciyle söyleşide bulunabiliyorsun? Bunun ne kötü sonuçlara yol açtığını görüyorsun işte."

"Sonuçları henüz bilmiyoruz, Aziz Peder," dedi Narziss, sesinde yumuşak bir tonla. "Sözlerimin Goldmund'u bu kadar etkilemesinden biraz korktuğum doğru, ama konuşmamızın Goldmund için hayırlı sonuçlar doğuracağından kuşkum yok."

"Göreceğiz bakalım. Ama ben şimdi bu sonuçlardan değil, senin davranışından sözetmek istiyorum. Seni Goldmund'la bu gibi konuşmalarda bulunmaya iten nedeni söyler misin?"

"Bildiğiniz gibi, Goldmund dostum benim. Ona karşı özel bir yakınlık duyuyor ve sanırım kendisini çok iyi anlıyorum. Benim Goldmund'a karşı davranışımı günah çıkaran bir rahibe özgü davranış diye niteliyorsunuz. Ama ben kendimi ruhanî bir otoritenin sahibi görmüş değilim asla,

yalnızca dostumu, kendisinin tanıdığından biraz daha iyi tanıdığıma inanmıştım, o kadar."

Başrahip Daniel omuzlarını silkti.

"Biliyorum, bu senin uzmanlık alanın. İnşallah uzmanca davranışının Goldmund'a bir zararı dokunmaz! – Şey, Goldmund hasta mı? Diyeceğim, bir derdi mi var? Güçsüz biri mi? İyi uyuyamıyor mu? İştahsız mı? Bir yerinde bir ağrısı sızısı mı var?"

"Hayır. Bugüne kadar sağlıklıydı. Bedenen bir şeyi yoktu."

"Peki ruhen?"

"Ruhen hasta kuşkusuz. Biliyorsunuz, cinsellik içgüdüsüyle savaşmaların başladığı bir yaşta bulunuyor."

"Biliyorum. Onyedisinde değil mi?"

"Hayır, onsekizinde."

"Onsekiz demek. Eh, zamanı elbet. Ama sözünü ettiğin savaşmalar doğal bir şey, herkesin geçer başından. Bunun için Goldmund'a kalkıp hasta diyemeyiz."

"Evet, Aziz Peder, böyle bir neden tek başına yeterli değil. Ne var ki, Goldmund ruhen daha önceden hastaydı, hanidir sürüp gelen bir hastalık; bu yüzden, sözkonusu savaş başkalarındakine kıyasla daha tehlikeli Goldmund için. Öyle sanıyorum ki, geçmiş yaşamının belli bir dönemini unutmuş olmak kendisini üzüyor, ona ıstırap veriyor."

"Ya? Nasıl bir dönemmiş bu?"

"Annesinin ve annesiyle ilgili pek çok şeyin yer aldığı bir dönem. Ben de fazla bir şey bilmiyorum bu konuda; bildiğim tek şey, hastalığının buradan kaynaklanması gerektiğidir. Söylediğine bakılırsa, annesi hakkında Goldmund'un bütün bildiği, onu erken yaşta kaybetmiş olması. Ama insanda öyle bir izlenim uyandırıyor ki, sanki annesinden utanır gibi. Oysa yeteneklerinin büyük çoğunlu-

ğunun kendisine annesinden geçtiği kuşkusuz; çünkü babasıyla ilgili açıklamalarından anlaşıldığına göre, böyle bir adamın bu kadar sevimli, bu kadar yetenekli ve kendine özgü bir oğlu olamaz. Bütün bunları gerçi bana açıkça söylemiş değil, kendisindeki bazı belirtilerden çıkarıyorum."

Başlangıçta bütün bu sözleri biraz kasılarak söylenmiş bilgiççe şeyler görerek içten içe gülümsemeden duramayan ve bu işten sıkılıp yorulan Başrahip Daniel, şimdi düşüncelere dalmıştı. Davranışları biraz yapmacık, insanda pek güven uyandırmayan bu babayı anımsadı, ayrıca onun bir zaman Goldmund'un annesiyle ilgili olarak kendisine söylediği birkaç sözü aradı belleğinde ve ansızın bu sözler yeniden aklına geldi. Karısının kendisini rezil rüsva ederek evden kaçıp gittiğinden söz açmıştı adam; onun gitmesinden sonra küçük oğlunun kafasından annesinin anısını silip atmaya, annesinden oğluna geçmiş olabilecek kötü huyları yoketmeye çalışmıştı. Bunu da, anlattığına göre başarmıştı kuşkusuz: Oğlu, annesinin işlediği günahın kefaretini ödemek için yaşamını Tanrıya adamaya hazırdı.

Narziss'ten şimdiki kadar hoşlanmadığı hiç olmamıştı Başrahip Daniel'in, ama yine de düşüncelerle sarmaş dolaş bu oğlanın sözleri ne kadar doğruydu, Goldmund'u gerçekten ne kadar iyi tanır görünüyordu.

Sonunda yine bugün olup bitenlere dönen başrahibin sorduğu soruyu şöyle yanıtladı Narziss: "Goldmund'u bu kadar şiddetli bir sarsıntının içine yuvarlamayı aklımdan asla geçirmemiştim. Sadece bir uyarıda bulunmuştum, kendi kendisini tanımadığını, çocukluğunu unutmuş, annesini unutmuş olduğunu söylemiştim. Ağzımdan çıkan sözlerden biri onu nazik yerinden yaralamış anlaşılan, benim hanidir savaşıp durduğum karanlıktan içeri sızmış. Sanki yıldırımla vurulmuşa döndü birden, beni de kendisi-

ni de artık tanımıyormuş gibi yüzüme baktı. Sık sık söylemiştim kendisine, uyuyorsun, gerçek bir uyanıklığın uzağında yaşıyorsun demiştim. Artık uyandı, bundan kuşkum yok."

Başrahip çıkıp gidebileceğini söyledi Narziss'e; onu cezalandırma yoluna başvurmamış, yalnızca şimdilik hasta Goldmund'u ziyaret etmesini yasaklamıştı.

Bu arada Peder Anselm baygın durumdaki Goldmund'u bir yatağa yatırmış, kendisi de başucuna geçip oturmuştu. Onu zorla ayıltınayı uygun görmemişti. Oğlanın hali pek kötüydü. İyilik taşan kırış kırış yüzüyle yaşlı peder, yardım vaadeden gözlerle Goldmund'u süzdü, nabzını yokladı, kalbini dinledi. Olmayacak bir şey yedi mutlaka diye geçirdi içinden, bir yığın yonca ya da buna benzer yenmeyecek bir şey. Manastırda karşılaşılmayan bir durum değildi hani. Goldmund'un dilini görememişti Peder Anselm. Bu oğlandan hoşlanıyorsa da, onun dostu olacak bu vaktinden önce büyümüş, bu pek genç öğretmen Narziss'ten pek hazetmiyordu. Karıştırdığı halt ortadaydı işte. Bütün bu tatsız olayda Narziss'in parmağı vardı kuşkusuz. Açık mavi gözleriyle bu körpecik oğlanın, böyle sevimli bir doğa çocuğunun başka kimse kalmamış gibi o burnu havada bilgin Narziss'le, Yunanca bilgisini yeryüzündeki canlı her şeyden üstün tutan kendini beğenmiş bu gramer üstadıyla dostluk kurmasının ne gereği vardı sanki!

Aradan uzun zaman geçip de kapı açılarak başrahip içeri girdiğinde Peder Anselm hâlâ Goldmund'un başucunda oturuyor, gözlerini baygın çocuğun yüzünden ayırmıyordu. Ne tatlı, ne körpe ve masum bir yüzdü bu! Kendisiyse bu yüzün hemen yanıbaşındaydı; yardım etmesi gerekiyordu bu oğlana, ama belki başaramayacaktı. Orası öyle, belki bir kolitti hastalığın nedeni; tatlı ve baharatlı kırmızı şarabı ısıtıp verecek, belki de ravent şurubu içirecekti. Ne

var ki, Goldmund'un buruşmuş yeşilimsi yüzüne baktıkça, içindeki kuşku bir başka yöne, daha sakıncalı bir yöne kaymaya başladı. Peder Anselm görmüş geçirmiş biriydi. Geride kalan uzun yaşam yıllarında pek çok kez cin çarpmış kimselerle karşılaşmıştı. Ne var ki, içinde uyanan bu kuşkuyu kendi kendisine bile itiraftan çekindi. Şimdilik bekleyecek, gözlerini oğlandan ayırmayacaktı. Ama, diye geçirdi içinden öfkeyle, bu zavallı yavrucağı gerçekten cin çarptıysa, bundan sorumlu kişiyi uzakta aramak gerekmeyecekti ve bu kişinin çekeceği vardı.

Başrahip yaklaşıp hastayı gözden geçirdi, gözkapaklarından birini yavaşçacık kaldırıp baktı.

"Uyandırsanız nasıl olur?" diye sordu Peder Anselm'e.

"Henüz beklemek istiyorum," diye cevapladı Peder Anselm. "Kalbi sağlam. Şimdilik kimsenin kendisini ziyaretine izin vermemeliyiz."

"Hayati bir tehlike sözkonusu mu?"

"Sanmıyorum. Hiçbir yerinde yara bere izi yok, bir darbe ya da bir düşme sözkonusu değil. Baygın yalnız, belki de bir kolitti hastalığın nedeni. Çok şiddetli ağrılarda bilinç yitirilir bazen. Bir zehirlenme olsa, ateş görülürdü. Yoyo, kendine gelecek yine ve yaşayacak."

"Peki, ruhsal bir neden yol açmış olamaz mı bu duruma?"

"Hayır demek istemem. Bu konuda sizin bildiğiniz bir şey var mı? Şiddetli bir korkuya mı kapıldı acaba? Bir ölüm haberi mi aldı? Sert bir tartışmaya mı girdi biriyle? Bir aşağılanmaya mı uğradı? Eğer böyle bir şey sözkonusuysa, her şey açıklığa kavuşmuş demektir."

Gitmeden önce Başrahip Daniel bir kez daha hasta Goldmund'un üzerine eğildi; babasını anımsadı oğlanın, bu sevimli, bu güleryüzlü sarışın çocuğun babası tarafından getirilip kendisine teslim edildiği günü düşündü. Na-

sıl da manastırda herkesin hemen kanı kaynayıvermişti bu delikanlıya. Kendisi de ondan hoşlanmıştı. Ama gerçekten haklıydı Narziss: Goldmund, babasını anımsatan hiçbir özellik taşımıyordu. Tanrım, ne çok dert ve tasa vardı dört bir yanda! Yaptığımız işler ne kadar yetersizdi! Zavallı oğlanın bu duruma düşmesinde kendisinin de ihmal ve kusuru yok muydu? Oğlanın günahlarını çıkaran peder istenildiği gibi biri miydi acaba? Manastırda kimsenin Narziss kadar bu oğlan hakkında bilgi sahibi olmayışı doğru muydu? Henüz manastırdaki rahiplerden biri sayılmayan, daha kutsanmamış bulunan, düşünce ve görüşlerinin tümünde tatsız bir üstünlük, hatta neredeyse düşmanlık havası esen Narziss gibi henüz rahip adayı olan biri Goldmund'a yardım edebilir miydi hiç? Allah bilir, belki Narziss'e karşı da hanidir gereği gibi davranılmış değildi? Belki itaat maskesi altında birtakım kötü özellikleri gizlemekteydi Narziss. Belki de dini inançtan yoksun biriydi. Ve bu iki gencin tüm geleceğinden biraz da kendisi sorumluydu.

Goldmund kendine geldiğinde ortalık kararmıştı; kafasının içinde bir boşluk hissetti, başı dönüyordu. Bir yatağın içindeydi, anlamıştı bunu, ama nerede olduğunu bilmiyor, merak da etmiyordu. Bilse de ne farkederdi. Peki ama, daha önce neredeydi? Nereden, hangi yaşantılar diyarından, tanıyıp etmediği hangi beldeden gelmişti buraya? Bir yerde bulunmuştu daha önce, çok, çok uzak bir yerde. Bir şey görmüştü, olağanüstü, eşsiz güzellikte bir şey, beri yandan korkunç ve unutulmaz. Öyleyken unutmuştu. Neredeydi? Neydi öyle ansızın beliriveren karşısında? Öylesine kocaman, öylesine acı veren, öylesine mutlu kılan. Sonra yine nereye kaybolmuştu gördüğü şey?

Kendi içine kulak kabarttı, içinde bugün bir şeylerin patlak verdiği, bir şeylerin olup bittiği derinlikleri dinledi. Neydi olup bitenler? Yumak yumak karışık görüntüler te-

ker teker yuvarlanarak aşağılardan yukarlara çıktı, köpek başları gördü bir ara, üç köpek başı ve gül kokuları geldi burnuna. Aman Tanrım, ne berbat anlar yaşamıştı! Gözlerini yumdu. Ne korkunç anlar! Derken yeniden uyuyakaldı.

Ardından bir kez daha uyandı, düşsü dünya hızla uzaklaşıp kayıplara karışmadan gördü, yeniden yakaladı görüntüyü, acılı bir hazla ürperip irkildi. Gözleri açılmıştı, görüyordu. Onu görüyor, boylu boslu vücuduyla, çevresini aydınlığa boğan çiçek çiçek dudakları, pırıl pırıl saçlarıyla onu görüyordu, annesini görüyordu. Beri yandan bir ses işitir gibiydi ve şöyle diyordu ses: "Çocukluğunu unutmuşsun sen!" Kimin sesiydi bu? Kulak kabarttı, düşündü ve buldu sonunda. Narziss idi bu. Narziss mi? Ve bir anda yine her şey canlandı belleğinde, anımsadı, biliyordu artık. Oh, anneciğim, anneciğim! Dağ gibi bir enkaz yığını kalktı önünden, unutmaların denizi gerilere çekildi, silinip gitti ortadan. O hanidir kayıplara karışmış, o tarifsiz sevilen kişi açık mavi soylu gözleriyle kendisine bakmaya başlamıştı.

Yatağın başucundaki sandalyede uyaklayan Peder Anselm gözlerini açtı. Hastasının kıpırdandığını duydu, nefes alıp verişlerini işitti. Sessizce doğrulmaya çalıştı.

"Kim var orada?" diye sordu Goldmund.

"Benim, ben, merak etme! Işığı yakayım dur!"

Lambayı yaktı Peder Anselm, iyilik taşan kırış kırış yüzüne ışık vurdu.

"Hasta mıyım yoksa?" diye sordu Goldmund.

"Bir bayginlık geçirdin evladım. Ver elini de nabzına bakayım! Kendini nasıl hissediyorsun?"

"Fena değil. Size teşekkür ederim, Peder Anselm. Ne iyi kalplisiniz. Artık geçti, bir şeyim kalmadı, biraz yorgunum, o kadar."

"Tabii yorgunsun. Az sonra yine uyuyacaksın. Ama önce bir yudum sıcak şarap iç, hazırladım, burada duruyor senin için. Dostluk şerefine içelim, bir kadeh şarap yuvarlayalım seninle, ne dersin?"

Peder Anselm, hazırlıklı davranıp önceden getirttiği küçük bir testi şarabı sıcak su dolu bir kabın içine yerleştirmişti.

"Anlaşılan ikimiz de uyuyup kalmışız," dedi gülerek Peder Anselm. "Amma da güzel bir hastabakıcı bu! diye düşüneceksin, uyanık duramıyor bir türlü. Eh ne yaparsın, insanız nihayet. Şimdi seninle şu sihirli içkiden biraz yudumlayalım bakalım. Gece vakti böyle gizli saklı kafayı çekmekten daha hoş ne vardır. Haydi sağlığına!"

Goldmund güldü, Peder Anselm'le kadeh tokuşturdu ve birkaç yudum alıp tadına baktı şarabın. İçine tarçın ve karanfil katılmış, şekerle tatlandırılmıştı, şimdiye kadar hiç içmediği bir şeydi. Derken anımsadı, daha önce de bir ara hastalanmış, Narziss ilgilenmişti kendisiyle. Bu defa Peder Anselm ona kucak açmıştı. Pek hoşlanmıştı doğrusu, küçük lambanın ışığında yatakta yatmak ve gecenin bir yarısında Peder Anselm'le bir kadeh şarap içmek işte öylesine keyiflendirici ve şaşırtıcı bir şeydi.

"Karnın ağrıyor mu?" diye sordu Peder Anselm.

"Hayır."

"Bak sen, ben de kolit nöbetine yakalandın diye düşünmüştüm. Demek böyle bir şey sözkonusu değil. Dilini göster bakayım! Tamam, oldu, Anselm Baba'nız işte yine bilemedi dersini, çaktı sınıfta. Yerin güzel güzel yatar, bir yere kıpırdamazsın. Ben de gelir, seni muayene ederim. Şarabını içtin, bitti mi? Güzel, afiyet şeker olsun! Dur bakayım, testide hiç kaldı mı şarap. Evet, kardeş payı yaptık mı, her birimiz için yarımşar kadeh daha çıkar. Bizi fena korkuttun doğrusu, Goldmund! İç avluyu çevreleyen gale-

rilerin birinde serilmiş yatıyordun. Gerçekten karnında ağrı falan yok mu?"

Güldüler bunun üzerine ve hasta şarabından kalanı aralarında kardeşçe pay ettiler. Peder Anselm şakalar yaptı; gözleri yine parlayan Goldmund, keyiflenmiş ve minnettar, Peder Anselm'e baktı. Derken yaşlı peder çıktı odadan, yatmaya gitti.

Goldmund bir süre daha uyuyamadı, görüntüler yeniden yavaş yavaş su yüzüne çıktı içinde, dostu Narziss'in sözleri yeniden alev alev canlandı, tutuştu; bir kez daha o sarışın ve görkemli kadının, annesinin hayali gözlerinin önünde belirdi, ılık bir rüzgâr gibi ruhundan esip geçti, yaşamın, sıcaklık, sevecenlik ve içtenlikli anımsatmaların oluşturduğu bir bulut gibiydi tıpkı. Ah, anneciğim! Nasıl unutabilmişti annesini, nasıl!

Goldmund'un o vakte kadar annesiyle ilgili olarak bildiği bazı şeyler yok değildi kuşkusuz, ama bunlar hep başkalarının anlattıklarına dayanıyordu; annesinin görüntüsü zamanla silinip gitmişti belleğinden, annesi hakkında bildiğini sandığı birkaç şeyin de çoğunu saklamış, Narziss'e söylememişti. Annesi ismi ağza alınmayacak biri, kendisinden utanılacak bir kadındı. Vaktiyle dansözmüş, fingirdek, albenili biriymiş; soylu ama uğursuz ve dinsiz bir aileden geliyormuş; Goldmund'un babası, kendi ifadesine göre, sefalet ve rezaletin batağından çekip almıştı onu, dinsiz biri olabileceğini düşünerek vaftiz ettirmiş, gerekli din eğitiminden geçmesini sağlamıştı; derken onunla evlenmiş, onu saygın bir kadın yapmıştı. Ama kadın birkaç yıl namusuyla güzel güzel oturduktan sonra eski marifetlerini anımsayarak birtakım çirkin olaylara karışmış, erkekleri baştan çıkarıp günler ve haftalarca evden uzak kalmış, zamanla bir cadıya çıkmış adı, kocası birçok kez kendisini bularak yine alıp gelmişse de, sonunda bir daha dönmemek üzere evi terketmişti.

Ünü bir süre daha dolaşmış ağızlarda, uğursuz bir kuyruklu yıldız gibi sonunda sönüp gitmişti. Kocası huzursuzluk, korku ve yüz karasından, karısının kendisine hazırlayıp durduğu o bitip tükenmeyen sürprizlerden ancak yavaş yavaş kendine gelebilmiş, hayırsız kadını bir yana bırakarak oğulcuğunu yetiştirip büyütmüştü; oğlan da annesine boyu bosu ve kaşı gözü bakımından pek benziyordu; adam giderek karamsarlığa gömülmüş ve kendini dine ver-

miş, oğlunu da annesinin günahlarının kefaretini ödemek için kendini Tanrıya adaması gerektiğine inandırmıştı.

Goldmund'un babasının kayıplara karışan karısı üstüne anlattıkları aşağı yukarı bu kadarcıktı işte. Zaten ilgili konuda ağzını açmaktan pek hoşlanmayan bir adamdı, oğlu Goldmund'u manastıra getirip bıraktığında başrahibe ancak üstü kapalı söz açmıştı karısından. Annesi hakkında babasının bütün anlattıkları korkunç bir efsane olarak Goldmund'un da bildiği şeydi. Ama bunları zamanla bir kenara itebilmiş, hepsini değilse bile büyük bölümünü yine unutmuştu. Ancak tümüyle unuttuğu ve yitirdiği bir şey vardı ki, o da annesinin gerçek görüntüsüydü, babasının ve evlerinde çalışan hizmetçilerin anlattıklarına dayanmayan, karanlık dedikodu ve söylentilerden kaynaklanmayan ve birincisine hiç benzemeyen öbür görüntüsü. Annesinin yaşanmış gerçek anısı çıkıp gitmişti belleğinden. Şimdi ise sözkonusu görüntü, geçmiş yılların bu yıldızı yeniden doğup karşısına dikilmişti.

Goldmund: "Bunu nasıl oldu da unutabildim, hayret!" dedi dostu Narziss'e. "Ömrümde hiç kimseyi annem kadar sevmedim, öylesine katıksız, öylesine yakıp kavuran bir sevgiydi işte. Ömrümde hiç kimseye annem kadar hayranlık duymadım, annem kadar değer vermedim. Güneş ve ay nasılsa, annem de öyleydi benim için. Bu ışıl ışıl görüntüyü nasıl oldu da ruhumda karanlıklara gömebildim, gerek babamın, gerek benim içimde bir cadı gibi yaşayıp durmuş o hain, o sarı soluk ve kılıksız kadını geçirebildim yerine, Allah bilir!"

Kısa zaman önce adaylık süresi sona eren Narziss rahiplik aşamasına yükseltilmiş, rahiplik cüppesini sırtına geçirmişti. Goldmund'a karşı davranışı dikkati çekecek kadar değişmişti artık. Çünkü eskiden dostunun uyarı ve öğütlerini baş ağrıtıcı bir bilgiçlik görüp bunlardan rahat-

sızlık duyan ve hepsini geri çeviren Goldmund'un, yaşadığı o büyük olaydan sonra Narziss'in bilgeliğine karşı içi hayranlıkla dolup taşmaya başlamıştı. Dostunun söylediklerinden ne kadar çoğu adeta bir kehanet gibi gerçekleşmişti sonradan, bu müthiş insanın bakışları ruhunun nasıl da en derin köşelerine kadar uzanabilmiş, onun yaşamsal gizini, onun yüreğindeki yarayı ne büyük bir şaşmazlıkla ele geçirmiş, ne keskin bir zekâyla onu sağlığına kavuşturmuştu. Çünkü öyle görülüyor ki iyileşmişti; geçirdiği baygınlık nöbeti tehlikeli sonuçlara yol açmadığı gibi, o biraz oyunsu hali, büyümüş de küçülmüşlüğü ve yapmacıklığı sanki silinip gitmiş, o vaktinden önce olgunlaşmış keşişlik hevesi, kendini Tanrıya bütün gücüyle adaması gerektiği inancı kaybolmuştu. Kendi kendisini bulduğundan bu yana sanki hem küçülmüş, hem büyümüştü. Bunların tümünü de Narziss'e borçluydu işte.

Narziss'e gelince, dostu Goldmund'a karşı davranışında bir süredir tuhaf denecek temkinli bir hal sezilmekteydi; Goldmund kendisine karşı pek büyük bir hayranlık besliyor, o da artık üstünlük ve hocalık taslamayan alabildiğine alçakgönüllü bakışlarla Goldmund'u süzüp duruyor, onu kendisinin bilmediği gizli kaynaklardan birtakım güçlerle beslenmiş görüyordu. Goldmund'da sözkonusu güçlerin gelişip serpilmesine önayak olmuş, ama kendisi bunlardan nasibini alamamıştı. Goldmund'un onun kılavuzluğundan kendisini giderek kurtarıp özgürlüğüne kavuştuğunu gördükçe bundan kıvanç duyuyor, ama bazen de üzüntüye kapılıyordu. Sanki bir merdiven vardı da kendisi çıkılıp geride bırakılmış bir basamağıydı bu merdivenin, kaldırılıp atılmış bir kabuktu; kendisi için pek çok şey ifade etmiş bu dostluğun sonunun yaklaştığının farkındaydı. Goldmund hakkında bildiği şeyler, Goldmund'un kendi bildiklerinden fazlaydı hâlâ; orası öyle, Goldmund yeni-

den bulmuştu ruhunu kuşkusuz, bu ruhun çağrısına uymaya da hazırdı, ama çağrının kendisini nerelere sürükleyebileceğini henüz bildiği söylenemezdi. Oysa Narziss bunu seziyor, ama buna karşı elinden bir şey gelmiyordu; sevgili dostunun izlediği yol onu öyle ülkelere iletecekti ki, kendisi asla buralara ayak atmayacaktı.

Goldmund, bilime karşı artık eskisinden çok daha az bir açgözlülük duyuyordu. Dostu Narziss'le söyleşilerde bulunma hevesini de eskisi gibi hissetmez olmuştu. Bir vakit aralarında geçmiş konuşmalardan bazısını anımsadıkça utanıyordu şimdi. Beri yandan, son zamanlarda adaylık süresinin dolmasından mıdır, yoksa Goldmund'la aralarında geçen olaylardan mı, nedense Narziss inzivaya çekilip perhizkar bir yaşam ve ibadetle vakit geçirme gereksinimini duymuş, oruçlara, Tanrıya uzun boylu yakarışlara, sık sık günah çıkartmalara, gönüllü tövbe ve istiğfarlara karşı içinde bir eğilim uyanmıştı. Goldmund dostundaki bu eğilimi anlıyor, hatta kendisiyle paylaşıyordu. İyileşmesinden bu yana içgüdüleri hayli bilenmişti; gelecekte kendisini bekleyen amaçlar konusunda en ufak bir şey bilmemesine karşın, sık sık kendisini korkutan güçlü bir açıklıkla seziyordu ki, yazgısı yavaş yavaş sesini duyurmaya başlamıştı; kollanıp gözetildiği masumiyet ve huzur dolu süre sona ermişti, tüm varlığı gergin ve hazır bekleıneye başlamıştı. İçindeki bu sezgi kendisini genellikle mutluluğa boğuyor, tatlı bir sevda gibi gece yarılarına kadar uyanık kalmasına yol açıyordu. Ama çok vakit de bir karanlığa gömülüyor, alabildiğine bunaltıcı nitelik taşıyordu. Annesi, hanidir kayıplara karışmış bu sevdiği kişi çıkıp gelmişti yine; kendisi için eşsiz bir mutluluktu bu. Peki ama, annesinin ayartıcı çağrısı onu nerelere götürecekti? Belirsiz bir geleceğin kucağına atacak, onu suç ve günaha bulayacak, güç durumlara sokacak, belki de canına kastedecekti. Onu götürüp bir

sessizliğin, yumuşaklığın, güven dolu bir ortamın, bir keşiş hücresinin ve ölünceye kadar sürecek bir manastır yaşamının kollarına bırakmayacaktı asla. Annesinin çağrısının, uzun zaman kendi istekleri diye baktığı babasının istek ve buyruklarıyla ortak hiçbir yanı yoktu. Kendi öz varlığından kaynaklanmıyormuş gibi genellikle güçlü, ürkütücü ve yakıp kavurucu nitelik taşıyan bu duygu, Goldmund'un dindarlığını besleyen bir pınardı. Sık sık Meryem Ana'ya uzun yakarışlarda bulunuyor, annesine çekip götürmeye çalışan içindeki duygu selinden sıyırıp alıyordu kendini. Ne var ki, yakarışlarının sık sık kendisini yine o eski şahane düşlere sürüklediği oluyordu. Bu dikkat çekici düşleri şimdi ikide bir yine görmeye başlamıştı: Gündüz vakti uyur uyanık görüyor ve tüm duyuları düşlere katılıyordu. Burcu burcu bir koku gibi bir anne dünyası sarıyor çevresini, bir deniz gibi, bir cennet gibi çağıldıyor, severek ve okşayarak, anlamsız, daha doğrusu anlamla tıka basa dolu sözcükler mırıldanıyor, tatlı ve tuzlu bir lezzet bırakıyor geride, ipekten saçlarla susuzluktan kavrulan dudaklarının ve gözlerinin üzerinde geziniyordu. Yalnız yumuşaklığı, yalnız tatlı ve mavi sevecen bakışları, mutluluk vaat eden narin gülümsemeleri, okşayıp avutan sözleri içermiyordu annesi; o gönül okşayıcı örtüler altında tüm korkunçluk ve karanlıkları, tüm hırsları, tüm dehşet, günah ve sefaletleri, tüm doğumları, tüm ölümleri de kendisinde barındırıyordu. Goldmund bu düşlerin, diri ve zinde duyularınca pek çok iplikle örülüp hazırlanmış bu ağların derinliklerine bırakıyordu kendini. Sözkonusu derinliklerde sevilip el üstünde tutulmuş bir geçmişi, çocukluğunu, anne şefkatini, yaşamın ışıl ışıl altınsı sabahını yine eskisi gibi büyüleyici ele geçiriyor, ama beri yandan aynı derinlikler göz korkutan, sözverilerde bulunan, cezbeden, baştan çıkaran tehlikelerle dolu bir geleceğin titreşimlerini de berabe-

rinde getiriyordu. Annenin, Meryem Ana'nın ve sevgilinin birbiriyle özdeşleştiği bu düşler, sonradan gözüne dehşet verici suçlar ve Tanrıya karşı işlenmiş günahlar, hem de büyük günahlar gibi görünüyordu bazen. Ama bazen de tüm kurtuluşu, tüm ahengi bu düşlerde buluyordu. Gizlerle dolup taşan yaşam gözlerini dikmiş kendisine bakıyor, uçsuz bucaksız zifiri bir dünya, masalsı tehlikelerin kol gezdiği dikenli bir orman gibi onu süzüyordu. Ama annesinin gizleriydi hepsi, annesinden geliyor ve kendisini çekip ona götürüyor, annesinin aydınlık gözlerinde küçük ve karanlık bir çember, tehlikeli küçük bir uçurum oluşturuyordu.

Pek çok unutulmuş çocukluk bu anne düşleriyle çıkıp geldi, uçsuz bucaksız derinliklerden ve yitikliklerden pek çok anı çiçek açtı, altınsı gözlerle bakıp durdu, sezgilerle yüklü burcu burcu kokularını yaydı çevresine, çocukluktaki duyguların anımsamalarını, belki de yaşantılarını yaydı, belki düşlerini. Bazen oltayla balık tutmaların düşlerini görüyordu Goldmund, balıklar siyahımsı ve gümüşsü kendisine doğru yüze yüze geliyor ilerden, serin ve kaygan, yüzerek onun içine giriyor, yüze yüze geçip gidiyordu içinden, mutlu haberlerin müjdecileri gibi daha güzel bir gerçeklikten sökün ediyor, kuyruklarını oynatarak, gölgeler halinde uzaklaşıp görünmez oluyorlar, getirdikleri haberler haber olmaktan çıkıp gizlere dönüşüyordu. Yüzen balıkların ve uçan kuşların düşünü görüyordu çokluk; balıklardan ya da kuşlardan her biri de kendi yarattığı bir canlıydı, kendisine bağımlıydı ve alıp verdiği nefes gibi yönetilebiliyorlar, kendi bakışlarından, kendi düşüncelerinden biri gibi çevreye ışınlar saçıyor, sonra gerisin geri dönüp ona geliyorlardı. Sık sık bir bahçe görüyordu düşünde, büyülü bir bahçeydi, masalsı ağaçları, devcileyin çiçekleri, mavimsi, karanlık ve derin mağaraları kendisinde ba-

rındırıyordu; otlar arasında bilmediği hayvanlar çakmak çakmak gözlerle çevrelerine bakınıyor, dallar üzerinde güçlü kaygan yılanlar kayıp gidiyor, asmalar ve çalılarda buğulu buğulu ışıldayan kocaman taneli üzümler sarkıyordu; üzümler koparılır koparılmaz elinde şişip kabarıyor, kan gibi özsularını akıtıyorlardı ya da gözleri oluyordu bunların, aygın baygın ve kurnazca oynatıyorlardı; kendisi el yordamıyla bir ağaç bulup yaslanıyor, elini uzatıp bir dalı tutuyor, dalla ağacın gövdesi arasında tıpkı koltuk altındaki kıllar gibi gür kılların kıvrım kıvrım ve karmakarışık yuvalandığını hissediyordu. Bir defasında da kendini gördü düşünde ya da kendi adını taşıyan ermişi, Goldmund'u, Hrisostomos'u* gördü, altından bir ağzı vardı ve ağzından dökülen sözcükler küme küme minik kuşlara dönüşüyor, kanatlarını çırparak uçup gidiyorlardı.

Düşlerin birinde de büyümüş, erişkin biri olarak gördü kendini, ama bir çocuk gibi yerde oturmuştu, önünde çamur vardı ve tıpkı bir çocuk gibi çamurdan çeşitli heykeller yapıyordu: Bir atçık, bir boğa yaptı, minik bir erkek, minik bir kadın yaptı. Çamurdan çeşitli heykeller yapmak hoşuna gidiyor, yaptığı hayvan ve erkekleri gülünç denecek kadar cinsel organlarla donatıyor, düşte pek eğlendirici buluyordu bunu. Derken çamurla oynamaktan bıktı, kalkıp yürüdü, ansızın canlı bir şeyin varlığını algıladı arkasında, sessiz bir şeyin, kocaman bir şeyin kendisine doğru yaklaştığını hissederek dönüp arkasına baktı, derin bir hayret ve sevinçle karışık büyük bir korkuyla gördü ki, çamurdan kotardığı küçük heykellerin hepsi büyüyüp kocaman olmuş ve dirilip canlanmış. Alabildiğine büyük devlere dönüşen heykeller hiç ses etmeden yanından geçtiler, büyümelerini hâlâ sürdürüp daha da devleşerek sus-

*Hrisostomos (Yunanca: *Altın ağız*. 357–407). İstanbul patriği ve Doğu kilisesinin en önemli vaizlerinden biri.

kunluk içinde ilerlediler boyuna, her biri bir kule yüksekliğindeydi, peş peşe yaşamdan içeri daldılar.

Gerçek dünyadan çok bu düşsü dünyada eğleşiyordu Goldmund. Sınıftan, manastır avlusundan, kitaplıktan, yatakhaneden ve şapelden oluşan gerçek dünya bir üst yüzeydi yalnız, gerçeküstü imgeler dünyasının üstünde titreşen incecik bir zardı. Şöyle bir üfleyiverse zarda bir delik açmak işten değildi, sıkıcı bir dersin ortasında söylenen Yunanca bir sözcüğün akustiğindeki sezgi yüklü hava, bitki koleksiyonu yapan Peder Anselm'in ot çantasından kopup gelecek bir koku dalgası, başını kaldırıp bir pencere sütunundan fışkırmış taştan yaprak bezeğe bir bakış, bu gibi küçük uyarılar gerçeğin zarında delikler açmak, dirlik düzenlik içindeki gerçeğin gerisinde saklı ruhsal imgeler dünyasının gümbürtülü uçurumlarını, ırmaklarını ve saman yollarını ortaya serip dökmek için yeterliydi. Latince bir sözcüğün ilk harfi annenin burcu burcu kokan yüzüne, Ave Maria ilâhisindeki uzatılmış bir ses cennetin kapısına, Yunanca bir harf koşmakta olan bir ata ya da dikilen bir yılana dönüşüyor, yılan çiçeklerin altında kayıp gidiyor, yerini göz açıp kapamadan yine önündeki gramer kitabının kuru sayfası alıyordu.

Bütün bunlardan başkalarına seyrek olarak bahsediyordu Goldmund, yalnız bir iki kez bu düş dünyasından Narziss'e üstü kapalı söz açmıştı.

"Ben şuna inanıyorum ki," diye konuşmaya başladı bir defasında, "bir çiçeğin yaprağı ya da yol üzerindeki küçük bir solucan bir kitaplıktaki kitapların tümünden daha çok şey söyler insana, kendisinde daha büyük bir hazine barındırır. Harfler ve sözcüklerle neyi anlatabiliriz ki! Kimi zaman Yunanca rasgele bir harf yazıyorum kâğıda, diyelim bir *theta* ya da *omega*, kalemin ucunu şöyle biraz kıvırmaya göreyim, harf kuyruk sallamaya başlıyor, bir balık olup

çıkıyor hemen, tek bir saniyenin içinde dünyanın tüm denizlerinde ve ırmaklarında insanı gezdiriyor, dünyada serin, ıslak ne çok şey varsa akla getiriyor, Homer'in okyanusunu, Aziz Petrus'un üzerinde yürüyüp gittiği suyu çağrıştırıyor. Ya da bir kuşa dönüşüyor harf, kuyruğunu oynatıyor, tüylerini kabartıp kurumlanıyor, gülüyor ve uçup gidiyor derken. Senin, Narziss, bu gibi harfleri fazla önemsediğin yok sanırım! Ama şunu söyleyeyim ki. Tanrı böylesi harflerle kaleme aldı dünyayı."

"Yo, onları çok önemserim," diye cevapladı Narziss üzgün. "Büyülü harflerdir onlar, bu harflerle tüm cinleri perileri başına toplayabilirsin. Ne var ki, bilim yapmaya elverişli değillerdir. Usumuz sağlam ve kesin olan'ı, belli bir biçimle donatılmış olan'ı sever, yararlandığı simgelere güvenmek, bel bağlamak ister, olmakta olandan değil, olmuş olandan hoşlanır, olası'dan değil, gerçekten haz eder. Bir omega'nın bir yılan ya da bir kuşa dönüşmesini kabullenemez. Doğa içinde yaşayamaz us, yalnız doğaya *karşı*, yalnız doğanın karşıtı bir güç niteliğiyle varlığını sürdürebilir. Asla bir bilgin olamayacağına inandın mı artık, Goldmund?"

İnanmaz mı hiç, çoktan inanmış, bunu kabullenmişti Goldmund.

Yarı gülümser gibi yaparak: "Sizin us dediğiniz şeyi elde edeceğim diye kendimi yormaya hiç hevesli değilim," diye cevapladı. "Us'la aramdaki ilişki, bir zaman babamla aramda var olan ilişkiye benziyor. Bir zaman babamı çok sevdiğimi sanır, kendisine benzediğime inanırdım. Ağzından çıkan her sözün doğruluğuna yemin edebilirdim. Ancak annem yeniden çıkıp geldiğinde, sevginin ne olduğunu öğrendim. Annemin görüntüsünün yanında babamınki ansızın küçüldü, yitirdi değerini, sevimsiz, asık suratlı, neredeyse iğrenç nitelik kazandı. Ve şimdi içimde öyle bir eği-

lim var ki, ussal olan her şeye babamsı, annece olmayan, anne düşmanı gözüyle bakıyor, biraz küçümsüyorum."

Goldmund şakayla karışık bir edayla konuşuyor, ama yine de dostunun üzgün yüzünü güldürmenin üstesinden gelemiyordu bir türlü. Narziss sesini çıkarmadan Goldmund'a bakıyordu, bakışı bir okşayıştı adeta. Derken şöyle konuştu: "Seni anlıyorum kuşkusuz. Birbirimizle daha çok tartışmanın gereği yok; artık uyandın sen, kendinle benim aramdaki farkın nerden kaynaklandığını anladın, anneden geçen özelliklerle babadan geçen özelliklerin ne bakımdan birbirinden ayrıldığını, ruhla us arasında nasıl bir ayrımın bulunduğunu öğrendin. Bundan sonra çok geçmeyecek, manastırda yaşamak isteğinin, bir keşiş yaşamı sürmeye yönelik çabalarının yanılgıdan başka şey sayılamayacağını, ilgili düşüncenin babanın kafasından çıktığını, babanın böylelikle annenin anısını tüm günahlarından arıtmak ya da sırf ondan öc almak amacı güttüğünü de anlayacaksın. Yoksa ömür boyu manastırda kalmanın senin yazgın olduğuna hâlâ inanıyor musun?"

Goldmund, düşüncelere dalmış, dostunun ellerine bakıyordu; soylu, sert olduğu kadar narin, ince ve beyaz eller. Bunların bir riyazet ehlinin ve *bilgin kişinin* elleri olduğundan kimse kuşku duyamazdı.

Tıpkı şarkı söyler gibi, biraz duraksamalı, her ses üzerinde uzun boylu oyalanarak: "Bilmiyorum," dedi Goldmund. "Gerçekten bilmiyorum. Babam hakkındaki yargın biraz katı. O, çok sıkıntı çekti hayatında. Ama kimbilir, bu konuda da belki haklısın. Üç yılı aşkın zamandır buradayım, bu manastır okulunda, daha bir kez olsun gelip görmedi beni. Hep burada kalacağını umuyor. Belki benim için de en iyisi böyle yapmak. Gerçi ben kendim de hep istemişimdir bunu. Gelgelelim, bugün gerçekten ne istediğimi, neyi arzuladığımı bildiğim yok. Önceleri her şey basit-

ti, okuma kitabındaki harfler kadar basit. Ama artık hiçbir şey basit değil, kitaptaki o harfler bile. Her şey zamanla pek çok anlam kazandı, pek çok çehreye büründü. Halim ne olacak, bildiğim yok, artık böyle şeyleri düşünecek durumda değilim."

"Düşünmen de gereksiz," dedi Narziss. "Tuttuğun yolun seni nereye çıkaracağını zaman gösterecek. İlk ağızda seni alıp annene geri götürdü bu yol, ilerde seni ona daha da yaklaştıracak. Babana gelince, onun hakkındaki yargımın fazla katı olduğu doğru değil. Ona dönmeyi düşünüyor musun?"

"Hayır, Narziss, kesinlikle hayır! Böyle bir şey düşünsem, okulu bitirir bitirmez yapardım bunu ya da şimdi yapmaya kalkardım. Bir bilgin olamayacağıma göre, yeteri kadar Latince, matematik ve Yunanca öğrendim nasıl olsa. Hayır hayır, babama dönmek istemiyorum..."

Goldmund, düşüncelere dalmış, önüne bakıp duruyordu. Ansızın sesini yükselterek: "Peki ama," dedi, "sen nasıl yapıyorsun bunu? Bana hep öyle sözler söylüyor, öyle sorular soruyorsun ki, içime ışık tutuyor hepsi, beni bana açık seçik gösteriyor. Şimdi sorduğun soru, babama dönmek isteyip istemediğim sorusu da bana ansızın içimde böyle bir istek duymadığımı gösterdi. Nasıl başarıyorsun bunu? Adeta bilmediğin şey yok. Bana hem senin, hem benimle ilgili öyle şeyler açıkladın ki, ilk işittiğim anda ne anlama geldiklerini kavrayamadım bunların, ama sonradan benim için çok önemli olduklarını anladım. Benim anne soyundan geldiğimi ilk senden işittim; benim adeta bir büyünün, bir afsunun etkisi altında bulunduğumu, çocukluğumun belleğimden çıkıp gittiğini ilk sen keşfettin. İnsanları nasıl bu kadar iyi tanıyabiliyorsun? Bu hüneri ben de öğrenemez miyim?"

Narziss, gülümseyerek başını salladı.

"Hayır, sevgili dostum, öğrenemezsin. Öyle insanlar vardır ki, pek çok şey öğrenebilir, ama sen bunlardan biri değilsin. Hiçbir vakit öğrenen bir kişi olamayacaksın. Hem böyle bir beceriyi edinip de ne yapacaksın? Gerekli değil senin için. Senin başka yeteneklerin, hünerlerin var. Benden çok yeteneğe sahipsin, daha zenginsin benden, buna karşılık daha güçsüzsün. Önünde seni bekleyen yol benimkinden daha güzel, ama daha çetin. Bazen bir türlü anlamak istemedin beni, genellikle bir keçi gibi inatçılık gösterdin, direttin, her vakit kolay olmadı sana kimi şeyleri anlatmam, çoğu zaman seni kırmak, üzmek zorunda kaldım. Seni uyandırmam gerekiyordu, çünkü uyuyordun. Sana anneni anımsatmama da kırıldın, üzüldün ilkin, manastırdaki iç avluyu çevreleyen galerilerin birinde yere serilmiş ölü gibi yatarken buldular seni. Ama benim çaresiz böyle davranmam gerekiyordu.... Hayır hayır, bırak saçlarımı okşamayı! Yapma, hayır! İstemiyorum!"

"Demek hiçbir şey öğrenemeyeceğim! Hep aptal biri olarak kalacağım, çocukluktan kurtulamayacağım asla, öyle mi?"

"İlerde başkaları çıkacak karşına, onlardan öğreneceksin. Benden öğreneceklerini öğrendin, öğreneceğin başka şey kalmadı artık."

"Hayır, hayır!" diye sesini yükseltti Goldmund. "Biz bunun için dost olmadık seninle! Kısa bir yolu geride bıraktıktan sonra amacına ulaşmış olsun, ansızın sona ersin, böyle dostluk olur mu? Bıktın mı benden? Benden hoşlanmıyor musun artık?"

Narziss, gözleri yerde, hızlı hızlı bir iki gidip geldi, sonra dostunun önünde durup yumuşak bir sesle: "Bu konuyu kapatalım," dedi."Senden hoşlanmamam diye bir şeyin sözkonusu olmadığını çok iyi biliyorsun."

Ardından kuşkuyla dostu Goldmund'u süzdü, sonra yine bir aşağı, bir yukarı gidip gelmeye başladı.

Derken durdu, sert bir ifade taşıyan zayıf yüzünü döndürüp Goldmund'a dikti gözlerini. Alçak sesle, ama sert ve tok bir tonla: "Dinle Goldmund!" dedi. "Dostluğumuza diyecek yoktu; bir amaca yönelmişti ve ele geçirdi onu, seni uyandırdı, açtı gözlerini. Umarım ömrü henüz tükenmemiştir, sürer daha; umarım ilerde bir kez daha yenilenir, boyuna yeniler kendini ve yeni amaçlara doğru bizi alıp götürür. Ancak şu an bir amaç kalmadı ortada. Senin hedefin kesinlikten uzak, bu konuda ne sana yol gösterebilir, ne de eşlik edebilirim. Sorup danışacaklarını annene, annenin sendeki görüntüsüne sorup danışacaksın artık, onun söylediklerine kulak vereceksin. Benim hedefime gelince, belirsizliklerden uzak, hemen şuracıkta, manastırda bulunuyor, her saat başı kendine çağırıyor beni. Senin dostun olabilirim, ama sana gönlümü kaptıramam. Ben bir keşişim, keşişlik yemini ettim, kutsanıp rahip olmadan önce izin alıp birkaç hafta öğretmenlikten ayrılacak, inzivaya çekilip riyazet ve ibadetle vakit geçireceğim. İlgili süre içinde bu dünyaya ilişkin hiçbir söz konuşmayacağım, seninle de yapmayacağım bunu."

Goldmund anlamıştı. Üzgün bir sesle: "Bir daha ayrılmamak üzere burdaki tarikata girmiş olsaydım, benim de yapmam gerekecek şeyleri yapacaksın anlaşılan," dedi. "Çıkaracağın çileleri çıkardın, yeterince riyazet ve ibadette bulunup uykusuz kaldın diyelim, ondan sonraki hedefin ne olacak?"

"Ne olacağını biliyorsun," diye cevapladı Narziss.

"Biliyorum, evet. Birkaç yıl içinde başöğretmen olacaksın, belki de okulun müdürü. Öğretim programında iyileştirmelere başvuracak, kitaplığı büyütüp zenginleştirecek-

sin. Belki kendin de kitaplar yazarsın. Hayır mı? Öyle olsun. Peki nasıl bir hedef güdeceksin?"

Narziss hafifçe güldü. "Hedef mi? Okulun müdürü olarak hayata gözlerimi yumacağım belki, belki de başrahip ya da piskopos olarak. Farketmez. Hedefim şu olacak: En iyi hizmet verebileceğim, huy ve karakterimi, özellik ve yeteneklerimi en iyi şekilde değerlendirip geniş bir etkinlik alanına kavuşturabileceğim görevlerin başında olmaya çalışacağım hep."

"Bu kadarcık mı? Bir rahip için başka hedef yok mu?"

"Var elbet. Hedeften çok şey yok. Diyelim İbranice öğrenmek, Aristoteles'in kitapları için açımlamalar kaleme almak, manastırın kilisesini süsleyip bezemek ya da inzivaya çekilip meditasyonla uğraşmak, ne bileyim işte bunun gibi yüzlerce şey. Ama bence hiçbiri bir hedef oluşturmuyor bunların. Ben ne manastırın zenginliğini çoğaltmak, ne de tarikat ya da kilisede yenilik yapmak istiyorum. Amacım, benim anladığım gibi bir us'a elden geldiği kadar hizmet etmek. Bu, bir hedef değil mi sence?"

Goldmund, cevap vermeden uzun uzun düşündü.

"Haklısın," dedi sonunda. "Peki bu hedefe götüren yoldan seni pek fazla alıkoydum mu?"

"Alıkoymak mı? Ne diyorsun sen, Goldmund? Kimse bu konuda bana senin kadar destek olmadı. Doğru, karşıma birtakım güçlükler çıkardın, ama güçlüklere düşman biri değilim. Güçlüklerden hep ders aldım, bir ölçüde yendim onları."

Goldmund sözünü kesti Narziss'in; yarı şaka: "Hem de nasıl!" dedi. "Ama söyler misin, bana el uzatmak, bana yol göstermek, beni esenliğe çıkarmak, ruhumu sağaltmakla gerçekten us dediğin şeye hizmet ettin mi? Kimbilir, belki de böyle yapmakla manastırı çalışkan ve iyiniyetli bir rahip adayından yoksun bıraktın, belki us için bir düşman

yetiştirdin, yani senin iyi gördüğün şeyin tam tersine inanacak ve tersini yapmaya çalışacak biri."

"Neden olmasın?" dedi Narziss, büyük bir ağırbaşlılıkla. "Dostum, görüyorum ki hâlâ beni pek tanımış değilsin. İlerde bir rahip olmaktan alıkoydum seni, ama buna karşılık sana sıradan denemeyecek bir yazgının yolunu açtım. Yarın kalkıp bizim güzelim manastırımızı ateşe versen ya da deli saçması sapık bir öğretiyi halk arasında yaymaya kalksan, senin böyle bir amaca yönelmene yardımcı olduğum için bir an bile pişmanlık duymazdım."

Narziss, iki elini de içtenlikle dostunun omuzlarına koydu.

"Bak, küçük Goldmund, benim hedeflerim arasında şu da var: İster öğretmen, ister manastırın müdürü, ister günah çıkaran bir rahip ya da başka şey olayım, güçlü, değerli ve ötekilerden değişik bir insana rastlayıp da onu anlayamamak, ondaki zenginlikleri keşfedememek, onun gelişmesine katkıda bulunamamak gibi bir duruma düşmek istemem. Ve şunu aklından çıkarma hiç, ben ve sen ilerde nasıl kimseler olursak olalım, ne halde bulunursak bulunalım, beni ciddi olarak çağırdığın, bana ihtiyaç duyduğun an çağrına asla kulaklarımı tıkamayacağımı bilesin! Asla!"

Narziss'in sözlerinde bir veda havası vardı adeta, gerçekten de bir vedanın ön tadı bu sözlerde kendini açığa vuruyordu. Goldmund önünde dikilip Narziss'e bakarken, onun kararlı yüzü, ilerde kendisini bekleyen hedeflere çevrilmiş gözleri karşısında bundan böyle birbirlerinin kardeşi, dostu ve birbirlerine denk kişiler olmaktan çıktıklarını, yollarının artık ayrıldığını şaşmaz biçimde hissediyordu. Karşısındaki düşlerde yaşayan, kendisine yönelteceği rasgele çağrılara kulak verecek biri değildi; bir keşişti, kendini keşişliğe adamış biri, sıkı bir düzen ve görev anlayışının adamıydı; mensup olduğu tarikatın, kilisenin ve us'un bir

hizmetkarı, bir eriydi. Oysa–bugün açıkça anlamıştı bunu – kendi yeri burası değildi, yurtsuz, vatansız biriydi o, bilip tanımadığı bir dünya dışarda kendisini bekliyordu. Bir zaman annesi de aynı durumu yaşamıştı. Evini barkını, kocasını ve çocuğunu terkederek toplummuş, düzenmiş, görevmiş ve evlilikmiş, hepsini sıyırıp atmıştı üzerinden, bir belirsizlikten içeri dalmış ve bu belirsizlik ortasında da çoktan boğulup gitmişti. Annesi de kendisi gibi bir hedefsten, bir amaçtan yoksun yaşamıştı. Hedefi olmak, başkalarına vergiydi bu. Bütün bunları Narziss çok zaman önce nasıl da görmüş, söylediklerinde ne kadar da haklı çıkmıştı!

O günkü konuşmalarından sonra Narziss birden kayıplara karışmış, ortalarda görünmez olmuştu. Derslerini bir başka öğretmen veriyor, kitaplıktaki rahlesi boş duruyordu. Henüz manastırdaydı, büsbütün de kayıplara karıştığı söylenemezdi, bazen iç avluyu çevreleyen galerilerde gezindiği oluyor, manastırdaki şapellerin birinde taş zemine çöküp dualar mırıldanıyordu. Çilelerden büyüğünü çıkarmaya başladığı, kendini riyazete çektiği, geceleri üç kez kalkıp istiğrak ve murakabeye daldığı bilinmekteydi. Manastırdaydı, ama bir başka dünyanın kapısını aralayıp girmişti içine. Pek seyrek olsa da kendisini görmek mümkün, ama ona ulaşmak, onunla bir şeyleri paylaşmak, onunla konuşmak olanaksızdı. Goldmund biliyordu, Narziss yine çıkacaktı ortaya, çalışma masasının başına geçecek, yemekhanedeki sandalyesine oturacak, yine kendisiyle konuşacaktı, ama geçmişteki yaşantıların hiçbiri dönüp gelmeyecek ve Narziss bir daha onun olmayacaktı. Bunu düşününce bir şeyi daha anladı açıkça Goldmund, manastırı, rahipliği, grameri, mantığı, öğrenimi ve us'u kendisi için önemli ve sevimli kılan yalnız Narziss olmuştu. Örnek kişiliğiyle Narziss onu kendisine çekmişti, Narziss gibi olmayı

Goldmund kendisine ideal edinmişti. Kuşkusuz, manastırın müdürü de vardı, ona karşı da saygı duymuştu, onu da sevmiş, onu da kendisi için üstün ve örnek bir kişi bellemişti. Ne var ki, bunların dışındakiler, öğretmenler, öğrenciler, yatakhane, yemekhane, okul, dinî egzersizler, âyin ve ibadet, tümüyle manastır, madem ki Narziss yoktu, umurunda değildi. Burada ne işi vardı artık? Bekliyor, yağmura yakalanıp rasgele bir çatı ya da ağacın altına sığınan kararsız bir yolcu gibi bekliyordu. Salt beklemek için, salt bir konuk kimliğiyle, salt çıkacağı gurbetin hoyrat ve haşinliğinden korkup çekindiği için bekliyordu.

Goldmund'un bu dönemdeki yaşamı bir duraksayıştan ve bir vedalaşmadan başka şey değildi. Şimdiye kadar manastırda sevgiyle kucak açtığı, el üstünde tuttuğu bütün köşe bucağı tek tek gezip dolaşıyordu. Manastırda kolay kolay veda edip kendilerinden ayrılamayacağı ne kadar az insanın, ne kadar az yüzün bulunduğunu görerek bir hayret ve yadırgama duygusuna kapılmaktan kendini alamıyordu. Bir Narziss vardı, bir de manastırın yaşlı müdürü ve iyi yürekli Aziz Peder Anselm, belki bir de güleryüzlü kapıcı ve o şen değirmenci. Ama bunlar da gerçek olmaktan çıkmıştı adeta. Meryem Ana'nın şapeldeki taştan oyulmuş o kocaman heykelinden ve manastır girişindeki havarilerden ayrılması daha güç olacaktı. Önlerinde dikilip uzun uzun onları seyrediyor, ayrıca koro yerindeki tahtadan oyulmuş güzelim sandalyelerin, iç avludaki fıskiyeli havuzun, üç hayvan başlı sütunun önünde duruyor, dış avluya çıkıp ıhlamurlara ve kestane ağacına sırtını dayıyordu. Bütün bunlar gün gelip anılara dönüşecek, resimlerden küçük bir albüm gibi gönlünde yaşayacaktı. Henüz aralarında, henüz içlerinde bulunduğu şu an bile yavaş yavaş elinden kayıp gitmeye, gerçekliklerini yitirmeye, hayalet ve hortlaklar gibi bir zaman varolmuş nesnelere dönüş-

meye başlamışlardı. Kendisini yanında görmekten hoşlanan Peder Anselm ile şifalı otlar aramaya çıkıyor, manastırın değirmeninde yanaşmaların çalışmalarını seyrediyor, sık sık davetlerini kabul edip sofralarına oturuyor, kendileriyle şarap içiyor, kızarmış balık yiyordu. Ama artık bütün bunları yabancı buluyordu kendine, her şeye yarı gerçek, yarı anı gözüyle bakıyordu. Nasıl Narziss kilisenin ve çilekeşhanenin loşluğunda gezinip dolaşmasına, nefes alıp yaşamasına karşın kendisi için bir gölgeden farksız duruma gelmişse, dört bir yanındaki tüm nesneler de yine öyle gerçek olmaktan çıkmış, bir hazan mevsiminin ve gelip geçiciliğin havasını solumaya başlamıştı.

Artık kendi içindeki yaşamdan başka gerçek ve diri bir şey kalmamıştı Goldmund için, kalbinin ürkek atışları, özlemlerin acılı iğneleyişleri, düşlerinin sevinç ve korkularından başka hiçbir şey. Bunlardı onun yeri ve kendini bunların eline teslim etmişti. Bir şey okuyup ders çalışır ya da arkadaşlarıyla birarada bulunurken, ansızın kendi iç dünyasına gömülüyor ve her şeyi unutabiliyordu; kendini yalnız ruhundaki akıntılara, ruhundan yükselen seslere bırakıyor, bunlar onu alıp götürüyor, karanlık ezgilerle dolu derin kuyulardan, masalsı yaşantılarla dolu renkli uçurumlardan içeri bırakıyordu; öyle yaşantılar ki, tümünde annesinin sesinin ahenk ve tınıları vardı, tümünde binlerce göz tıpkı annesinin gözleri gibi kendisine bakıyordu.

Peder Anselm günlerden bir gün Goldmund'u eczanesine, şifalı otların doldurduğu o şirin ve burcu burcu lavanta kokan odasına çağırdı. Burası Goldmund'a hiç yabancı değildi. Peder Anselm kurutulmuş bir bitki gösterdi, kâğıtlar arasında tertemiz saklanıp korunmuş bitkiyi tanıyıp tanımadığını öğrenmek istedi Goldmund'dan, kırda çayırda nasıl bir manzara oluşturduğunu bilip bilmediğini sordu. Evet, tanıyordu Goldmund bitkiyi, kılıç otu denilen bir bitkiydi bu; Peder Anselm bitkinin tüm özelliklerini bir bir anlatmasını istedi, Goldmund'un anlattıklarından memnun kaldı ve genç dostunu öğleden sonra bitkiden koca bir demet toplayıp getirmekle görevlendirdi, bitkinin en sevdiği, en çok bulunabileceği yerleri açıkladı kendisine.

"Karşılığında öğleden sonra izinlisin, okula gelmeyeceksin, sevgili dostum, buna bir diyeceğin yoktur sanırım, hem kaybedeceğin bir şey de olmayacak. Yalnız sizin o sıkıcı gramer değil, doğayı tanımak da bir bilimdir çünkü."

Goldmund okulda pineklemektense kendisini tam gönlüne göre bir görevle görevlendirdiği, birkaç saat kırda çiçek toplamaya yolladığı için Peder Anselm'e teşekkür etti. Duyduğu sevincin dört başı mamur olması için ahırlara uğradı, atlara bakmakla sorumlu seyisten atı Bless'i hazırlamasını rica etti. Yemeği yer yemez gidip Bless'i ahırdan aldı, kendisini büyük bir coşkuyla karşılayan atına atladığı gibi tırısa kaldırdı onu, sevincinden içi gülerek kendini manastır dışındaki ışıl ışıl sıcak günün kucağına attı. Bir saat kadar, belki daha uzun bir süre atla gezdi, temiz havanın, kır kokusunun, ama hepsinden çok at üzerinde dolaşma-

nın tadını çıkardı, verilmiş görevi anımsadı derken ve Peder Anselm'in tarif ettiği yerlerden birini arayıp buldu, bir ağacın gölgesine bağladığı atına biraz ekmek verdi, gevezelik etti onunla, ardından toplaması istenen bitkiyi aramaya çıktı. Ekilmemiş birkaç parça tarla görülüyordu çevrede, üzerleri çeşitli yaban otlarıyla örtülmüştü, kurumuş bezelye sürgünleri, gökmavisi çiçekleriyle hindibalar ve sararıp solmuş ravendiyeler arasında soluk renkli en son çiçekleri ve şimdiden olgunlaşmış pek çok tohum kapsülüyle küçük, cılız gelincikler. İki tarla arasındaki bir taş yığınında kertenkeleler barınıyor, yine o yakınlarda sarı sarı açan ilk çiçekleriyle kılıç otları görülüyordu ve Goldmund hemen bunlardan toplamaya koyuldu. Tam bir avuç dolusu toplamıştı ki, taşların üzerine çöküp dinlenmek istedi. Hava sıcaktı, uzakta bir ormanın kenarındaki gölgeli loşluğa dikti gözlerini özlemle, ama toplayacağı bitkiyi ve atını bırakıp o kadar uzağa gitmeye de niyeti yoktu, bulunduğu yerden atını görebilmekteydi. Sıcak taşların üzerinden ayrılmadı, kendisini görünce kaçıp uzaklaşmış kertenkelelerin yine ortaya çıkmasına fırsat vermek için ses etmeden oturdu, avcundaki kılıç otlarını burnuna götürüp kokladı, küçük yaprakçıklarını ışığa tuttu, her yaprak sanki iğneyle oyulmuş yüzlerce minik deliği içeriyordu.

Şaşılacak şey, diye düşündü, binlerce küçük yapraktan her biri bu minicik yıldızlı göğü işlemiş kendi yüzeyine, bir gergef işler gibi incecikten. Her şey ne kadar şaşırtıcı, ne kadar akıl erdirilemeyecek gibiydi, kertenkeleler, bitkiler, taşlar kısaca her şey! Onu pek seven Peder Anselm kılıç otlarını kendisi toplayacak durumda değildi artık, bacaklarından zoru vardı, bazı günler yerinden kımıldayamıyor, ilaçları da onu şifaya kavuşturamıyordu. Belki çok geçmeden bu dünyadan göçüp gidecek, odasındaki otlar yine eskisi gibi burcu burcu kokacak, ama yaşlı peder artık

aralarında olmayacaktı. Belki de daha uzun yıllar yaşayacak, on ya da yirmi yıl daha ömür sürecek, başında yine o seyrek ak saçları, gözlerinin çevresinde yine o komik kırışıklıkları taşıyacaktı. Oysa kendisi, Goldmund yirmi yıl sonra ne duruma gelecekti kim bilir? Tanrım, her şeyde bir anlaşılmazlık, aslında bir hüzün saklıydı, beri yandan her şey güzeldi bu haliyle. Hiçbir şeye akıl sır erecek gibi değildi. İnsan yaşıyor, yeryüzünde ordan oraya koşturuyor, at üzerinde ormanların içine dalıyordu ve çevresindeki pek çok şey gözlerini dikip istekle, sözverilerde bulunup özlem uyandırarak kendisine bakıyordu: Akşamleyin gökte bir yıldız örneğin, mavi bir çan çiçeği ya da saz yeşili bir göl, bir insanın ya da bir ineğin gözü. Ve bazen öyle oluyordu ki, sanki hemen o anda daha önce hiç karşılaşılınamış, ama hanidir özlemlerde yaşanan bir olay gerçekleşecek, bir perde tüm nesneler üzerinden çekilip alınacaktı; ama derken geçip gidiyordu bu an, hiçbir şey olmuyor, bilmece çözülmeden kalıyor, gizli büyü bir türlü kendini ele vermiyordu. Sonunda insan yaşlanıyor, Peder Anselm gibi uyanık, manastırın yöneticisi Başrahip Daniel gibi bilge biri olup çıkıyor, hâlâ hiçbir şey bilmiyor bazen, bekliyor, hâlâ çevresine kulak kabartıyordu.

Goldmund boş bir salyangoz kabuğunu kaldırıp aldı yerden, taşlara çarpan kabuk hafifçe çıtırdadı, güneşten sımsıcaktı. Dalgın, kabuktaki kıvrımları, kabuk üzerine oyulmuş helezonu, kabuğun uca doğru giderek sivrilişini, ağız kısmındaki boşluğu ve sedef gibi parıldayan iç kısmını süzüp inceledi. Gözlerini kapadı derken, parmaklarını körlemesine gezdirerek kabuğun sağını solunu algılamaya çalıştı; bu onun eski bir alışkanlığı, eskiden beri oynayageldiği bir oyundu. Kabuğu gevşecik parmaklarının arasında evirip çeviriyor, pek üzerine bastırmadan, okşayarak parmaklarını üzerinde kaydırıyor, elinin altındaki bu biçim

harikası ve somutsallığın büyüsü kendisini mutluluğa boğuyordu. Düşlere dalmış, manastırdaki okulun ve okuldaki öğretimin olumsuz yanlarından biri bu, diye geçirdi içinden; her şeyi sanki yassı ve düzmüş, salt iki boyutluymuş gibi görmek ve göstermek usun eğilimlerinden biriydi adeta. Bu da nasılsa ussallığın temelinde yatan bir kusur, bir güçsüzlüktü. Ama sözkonusu düşünce çok geçmeden silinip gitti Goldmund'un kafasından, salyangoz kabuğu parmaklarının arasından kayıp düştü, bir yorgunluktur çöktü üzerine, uyku bastırdı; solarken daha bir güzel kokmaya başlayan elindeki otların üzerine devrildi başı, güneş altında uyumaya başladı. Ayakkabılarının üzerinde kertenkeleler ordan oraya seğirtiyor, dizlerinin üzerinde kılıç otları giderek soluyor, ilerdeki akçaağacın altında Bless sabırsızlıkla bekliyordu.

Karşı ormandan biri yaklaştı ağır ağır; genç bir kadın; soluk mavi bir eteklik giymiş, siyah saçlarına kırmızı bir eşarp bağlamıştı, yaz güneşinde yanmıştı yüzü. Derken iyice yakına geldi, elinde bir çıkın, ağzında ateş kırmızısı küçük bir yabani karanfil. Taşların üzerinde oturan Goldmund'u görüp daha uzaktan merak ve kuşkuyla uzun uzun kendisine bakmıştı, uyuduğunu anlayıp esmer ve çıplak ayaklarının ucuna basarak yavaşçacık sokuldu, Goldmund'un hemen önüne gelip dikildi ve onu süzmeye başladı. Kuşkuları silinip gitmişti, uyuyan yakışıklı delikanlı tehlikeli birine benzemiyordu, hoşlandı kendisinden. Buralara, bu ekilip biçilmeyen tarlalara neden yolu düşmüştü acaba? Gördüğü kadarıyla çiçek toplamıştı; gülümseyerek baktı çiçeklere, çoktan solup gitmişlerdi.

Birden gözlerini açtı Goldmund, düşsü ormanlardan dönüp geldi. Başını yumuşak bir yere yaslanmış buldu, bir kadının kucağındaydı başı, şaşkınlık okunan uykulu gözlerine kadının yabancı gözleri bakıp duruyordu, sıca-

cık, kahverengi. Goldmund korkmadı, korkulacak bir şey yoktu ortada, sıcak kahverengi yıldızlar başının üstünde ışıl ışıl parıldıyordu. Goldmund'un afallamış bakışları karşısında büyük bir sevecenlikle gülümsedi kadın, bunun üzerine Goldmund'un da dudaklarında yavaş yavaş bir gülümseme belirdi. Kadının dudakları yukardan yaklaştı, Goldmund'un dudaklarının üzerine gelip kondu. Kadınla Goldmund, yumuşak bir öpücükle birbirlerini selamladılar. Öpücük, Goldmund'a köyde geçirilmiş akşamı ve belik belik saç örgüleriyle o kızı anımsattı hemen. Ama öpücük henüz sona ermemişti, kadının ağzı Goldmund'un ağzından bir süre ayrılmadı, sürdürdü oyunu, cilveleşti, cezbedip çekti kendine, sonunda Goldmund'un dudaklarını büyük bir güç ve hırsla yakaladı, can damarını ele geçirip varlığının en kuytu köşelerine varıncaya dek uykusundan uyandırdı onu; esmer kadın, uzayıp giden suskun bir oyun içinde kendini karşısındaki delikanlı Goldmund'a teslim etti, sessizce yol gösterdi ona, aramalara yöneltti, bulmasını sağladı onun, yanıp tutuşmasına yol açtı ve ardından söndürdü yangını. Sevginin o kısa süren tatlı mutluluğu bir kubbe gibi örttü Goldmund'un üzerini, altınsı tutuşup alevlendi, yandı, boynunu büküp söndü derken. Goldmund gözleri kapalı yatıyordu, yüzü kadının göğsüne dayalı. Hiçbir konuşma geçmemişti aralarında. Suskunluk içinde kadın usulcacık Goldmund'un saçlarını okşuyor, onun yavaş yavaş kendine gelmesini bekliyordu. Sonunda gözlerini açtı Goldmund.

"Hey," dedi. "Hey! Kimsin sen?"

"Adım Lise," dedi kadın.

"Lise," diye tekrarladı Goldmund, ismin tadını çıkarmaya çalışarak. "Lise, çok şeker şeysi'n sen."

Kadın, ağzını Goldmund'un kulağına yaklaştırıp: "İlk

mi bu?" diye fısıldadı. "Benden önce bir başkasıyla yatmadın mı hiç?"

Goldmund, hayır anlamında başını salladı. Doğrulup kalktı birden, çevresine göz gezdirdi, kırları taradı bakışları, oradan gökyüzüne uzandı.

"Eyvah!" diye yükseltti sesini birden. "Güneş batmak üzere. Hemen dönmeliyim."

"Nereye?"

"Manastıra. Peder Anselm beni bekliyor."

"Mariabronn'a mı? Demek o manastırda yaşıyorsun? Biraz daha yanımda kalmak istemez misin?"

"İsterim tabii."

"Kal öyleyse!"

"Olmaz! Hem bu ottan biraz daha toplayacağım."

"Manastırdan mısın?"

"Evet, öğrenciyim orada. Ama manastırdan ayrılacağım artık. Seninle kalabilir miyim, Lise? Nerede oturuyorsun sen, evin nerede?"

"Hiçbir yerde, sevgilim! İyi ama bana ismini söylemeyecek misin? Ya, demek Goldmund adın. Bana bir öpücük daha verir misin Goldmund'cuğum? Sonra gidebilirsin istersen."

"Hiçbir yerde oturmuyorum mu dedin? Nerede yatıp kalkıyorsun peki?"

"İstersen seninle ormanda ya da samanların üzerinde yatabiliriz. Bu gece gelir misin, ha?"

"Tabii gelirim. Nereye söyle? Nerede bulurum seni?"

"Bir baykuş gibi ötebilir misin?"

"Hiç denemedim."

"Şimdi dene öyleyse!"

Ve Goldmund denedi baykuş gibi ötmeyi. Lise güldü, memnun kalmıştı durumdan.

"O zaman gece manastırdan çıkıp gelir, baykuş gibi ötersin. Ben bu yakınlarda olacağım. Benden hoşlanıyor musun, Goldmund'cuğum, bebeğim benim?"

"Hoşlanmak mı? Hem de nasıl, Lise! Gece geleceğim. Tanrıya emanet ol! Benim artık gitmem gerekiyor."

Akşamın alacakaranlığında terden tüten atı Bless'in üzerinde manastıra döndü Goldmund, Peder Anselm'in işinin o sıra başından aşkın olduğunu görerek sevindi. Manastırdaki rahiplerden biri yalınayak çaya girmiş, ayağına bir cam kırığı batmıştı.

Şimdi yapılacak şey, dostu Narziss'i arayıp bulmaktı. Yemekhanede çalışıp sofra hizmetini gören rahiplerden birine sordu. Hayır, dedi rahip; Narziss akşam yemeğine gelmeyecekti, oruç tutuyordu o gün, şu anda da uyuyordu herhalde, çünkü geceleyin kalkıp ibadette bulunacaktı.

Bunun üzerine seğirtti Goldmund. Uzun riyazet ve murakabe süresince dostunun yatıp kalktığı yer manastırın iç kısmındaki bir çilekeşhaneydi, ne yaptığının farkında olmadan koşup buraya geldi, kapıya kulak verip içerisini dinledi. Çıt çıkmadığını görünce usulcacık kapıyı aralayıp girdi içeri. Bunun kesinlikle yasak olduğu o an aklından çıkmıştı.

Daracık bir kerevetin üzerine uzanmıştı Narziss; alacakaranlıkta ellerini göğsünde kavuşturmuş, soluk sivri yüzüyle arka üstü kımıldamadan yatıyor, bu haliyle tıpkı bir ölüye benziyordu. Ne var ki gözleri açıktı, uyumuyordu. Suskun bakışlarla Goldmund'a baktı, sitemlerden uzak, kımıldamadan. Anlaşılan derin bir istiğraka dalmış, bir başka zaman ve dünyada yaşıyor, dostunu tanımakta ve söylediklerini anlamakta güçlük çekiyordu.

"Bağışla Narziss, bağışla dostum seni rahatsız ettiğim için, bunu kasten yapıyor değilim. Biliyorum, aslında şu sı-

ra benimle konuşınan yasak, ama yine de bunu bütün kalbimle rica ediyorum senden."

Narziss bir an düşündü, sanki uyanmak için çaba harcarınış gibi hızlı hızlı gözlerini kırpıştırdı.

"İlle gerekli mi?" diye sordu ölgün bir sesle.

"Evet. Sana veda etmeye geldim."

"O zaman gerekli demektir. Buraya kadar gelmen boşa gitmemeli. Yaklaş, otur yanıma! Bir çeyrek saat vaktim var, daha sonra gecenin ilk ibadeti başlıyor."

Narziss, doğrulup çıplak kerevet üzerinde sıska vücuduyla oturdu, Goldmund da gelip yanıbaşına ilişti.

Suçunun bilincinde: "Bağışla lütfen!" dedi. Hücre, çıplak kerevet, Narziss'in uykusuz, hayli yorgun yüzü, yarı dalgın bakışı, bütün bunlar dostunu ne kadar rahatsız ettiğini açıkça gösteriyordu.

"Bağışlayacak bir şey yok," diye cevapladı Narziss. "Bana bakma sen, ben iyiyim. Veda etmeye geldin ha? Demek buradan gidiyorsun?"

"Hem de bu gece! Ah dostum, nasıl anlatsam bilmem ki! Ansızın böyle bir karara vardım."

"Baban mı geldi ya da babandan bir haber mi aldın?"

"Hayır. Ama hayatın kendisi geldi bana. Gidiyorum burdan, babasız, izinsiz. Senin için bir yüzkarası oldum manastırda, buradan kaçıp gidiyorum."

Narziss, uzun ve beyaz parmaklarına dikmişti gözlerini; sırtındaki cüppenin geniş yenlerinden incecik ve hayaletimsi fırlayıp çıkıyordu parmakları. Fena halde yorgun düşmüş sert bir ifade taşıyan yüzünde değil ama, sesinde bir gülümsemeyle şöyle dedi: "Vaktimiz çok az, sevgili dostum. İlle söylenmesi gerekeni söyle yalnız, açık seçik, uzatmadan... Neler olup neler yaşadığını sana ben söyleyeyim istersen?"

"Söyle," diye ricada bulundu Goldmund.

"Sevdalandın, genç dostum, bir kadın tanıdın."

"Yine nasıl bildin bunu?"

"Sen kendin kolaylaştırıyorsun işimi. Haline bakınca, sevgili dostum, sevdalanmak denen o bir çeşit esrikliğin tüm belirtilerini görmemek elde değil. Ama sen konuş artık, lütfen, anlat!"

Goldmund, sıkılarak elini dostu Narziss'in omzuna koydu.

"Sen söyledin ya. Ama bu kez pek bilemedin, Narziss, doğru değil söylediğin. Bambaşka bir şey yaşadım ben. Bugün manastır dışında kırlara açılmıştım; bir yerde oturdum, sıcakta içim geçip uyudum bir ara, uyandığımda başımı güzel bir kadının dizlerinde buldum, o saat sanki annem beni alıp götürmek üzere gelmiş gibi bir his uyandı içimde. Kadını annem sandığım için değil. Koyu kahverengi gözleri vardı kadının, saçları siyahtı, oysa benim gibi sarışındı annem, kadın hiç anneme benzemiyordu. Ama yine de annemdi, annemin seslenişiydi, annemden bana iletilmiş bir haber, bir mesajdı. Sanki gönlümde yaşattığım düşlerden ansızın yabancı ve güzel bir kadın çıkıp gelmişti, başımı kucağında tutuyordu, bir çiçek gibi gülümseyerek bana bakıyor, bana sevgiyle kucak açıyordu, beni daha ilk öpüşünde içimde bir şeylerin eriyip aktığını, harikulade bir sızının benliğimi sardığını duydum. O ana dek içimde hissettiğim bütün özlem, bütün düş ve tatlı korkular, yüreğimde o ana dek uykuya yatmış tüm gizler gözlerini açtı birden, her şey bana değişik görünmeye başladı, büyülü bir havaya büründü her şey, bir anlam kazandı. Kadının ne olduğunu, nasıl bir gizi içinde barındırdığını öğrendim kendisinden. Yarım saat içinde, olduğumdan birkaç yaş daha büyümemi sağladı. Şu anda pek çok şey biliyorum. Beri yandan, artık burada kalamayacağımı da öğren-

dim ansızın, bir tek gün bile kalamayacağımı. Gece olur olmaz gideceğim."

Söylenenleri dikkatle dinleyen Narziss başını salladı.

"Çok ani oldu," dedi. "Ama buna benzer bir şey beklemiştim zaten. Seni sık sık düşüneceğim. Seni çok arayacağım, dostum. Benden yapmamı istediğin bir şey var mı?"

"Mümkünse bizim Başrahip Daniel'e söyler misin, bana bütün bütün lanet okumasın. Manastırda senin dışında hakkımdaki düşüncelerine önem verdiğim tek kişi varsa odur. O ve sen!"

"Biliyorum. Başka dileğin var mı?"

"Bir rica, evet. İlerde beni düşünürsen, dua etmeyi unutma. Ve... sana teşekkür ederim."

"Ne için, Goldmund?"

"Dostluğun için, sabrın için, her şey için. Böyle bir şey yapman kolay değilken bugün beni geri çevirmeyip dinlediğin için ayrıca. Bir de şimdi beni niyetimden caydırmaya kalkmadığın için."

"Nasıl kalkabilirdim ki? Bu konuda ne düşündüğümü biliyorsun... Peki ama nereye gideceksin, Goldmund? Bir hedef belirledin mi kendine? Yoksa o kadınla mı yaşayacaksın?"

"Evet, o kadınla yaşayacağım. Bir hedef belirlemedim henüz. Kadın yabancısı buranın, yersiz yurtsuz biri, belki de bir çingene."

"Öyle olsun. Ama söyler misin, yanında bu kadınla izleyeceğin yolun pek kısa olacağını biliyor musun? Ona pek de fazla bel bağlaman doğru değil sanırım. Belki hısım akrabaları vardır, belki bir kocası; gittiğiniz yerde seni nasıl karşılayacaklar, Allah bilir."

Goldmund, dostu Narziss'e yaslanmıştı.

"Biliyorum," dedi. "Şimdiye kadar bunu düşünmedim, ama yine de biliyorum. Söylemiştim, bir hedef belirlemiş

değilim kendime. Bana büyük bir sevgiyle kucak açan o kadını da bir hedef diye görmüyorum. Ona gideceğim ama, onu düşündüğüm için değil. Ona gideceğim, çünkü gitmem gerekiyor, içimden yükselen bir ses böyle istiyor çünkü."

Goldmund sustu ve göğüs geçirdi. İki dost, birbirlerine yaslanmış, dostluklarının yokedilmezliği duygusu içinde üzgün, ama yine de mutlu oturuyorlardı. Derken yeniden konuşmaya başladı Goldmund: "Gözlerimin hiçbir şeyi göremeyecek kadar kör olduğuna ve benim her şeyden habersiz olduğuma inanmamalısın. Hayır! Gitmeye can atıyorsam, böyle yapmam gerektiğini hissettiğim, bugün böyle eşsiz bir olay yaşadığım içindir. Ama beni katıksız mutluluk ve hazların beklediğini de düşünüyor değilim. Öyle görüyorum ki, çetin bir yolda yürüyeceğim. Ama beri yandan, umarım güzel olacak bu yol. Bir kadına ait olmak, kendini bir kadına teslim etmek ne hoş bir şey! Sözlerim aptalca gelirse, bana gülme sakın! Ama bak: Bir kadını sevmek, kendini onun eline bırakmak, onu tümüyle sarıp sarmalamak, onun tarafından sarılıp sarmalanmak, bu senin sevdalanmak dediğin ve biraz alay konusu yaptığın şeyin aynı değil. Alaya alınıp dudak bükülecek yanı yok. Benim için yaşama götüren bir yol bu, yaşamın anlamına götüren bir yol... Ah, Narziss, senden çaresiz ayrılmam gerekiyor! Seni seviyorum, bugün uykundan birazını benim uğrumda feda ettiğin için teşekkür ederim. Seni bırakıp gitmem kolay olmayacak. Beni unutmayacaksın, değil mi?"

"Ne diye hem kendi yüreğini, hem benimkini sızlatıyorsun bilmem. Seni hiç unutur muyum! Yine geleceksin buraya. Bunu rica ediyor, bunu bekliyorum senden. Baktın ki günün birinde dara düştü başın, çık gel bana ya da beni çağır! Şimdi güle güle, Goldmund, sevgili dostum, Tanrı yardımcın olsun!"

Narziss, doğrulup ayağa kalkmıştı, Goldmund'u kucakladı, dostunun okşanıp sevilmeler karşısındaki çekingenlik ve sıkılganlığını bildiği için öpmeye kalkmadı onu, yalnızca ellerini okşamakla yetindi.

Gece bastırmıştı. Narziss hücresinden çıktı, kapıyı arkasından kapayıp kiliseye yollandı, ayağındaki sandallar taş döşeme üzerinde takır tukur sesler çıkarıyordu. Goldmund, sevgi dolu gözlerle Narziss'in ince silüetini izledi; dostu koridorun sonunda bir gölge gibi kayboldu gözden, kilise kapısının karanlığı dostunu yuttu, emip aldı içine, egzersizler, ödevler ve erdemler dostunun yakasına yapıştı. Oh, ne denli garip, nasıl alabildiğine tuhaf ve karmaşık şeylerdi hepsi! Ayrıca, ne acayip ve ürkütücü şeydi kendi yaptığı: Yüreği coşkuyla kabarmış, o çiçek çiçek sevgi esrikliğiyle öyle bir saatte kalkıp dostu Narziss'e gelmişti ki, dostu murakabeye dalmış, riyazet ve uykusuzluktan iğne ipliğe dönmüştü, gençliğini, yüreğini ve duyularını çarmıha geriyor, feda ediyor, kendini en sıkı itaat sınavından geçiriyor ve bütün bunları us adına, tam anlamıyla *minister verbi divini** olmak için yapıyordu. Dostu ölesiye yorgun, bedeninden canı çekilmiş, soluk yüzü ve bir deri bir kemik kalmış elleriyle kerevette tıpkı ölü gibi yatıyorken Goldmund'u görünce kendini toparlayıp güler yüzle onunla ilgilenmiş, üzerinde hâlâ kadın kokusunu taşıyan sevdalanmış dostuna kulak verip söylediklerini dinleyerek iki tövbe ve istiğfar arasındaki kısa dinlenme süresini onun uğrunda gözden çıkarmıştı! Bu çeşit bir sevginin de varlığı şaşılacak, harikulade bir şeydi, böyle bencillikten uzak, tamamen manevi bir sevginin varlığı. Bugün kırda güneş altında yaşanmış sevgiden, duyuların hiçbir sorumluluk tanımayan bu esrik sevgisinden ne kadar değişikti! Ama

*Tanrı kelâmının bir hizmetkârı. (Ç.N.)

yine de her ikisi sevgiydi bunların. Ah, birbirlerinden nasıl tümüyle değişik, birbirlerine nasıl hiç benzemeyen kişiler olduklarını bu son veda saatinde bir kez daha tüm açıklığıyla gösterdikten sonra, dostu Narziss kayıplara karışmıştı. Şimdi mihrabın önünde yorgun dizlerinin üzerine çökmüş oturuyordu, ibadet ve murakabeyle geçirilecek bir geceye hazırlıklı, içi kir ve paslardan arınmış. Öyle bir gece ki, iki saatten fazla dinlenme ve uykuya izin yoktu. Oysa Goldmund kaçıp gidecekti buralardan, manastır dışında ağaçların altında bir yerde Lise'sini bulacak, kendisiyle o tatlı hayvansı oyunlarını yeni baştan oynamaya koyulacaktı! Narziss'in bu konuda söyleyeceği önemli şeyler olabilirdi kuşkusuz. Ne yaparsın ki o Goldmund'du, Narziss değildi. Bu güzel ve tüyler ürpertici bilmece ve karmaşaların nedenlerini araştırmak, bu konuda önemli sözler söylemek ondan uzaktı. Onun yapacağı şey, bir belirsizlik içindeki Goldmund'su yollarda sersemce ilerlemekti. Ona düşen sevmek, kendisini bekleyen o güzel, sıcak ve genç kadın gibi, gece vakti kilisede ibadet eden dostu Narziss'i de yine öyle sevgiyle kucaklamaktı.

Yüreği birbiriyle çelişen yüzlerce duyguyla çalkalanarak, avludaki ıhlamurların altından sessiz saklı yürüyüp değirmene yöneldi, Konrad'la aynı gizli yoldan manastırı terkedip "köye indikleri" geceyi anımsadı ansızın, yine de gülümsemeden duramadı. O gece ne büyük bir heyecanla, içten içe ne kadar korkarak manastır yönetimince yasaklanan küçük gezintiye çıkmıştı; bugünse bir daha dönmemek üzere gidiyordu, o gecekinden çok daha yasak, çok daha tehlikeli yollar izleyecekti; yüreğinde hiç korku duymuyor, ne manastırdan nasıl dışarı çıkacağını; ne başrahibi, ne de öğretmenleri düşünüyordu.

Bu kez çay kenarında kalas falan yoktu, köprüsüz karşı-

ya geçmesi gerekiyordu. Giysilerini çıkararak öbür kıyıya fırlattı, ardından deli dolu akan çayın içinden çırılçıplak yürüdü, buz gibi su göğsüne kadar çıkıyordu.

Karşı kıyıda giysilerini tekrar üzerine geçirirken, aklı yine Narziss'e gitti. Yaptığı şeyin, dostu Narziss'in önceden bilip kendisine bu konuda kılavuzluk ettiği davranıştan başka şey sayılmayacağını büyük bir açıklıkla görerek bundan utanç duydu. Şimdiye kadar onun ağzından pek çok saçma söz işitmiş biraz alaycı zeki Narziss, beri yandan kritik anlarda acı vermek pahasına onun gözlerini açmış Narziss alabildiğine net bir şekilde hayalinde canlandı yeniden. Dostunun bir vakit söylediği sözlerden bazısını bir kez daha sanki dün söylenmiş gibi açık seçik işitti: "Sen annenin kucağında uyuyorsun, ben çölde uyanık dolaşıyorum. Sen düşünde genç kızlar görüyorsun, ben oğlanlar."

Goldmund'un yüreği bir an üşümeyle kasıldı, gecenin içinde korkunç derecede yalnız dikilip duruyordu. Arkasında manastır vardı; görünürde bir yurt ancak, ama sevilmiş ve içinde uzun süre barınılmış bir yurt.

Beri yandan bir başka duygu daha belirdi gönlünde: Narziss onu uyaran, her şeyi ondan iyi bilen bir yol gösterici, onu uykudan uyandıran biri değildi artık. Öyle hissediyordu ki, bugün kendisine kılavuzluk edecek bir Narziss'in olmadığı, izleyeceği yolları kendisinin bulması gerektiği bir ülkenin topraklarına ayak atmıştı. Bunun ayrımına vardığına sevindi; bağımlılık içinde yaşadığı zamanı düşünmek yüreğini bir sıkıntı, bir utançla doldurmuştu. Şimdi ise gözleri açılmıştı, görüyordu, çocuk olmaktan çıkmıştı, öğrenci değildi artık. Bunu bilmek iyiydi doğrusu. Ama öyleyken her şeye veda etmesi ne kadar güçtü! Dostunun kilisede olduğunu bilmek, ona hiçbir şey verememek, ona yardım edememek, onun için hiçbir şey olamamak! Ve

bundan böyle uzun zaman, belki de sürekli ondan ayrı kalmak, onun hakkında bir şey bilememek, sesini bir daha işitememek, o soylu gözlerini bir daha görememek!

Ansızın Goldmund kendini toparladı, sıyırıp attı bu düşünceleri kafasından, taşlı küçük yolu tutup yürüdü. Manastırın duvarlarından yaklaşık yüz adım kadar uzaklaşmıştı ki durdu, derin bir nefes aldı, ötebildiği kadar bir baykuş gibi öttü. Bir başka baykuş ötüşü cevap verdi buna, çayın aşağılarından, uzaktan.

"Nasıl da hayvanlar gibi sesler çıkarıyor, birbirimizi bulmaya çalışıyoruz," diye düşünmeden duramadı. O gün öğleden sonra yaşadığı sevi saatine gitti aklı; Lise'yle ancak en sonda, sevip okşamaların bitiminde sözlerle konuştuklarını, söylenen sözlerin de birkaç kelimeyi geçmeyip önemsiz şeyler olduklarını ancak şimdi anımsadı. Oysa Narziss'le ne kadar uzun söyleşilerde bulunmuşlardı. Ama işte öyle görünüyordu ki, sözsüz ve konuşmasız bir dünyanın kapısından içeri ayak atmıştı; bu dünyada, insanlar baykuş sesleriyle birbirini çağırıyor, sözcükler tüm önemini yitiriyordu. Goldmund da peki demiş, bağırma basmıştı bu dünyayı, artık sözlere ya da düşüncelere hiç gereksinme duymuyordu; gereksindiği tek şey Lise'ydi, o sözsüz kör ve suskun duyumsamalar, göğüs geçirmeler içinde eriyip gitmelerdi.

Lise beklemişti kendisini, ormandan çıkıp geldi. Lise'nin varlığını algılamak için ellerini uzattı Goldmund, arayıp yoklayan narin ellerini başına doladı Lise'nin, saçlarında, boynunda, ensesinde gezdirdi, ince belini, dolgun kalçalarını sardı elleriyle. Bir koluyla Lise'yi kucakladı, onunla yan yana yürüdü, konuşmadan, nereye gittiklerini sormadan. Kuşkusuz, gecenin koynunda yatan ormana gidiyordu Lise. Goldmund, ona ayak uydurmakta zorluk çekiyordu. Lise adeta bir tilki ya da sansar gözleriyle karanlık-

ta her şeyi seçebiliyor, yürürken bir yere çarpmıyor, sendeleyip yalpaladığı görülmüyordu. Goldmund kendisini Lise'nin kılavuzluğuna bırakmış, gecenin koynuna, ormana, söz ve düşüncelerin giremediği o kör gizemli ülkeye doğru çekilip götürülmesine ses çıkarmıyordu. Hiçbir şeyi düşünmüyordu artık, ne geride bırakılmış manastırı, ne dostu Narziss'i.

Ormanda zifiri karanlık bir yolu suskun geride bıraktılar; bazen bir döşek gibi yere yayılmış yumuşak yosunlar, bazen bitki kökleri üzerinde yürüyorlardı; kimi zaman yüksek ağaçların seyrek yapraklı dorukları arasından ışıl ışıl gökyüzü görünüyor, kimi zaman koyu bir karanlık ortasında ilerliyorlardı. Bazen çalılar Goldmund'un suratına çarpıyor, böğürtlen dalları giysisinin orasına burasına takılıp onu yolundan alıkoymaya çalışıyordu. Çevreyi avcunun içi gibi bilen Lise yol iz bulmakta güçlük çekmiyor, bir yerde duraksadığı seyrek görülüyordu. Uzun zaman sonra birbirinden hayli aralıklı çamlar arasında bir yere geldiler, gecemsi soluk bir gökyuzü olanca genişliğiyle açığa çıktı başları üzerinde, derken orman son buldu, çayır çimenlik bir arazi çıktı karşılarına, çevre tatlı tatlı saman kokuyordu. Suskun akıp giden bir çaydan bata çıka geçtiler, şimdi geldikleri açıklıkta ormandakinden daha büyük bir sesizlik hüküm sürüyordu, ne kıpırdayan yaprak ve dallar, ne birdenbire önlerinden fırlayarak kaçan gece yaratıkları, ne ayaklarının altında çıtırdayan çalı çırpı vardı.

Lise, büyücek bir saman yığınının yanına gelip durdu.

"Burada kalıyoruz," dedi.

İkisi de biraz yorgun düşmüş, sonunda bir parça soluk alıp verdikleri molanın tadını çıkararak samanların üzerine çöktüler. Uzanıp gerindiler oldukları yerde, kulak kabartıp sessizliği dinlediler, alınlarındaki terlerin kuruduğunu, yüzlerinde giderek bir serinliğin belirdiğini hisset-

tiler. Goldmund tatlı bir yorgunlukla oturuyor, oyun oynar gibi dizlerini karnına doğru çekip çekip bırakıyor, derin derin nefes alarak gecemsi havayı ve saman kokusunu soluyordu; ne geçmişi, ne geleceği düşündüğü vardı. Acele etmeden sevgilisinin kokusundaki ve sıcaklığındaki cazibeye ve büyüye kendini bırakıyor, zaman zaman Lise'nin ellerinin okşayışına karşılık veriyor, onun sevgi ateşiyle nasıl yanıp tutuşmaya başlayıp giderek daha çok kendisine sokulduğunu görmekten mutluluk duyuyordu. Hayır, şu an ne sözlere, ne düşüncelere yer vardı. Önemli ve güzel olan her şeyi açık seçik algılıyordu, gençliğin gücünü, kadın vücudundaki yalın ve sağlıklı güzelliği, bu vücuttaki yangını ve özlemi, her şeyi. Ayrıca Lise'nin bu kez bir başka türlü sevilmeyi arzuladığını, bu kez kendisinin onu ayartmak, ona yol göstermek değil de, onun saldırısına ve tutkusuna hedef olmayı beklediğini yine açık seçik duyumsuyordu. Hiç konuşmadan, içinden ırmakların akıp gitmesine tanık oluyor, yattıkları yeri tüm suskun gecenin nabzının attığı bir merkez durumuna getiren sessiz, sessizliklerde büyüyen ateşi mutlulukla algılıyordu.

Yüzüne eğilip de karanlıkta dudaklarını öperken, Lise'nin gözleriyle alnının yumuşak ışıkta parıldadığını gördü. Hayretle parıltıya dikti gözlerini; parıltı büyüdü, çarçabuk güçlendi. Derken anladı Goldmund, anladı ve arkasına döndü: Uzayıp giden karanlık ormanın bir ucunda ay doğuyordu. Beyaz ve yumuşak ışığın Lise'nin alnıyla yanaklarına döküldüğünü, yuvarlak boynunu aydınlattığını gördü; usulcacık, kendinden geçmiş: "Ne kadar güzelsin, Lise!" diye fısıldadı.

Lise, kendisine dünyalar bağışlanmış gibi gülümsedi. Goldmund, Lise'yi doğrulttu, ellerinin yumuşak hareketleriyle giysisini çekip çıkardı boynundan, soyunmasına yardım etti, kabuğundan sıyırıp alır gibi soydu onu; sonunda

sevgilisinin çıplak omuzlarıyla göğsü serin ay ışığında parıldamaya başladı. Goldmund, büyülenmiş, gözleri ve dudaklarıyla narin gölgeleri izliyor, bir yandan da Lise'yi öpücüklere boğuyordu. Lise gözlerini yere indirmişti; yüzünde görkemli bir ifade, sesini çıkarmadan duruyordu; sanki güzelliği ilk kez o anda açığa vuruyordu kendini ve Lise tarafından da ilk kez algılanıp ayrımına varılıyordu.

Yedinci Bölüm

Kırların, bayırların üzerine serinlik çöküp her geçen saat ay biraz daha yukarlara tırmanırken, iki sevgili ayın yumuşak ışıklarının aydınlattığı samandan yataklarında dinleniyordu, oynadıkları sevi oyununda yitik, kimi birlikte uyuyup kimi uyanarak, her uyanışta yeniden birbirlerine yönelerek, yeniden birbirlerinde sevi ateşini tutuşturarak, yeniden birbirleriyle sarmaş dolaş, iç içe ve yeniden uyumalara dalarak. Son bir kucaklaşmanın ardından bitkin uzandılar yere. Lise otların içine iyice gömülmüş, acıyla soluyor, arkaüstü kımıldamadan yatan Goldmund gözlerini dikmiş, ay ışığıyla sarı soluk gökyüzüne bakıyordu. İki sevgilinin de içinde bir hüzün yavaş yavaş büyüyüp kabarıyor, bu hüzünden kaçıp uykuya sığınıyorlardı. Derin derin, umutsuzlukla uyuyor, sanki bundan böyle hiç uyuyamayacaklarmış gibi uyuyorlardı, uykusuzluğa mahkûm edilmişler de mahkumiyet öncesi bu saatleri dünyanın tüm uykusunu kana kana içerek geçirmek ister gibiydiler.

Goldmund uyandığında Lise'yi siyah saçlarıyla oyalanırken buldu, bir süre baktı kendisine, dalgın, henüz yarı mahmur.

"Uyandın mı?" dedi sonunda.

Lise birden korktu, Goldmund'a döndürdü yüzünü.

"Gitmem gerekiyor," dedi biraz sıkılmış ve mahcup. "Seni uyandırmak istememiştim."

"Uyandım artık. Kalkıp yola koyulalım istersen. Yerimiz yurdumuz yok nasıl olsa."

"Evet, öyle," dedi Lise. "Ama senin yerin manastır."

"Manastıra dönmeyeceğim, ben de senin gibiyim, senin gibi yapayalnız, bir hedeften, bir amaçtan yoksun. Seninle geleceğim, Lise, kuşkun olmasın bundan."

Lise gözlerini kaçırdı.

"Goldmund, benimle gelemezsin. Ben şimdi kocama gidiyorum; gece eve dönmediğim için bir güzel pataklayacaktır beni. Yolumu kaybettiğimi söyleyeceğim, ama bana inanmayacaktır."

Birden Goldmund, dostu Narziss'in böyle olacağını önceden kendisine söylediğini anımsadı. Ve dediği çıkmıştı.

Ayağa kalkıp Lise'ye elini uzattı.

"Yanılmışım," dedi. "Ben sanmıştım ki, birbirimizden ayrılmayacağız. Ama söyler misin, beni hiç uyandırmayıp veda etmeden gidecek miydin?"

"Şey, belki kızarsın da beni döversin diye düşünmüştüm. Kocam da beni döver, evet öyle, döver beni, ben de doğal karşılıyorum bunu. Ama bir de senden dayak yemek istemedim."

Goldmund ellerini tuttu Lise'nin.

"Lise," dedi,"seni dövmem ben, ne bugün, ne başka zaman. Madem seni dövüyor, kocana gitmeyip de benimle kalsan daha iyi değil mi?"

Lise, vargücüyle çekip ellerini Goldmund'un ellerinden kurtarmaya çalıştı.

Ağlamaklı: "Hayır, hayır!" diye yükseltti sesini. Goldmund, sevgilisinin gönlünün kendisinden başka tarafta olduğunu, kocasından dayak yemeyi kendisinden tatlı sözler işitmeye yeğ tuttuğunu çok iyi seziyordu; ellerini bıraktı Lise'nin. Ama bu kez Lise ağlamaya başlamıştı. Bir yandan da koşarak uzaklaşıyordu. Ellerini ıslak gözlerinin önüne tutmuş, koşuyordu. Goldmund hiçbir şey söylemedi, Lise'nin arkasından baktı yalnız. Biçilmiş çayırlar üze-

rinden seğirten, Goldmund'un içyüzünü kavrayamadığı bir gücün çağrı ve cazibesine karşı duramayarak başını almış giden Lise'nin haline acıdı. Beri yandan kendi haline de acımadan duramadı biraz; öyle görülüyor ki talihi yaver gitmemişti, tek başına, biraz şaşkın, terkedilmiş, olduğu yerde kalakalmıştı. Ayrıca hâlâ yorgundu, ah uyuyabilseydi biraz, kendini şimdiye kadar asla bu denli bitkin hissetmemişti. Nasıl olsa ilerde mutsuzluğunu duyumsamak için yeterince zamanı olacaktı. Derken yeniden uykuya daldı. Gökyüzünde hayli yükselmiş güneşin sıcaklığını üzerinde hissedince uyandı, kendine geldi ancak.

Dinlenmişti; çarçabuk doğrulup kalktı, çaya koştu, elini yüzünü yıkadı, biraz su içti. Ansızın pek çok anı üşüştü kafasına, bu gecenin sevi saatlerinden pek çok görüntü burcu burcu kokan çiçekler gibi boy verdi, pek çok nazlı ve narin duygu kapladı yüreğini. Zinde adımlarla yürürken bunları düşünüp durdu hep, her şeyi bir kez daha tattı, bir kez, bir kez daha! Tanımadığı bu kadın, düşlerinden ne kadar çoğuna gerçeklik kazandırmış, ne çok tomurcuğun içinde açıp çiçeğe durmasını sağlamış, ne çok merakı yatıştırıp ne çok özlemi dindirmiş, ne çok özlemi yeniden ruhunda tutuşturmuştu.

Önünde kırlık ve fundalık bir arazi, ekilip işlenmeyen kurumuş tarlalar ve karanlık bir orman uzanıyordu. Daha arkalarda çiftlikler, değirmenler olmalı, bir köy, bir kent olmalıydı. İlk kez gözlerinin önünde dünya serilmiş duruyordu, önünde serilmiş, bir bekleyiş içinde, kendisine kucak açmaya, onu sevinçlere, acılara boğmaya hazır. Goldmund, dünyaya pencere gerisinden bakan bir öğrenci değildi artık; bu yolculuk, sonunda kendisini ister istemez çıktığı noktaya döndürecek bir gezinti değildi. O büyük dünya şimdi gerçeklik kazanmış, kendisi de onun bir par-

çasına dönüşmüştü, yazgısı bu dünyanın içindeydi, bu dünyanın gökyüzü kendi gökyüzü, yağmuru güneşi kendi yağmuru güneşiydi. Bu kocaman dünyada küçücüktü; bir tavşan büyüklüğünde seğirtiyor, dünyanın mavi bitimsiz sonsuzluğunda bir böcek gibi yol alıyordu. Sabah vakti insanı uykudan uyanmaya davet eden, tapınmak için kiliseye, ders için sınıfa, öğle yemeği için yemekhaneye çağıran bir çan sesi duyulmuyordu hiçbir tarafta.

Açlıktan ölecek gibiydi Goldmund. Yarım arpa ekmeği, bir çanak süt, bir kâse un çorbası – ne büyülü anımsamalardı bunlar! Midesi, aç bir kurt gibi uykusundan uyanıp gözlerini açmış bekliyordu. Derken bir buğday tarlasının önünden geçti, başakları yarı olgunlaşmıştı; parmakları ve dişleriyle birkaç buğday tanesinin kabuklarını soydu, pırıl pırıl küçük tanecikleri dişlerinin arasında açgözlü öğüttü, ardından yeni başaklara uzandı eli, ceplerini başakla doldurdu. Sonra yürüyüp bir fındık ağacına geldi, fındıklar henüz pek yeşildi, çıtır çıtır kabuklarına büyük bir iştahla dişlerini geçirdi; topladığı biraz fındığı da yanına aldı.

Sonra yine bir ormana düştü yolu, bir çam ormanı, arada meşe ve dişbudaklar. Etraf yabanmersiniyle kaynıyordu. Mola verdi, yabanmersinlerinden yiyip kendine geldi biraz. Orman içindeki ince sert otların arasında açmış mavi çan çiçekleri görülüyordu; güzelim kahverengi kelebekler yerden havalanıyor, akıllarına estiği gibi zikzak yollar çizerek uçup gözden kayboluyorlardı. Böyle bir ormanda yaşamıştı Kutsal Genoveva.* Goldmund bu ermiş kadının yaşam öyküsüne her zaman hayranlık duymuştu. Şimdi

*Katolik kilisesinin tanıdığı ermişlerden olan Ermiş Genoveva (422-502) Paris kentinin koruyucusu olarak bilinir. 451 yılında Hunlar tarafından kuşatılan kente yiyecek maddeleri sağladığına inanılır. (Ç.N.)

ormanda onunla karşılaşmayı ne çok isterdi! Ya da bir inzivagâha rastlamayı, bir mağarada ya da ağaç kabuklarından çatılmış bir kulübede saçı sakalı birbirine karışmış yaşlı bir keşiş bulmayı. Ormanda barınan oduncular da vardı belki, onlarla da karşılaşıp selamlaşmak hoş bir şey olacaktı. Kim bilir, belki haydutlar bile eksik değildi ormanda, ama kendisine herhalde ilişmezlerdi. İnsanlara rastlamak güzel şeydi doğrusu, insan olsun da kim olursa olsun. Ama Goldmund kuşkusuz biliyordu ki, ormanda daha çok yol gidebilir, bugün, yarın, yarından sonra pek çok gün, yine de bir Allahın kuluna rastlamayabilirdi. Böyle bir şey alnına yazılmışsa, onu da sineye çekmek gerekiyordu. Pek uzun boylu düşünmemek, işi oluruna bırakmaktı en iyisi.

Gagasıyla bir ağaca veriştiren bir ağaçkakanın sesi geldi kulağına, usulcacık yanına yaklaşmaya çalıştı; hayli zaman kendisini göreceğim diye boş yere çaba harcadıysa da, başardı sonunda, bir süre ağaçkakanı izledi; bir yalnızlık içinde vücudunu ağacın gövdesine yapıştırmış, gagasıyla ağaca tak tuk veriştiriyor, başını habire sağa sola sallıyordu. Yazık ki hayvanlarla konuşulamıyordu! Yoksa ağaçkakana seslenip ona dostça bir şeyler söylemek, kendisinden ağaçlardaki yaşamıyla ilgili bir şeyler duymak, işi gücü, sevinçleri kıvançlarıyla ilgili bir şeyler öğrenmek ne güzel olurdu! Ah, keşke başka yaratıkların kılığına girebilseydi insan!

Birden aklına geldi, boş saatlerinde bazen resim yapmış, taşkalemle taştahta üzerine çeşitli figürler çizmişti: Çiçekler, yapraklar, ağaçlar, hayvanlar, insan başları. Bunlarla çoğu zaman uzun süre oyalanmış, bazen küçük bir Tanrı gibi keyfince değişik varlıklar yaratmış, bir çiçeğin çanak kısmına gözler ve ağızlar oturtmuş, bir daldan fışkıran yaprakları eşitli figürlere dönüştürmüş, bir ağa-

cın üzerine bir baş yerleştirmişti. Böylesi oyunlarla pek çok saatini bir mutluluk ve büyülenmişlik içinde geçirmiş, bir afsun, bir sihir gücünü elde bulundurmuş, değişik çizgiler çekmiş, bir çizgiden sonunda bir ağaç yaprağının, bir balık ağzının, bir tilki kuyruğunun, bir insan kaşının nasıl doğup çıktığını görerek buna şaşırmıştı. İnsan da işte böyle değişik kılıklara girebilmeliydi, diye düşündü Goldmund, bir zaman o küçük yazı tahtasına çektiği oyunsu çizgiler gibi tıpkı. Doğrusu bir ağaçkakan olmayı ne çok isterdi, belki bir gün, belki bir aylığına; ağaçların doruklarında yaşar, ağaçların kaygan, pürüzsüz gövdelerinde gezinip dolanır, gagasıyla ağacın kabuklarına tak tuk vurur, kuyruğunu ağaca dayayıp dengesini sağlar, ağaçkakan dilini konuşur ve ağacın kabuklarından kendine güzel güzel yiyecekler toplardı.

Ormanda ilerlerken yolda pek çok hayvana rastladı, Goldmund. Tavşanlara rastladı, onun yaklaştığını sezip çalılıklardan ansızın fırladı tavşanlar ya da gözlerini dikip ona baktılar ilkin, sonra birden dönüp dolu dizgin uzaklaştılar, kulakları sarkmış, kuyruklarının altı ışıl ışıl. Ufak bir açıklığa gelince Goldmund büyük bir yılan gördü, uzanmış yatıyordu yerde, kendisinden kaçmadı, canlı değildi, içi boş bir yılan derisiydi sadece. Goldmund deriyi alıp gözden geçirdi, gri ve kahverengi bir desen sırt kısmında boydan boya uzanıyor, güneş ışığı bir tarafından girip öbür tarafından çıkıyordu, bir örümcek ağı kadar inceydi deri. Sonra karatavuklar gördü Goldmund, sarı gagaları vardı, tek bir yöne çevrilmiş siyah ve yusyuvarlak gözleriyle ürkek ürkek bakıyor, alçaktan uçarak kaçıp gidiyorlardı. Pek çok nar bülbülü ve ispinoz kuşuyla karşılaştı. Ormanın bir yerinde bir çukur ilişti gözüne, içi yeşil, bulanık bir suyla doluydu, suyun üzerinde kendilerini akıl almaz bir oyuna kaptırmış uzun bacaklı örümcekler cin çarpmış gibi habi-

re sağa sola koşuşuyor, onların üstünde koyu mavi kanatlarıyla birkaç yusufçuk uçuyordu. Akşam olmak üzereydi ki, bir başka şeyle karşılaştı Goldmund, ağacın birinde yaprak ve dalların altını üstüne getiren bir çalkantı oldu, kırılan dalların sesini işitti derken, nemli toprağın üzerine pat diye bir şey düştü, pek gözle görülmeyen iri bir hayvan vargücüyle çalılar arasından koşmaya başladı, belki bir geyikti, belki bir domuz, ne olduğunu anlayamadı. Uzun süre oracıkta dikildi, duyduğu delişetin ardından rahat bir nefes aldı; büyük bir heyecana kapılmıştı, hayvanın arkasından kulak kabarttı. Sonra her şey yine eski sessizliğine gömüldü, ama Goldmund kalbi çarparak çevreye kulak vermekten geri kalmadı.

Bir yol bulup bir türlü çıkamadı ormandan, ister istemez ormanda sabahlayacaktı. Kendine geceyi geçirebileceği bir yer bulup yosunlardan bir yatak hazırlarken, bir an artık dışarı çıkamayıp hep ormanda kaldığını düşündü, bunun nasıl bir şey olacağını tasarlamaya çalıştı. Sonunda düşündüğü şeyin büyük bir felaket sayılmayacağı görüşüne vardı. Böğürtlen ve benzeri şeyler yiyerek yaşamını sürdürebilir, ayrıca kendine bir kulübe çatmanın da üstesinde gelebilirdi. Ne var ki, sürekli yalnız kalmak, uyuyan sessiz ağaç gövdeleri arasında günlerini geçirmek, insan görünce kaçan ve kendileriyle bir şey konuşulmayan hayvanlar arasında yaşamak katlanılmaz derecede hazin bir şey olacaktı. Hiçbir Allahın kuluna rastlamamak, kimseye iyi günler ya da iyi geceler dileyememek, bir insan yüzüne, bir insan gözüne bakamamak, kızların kadınların eksikliğini hissetmek, bir öpücüğe hasret kalmak, dudakların ve diğer organların o gönül okşayıcı gizli oyununu oynayamamak akıl alacak şey değildi doğrusu! Başıma böyle bir şey gelmeye görsün, bir hayvan olmaya çalışırım, diye geçirdi içinden; bir ayı ya da bir geyik; böyle bir şey ruhu-

nun ebedi esenliğine mal olurmuş, olsundu! Bir ayı olmak ve dişi bir ayıyı sevmek, kötü bir şey sayılmazdı; aklını, dilini kaybetmeyip de bunlarla yapayalnız, yas ve hüzün içinde sevgisiz yaşayıp gitmekten hiç değilse çok daha iyiydi.

Yosunlardan hazırladığı yatağa uzandı, uykuya dalmadan önce ormandaki o bir sürü anlaşılmaz, bilmecemsi sesleri merak ve korkuyla kulak verip dinledi. Şimdi onun arkadaşlarıydı bu sesler; Goldmund onlarla boy ölçüşecek, onlarla uzlaşacaktı; yeri tilkilerin, karacaların, lâdinlerin, köknarların dünyasıydı artık, onlarla birarada yaşayacak, havayı ve güneşi paylaşacak, günün doğmasını bekleyecek, onlarla aç kalacak, onların konuğu olacaktı.

Derken uyudu Goldmund, hayvanlar ve insanlar gördü düşünde, bir ayı oldu ve bir yandan okşayıp severken bir yandan yiyip yuttu Lise'yi. Gece yarısı derin bir korkuyla sıçrayıp uyandı, niye uyandığını anlayamadı; alabildiğine ürkmüştü, şaşkın bir halde uzun uzun düşündü. Birden aklına geldi, dün ve bugün dua okumadan uyumuştu. Kalkıp yatağın yanıbaşına diz çöktü ve biri dün, biri de bugün için iki kez gece duası yaptı. Çok geçmeden tekrar uyudu.

Sabahleyin uyanınca aptal aptal çevresine bakındı, nerede bulunduğunu unutmuştu. Ormandan duyduğu korku giderek azalmaya başladı, içinde yeni bir kıvançla kendini orman içindeki yaşama bıraktı, kalkıp tekrar yolu tuttu, izleyeceği yönü güneşe göre ayarladı. Bir ara ormanın öyle bir kesimine geldi ki, dümdüzdü burası, yerde pek fazla çalı çırpı yoktu; bayağı kalın, yaşlı, dimdik yukarı uzanan beyaz çamlarla kaplıydı çevre; bu beyaz sütunlar arasında bir süre ilerledi, beyaz çamlar manastırdaki büyük kilisenin sütunlarını anımsattı kendisine, kısa süre önce siyah kapısından dostu Narziss'in girip gözden kaybolduğu kilisenin sütunlarını. Ne zaman yaşamıştı bu olayı? İki gün önce miydi gerçekten?

Ancak iki gündüz iki gecede çıkabildi ormandan. Yakında insanların bulunduğunu gösteren belirtileri sevinçle algıladı: Tarım yapılan topraklar, çavdar ve yulaf ekili tarlalar, çayırlar ve onların arasında insan ayaklarının açtığı, biraz ileriye kadar izlenip sonra gözden kaybedilen daracık bir yol. Goldmund birkaç çavdar tanesi toplayıp ağzında çiğnedi, yüzü gülerek ekilmiş tarlalara baktı, ormandaki uzun ıssızlığın ardından her şey insansı ve cana yakın bir izlenim bıraktı üzerinde, daracık yol, yulaflar, buğday başakları, her şey. İşte yine insanlara kavuşacaktı. Bir saate varmadan bir tarlanın önünden geçti, tarlanın kenarında bir haç dikiliydi; önünde diz çöküp Tanrıya dua etti. Bir tepenin öne fırlamış burnunu döner dönme . kendini ansızın gölgeli gövdesiyle bir ıhlamurun önünde buldu, hayran hayran kulak verip bir pınarın çığıl çığıl akışını dinledi, sular bir künkten geçerek uzun bir tahta yalağa dökülüyordu; şeker gibi tatlı soğuk sudan içti, mürver ağaçları arasındaki birkaç evin samandan çatısını kıvançla seyretti, mürverlerin meyveleri artık kararmıştı. Bütün bu yüze gülen belirtilerden çok bir ineğin böğürtüsü duygulandırdı Goldmund'u; o kadar rahatlatıcı bir böğürtüydü, öylesine sıcaktı, öylesine bir aşinalığı içeriyordu ki, adeta kendisine kucak açıyor, onu karşılayıp hoş geldin diyordu.

Sağa sola merakla göz gezdirerek böğürtünün geldiği kulübeye yaklaştı. Kapının önünde toz toprak içinde kızıl saçlı açık mavi gözlü küçük bir oğlan oturuyordu, yanıbaşında içi su dolu bir kap vardı, toprakla suyu birbirine karıştırıp çamur yapıyordu, çıplak bacakları şimdiden çamura bulanmıştı. Mutlu ve vakur bir yüzle cıvık çamuru ellerinin arasında yoğuruyor, parmaklarının arasından taşan çamura bakıyor, çamurdan küreler yapıyor, çamuru yoğu-

rup ona birtakım şekiller verirken çenesini bile yardıma çağırıyordu.

"Günaydın delikanlı!" dedi Goldmund güleryüzle. Ama başını kaldıran oğlan, karşısında yabancı birini görünce ağzını açıp tombul yüzünü buruşturdu, yaygarayı basarak emekleye emekleye kapıdan içeri attı kendini. Oğlanın peşinden giden Goldmund mutfaktan içeri girdi; mutfak o kadar loştu ki, dışardaki öğle saatlerinin göz kamaştırıcı aydınlığından gelen Goldmund ilkin bir şey seçemedi. Yine de çevrede birilerinin olabileceğini düşünerek selam verdi, ama selamına karşılıkta bulunan çıkmadı. Korkuya kapılmış oğlanın bağırtısı arasında yaşlı birinin ince sesi yavaş yavaş duyulmaya başladı; ses, çocuğu avutmaya çalışıyordu. Sonunda ufak tefek yaşlı bir kadın oturduğu yerden doğrulup kalktı ayağa, yaklaşıp elini gözlerinin önüne tutarak Goldmund'a baktı.

"Tanrının selamı üzerine olsun, nineciğim," dedi Goldmund. "Bütün azizler senin o nurlu yüzünü kutsasın! Üç günden beri insan yüzüne hasretim!"

Uzağı pek seçemeyen gözleriyle aptal aptal Goldmund'a baktı kadın.

"Ne istiyorsun bakayım?" dedi kuşkulu, güvensiz.

Goldmund elini uzattı, kadının elini tutup eliyle okşadı biraz.

"Tanrının selamı üzerine olsun, nineciğim. Burada sadece biraz dinleneceğim, ateş yakınana yardım ederim senin. Bana biraz ekmek verirsen almam demem, ama acelesi de yok."

Duvar dibinde bir peyke görüp oturdu Goldmund. Bu arada yaşlı kadın bir dilim ekmek kesip oğlanın eline tutuşturdu; oğlan gözlerini dikmiş merakla, ama her an ağlamaya ve kaçıp gitmeye hazır, Goldmund'a bakıyordu. Ka-

dın ekmekten bir dilim daha kesip onu da Goldmund'a uzattı.

"Sağol nineciğim," dedi Goldmund. "Allah razı olsun!"

"Karnın aç mı?" diye sordu kadın.

"Aç olmaya aç değil, yabanmersinleriyle doldurdum midemi."

"Durma haydi, ye o zaman! Nereden geliyorsun bakayım?"

"Mariabronn'dan, manastırdan."

"Rahip misin?"

"Hayır! Öğrenciyim, dünyayı gezip dolaşmaya çıktım."

Kadın yarı alaylı, yarı aptal aptal bakarak Goldmund'u süzdü, buruş buruş sıska boynunun üzerindeki başını bir iki salladı. Ekmekten birkaç lokma çiğneyip yutana kadar Goldmund'un yanından ayrılmadı; sonra oğlanı alıp yine dışarıya, güneşe çıkardı. Ardından dönüp gelerek merakla sordu:

"Neler olup bitiyor dünyada? Yeni bir şey var mı?"

"Pek yok, nineciğim. Peder Anselm'i tanıyor musun?"

"Yo! N'olmuş Peder Anselm'e?"

"Hasta kendisi."

"Hasta mı? Ölecek mi?"

"Kim bilir. Bacaklarından zoru var. Doğru dürüst yürüyemiyor."

"Ölecek mi dersin?"

"Bilmem. Belki."

"Eh, ne yapalım, ölürse ölür. Ben çorba pişireceğim şimdi. Yardım et de biraz çıra dilelim."

Kadın, Goldmund'un eline güzelce kurutulmuş bir çam odunu, bir de bıçak tutuşturdu. Goldmund yeteri kadar küçük parçalar dildi odundan, kadının bunları külün içine sokup üzerlerine eğilişini, çıralar ateş alana kadar ça-

buk çabuk üfleyişini izledi. Daha sonra kadın titizlikle belirlenmiş gizli bir düzene uyar gibi çam ve kayın ağacından odunları üst üste yığdı, derken ocakta ateş parladı ışıl ışıl, kadın kocaman siyah tencereyi alevlerin üstüne yerleştirdi; tencere isli bir zincirin ucunda asılıydı.

Goldmund kadının isteği üzerine çeşmeden gidip su getirdi, süt kâsesindeki sütün kaymağını ayırdı; mutfağın dumanlı loşluğunda oturup alevlerin oynaşmasını seyretti, alevlerin üstünde yaşlı kadının kırmızı yüzünün bir görünüp bir kayboluşunu izledi; bitişikte, tahta perdenin arkasında ineğin yemliği nasıl altına üstüne getirdiğini, boynuzlarıyla nasıl sağa sola veriştirdiğini işitti. Bütün bunlardan öyle hoşlanmıştı ki! Ihlamur ağacı, çeşme, tencerenin altında titreyerek yanan ateş, yem yiyen ineğin sesli sesli soluyup ağzındaki yemi öğütüşü, tahta perdeye boynuzlarını indirişinden çıkan boğuk ses, masası ve peykesiyle yarı karanlık oda, ufak tefek yaşlı kadının çalışması, bütün bunlar güzel ve iyi şeylerdi. Ayrıca, iki de keçi vardı evde; kadından öğrendiğine göre, arkada bir de domuz ahırı bulunuyordu ve yaşlı kadın evin reisi olan köylü erkeğin ninesi, küçük oğlanın ise büyükninesiydi. Oğlanın Kuno idi adı; arada bir içeri giriyor, ama hiç konuşmuyordu, bakışlarında biraz tedirginlik se iliyorsa da ağlamayı bırakmıştı.

Derken karısıyla evin erkeği geldi, karı koca evde bir yabancı görünce pek şaşırdılar. Adam az kaldı tersleyip çıkışacaktı Goldmund'a, güvensizlikle onu çekip kapıya götürdü, gün ışığında yüzünü gözden geçirdi, sonra gülmeye başladı, babacan bir tavırla omzuna vurarak Goldmund'u yemeğe buyur etti. Hep birlikte sofraya oturdular, herkes ekmeğini ortak süt kâsesine banmaya koyuldu, kâsedeki süt azaldı giderek; sonunda adam kâseyi alıp dibinde kalan sütü kafasına dikti.

Goldmund, geceyi kendileriyle aynı çatı altında geçirip geçiremeyeceğini sordu. Olmaz, dedi adam, evde onun uyuyacağı oda yoktu, ama dışarsı saman yığınlarıyla doluydu, kendine pekâlâ yatacak bir yer bulabilirdi dışarda.

Adamın karısı küçük oğlanı yanına çekip almıştı, konuşmaya katılmıyordu pek. Ne var ki, yemekte meraklı bakışlarını genç yabancıdan ayırmamıştı, Goldmund'un saç bukleleri ve bakışları hemen etkilemişti kadını; ayrıca Goldmund'un şirin beyaz boynu, pürüzsüz kibar elleri ve bu ellerin özgür, göz alıcı devinimleri dikkatini çekmiş, hoşuna gitmişti. Yakışıklı ve soylu bir yabancıydı bu, üstelik ne kadar gençti! Ama kadını en çok cezbeden ve gönlünü çelen Goldmund'un sesi, bu adeta şakıyıp duran, çevreye sıcacık ışınlar saçan, karşısındakinin sevgisini kazanmaya çalışan genç erkek sesiydi. Uzun süre bu sese kulak verip dinleyebilirdi.

Yemeğin ardından adam ahıra yollandı, ahırda yapılacak işler vardı. Goldmund evden çıkıp çeşmede ellerini yıkadı, sonra çeşmenin yalağının alçak kenarına oturdu, bir yandan serinlemeye çalışıp bir yandan su sesini dinledi. Kararsızlık içindeydi, artık burada işi kalmamıştı, ama çekip gidecek oluşuna yine de hayıflandı. Derken adamın karısı, elinde bir kova, çıkıp geldi evden; kovayı çeşmenin ağzından akan suyun altına koydu, dolmasını bekledi. Sesini biraz alçaltarak: "Bak ne söyleyeceğim," dedi. "Bu gece gitmez de yakında bir yerde gecelersen, sana yiyecek bir şeyler getirebilirim. Orada, arpa tarlasının arkasında saman yığınları var, yarın sabah çekilecek ancak. Nasıl, kalacak mısın?"

Goldmund kadının çilli yüzüne baktı, güçlü kollarıyla akan suyun altından kovayı nasıl çekip aldığını izledi; kadının parlak iri gözleri sıcak sıcak kendisine bakıyordu. Goldmund gülümsedi ve olur der gibi başını salladı; dolu

kovayla uzaklaştı kadın, eve varıp kapının karanlığında gözden kayboldu. Goldmund, içi şükranla dolu, halinden pek memnun oturuyor, çeşmeden akan suyun sesini dinliyordu. Biraz sonra kalkıp eve yöneldi, kapıdan içeri girdi, adamla nineciğin elini sıkıp gösterdikleri konukseverliğe teşekkür etti. İçerisi ateş, is ve süt kokuyordu. Az önce burası bir barınaktı kendisi için, bir sığınaktı, şimdi ise yine yabancı bir yere dönüşmüştü. Evdekilere veda edip çıktı dışarı.

Kulübelerin arkasında bir şapelle karşılaştı, şapelin yanıbaşında güzel bir koruluk vardı, yaşlı ve heybetli meşelerden bir koruluktu, ağaçların altını güdük otlar kaplamıştı. Gölgeli koruluğa gelince durdu, kalın gövdeli ağaçların arasında bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı. Şu kadınlara ve sevgilerine akıl sır ermiyor, diye düşündü; gerçekte uzun boylu konuşmak gerekmiyordu, ağzından çıkan bir tek sözle kadın ona buluşacakları yeri tarif etmiş, geri kalan şeyler için sözcüklerden başka yollara başvurmuştu. Neydi bu yollar? Gözleriyle anlatmıştı örneğin, evet, biraz kısık bir sesle, bir başka şeyle sonra, bir kokuyla belki, insanın cildinden kopup gelerek erkeğin kadını, kadının erkeği arzuladığını hemen karşıdakine gösteren o nazenin hafif kokuyla. Tuhaftı doğrusu, görkemli ve çarpıcı bir dil gibiydi ve kısa zamanda Goldmund bellemişti bu dili! Akşamı düşündükçe sevincinden uçuyordu, merakla doluydu içi, bu boylu boslu sarışın kadın nasıldı acaba? Bakışları, sesinin tonları, kolları, bacakları, vücudu, devinimleri, öpücükleri Lise'ninkinden tümüyle başkaydı kuşkusuz. Lise neredeydi şimdi? O siyah dik saçları, o esmer cildi, o kısa iç çekişleriyle neredeydi? Kocası olacak adamdan acaba gerçekten dayak yemiş miydi? Hâlâ kendisini düşünüyor muydu? Goldmund'un bugün kendine yeni bir sevgili bulduğu gibi, o da kendine şimdiden yeni bir âşık pey-

lemiş miydi? Her şey nasıl da böyle göz açıp kapamadan gerçekleşiyordu? Mutluluk denen şey nasıl da hemen bir yol kenarında karşısına çıkıveriyordu insanın? Ne kadar güzel ve hoş, ne kadar da geçiciydi! Bir günah işleniyordu, bir zina suçu; daha kısa süre önce böyle bir günahı işlemektense ölmeye razı olurdu. Oysa şu an ikinci bir kadını bekliyordu, öyleyken susuyordu vicdanı, rahattı. Doğrusu rahat olduğu da söylenemezdi belki, ama vicdanını zaman zaman rahatsız edip bir yük altına sokan, zina günahını işlemesi ve kendini şehvetin kollarına atması değildi. Bir başka şeydi bu, bir isim bulup niteleyemediği bir şey. İşlenmemiş, ama doğarken kendisiyle dünyaya gözlerini açmış bir suçun uyandırdığı duyguydu. Belki de Tanrıbilimde *ilk günah* denen şeyin kendisiydi bu! Öyleydi galiba. Evet, yaşamın kendisinde suça benzer bir şey saklıydı, yoksa Narziss gibi öylesine temiz ve bilge biri ne diye bir mahkûm gibi çile çıkarmak istesindi? Ya da kendisi, Goldmund, ruhunun derin bir köşesinde ne diye bu suçu hissetmeden yapamasındı? Mutlu olmaya mutlu değil miydi? Genç ve sağlıklı değil mi, havada uçan bir kuş kadar özgür değil miydi? Kadınlar kızlar tarafından sevilmiyor muydu? Kadınların kendisine tattırdığı aynı derin hazzı, seven biri olarak kendisinin de kadınlara tattırdığını hissetmek güzel bir şey sayılmaz mıydı? Peki, o zaman neden kendini mutlu hissetmiyordu? Peki, ne diye bu körpe mutluğunun içine, tıpkı Narziss'in erdem ve bilgeliğine olduğu gibi, zaman zaman bu tuhaf sızı, bu sinsi korku, gizli ölümlülükten bu yakınma gelip karışıyordu? Ne diye kimi vakit pis pis düşünüp duruyor, kafa patlatıyor, bir düşünür olmadığını bilmesine karşın düşüncelere dalıyordu?

Ama olsun, yine de güzeldi yaşamak. Otların içinde mor renkli küçük bir çiçek kopardı, gözlerine iyice yaklaştırıp daracık çanak kısmını inceledi, burası narin damar-

larla bezenmişti ve damarlar minicik kılcal organlar gibi yaşamını sürdürüyordu; tıpkı bir kadının kucağında ya da düşünen bir insanın beynindeymiş gibi cıvıl cıvıl yaşamla kaynıyor, hazla titreşiyordu. Ah, ne diye bilinmiyordu pek çok şey? Neden bu çiçekle konuşulamıyordu örneğin? Ama iki insan bile birbiriyle konuşup söyleşebiliyor muydu? Böyle bir şeyin gerçekleşmesi bir şans eseriydi, özel bir dostluğun, özel bir yaklaşımın varlığına bakıyordu. Hayır, sevginin sözleri gerektirmemesi bir mutluluktu, yoksa yanlış anlamalarla dolu sersemce bir şey olup çıkardı. Ah, Lise'nin gözleri örneğin, bir haz seli içinde kendinden geçmiş yarı kapalı, titreşen gözkapaklarının dar aralığında salt beyaz nesneler olarak kendini açığa vuran bu gözler! Bilginlik taşan, şiir taşan binlerce sözle anlatılacak gibi değildi! Hiçbir şeyi, aslında hiçbir şeyi sözlerle dile getirme, zihinde tasarlama olanağı yoktu. Öyleyken insan konuşmak için karşı durulmaz bir arzu, düşünmek için oldum olası güçlü bir dürtü hissediyordu içinde.

Goldmund küçük çiçeğin yapraklarına çevirdi gözlerini, sap etrafında ne kadar da hoş, nasıl şaşılası bir ustalıkla dizilmişti hepsi. Vergil'in şiirleri güzeldi, seviyordu onları; ne var ki, aralarında kimi şiirler vardı, bu minicik yaprakların sap çevresinde o helezoni dizilişindeki belirginlik ve ustalığın, güzellik ve anlamlılığın taslağını bile içermiyordu. Gücü yetse de insan böyle bir tek çiçeği yaratabilse, ne büyük bir haz, ne büyük bir mutluluk duyardı bundan, ne büyüleyici, ne soylu, ne anlamlı bir iş yapmış olurdu. Ama kimsenin harcı değildi, ne bir babayiğit, ne bir imparator, ne papa, ne de bir ermiş üstesinden gelebilirdi böyle bir şeyin.

Güneş ufka iyice alçaldığında kalkıp köylü kadının kendisine tarif ettiği yeri buldu Goldmund, burada beklemeye başladı. Böyle beklemek, bir kadının yola çıkmış gelmekte

olduğunu ve kendisine beraberinde kucak dolusu sevgi getirdiğini bilmek güzeldi.

Kadın yanında bir bez çıkınla göründü, çıkına büyücek bir parça ekmekle iri bir dilim jambon sarmıştı. Çıkını çözüp içindekileri Goldmund'un önüne bıraktı.

"Senin için bunlar, ye haydi!" dedi.

"Sonra yerim," dedi Goldmund. "Benimkisi yiyecek açlığı değil. Benim açlığımı sen giderebilirsin ancak. Bana getirdiğin nefis şeyler nelerdir, göreyim bakayım!"

Kadın pek çok güzel şey getirmişti Goldmund'a: Susamış gürbüz dudaklar, ışıl ışıl sağlıklı dişler, güçlü kollar; güneşten yanmıştı kolları, ama boynunun altına gelen ve aşağılara doğru uzanan yerler beyazdı, narindi. Pek fazla bir şey konuşmadı kadın, ama insanı cezbeden hoş bir ses hançeresinden bir şarkı gibi yükseliyordu; Goldmund'un ellerini, şimdiye dek hiç hissetmediği kadar narin, sevecen ve duygulu bu elleri vücudunda hissedince ansızın ürperdi ve tıpkı mırmır eden bir kedi gibi sesler çıkardı. Fazla bir sevi oyunu bildiği söylenemezdi. Lise'den geriydi bu konuda, ama olağanüstü bir güce sahipti, sevgilisi Goldmund'u kollarıyla öylesine sarmış sıkıyordu ki, sanki onu boğmaya niyetlenmişti.

Sonra kalkıp gitti göğüs geçirerek; Goldmund'dan kolay koparıp alamanıştı kendini ve daha fazla kalması olanaksızdı.

Goldmund yalnız kalakaldı, mutlu, beri yandan üzgün. Ancak hayli zaman sonra ekmekle jambon dilimini anımsadı, bir yalnızlık içinde yemeye koyuldu bunları, gece bastırmıştı.

Sekizinci Bölüm

Goldmund uzun süre yol tepmiş, aynı yerde bir ikinci gece seyrek kalmış, nereye vardıysa kadınlar karafından arzuyla kucak açılıp mutlu kılınmış, güneşte yanmış, yol yürümekten ve yeterince yiyecek bulup yiyememekten zayıf düşmüştü. Pek çok kadın sabahın erken saatinde koynundan çıkmış, ona veda edip gitmiş, kimi gözyaşlarını tutamamış, bazen de Goldmund kendi kendine şöyle düşünmüştü: "Neden hiçbiri kalmıyor yanımda? Madem beni seviyor ve bir aşk gecesi yaşamak için zinada bulunuyorlar, neden o zaman genellikle yemekten korktukları dayağı göze alıp hemen yine kocalarına dönüyorlar?" Şimdiye kadar hiçbiri yanında kalıp gitmemesini, hiçbiri kendisini de yanına alıp götürmesini Goldmund'dan ciddi olarak istememiş, göçebeliğin sevinç ve üzüntülerini kendisini sevdiği için onunla paylaşmaya yanaşmamıştı. Gerçi Goldmund da hiçbirine böyle bir davette bulunmamış, hiçbirinin kafasına böyle bir düşünceyi sokmaya kalkmamıştı; kendi kendini yokladığında özgürlüğü sevdiğini anlıyordu, beraber olduğu hiçbir kadın anımsamıyordu ki, kendisine karşı duyduğu özlem bir sonraki kadının kollarında sönüp gitmesin. Ama öyleyken kadınlarınki olsun, kendisininki olsun sevginin bu kadar ölümlü görünmesi, alevlendiği kadar çabuk doyuma ulaşması şaşılacak, beri yandan biraz hazin bir şeydi. Doğru muydu böyle olması? Öteden beri böyle miydi, her tarafta böyle mi? Yoksa kendisinden kaynaklanan bir durum muydu bu? Kadınların onu arzulayıp yakışıklı bulmalarına karşın samanların içinde ya da yosunların üzerinde kısa ve suskun beraberlikler dışında

onunla ortak herhangi bir şey paylaşmak istememeleri acaba kendi yaradılışından mı ileri geliyordu? Yoksa bunun nedeni, bugün burada yarın orada konar göçer bir yaşam sürmesi, yerleşik kişilerin yersiz yurtsuzlar karşısında korkuya kapılmaktan kendilerini alamamaları mıydı? Yoksa bütün neden yalnız kendisi, kendi şahsı mıydı ki, kadınlar şirin bir yapma bebek gibi onu arzuluyor, bağırlarına basıyor, ama ardından dönüp kocalarına gidiyorlar, döndükleri yerde kendilerini dayak bekliyormuş, umursamıyorlardı?

Kadınlardan boyuna yeni şeyler öğreniyor, öğrenmekten bir türlü bıkmıyordu. Daha çok kızlar, henüz erkek eli değmemiş, sevgi konusunda henüz bir şey bilmeyen körpecik kızlar onu kendisine çekiyor, Goldmund derin bir aşkla onlara gönül verebiliyordu; ama kızlara genellikle ulaşılacak gibi değildi, sevgili kızlara, ailelerinin gözleri üzerlerinden ayrılmayan bu çekingen ve ürkek yaratıklara. Ama kadınların öğretmenliğinden de hoşlanmıyor değildi; herbiri geride kendisine bir şey bırakıp gidiyordu, bir jest, bir çeşit öpücük, özel bir sevi oyunu, bir tür özveri, kendini bir çeşit naza çekme. Goldmund hiçbirini geri çevirmiyordu kadınların, bir çocuk kadar açgözlü ve uysaldı, her kadını öpüp başına koyuyordu, ayartıcılığını ve baştan çıkarıcılığını da buna borçluydu. Tek başına yakışıklığı, kadınların gönlünü öyle kolaycacık kazanmasına yeterli değildi; bunu sağlayan daha çok ondaki çocuksuluk, her şeye kucak açış, o meraklı saf tutku, bir kadının isteyebileceği her şeyi kendisine vermeye dünden razı oluştu. Kendisi pek farketmiyorsa da birlikte olduğu her yeni kadına tıpkı onun istediği ve düşlediği gibi davranıyor, kiminde nazik ve sabırlı, kiminde aceleci ve saldırgan, kiminde sevi gizlerinin kapısı sanki ilk kez kendisine aralanıyormuş gibi çocuksu, kiminde de yapay, her şeyi bilen biri oluyordu. Oy-

namalara, boğuşmalara, göğüs geçirmelere ve gülmelere, utanmalara ve utanmazlıklara hazırdı her zaman. Bir kadına onun istemediği, onun kendisini yapmaya ayartmadığı hiçbir davranışta bulunmuyordu. Aklı başında her kadın da ondaki bu özelliğin hemen kokusunu alıyor, bu da kendisini Goldmund'un kollarına atmasına yetiyordu.

Beri yandan, öğrenme işini sürdürüyordu Goldmund. Kısa zamanda pek çok sevi çeşidini ve sevi hünerini bellemekle, sevdiği pek çok kadının deneyimlerini kendine maletmekle kalmamış, kadınları o çeşitliliği içinde görmeyi, duyumsamayı, el yordamıyla algılamayı ve koklamayı da öğrenmişti; her türlü sesi işitecek hassas bir kulak edinmiş, bazı kadınların ses tınılarından sevi yeteneklerinin biçim ve kapsamını şaşmaz biçimde saptayabilecek beceriyi kazanmıştı. Boyuna tazelenip yinelenen bir hayranlıkla örneğin bir başın boyun üzerinde duruş tarzını, alnın saçlardan ayrılıp öne çıkış şeklini, diz kapaklarının devinim biçimini gözlemleyip duruyordu. Parmaklarının ince yoklayışlarıyla bir kadının saç biçimini ötekisininkinden, bir kadının cildini, bir kadının cildi üzerindeki ayva tüylerini bir başka kadınınkinden ayırabiliyordu. Oradan oraya dolaşıp durmasında, bir kadını bırakıp bir başkasına koşmasında saklı hikmetin belki de bu bilip tanıma ve ayırt etme yetisinin giderek güçlenmesi, zamanla çok yönlü nitelik kazanması ve enine boyuna öğrenilip pratikte uygulanması olduğunu erkenden sezmeye başlamıştı. Belki de yazgısıydı bu onun, sadece bir değil, iki, üç, hatta pek çok enstrümanı çalabilen müzisyenler gibi kadınları ve sevgiyi binlerce değişik çeşitlemesi içinde mükemmel denecek gibi öğrenmek alnına yazılmıştı. Ancak, bunun ne işe yarayacağından, sonunun nereye varacağından haberi yoktu; yalnız şu kadarını biliyordu ki, yolu tutmuş gidiyordu. Latince ve mantık konusunda da yetenekliydi gerçi, ama alışılmadık, şaşıla-

cak, seyrek rastlanır bir yetenek sayılmazdı bu; oysa sevgide, kadınlarla sevi oyununda böyle üstün bir yeteneğin sözü edilebilirdi; bu konuda hiç kendini yormadan öğreniyor, öğrendiği hiçbir şeyi unutmuyor, edindiği deneyimler adeta kendi kendilerini istif edip çeki düzene sokuyordu.

Bir iki yıl gibi bir zaman yollarda geçmiş bulunuyordu ki, günün birinde Goldmund zengin bir şövalyenin şatosuna geldi. Şövalyenin genç ve güzel iki kızı vardı. Güz başlarıydı, serin ve soğuk gecelerin eli kulağındaydı, geçen sonbahar ve kış mevsiminde bunun tadını tatmıştı Goldmund, önünde kendisini bekleyen ayları düşündükçe yüreğine bir tasadır çöküyordu, kışın yol tepmek kolay değildi. Yiyecek bir şey rica etti şatodakilerden, geceyi şatoda geçirip geçiremeyeceğini sordu. Şatodakiler güleryüz gösterip kendisini içeri aldılar. Şövalye okumuş biri olduğunu ve Yunanca bildiğini öğrenince, yabancı konuğu uşakların sofrasından kaldırıp kendi sofrasına oturttu, ona adeta kendi seviyesindeki biri gibi davrandı. Şövalyenin her iki kızı yemek boyunca önlerine bakıp durdurdular; adı Lydia olan büyüğü onsekizindeydi, küçüğü Julie ise onaltısında var yoktu.

Ertesi gün Goldmund yola devam edecek oldu. Şövalyenin güzel sarışın kızlarından birinin gönlünü çelmek umudu yoktu pek, şatoda hatırları için gitmeyip kalabileceği başka kadınlar da bulunmuyordu. Bir ara şövalye kahvaltıdan sonra Goldmund'u alıp bir odadan içeri soktu, şövalyenin özel çalışma odasıydı burası. Yaşlı bir adam olan şövalye, delikanlı Goldmund'a, okuyup bilgi edinmeye karşı duyduğu meraktan ve kitaplara olan düşkünlüğünden alçakgönüllülükle söz açtı, ona sağdan soldan topladığı kitaplarla dolu bir sandık ve kendisi için özel olarak yaptırdığı bir yazı masası gösterdi, birbirinden güzel kâğıtlar ve parşümenler ise bir kenarda depo edilmiş duruyordu.

Goldmund'un bir ara öğrendiğine göre, dindar şövalye gençliğinde çeşitli okullarda okumuş, ama sonradan kendini tümüyle savaşmaya ve dünyevi bir yaşam sürmeye vermiş, derken ağır bir hastalığa tutulmuş, bu sırada kendisine ulaşan ilâhi bir emre uyup hac yolculuğuna çıkmış, gençliğindeki günahkâr yaşamından ötürü tövbe ve istiğfarda bulunmuştu. Roma'ya gitmiş, hatta oradan İstanbul'a kadar uzanmıştı; yokluğunda babası ölmüş, dönüşte boş bulduğu şatoya yerleşip evlenmiş, karısını kaybetmiş sonradan, kızlarını büyütüp yetiştirmiş, ihtiyarlığın kapısını çaldığı şu sıra ise oturup bir zamanki hac yolculuğunu ayrıntılı olarak kaleme almaya koyulmuş, birden çok bölümü de yazıp bitirmişti. Ne var ki, Goldmund'a itiraf ettiğine göre, kırık dökük bir Latincesi vardı, bu da sürekli aksatıyordu çalışmasını. Dolayısıyla, Goldmund'a bir öneride bulunmak istiyordu, ona yeni bir giysi sağlayacak, şatosunda yedirip içirecek, yatırıp barındıracak, o da karşılığında hac yolculuğunun şimdiye kadar kaleme alınmış bölümlerini gözden geçirip bulduğu yanlışları düzeltecek, yazılanları temize çekecek, ilerki bölümlerin kaleme alınmasında da kendisine yardım edecekti.

Mevsimlerden güzdü, Goldmund göçebe biri için böyle bir önerinin ne anlama geldiğini biliyordu. Kendisine verileceği söylenen yeni giysi de geri çevrilecek gibi değildi. Ama önerinin en hoşuna giden yanı, iki güzel kızkardeşle aynı çatı altında daha uzun bir süre kalabilecek oluşuydu. Fazla düşünüp taşınmadan kabul etti öneriyi. Aradan birkaç gün geçmemişti ki, kâhya kadın çeşitli kumaşların saklandığı dolabı açtı; kahverengi şık bir kumaş çıkarıldı dolaptan ve bir takım elbiseyle bir kasket dikmesi için terziye yollandı. Şövalye giysinin siyah olmasını, okullarda öğretmenlik yapanların giydiği giysilere benzemesini istemişse de, Goldmund buna pek yanaşmamış ve şövalyeyi

bu düşüncesinden caydırmıştı; böylece sonunda biraz saray oğlanlarını, biraz avcıları çağrıştıran göz alıcı bir giysi dikilip çıkmıştı ortaya ve Goldmund'a da pek yakışmıştı.

Latince işi de fena yürümüyordu. Hac yolculuğunun şimdiye kadar kaleme alınmış bölümlerini şövalyeyle birlikte gözden geçiriyorlar, Goldmund yerinde kullanılmamış hatalı pek çok sözcüğü düzeltmekle kalmıyor, şövalyenin o kısa beceriksiz cümlelerini yer yer değiştirip sağlam biçimde yeniden kuruyor, bunları ana ve yardımcı cümlelerdeki fiillerin zamanı bakımından kusursuz sayılabilecek iç içe geçmiş, uzun ve ustalıklı Latince cümlelere dönüştürüyordu. Şövalye çalışmalardan pek zevk alıyor, Goldmund'u öve öve bitiremiyordu. Her gün en azından iki saatlik süreyi bu çalışmaya ayırıyorlardı.

Biraz tahkim edilmiş genişçe bir çiftlikten bozma şatoda Goldmund oyalanacak kimi uğraşlar bulmuştu kendine. Av partilerine katılıyor, avcı Hinrich'ten ok kullanmasını öğreniyor, köpeklerle ahbaplık kuruyor, dilediği kadar ata binebiliyordu. Yalnız kaldığı anlar pek seyrekti; ya bir köpek ya bir atla söyleşilerde bulunuyor, ya Hinrich ya da erkek sesli biri olup şaka ve latifelere, gülüp kahkaha atmalara bayılan kâhya kadın Lea'yla sohbet ediyor, ya köpeklere bakan oğlan ya da çobanla oturup çene çalıyordu. Hemen burnunun ucundaki değirmencinin karısıyla aşıkâne bir ilişki kurması güç sayılmazdı, ama kendini tutuyor, toy bir oğlan gibi davranıyordu.

Şövalyenin her iki kızı da büyülemişti Goldmund'u. Küçüğü ötekisinden daha güzeldi, ama o kadar soğuk ve ürkekti ki, kendisiyle pek konuştuğu yoktu. Goldmund iki kardeşe de alabildiğine saygılı ve nazik davranıyor, ama ikisi de onun şatodaki varlığını kendilerine yapılan sürekli bir kur gibi algılıyordu. Kardeşlerden küçüğü çekingendi, Goldmund'dan kendini inatla uzak tutuyordu. Büyüğü

Lydia ise Goldmund'a karşı özel bir davranış biçimi geliştirmişti, ona hem saygı gösteriyor, hem de bilgin dedikleri acayip bir yaratıkmış gibi onunla alay edip eğleniyordu; merakla pek çok soru yöneltiyor, manastır yaşamı konusunda kendisinden bilgi alıyor, ama davranışında hep biraz alaya kaçmaktan, kadınsı bir üstünlük duygusunu sergilemekten geri kalmıyordu. Goldmund kardeşlerin bütün isteklerini yerine getiriyor, Lydia'ya bir hanımefendi, Julie'ye ise küçük bir rahibe gibi davranıyordu. Akşam yemekten sonra iki kardeşi konuşmasıyla sofrada her zamankinden biraz daha uzun süre alıkoymayı başarmasından, ya da avluda mı olur, bahçede mi, Lydia'nın kendisine laf atıp takılmak istemesinden memnunluk duyuyor ve bunu kızlarla ilişkisinde ileri bir adım sayıyordu.

Bu sonbahar avludaki ulu dişbudakların yaprakları her zamankinden daha uzun süre dökülmeden kalmıştı, bahçede hâlâ yıldızlar ve güller görülüyordu. Derken günün birinde şatoya konuklar geldi, karısı ve seyisiyle komşu malikânelerden birinin sahibi at üzerinde şatoya uğramıştı; havayı yumuşak görüp bu alışılmadık ölçüde uzun gezintiyi yapmak ayartısına karşı duramamışlardı; gezintinin sonunda da şatoya gelmişler, geceyi burada geçireceklerdi. Konuklar pek nazikçe karşılanıp buyur edilmiş, hemen Goldmund'un yatağı misafirhaneden alınıp çalışma odasına taşınmış ve misafirhane konuklara ayrılarak yemek için birkaç tavuk kesilmiş, balık alıp gelmesi için değirmene adam yollanmıştı. Şölenin telaş ve heyecanına zevkle katılan Goldmund, yabancı kadının dikkatini çektiğini hemen anlamıştı. Kadının sesinden, biraz da bakışlarından kendisini beğenip arzuladığını sezmekle kalmamış, Lydia'nın nasıl değiştiğini, nasıl sessizleşip içine kapanarak kendisini ve yabancı kadını göz hapsine aldığını büyük bir ilgiyle farketmişti. Akşam yemeğinde kadının ayağı ma-

sanın altında kendi ayağıyla oynamaya başlayınca, yalnız oyun değil, bundan daha çok Lydia'nın alev alev yanan meraklı gözlerle oyunu izleyişindeki asık suratlı suskun gerilim, Goldmund'u sonsuz hazlara boğmuştu. Bir ara yere kasten elinden bir bıçak düşürmüş, bıçağı almak üzere masanın altına eğilerek kadının ayağıyla bacağını elleriyle okşamış, bunu farkedip benzi sararan Lydia'nın ise dudaklarını ısırdığını görmüştü. Bir ara Goldmund manastır hikâyeleri anlatmış, ama yabancı kadının hikâyelerden çok onun kendisine kur yapan sesine içtenlikle kulak kabarttığını sezmişti. Ne var ki, salonda bulunan ötekiler, gerek iyiliksever ve babacan şövalye, gerek hiçbir kımıltının seçilemediği yüzüyle kadının kocası, Goldmund'un anlattıklarına ilgiyle kulak verip dinlemişti. Delikanlı Goldmund'un içindeki ateş, konuğu da etkilemekten geri kalmamıştı. Lydia onun şimdiye kadar hiç böyle konuştuğunu görmemişti; bir tomurcuk gibi açılıp saçılmıştı Goldmund, bir haz ve şehvet dalgası havada süzülüyor, Goldmund'un gözleri çakmak çakmak ışıldıyor, sesi mutluluk şarkısı söylüyor, sevgilere avuç açıyordu. Masadaki üç kadının üçü de duyumsuyordu bunu, herbiri farklı biçimde duyumsuyor, küçük Julie şiddetli bir karşı koyuş ve geri çevirişle, konuk şövalyenin karısı bir hoşnutluk duygusuyla, Lydia ise derinden bir özlem, hafif bir karşı koyuş ve alabildiğine şiddetli bir kıskançlık karışımından oluşup yüzünü küçülterek gözlerini yakan acılı bir yürek çalkantısıyla duyumsuyordu. Goldmund bütün bu duyumsamaları hissediyor, bunlar onun yaptığı kurlara ve sevecen yaklaşımlara verilen yanıtlar gibi dalga dalga koşup kendisine geliyor, sevi düşünceleri havada uçan kuşlar gibi çevresinde dolanıyordu; teslimiyetle dolup taşan düşünceler, birbiriyle çelişen, birbiriyle çatışan düşünceler.

Yemekten sonra Julie salondan ayrıldı; çoktan bastır-

mıştı gece; elinde bir kandil, manastırda yaşayan küçük bir rahibe gibi çıkıp gitti. Ötekiler bir saat kadar daha oturdu masada, şövalyeyle konuk bay ekinlerin durumundan, imparatordan, piskopostan sözederken Lydia, Goldmund'la yabancı kadın arasında sudan bir konu üzerinde sürdürülen söyleşiye yanıp tutuşarak kulak verdi, söyleşinin görünürdeki gevşek iplikleri arasında herbiri aşırı bir anlamla yüklü pek sıcak bakışlardan, ses tonlarından ve ufak jestlerden küçük gözenekli sevimli bir ağın örüldüğünü gördü. Lydia her ikisini saran havayı şehvet, beri yandan tiksintiyle içine çekiyordu; Goldmund'un dizinin masanın altında yabancı kadının dizine dokunduğunu görüp aynı dokunuşu kendi vücudunda yaşadı ve birden ürperip titredi. Yatağa yattığında uyku girmedi gözüne, yarı geceyi yüreği çarparak dışarsını dinlemekle geçirdi, kadınla Goldmund'un gizlice buluşacaklarından kesinlikle emindi. Kadınla Goldmund arasındaki yasak ilişkiyi hayalinde canlandırıyor, her ikisini birbirlerine sarılıp kucaklaşırlarken kafasında tasarlıyor, öpücük seslerini işitiyor, heyecandan titriyor, hem korkuyor, hem istiyordu ki aldatılmış şövalye koca iki sevgiliyi bir baskınla yakalasın ve iğrenç Goldmund'un kalbine kılıcını saplasın.

Ertesi sabah hava kapalıydı, nemli, ıslak bir rüzgâr esiyordu; bir süre daha kalması için yapılan bütün ısrarları geri çeviren konuk şövalye bir an önce yola çıkmakta diretti. Konuklar atlara binerken Lydia da oradaydı, kadınla kocasının ellerini sıkıp güle güle dedi, uğurladı kendilerini, ama ne söylediğinin hiç farkında değildi, kadının bakışlarındaydı aklı, kadının ata binerken ayağını Goldmund'un uzanmış ellerine bastırışında, Goldmund'un sağ elinin kadının ayakkabısını kıskıvrak yakalayışında ve kadının ayağını bir an bütün gücüyle sarıp sarmalayışındaydı.

Konuklar atlarına binip gitmişlerdi, Goldmund yine ça-

lışma odasına döndü. Aradan yarım saat geçmişti ki, aşağıda Lydia'nın emreden sesini işitti, bir atın çekilip önüne getirildiğini duydu. Şövalye baba pencereye yaklaşıp aşağıya bir göz attı, gülümsedi, başını salladı. Sonra da Goldmund'la, at üzerinde avludan çıkıp giden Lydia'nın arkasından baktılar. O gün Latince yazı işinde fazla bir ilerleme sağlanamadı. Goldmund dalgındı, şövalye güler yüzlü ve nazik bir davranışla her zamankinden daha erken saatte işi bıraktırdı, saldı kendisini.

Goldmund, kimseye görünmeden atını alıp avludan çıktı, serin ve ıslak sonbahar rüzgârına karşı atını sürüp kırlara açıldı, gittikçe daha hızlı koşturduğu hayvanın sıcaklığını duydu altında, ayrıca kendi kanının da damarlarında yanıp tutuşmaya başladığını hissetti. Atkuyrukları ve saparnaların örttüğü anızlı tarlaları, işlenmemiş toprakları, fundalıkları ve bataklık yerleri aştı, bozbulanık bir günün ortasından rahat bir nefes alarak uçarcasına geçti, kızılağaçlardan küçük ovaları, küf kokulu çam ormanlarını geride bıraktı, sonra yeniden boş ve esmerimsi bir kırın ortasında buldu kendini.

Yüksek bir tepede, açık griye boyanmış bulutlu gökyüzünden belirgin çizgilerle ayrılan Lydia'nın silüetini seçti. Lydia, tırıs giden atın üzerinde dimdikti. Goldmund dört nal sürdü atını; Goldmund tarafından izlendiğini anlamasıyla Lydia'nın atını mahmuzlaması bir oldu, kaçıp uzaklaşmaya çalıştı Goldmund'dan. Kimi gözden kayboluyor, kimi havada uçuşan saçlarıyla yeniden ortaya çıkıyordu. Goldmund, yüreği neşe dolu, bir av gibi Lydia'nın peşini bırakmıyor, arada küçük sevecen seslenişlerle atını gayrete getiriyordu. Gözlerinin içi gülerek havada uçup giderken geçtiği yerlerin belirgin özelliklerine dikkat ediyor, kızılağaçları, akçaağaçları, su birikintilerinin balçıklı kıyıla-

rını seyrediyor, her seferinde gözlerini yine önündeki hedefe, ilerde seğirtip giden güzel Lydia'ya yöneltiyordu.

Lydia, Goldmund'un kendisine yaklaştığını görünce kaçmasına son verdi, atını iyice yavaşlattı. Kendisini kovayalan Goldmund'a dönüp bakmadı hiç. Mağrur, görünürde umursamaz, yoluna devam etti; sanki hiçbir şey olmamıştı, tek başınaydı sanki. Goldmund atını Lydia'nın atına yaklaştırdı; iki at da şimdi güzel güzel yan yana yürüyordu; ne var ki, atlar da, atlılar da koşturmaktan kan ter içinde kalmışlardı.

Goldmund: "Lydia!" diye seslendi usulcacık.

Lydia cevap vermedi.

"Lydia!"

Lydia sustu, sesini çıkarmadı yine.

"Uzaktan senin at üzerinde gidişini görmek ne güzel, Lydia, altın bir şimşek gibi saçların havada uçuşuyordu. Ne hoş bir manzaraydı! Tanrım, benden kaçıp gidişin ne harikulâdeydi! Beni birazcık sevdiğini ancak o zaman anladım. Bilmiyordum, daha dün akşam kuşku duyuyordum bundan. Ancak benden kaçmaya çalıştığını görünce sezdim birden. Sevgili, güzel Lydia, yorulmuş olmalısın, atlardan inelim istersen."

Goldmund atından atladığı gibi Lydia'nın atının dizginine yapıştı, onun tekrar kaçmaya kalkışmasını önlemek istedi. Kar gibi beyaz yüzüyle Lydia yukardan kendisine bakıyordu, Goldmund onu kucaklayıp attan indirince boşandı, ağlamaya başladı. Goldmund, Lydia'yı usulcacık kolundan tutup birkaç adım götürdü, sonra kurumuş otların içine oturttu, kendisi de yanıbaşına diz çöktü.

Lydia yine konuşabilecek duruma gelince: "Ne diye bu kadar kötüsün sanki!" dedi. Sözcükler ağzından zar zor çıkıyordu.

"Pek kötüyüm demek?"

"Sen kadınları ayartıp baştan çıkaran birisin, Goldmund! Demin bana söylediklerini düşünmek istemiyorum. Nasıl sıkılmadan söyleyebildin bunları, benimle böyle konuşmak sana hiç yakışır mı? Seni sevdiğime nasıl inanabilirsin? Neyse, unutalım bunu. Ama dün gece istemeden gözüme çarpan şeyleri nasıl unutabileceğim bilmem?"

"Dün gece mi? Ne gördün dün gece?"

"Ayıp ayıp, üstelik inkâra kalkıyorsun! Gözümün önünde o kadına kur yapman çirkin ve yakışıksız bir davranıştı. Hiç utanma yok mu sende? Masanın altında kadının bacağını elleyip okşamaya bile vardırdın işi, hem de bizim masamızın altında, benim önümde, benim gözlerimin! Kadın gitti, şimdi de gelmiş beni kandırmaya, beni ayartmaya bakıyorsun. Gerçekten ar haya nedir, bilmez misin sen!"

Goldmund, kendisini kucaklayıp attan indirmeden önce Lydia'ya söylediği sözler yüzünden çoktan pişman olmuştu. Ne kadar aptalca davranmıştı, sözcüklerin sevgide ne işi vardı, en iyisi susmak değil miydi.?

Lydia'nın konuştukları karşısında bir şey diyemedi. Onun yanıbaşında diz çökmüş oturuyordu, Lydia'yı böylesine güzel ve mutsuz kendisine bakıyor görünce, onun hissettiği acı ve ıstırabı kendisi de hissetti, aralarında üzücü bir şeylerin geçtiğini kendisi de seziyordu. Ama ağzından çıkan bütün olumsuz sözlere karşın yine de Lydia'nın gözlerinde sevgiyi görüyordu, titreyip duran dudaklarındaki acı da yine sevgiden başka şey değildi. Lydia'nın gözlerine sözlerinden daha çok inanıyordu.

Ne var ki, Lydia bir cevap beklemişti Goldmund'dan. Bir cevap alamayınca, dudaklarında eskisinden daha buruk, daha sert bir ifade belirdi, hafif nemli gözlerle Goldmud'a bakarak tekrarladı: "Gerçekten hiç sıkılmıyor musun?"

"Bağışla," dedi Goldmund boynu bükük. "Seninle şimdi

öyle şeylerden sözediyoruz ki, aslında hiç konuşulmaması gerekir bunların. Kabahat bende, özür dilerim! Bana, sende utanmak yok mu diye soruyorsun. Var tabii. Ama seni seviyorum, ne yapayım; sevgide de utanmanın yeri yoktur. Darılma lütfen!"

Lydia, Goldmund'un söylediklerini pek dinlemez görünüyordu. Oracıkta oturuyor, ağzında buruk ve acı bir ifade, sanki yanında kimse yokmuş gibi uzaklara bakıyordu. Goldmund şimdiye kadar hiç böyle bir duruma düşmemişti, söylediği sözler yol açmıştı buna.

Goldmund, başını usulcacık Lydia'nın dizlerine dayadı. Lydia'nın dizlerinin dokunuşundan hoş bir duygu yayıldı içine. Ama yine de kendini biraz çaresiz ve mahzun hissediyordu; beri yandan, Lydia'nın üzüntülü hali de hâlâ sürüp gider gibiydi, hiç kımıldamadan oturuyor, uzaklara bakıyordu. Bu ne kadar içinden çıkılması zor bir durumda, ne kadar üzücüydü! Ama Lydia'nın dizi yanağının sokulganlığını güleryüzle karşılamış, onu geri çevirmemişti. Kapalı gözlerle Goldmund'un yüzü Lydia'nın dizinin üzerinde yatıyor, dizin uzun ve soylu biçimini kendi içine aktarıyordu. Soylu, zarif biçimiyle bu dizin Lydia'nın uzun, güzel, dışa doğru kavisli tırnaklarıyla ne büyük bir uyum halinde olduğunu düşününce bir sevinç yürüdü içine, duygulandı. Bir şükran hissiyle dize sokuldu, yanağı ve ağzı dizle söyleşiye koyuldu.

Birden Lydia'nın elinin, bir kuş kadar hafif ve ürkek, saçlarının üzerine gelip konduğunu hissetti, sevimli elin usulcacık ve çocuksu okşayışlarla saçlarında gezindiğini duydu. Lydia'nın elini şimdiye kadar pek çok kez incelemişti Goldmund ve ele hayran kalmıştı. Neredeyse kendi eli kadar iyi biliyordu Lydia'nın elini, eldeki ince uzun parmakları, parmaklardaki tırnakların şirin kubbeler oluşturan uzun ve pembe tepelerini. Derken uzun ve narin par-

maklar Goldmund'un saç bukleleriyle ürkek ve çekingen bir söyleşiye koyuldu. Parmakların konuştuğu dil çocuksu ve sıkılgandı, ama sevginin diliydi. Goldmund, başını bir şükran duygusuyla Lydia'nın avcuna yasladı, ensesinde ve yanaklarında Lydia'nın avcunun dokunuşunu hissetti.

Birden Lydia: "Vakit geldi, dönelim artık!" dedi.

Goldmund onun bu isteğine uydu hemen, atlara atlayıp eve doğru yola koyuldular.

Goldmund'un yüreği mutlulukla dolup taşıyordu. Ne güzel bir kızdı şu Lydia, ne çocuksu, saf ve narin! Henüz kendisini öpmüş bile değilken, adeta onun tarafından armağanlara boğulmuş, tüm istekleri yerine getirilmiş gibi bir duygu vardı içinde. Atlarını dolu dizgin koşturuyorlardı; şatoya geldiklerinde, avlu girişinin başında Lydia irkildi birden.

"İkimiz aynı zamanda dönmeyecektik," dedi. "Ne kadar aptalca davrandık!" Attan inmişlerdi; seyis karşıdan seğirterek yaklaşıyordu ki, içi sevgi ateşiyle yanıp kavrularak Goldmund'un kulağına çarçabuk fısıldadı Lydia: "Söyle, dün gece o kadınla yattın mı?" Goldmund, birkaç kez hayır anlamında başını salladı, sonra atın gemini çıkarmaya koyuldu.

İkindi üstü, babası çıkıp gittikten sonra Lydia çalışma odasına geldi.

Ateşli bir tonla: "Doğru mu gerçekten?" diye sordu.

Goldmund, Lydia'nın neyi kastettiğini anladı hemen.

"Ne diye oynadın kadıncağızla, o kadar çirkin davrandın, onu âşık ettin kendine?"

"Kafamda düşündüğüm sendin ama," dedi Goldmund. "İnan ki onun bacağını okşamaktansa seninkini okşamak bin kat daha hoşlanacağım bir şey olurdu. Ama senin ayağın masanın altından bana kadar uzanmadı hiç, seni sevip sevmediğimi bana sormadı."

"Beni gerçekten seviyor musun?"

"Tabii seviyorum."

"Peki sonu nasıl olacak bunun?"

"Bilmiyorum, Lydia. Bunu kendime de dert etmiyorum hiç. Seni sevmek beni mutlu kılıyor, sonunun ne olacağını düşündüğüm yok. Seni at üstünde giderken gördüm mü, sesini işittim mi ya da parmaklarının saçlarımı okşadığını hissettim mi içim gülüyor. Seni öpmeme izin verirsen, bil ki dünyalar benim olacak."

"İnsan yalnız karısını öpebilir, Goldmund! Bunu hiç düşünmedin mi?"

"Hayır. Hem niçin? Sen de benim kadar iyi biliyorsun ki, karım olamazsın."

"Doğru. Ve sen de benim kocam olamayacağına, hep yanımda kalamayacağına göre, bana sevgiden söz açmanın hiç gereği yoktu. Beni ayartıp baştan çıkarabileceğine mi inandın yoksa?"

"Hiçbir şeye inanmadım ve hiçbir şey de düşünmedim, Lydia. Zaten genel olarak senin sandığından çok daha az düşünen biriyim. Bütün dileğim beni bir gün öpmen, o kadar. Ne çok konuşuyoruz. Oysa seveniler yapmaz bunu. Sanırım, beni sevmiyorsun."

"Ama bu sabah tersini söylemiştin."

"Sen de tersini yaptın."

"Ben mi? Ne demek istiyorsun?"

"Peşinden geldiğimi görünce atını sürdün, benden kaçmaya davrandın ilkin. Ben de o zaman sandım ki, beni seviyorsun. Sonra da ağlamadan duramadın; ben de yine sandım ki, beni sevdiğin için akıtıyorsun gözyaşlarını. Daha sonra da başımı dizine koymuştum, sen de saçlarımı okşadın, ben de yine bunu sevgiden yaptığına inanmıştım. Ama şimdi bakıyorum, bana sevgiden eser yok davranışında."

"Ne yapayım, dün akşam bacağını okşadığın kadınlardan değilim işte. Oysa sen böylesi kadınlarla düşüp kalkmaya alışmışa benziyorsun."

"Hayır, Tanrıya şükür o kadın gibi değilsin, ondan daha güzelsin Lydia, çok daha ince ve narin."

"Bu değildi benim söylemek istediğim."

"Olsun, ama öylesin. Ne kadar güzel olduğunun farkında değil misin?"

"Bir aynam var, merak etme!"

"Aynaya bakıp hiç alnını gözden geçirdin mi, Lydia? Sonra omuzlarını, sonra tırnaklarını, sonra da dizlerini? Bütün bunların nasıl birbirlerine benzediğine, birbirleriyle nasıl uyum içinde olduklarına dikkat ettin mi? Nasıl hepsi aynı biçime sahip bunların, aynı ince uzun, narin ve kesin hatlara, dikkat ettin mi hiç?"

"Neler söylüyorsun sen böyle, Goldmund? Doğrusu hiç farkına varmadım, ama şimdi sen böyle konuşunca anlıyorum demek istediğini. Dinle! Meğer sen gerçekten kadınları baştan çıkaran biriymişsin, şimdi de kendini beğenmiş burnu havada biri yapmaya bakıyorsun beni."

"Yazık, ne söylesem beğendiremiyorum sana. Niçin kalkıp seni kendini beğenmiş biri yapayım, bundan ne geçer elime? Güzelsin, ben de bu yüzden sana şükran borçlu olduğumu göstermek istiyorum. Ama sen bunu sözcüklerle dile getirmeye zorluyorsun beni, oysa başka bir yola başvurup sözcüklerden bin kat daha iyi anlatabilirim aynı şeyi. Sözcüklerle sana hiçbir şey veremem. Sözcüklerle ne ben senden bir şey öğrenebilirim, ne sen benden."

"Senden öğreneceğim neymiş bakayım?"

"Ben senden öğreneceğim, Lydia, sen de benden. Ama sen istemiyorsun bunu. Senin istediğin, yalnızca karısı olacağın adamı sevmek. Ama evleneceğin adam senin her şey-

den habersiz biri olduğunu, doğru dürüst öpmeyi bile beceremediğini görünce sana gülmeden duramayacaktır."

"Demek öyle? Demek öpme konusunda bana ders vermek niyetindesin, öğretmen bey?"

Goldmund gülümsedi. Lydia'nın söyledikleri pek hoşuna gitmemişse de, onun biraz hoyrat, biraz çokbilmiş sözcüklerinin gerisinde şehvet ateşiyle yanıp tutuştuğunu ve buna karşı korkuyla kendini savunduğunu seziyordu.

Goldmund sustu, cevap vermedi artık. Lydia'ya bakıp gülümsüyordu; Onun tedirgin bakışını gözleriyle kıskıvrak yakalayıp tutsak etmişti; Lydia sonunda dayanamadı, içindeki sevginin büyüsüne direterek de olsa bıraktı kendini. Goldmund yüzünü yavaş yavaş Lydia'nın yüzüne yaklaştırdı, derken iki sevgilinin dudakları birbirine kavuştu. Goldmund'un dudakları usulcacık Lydia'nın ağzında gezindi, Lydia'nın ağzı Goldmund'a küçük bir çocuk öpücüğüyle karşılık verdi; Goldmund dudaklarını çekmeyince, ağız acılı bir şaşırmışlıkla açıldı. Kendini geriye kaçıran ağzın peşine düştü Goldmund, usulcacık isteyerek, arzulu. Derken Lydia'nın ağzı duraksayarak yeniden Goldmund'un ağzına kucak açtı; Goldmund'un ağzı, adeta büyülenmiş Lydia'ya öpücükler alıp vermeyi hiç zora başvurmadan öğretti. Sonunda Lydia, bitkin düşmüş, yüzünü Goldmund'un omuzlarına bastırdı. Goldmund ilişmedi, dinlenmesine izin verdi yüzün. Lydia'nın sarı ve gür saçlarını mutlulukla kokladı, Lydia'nın kulağına sevecen ve yatıştırıcı sözler fısıldadı; bir zaman, hiçbir şeyden haberi olmayan bir öğrenciyken çingene Lise'nin sevi gizlerinin kapısını kendisine nasıl araladığını anımsadı. Ne kadar siyah saçları vardı Lise'nin, cildi ne kadar esmerdi, nasıl da yanmıştı güneşte, kılıçotları nasıl burcu burcu kokmuştu! Ne çok geride kalmıştı bütün bunlar, ne kadar uzakta ça-

kıp söndükleri görülüyordu. Her şey daha yeni çiçek açmışken, nasıl bir anda sararıp soluyordu.

Yavaş yavaş doğruldu Lydia, yüzü değişmişti, sevgi dolu gözleri ciddi bir ifadeyle iri iri bakıyordu.

"Ben gideyim artık, Goldmund," dedi. "Hanidir yanındayım senin. Sevgilim, oh, canım sevgilim!"

Her gün iki sevgili gizli saklı bir köşede buluşup belli bir süreyi birlikte geçiriyordu. Goldmund, Lydia'nın kılavuzluğuna bırakmıştı kendini; bu kızın sevgisi içini görülmedik bir mutlulukla dolduruyor, onu duygulandırıyordu. Kimi zaman Lydia koca bir saat Goldmund'un elini tutup gözlerinin içine bakmaktan başka şey yapmıyor, ardından çocuksu bir öpücükle ona veda edip gidiyordu. Kimi zaman da büyük bir teslimiyetle Goldmund'u öpüyor, öpmeye bir türlü doyamıyor, ama Goldmund'un kendisine el sürmesini hoş karşılamıyordu. Bir defasında da kıpkırmızı kesilip kendini hayli zorlayarak Goldmund'u pek memnun bırakacak bir şey yaptı, memelerinden birini gösterdi ona; bu küçük beyaz meyveyi utana sıkıla giysisinden çıkardı; Goldmund yere diz çökerek öptükten sonra yine özenle giysisinin içine soktu, boynuna kadar bütün yüzünde beliren o koyu kırmızılık bir süre kaybolmadı. Birbirleriyle konuşuyorlardı ayrıca, ama ilk günkü gibi değil, bir başka türlü konuşmaydı bu; yeni isimler keşfedip birbirlerine takmışlardı. Lydia, Goldmund'a çocukluğunu, düşlerini ve oyunlarını anlatmaktan hoşlanıyordu. Beri yandan, Goldmund'u sevmesinin aslında doğru olmadığından, çünkü onunla evlenemeyeceğinden söz açıyordu; mahzun ve boynu bükük, bundan söz açıyor, sevgisini siyah bir tül gibi bu hüzünle süslüyordu.

Goldmund, ilk kez bir kadın tarafından yalnız isteniyor değil, aynı zamanda seviliyor hissediyordu kendini.

Lydia birinde şöyle dedi: "Pek yakışıklısın, sonra görü-

nürde pek şen. Ama gözlerinin içi gülmüyor hiç, sırf hüzünle dolu. Sanki dünyada mutluluk diye bir şeyin varolmadığını, bütün güzel bulup sevdiklerimizin uzun zaman yanımızda kalmayacağını biliyor gözlerin. Güzellikte senin gözlerin gibisi yoktur, hüzünde de öyle. Bu da sanırım, bir yerin yurdun yok ondan. Ormanlardan çıkıp bana geldin, günün birinde yine yosundan yataklar üzerinde uyuyacak, göçebe bir yaşam süreceksin. İyi ama *benim* yuvam neresi? Sen gidersen, yanımda yine bir babam, bir kızkardeşim olacak kuşkusuz, bir odam, bir pencerem olacak; ve pencere başında oturup seni düşüneceğim; ama ne bir yuvam olacak artık, ne yerim yurdum."

Goldmund sözünü kesmedi Lydia'nın; Lydia konuşurken bazen ona gülümsüyor, bazen neşesi kaçıyordu. Lydia'yı sözcüklere başvurarak avutmaya kalkınıyor, başını göğsüne bastırıp hafif okşamalarla, tıpkı ağlayan çocukları susturmak isteyen dadılar gibi anlamsız, adeta büyülü sözcükler mırıldanarak yapıyordu bunu. Bir defasında şöyle dedi Lydia: "İlerde halin ne olacak, bilmek isterdim doğrusu, sık sık bunu düşünüyorum. Sıradan bir yaşam, kolayından bir yaşam beklemiyor seni! Ah, keşke başına kötü bir şey gelmese! Bazen düşünüyorum da, bir şair olmalıydın diyorum, kafasında çeşitli hayaller ve düşlerle bir şair ve bunları güzel güzel dile getirmeliydin! Ah, bütün dünyayı karış karış dolaşacak, öyleyken hep yalnız kalacaksın. En iyisi yine manastıra dön, hakkında bana pek çok şey anlattığın arkadaşın var ya, onun yanına! Senin için dua edeceğim, günün birinde ormanın birinde yapayalnız ölüp gitmeni istemiyorum çünkü."

Lydia derin bir ciddiyetle, gözlerinde bir yitiklik, işte böyle konuşabiliyor, ama sonra yine ata atlayıp Goldmund'la güz sonu havasına bürünmüş kırlarda güle oyna-

ya gezip dolaşabiliyor, bilmeceler sorup onu sararmış yaprak ve ışıl ışıl palamut yağmuruna tutabiliyordu.

Bir gün Goldmund odasına çekilmiş yatakta yatıyor, uyumaya çalışıyordu. İçine bir kasvet çökmüştü, göğsünde yumuşak bir acıyla kalbi küt küt atıyor, sevgiyle kaynıyor, hüzün ve çaresizlikle dolup taşıyordu. Çatıda hora tepen kasım rüzgârının sesi geliyordu kulağına. Artık alışmıştı, uyumadan önce bir süre yatakta yatıyor, uykunun çıkıp gelmesini gözlüyordu. Her akşam yaptığı gibi, kendi kendine usulcacık bir Meryem Ana ilâhisi mırıldanmaktaydı:

Tota pulchra es, Maria,
et macula originalis non est in te.
Tu laetitia Israel,
tu advocata peccatorum!*

İlâhi yumuşacık ezgisiyle ruhundan içeri dökülüyor, dışarda rüzgâr hoyratlık ve göçebeliklerin, ormanların, sonbaharın, yersiz yurtsuz yaşamların şarkısını söylüyordu. Goldmund sevgilisi Lydia'yı düşünüyor, Narziss'i ve annesini düşünüyordu; tedirgin kalbi yasla, hüzünle doluydu.

Birden irkildi, gözlerine inanamadı: Odanın kapısı açılmış, karanlıkta biri uzun ve beyaz bir gecelikle içeri süzülmüştü. Lydia ses etmeden, çıplak ayaklarıyla taşlara basarak odaya girmiş, arkasından kapıyı usulcacık kapamış, Golmund'un yatağına gelip oturmuştu.

"Lydia!" diye fısıldadı Goldmund. "Benim karacam, benim beyaz güvercinim! Lydia, ne istiyorsun?"

"Sana geldim," diye cevapladı Lydia. "Yalnız bir dakika için. Goldmund'cuğumun yatağında yatışını bir göreyim dedim. Benim altın kalpli Goldmund'cuğumun!"

*Sen ne güzelsin Maria/ Her türlü kusurdan uzak/ İsrail'in güzel kızı/ Günahkârların savunucusu! (Ç.N.)

Lydia, Goldmund'un yanıbaşına uzandı, sessiz yattılar öylece, kalpleri coşkuyla dolu, küt küt vurarak. Goldmund'un kendisini öpmesine ses çıkarmadı Lydia, hayranlık dolu ellerinin vücudunun orasında burasında gezinmesine izin verdi, ama daha fazlasına hayır! Az sonra da Goldmund'un ellerini sıyırıp attı üzerinden, gözlerine bir öpücük kondurup sessizce ayağa kalktı ve kapıdan çıkıp kayboldu. Kapı gıcırdıyor, çatı makasına yüklenen rüzgâr zangır zangır sesler çıkarıyordu. Her şeyde büyülü bir hava vardı, her şey gizle dolu, korkuyla, sözveriyle, gözdağıyla doluydu. Goldmund ne düşündüğünü, ne yaptığını bilemez durumdaydı. Tedirgin uyudu, uyandığı zaman yastık gözyaşlarından ıslanmıştı.

Lydia birkaç gün sonra yine çıkıp geldi Goldmund'un odasına, beyazlar içinde bu tatlı hayalet geçen defaki gibi yine kısa bir süre için Goldmund'un yanıbaşına uzandı. Goldmund'un kollarında yatıyor, kulağına bir şeyler fısıldıyordu; söyleyecek çok şeyi, sızlanıp yakınacak çok şeyi vardı. Goldmund, sevecenlikle kendisini dinliyordu; Lydia sol kolunun üzerinde yatıyor, Goldmund sağ eliyle Lydia'nın dizlerini okşuyordu.

"Goldmund'cuğum," dedi Lydia sesini iyice kısarak, Goldmund'la neredeyse yanak yanağa. "Hiç senin olamayacağım; ne üzücü şey! Artık fazla sürmeyecek bizim küçük mutluluğumuz, bizim küçük gizimiz. Julie huylanmaya başladı, çok geçmeden üzerime düşüp her şeyi öğrenmeden bırakmayacak. Ya da babam farkedecek durumu. Beni senin yanında yatıyor buldu mu, benim küçük altın kuşum, Lydia'nın başına gelecekleri düşün artık! Ağlamaklı gözlerle senin Lydia'n oracıkta dikilecek, gözlerini kaldırıp ağaçlara bakacak, ipe çekilmiş sevgilisinin rüzgârda sağa sola sallandığını görecek. Aman Tanrım, en iyisi kaç git buradan, şimdiden tezi yok kaç git, babam seni yakalatıp

astırmadan git! Bir defasında ipte sallanan birini görmüştüm, bir hırsız. Seni böyle görmek istemiyorum, anladın mı! En iyisi durma kaç buradan ve beni unut! Ölmeni istemiyorum, bir tanem, mavi gözlerini kuşların gagalayıp oymasını istemiyorum! Ama yo, sevgilim, buradan gitmene izin veremem! Aman Tanrım, beni burada tek başıma kor gidersen, ben ne yaparım sonra!"

"Peki, benimle gelmek istemez misin, Lydia? Birlikte kaçıp gidelim, dünya büyük nasıl olsa."

"Ne güzel olurdu," diye sızlandı Lydia, "ah, ne kadar güzel olurdu senin yanında dünyayı dolaşmak, bir baştan bir başa dünyayı gezip dolaşmak. Ama yapamam bunu, ormanda uyuyamam, yersiz yurtsuz biri gibi yaşayamam, saçlarımda saman çöpleriyle dolaşamam, yapamam bunu. Hem babama da bu yüzkarasını reva göremem. Hayır, hayır, konuşma, sus, kuruntu değil söylediklerim. Beceremem bunu. Pis bir tabaktan yemek yiyemeyişim, bir cüzzamlının yatağında yatamayışım gibi, bütün bunların da üstesinden gelemem. Aman Tanrım, ne fena! İyi ve güzel adına ne varsa bize yasaklanmış, sanki ikimiz de acı çekmek için gelmişiz dünyaya. Benim bir tanem, benim zavallı küçük kuşum, böyle giderse seni gerçekten sonunda asılmış göreceğim. Ve ben, beni de bir odaya kapatacak, sonra da manastıra yollayacaklar. Sevgilim, beni bırak git sen, yine o çingenelerine dön, o köylü kadınlarına, onlarla yat! Of of, git durma, git, yakalanıp zindana atılmadan git buradan! Biz seninle mutlu olamayız asla!"

Goldmund, Lydia'nın dizlerini okşadı usulcacık. Mahrem yerine hafifçe dokundu, yalvarırcasına: "Meleğim benim," dedi, "ne kadar mutlu olurduk bilsen! İzin ver ne olur!"

Lydia kızmadan, ama kararlı bir şekilde Goldmund'un elini itip uzaklaştırdı ve biraz geriye çekti kendini.

"Olmaz!" dedi. "Olmaz! Böyle bir şeye izin veremem! Benim için yasak bir davranış. Sen küçük çingene, belki anlamazsın bunu. Doğru değil yaptığım, kötü bir kızım, bütün ailem için yüzkarasıyım. Ama içimde, ruhumda hâlâ kendimle gurur duyabileceğim bir köşe var, oraya kimse ayak atamaz. Bu köşeyi bırak bana, yoksa artık odana gelemem."

Goldmund şimdiye kadar Lydia'nın koyduğu bir yasağı, onun isteğini, üstü kapalı bir sözünü asla ayak altı etmemişti. Lydia'nın onu nasıl sultası altına aldığına kendisi de şaşıyordu. Beri yandan, acı çekiyordu Goldmund. Duyuları doyumsuz kalıyor, kalbi Lydia'ya olan bağımlılığına çoğu zaman şiddetle karşı çıkıyordu. Bazen bu bağımlılıktan yakasını kurtarmak için çaba harcıyor, bazen de seçkin komplimanlarla küçük Julie'ye kur yapıyordu. Hem Julie gibi önemli bir kişiyle iyi geçinmek ve mümkünse onu yanıltmak pek gerekliydi kuşkusuz. Julie'yi anlayamıyordu bir türlü, kimi pek çocuksu davranıyor, kimi de bilmediği hiçbir şey yokmuş gibi görünüyordu. Lydia'dan daha güzel olduğu kesindi bir kez, olağanüstü bir güzelliğe sahipti, bu güzellik de biraz çokbilmiş çocuksu masumiyetle birleşerek Goldmund üzerinde hayli çekici bir güç oluşturuyordu. Julie'ye karşı çoğu zaman büyük bir sevgi duyuyordu içinde. Özellikle Julie'nin üzerindeki cazibesine bakarak, şehvetle sevgi arasındaki ayrımın çoğu zaman hayretle bilincine varıyordu. Başlangıçta iki kardeşe de aynı gözle bakmış, ikisini de arzulamaya değer görmüştü; ama Julie'yi daha güzel, baştan çıkarılmaya daha değer bulmuş, aralarında ayrım gözetmeden ikisine de kur yapmış, gözlerini ikisinin de üzerinden ayırmamıştı. Oysa şimdi Lydia sultası altına almıştı onu. Şimdi Lydia'yı öylesine seviyordu ki, sevgiden ona tümüyle sahip olmayı düşünmüyordu. Lydia'nın ruhu kendisine yabancı değildi ve

sevgiyle kucakladığı bu ruh çocuksuluğu, narinliği ve hüzne eğilimi bakımından kendi ruhuna benziyordu. Lydia'nın ruhunun bedeniyle ne denli bir uyum içinde olduğuna ikide bir enikonu şaşmaktan kendini alamıyor, bu durumu hayranlıkla karşılıyordu. Bir şey yapsın, bir şey söylesin Lydia, bir dilekte, bir yargıda bulunsun, sözleri ve tavrı gözlerinin biçimine ve parmaklarının şekline tıpatıp uyuyordu.

Lydia'nın varlığını, bu varlığın gerek ruhunu, gerek bedenini oluşturan temel biçim ve yasaları görür gibi olduğu anlar Goldmund'un içinde bir istek uyanıyor, Lydia'nın vücudundan kimi özellikleri resme geçirmek hevesine kapılıyordu. Çok gizli tuttuğu birkaç resim kâğıdı üzerine Lydia'nın başını, kaşlarını, elini, dizini belleğindeki izlenimlere dayanarak karakalemle çiziktirmeye çalışmıştı.

Julie konusunda iş sarpa sarmıştı biraz. Öyle görülüyordu ki, ablasının içinde yüzdüğü sevgi selinin kokusunu almıştı Julie ve inatçı aklı ne kadar kabul etmek istemese de, duyuları merak ve hırsla bu sevgi cennetine yönelmişti. Goldmund'a karşı aşırı bir soğukluk ve antipatiyle davranıyor, ama kendini unuttuğu anlar onu hayranlık ve şehvet karışımı bir ilgiyle izlemekten geri durmuyordu. Lydia'ya genellikle pek sevecenlik gösteriyor, bazen onu gidip yatakta buluyor, gizli bir açgözlülükle sevgi ve şehvetin egemenlik alanında solumaya başlıyor, küstah bir davranışla o özlenen yasak gizin çevresinde dolanıyordu. Bazen de Lydia'nın herkesten saklı işlediği suçu bildiğini ve bu suça küçümsemeyle baktığını neredeyse kırıcı bir biçimde belli etmeye çalışıyordu. Bu güzel ve kaprisli çocuk kışkırtıcı ve bozguncu bir tavırla iki sevgili arasında gezinip duruyor, düşlerinin susuzluğunu bir nebze onların gizli saklılıklarında gidermeye bakıyor, bazen hiçbir şey bilmiyormuş gibi yapıyor, bazen de kendine her şeyi bilen

korkulacak bir kimse süsü veriyordu; bir anda çocukluktan çıkıp güçlü biri olmuştu. Durum Lydia'yı Goldmund'dan daha çok üzüyordu, çünkü Goldmund yemekler dışında Julie'yi seyrek görüyordu. Beri yandan, Goldmund'un Julie'nin çekici güzelliği karşısında duyarsız kalmadığı Lydia'nın gözünden kaçmamıştı, sevgilisi Goldmund'un takdir ve hoşlanmışlık dolu bakışlarının Julie'ye yöneldiğini hanidir farkediyor, ama ağzını açıp bir şey söylemiyordu; her şey o kadar çetin, öylesine tehlikelerle doluydu ki! Bir kez Julie'yi kızdırmamak ve darıltmamak gerekmekteydi; ne fena, her gün, her saat sevgilerinin gizi ele geçirilebilir, o eziyetli ve korkulu mutlulukları son bulabilirdi, hem de belki pek hazin bir son!

Goldmund, ne diye çoktan buralardan kaçıp gitmediğine şaşıyordu. Şimdi yaşadığı gibi yaşayıp gitmesi kolay değildi; sevilerek, ama gerek yasaksız ve sürekli bir mutluluk, gerek sevgi yaklaşımlarının alışık olduğu küçük çaptaki ödülleriyle ödüllendirilme umudundan yoksun, boyuna uyarılan, ama hiçbir vakit doyurulmayan içgüdülerle, bir yandan da hiç sonu gelmeyen bir tehlike ortasında. Neden burada kalmaya devam ediyor, bütün bunlara, bu güçlüklere, bu duygu karmaşalarına göğüs geriyordu? Bütün bunlar sobaların, şöminelerin yandığı evlerde oturan yerleşik, yasal kimselere göre yaşantılar, duygular ve vicdanî durumlar değil miydi? Bu inceliklerin ve karmaşaların uzağında kalmak, onlara gülüp geçmek kendi gibi iddiasız ve yersiz yurtsuz bir kimsenin hakkı sayılmaz mıydı? Evet, böyle bir hakka sahipti kuşkusuz, burada kendine bir yurt aramak ve karşılığını bunca acı, bunca sıkıntıyla ödemekle aptallık ediyordu. Öyleyken davranışından vazgeçmiyor, acı çekmeye devam ediyor, hem de seve seve yapıyor bunu, bundan gizli bir mutluluk duyuyordu. Böyle bir sevgiyi sürdürmek aptalcaydı, çetin, karmaşık ve yor-

cu bir işti, ama beri yandan harikulâdeydi. Bu sevgideki o karanlık tatlı hüzün harikulâde, aptalllık ve umutsuzluk harikulâdeydi. Bu düşünüp durmalarla uykusuz geçirilen geceler güzeldi; bütün bunlar, Lydia'nın dudaklarındaki o ıstırap çizgisi, sevgi ve tasadan söz açarken sesinde beliren o teslimiyet dolu yitik eda gibi güzel ve hoştu. Lydia'nın gencecik yüzündeki ıstırap çizgisi bir iki hafta gibi kısa sürede oluşmuş ve bulunduğu yere kök salıp yerleşmişti. Goldmund sevgilisinin yüzündeki çizgileri karakalemle kâğıda geçirmeyi pek güzel buluyor, buna önem veriyordu. Ayrıca içinde öyle bir duygu vardı ki, bu son bir iki haftada kendisi de değişmiş, hayli başkalaşmıştı, eskisinden daha akıllı değilse de daha deneyimli, daha mutlu değilse de ruhsal bakımdan çok daha olgun ve zengin biri olup çıkmıştı. Çocuk sayılmazdı artık.

O yumuşak ve yitik sesiyle Lydia şöyle söyledi Goldmund'a: "Kendini üzme benim yüzümden, çünkü benim bütün dileğim seni neşeli biri yapmak, seni mutlu görmektir. Bağışla, seni yasa boğdum, korkularımı, üzüntülerimi sana da bulaştırdım. Geceleri öyle tuhaf düşler görüyorum ki! Hep bir çöldeyim ve çöl öyle büyük, öyle karanlık ki, anlatamam! Yürüyor, boyuna yürüyor, seni arıyorum; ama sen yoksun, biliyorum, kaybettim seni, hep öyle yürüyecek, yürüyeceğim, hep öyle, hep tek başıma. Derken uyanıyorum ansızın, hâlâ senin burada olman, seni hâlâ görebilmem ne güzel, ne şahane şey diyorum, belki birkaç haftacık daha, belki birkaç gün, olsun, henüz buradasın ya diyorum."

Bir sabah şafak söktükten hemen sonra uyandı Goldmund, yatağından bir süre kalkmayarak düşünmeye koyuldu, bir düş görmüştü, düşle ilgili görüntüler çevresinde uçuşup duruyordu, tutarsız, birbiriyle ilişkisiz. Annesini görmüştü düşünde ve Narziss'i görmüştü. Her iki gö-

rüntü de hâlâ açık seçik gözlerinin önündeydi. Düşlerinin ağından kendini kurtarır kurtarmaz odadaki her zamankinden değişik bir aydınlık dikkatini çekti, kendine özgü tuhaf bir aydınlık bugün küçük pencere boşluğundan içeri doluyordu. Yataktan fırlayıp pencereye seğirtti, birden pencere pervazının, ahır çatısının, avlu girişinin ve karşıdaki bütün arazinin mavimsi beyaz parıldadığını gördü, bu kışın ilk karı düşmüştü. Yüreğindeki tedirginlikle kışsı dünyanın sessizliği ve teslimiyeti arasındaki karşıtlık şaşırttı Goldmund'u. Tarlalar, ormanlar, tepeler ve fundalıklar güneşe, rüzgâra, yağmura, kuraklığa, kara nasıl da sessiz sakin, nasıl duygulandırıcı, nasıl uysal ve inanarak bırakıyordu kendini, akçaağaçlar ve dişbudaklar kışsı yüklerini nasıl da yakışık alır biçimde ve yumuşak başlı sırtlarına vuruyordu. Onlar gibi olamaz, onlardan ders alamaz mıydı? Kafasının içi düşüncelerle dolu, avluya çıktı, karın içinde bata çıka yürüdü, elleyip yokladı karı, derken bahçeye geçti, karla iyice örtülmüş çit üzerinden karların yere eğdiği gül ağaçlarına baktı.

Kahvaltıda un çorbası vardı, herkes ilk kardan sözediyordu, iki kızkardeş de dahil herkes dışarı çıkıp bir bakmıştı duruma. Bu yıl kar geç kalmıştı, Noel'in eli kulağındaydı. Şövalye karın hiç düşmediği güney ülkelerinden sözetti. Ama Goldmund bu kış gününü kendisi için unutulmaz kılan olayı, ancak gecenin hayli geç bir saatinde yaşadı.

İki kızkardeş arasında o gün bir tartışma geçmişti ve Goldmund'un bundan hiç haberi yoktu. Geceleyin ortalıktan el ayak çekilip bütün şato karanlığa gömüldüğünde, Lydia her zamanki gibi Goldmund'un odasına çıkıp geldi, hiç konuşmadan yanına uzandı Goldmund'un, başını göğsüne dayayıp kalp atışlarını dinledi. Goldmund'un yanıbaşında teselli bulmak istedi. Üzüntülü ve telaşlıydı; Julie'-

nin kendilerini ele verebileceğinden korkuyor, ama sevgilisiyle bu konuyu konuşmaya, onu tasalandırmaya da bir türlü cesaret edemiyordu. Başı Goldmund'un göğsünde sessiz uzanmış yatıyor, sevgilisinin arada bir fısıldadığı okşayıcı bir sözü dinliyor, elinin saçlarında gezindiğini duyuyordu.

Ne var ki ansızın Lydia –dışardan gelip Goldmund'un yanına uzanalı fazla bir zaman olmamıştı henüz– müthiş bir korkuyla irkildi, gözleri hayretle açılmış, fırlayıp kalktı yataktan. Kapının açılıp birinin içeri süzüldüğünü farkeden Goldmund da az korkmamış, o korku içinde gelenin kim olduğunu hemen seçememişti. Ancak karaltı yaklaşıp da yatağa doğru eğilince, yüreği ağzına gelerek bunun Julie olduğunu anladı. Julie hemen geceliğinin üzerine geçirdiği mantosunu çıkardı sırtından, manto yere düştü. Sanki kalbine bıçak saplanmış gibi haykıran Lydia yine arka üstü yatağa bıraktı kendini ve Goldmund'a sarıldı.

Hınzırca bir tonu içeren alaylı, ama sarsak bir sesle: "Öyle tek başıma odamda yatmak istemiyorum. Ya beni de aranıza alır, üçümüz birarada yatarız ya da gider babamı uyandırırım," dedi Julie.

Bunun üzerine Goldmund: "Madem öyle gel sen de," diye cevapladı ve yorganı geriye itti. "Ayaklarını üşüteceksin yoksa." Julie hemen yatağın içine girdi, dar yatakta Golmund'un kendisine biraz yer açması hiç de kolay olmadı, çünkü Lydia yüzünü yastığa gömmüş, hiç kımıldamıyordu. En sonunda üçü aynı yatakta yatmaya başladılar, Goldmund'un bir yanında Lydia, öbür yanında Julie vardı. Goldmund, bunun daha kısa süre önce isteklerine ne kadar uygun düşen bir durum olduğunu bir an düşünmeden edemedi. Yüreğinde garip bir sıkıntı, beri yandan mestolmuş, Julie'nin kalçasını böğründe hissediyordu.

Julie: "Bir bakayım dedim, ablamın böyle içinde yatma-

ya can attığı şu yatak nasıl şey," diye başladı yeniden konuşmaya.

Julie'yi yatıştırmak isteyen Goldmund yanağını usulcacık onun saçlarına sürüyor, elini bir kediyi okşayıp sever gibi hafiften kalçalarında, dizlerinde gezdiriyordu. Julie hiç sesini çıkarmadan, bir merak duygusuyla kendini Goldmund'un eline bırakmıştı, sersemleyip kendinden geçmişti, bir büyülü havayı soluyor, en ufak bir direnç göstermiyordu. Goldmund bir yandan Julie'yi adeta büyüleyip afsunlarken, Lydia'yla ilgilenip kulağına mahrem sevi sözcükleri fısıldıyor, onun hiç değilse başını yastıktan kaldırıp yüzünü kendisine döndürmesine çalışıyordu. Sessizce ağzını ve gözlerini öpüyor Lydia'nın, beri yandan öbür tarafında yatan Julie'yi eliyle bir büyülenmişlik içinde hareketsiz tutmaya uğraşıyordu, durumdaki tatsızlık ve acayipliğin katlanılmaz ölçüde bilincine varmıştı. Sol eli gözünü açmış, aklını başına getirmişti: bu el Julie'nin sessiz bekleyen güzelim vücuduyla tanışırken, Goldmund ilk kez Lydia'ya karşı duyduğu sevgideki güzellik ve çaresizlik gibi gülünçlüğün de ayrımına varmıştı. Şimdi kendisine öyle geliyordu ki, dudakları Lydia'da, eli Julie'nin vücudunda iken ya Lydia'yı kendisine teslim olmaya zorlamalı ya da çekip kendi yoluna gitmeliydi. Lydia'yı sevmek, beri yandan ona sahip olamamak saçmalıktan başka şey değildi ve haksızlıktı üstelik.

"Canım benim!" diye fısıldadı Lydia'nın kulağına. "Yok yere kendimizi kahrediyoruz. Şimdi şurada her üçümüz ne kadar mutlu olabilirdik! İzin ver, kanımızın bizden istediği gibi davranalım!"

Lydia'nın irkilerek kendini geriye çekmesi üzerine, Goldmund'un tutkusu, kızkardeşi Julie'ye yöneldi; eliyle Julie'yi öylesine sevecen okşadı ki, Julie vücudunda bir tit-

remeyle uzun uzun içini çekti, kendini şehvetin kollarına bıraktı.

Kızkardeşinin iç çekişini işitince Lydia'nın yüreği kıskançlıkla kasıldı, sanki bir zehir akıtılmıştı içine. Birden kalkıp yatakta oturdu, yorganı üzerinden sıyırdı, sıçrayıp indi yataktan, oracıkta dikilerek: "Julie, haydi gidiyoruz!" diye seslendi.

Julie irkildi; bir kez bu sözlerin ihtiyatsızca davranılarak hepsini ele verecek gibi yüksek sesle söylenişi kendilerini nasıl bir tehlikenin beklediğini ortaya koymuştu, sesini çıkarmadan doğrulup kalktı.

Goldmund'a gelince; tüm içgüdülerinde horlanmış ve aldatılmış, yataktan doğrulup kalkmakta olan Julie'yi bir anda kollarıyla sardı; her iki göğsünü öpücüklere boğarken, şehvetle tutuşarak kulağına fısıldadı: "Yarın, Julie, yarın!"

Lydia gecelikle oracıkta dikiliyordu, çıplaktı ayakları, taş zemin üzerinde parmakları soğuktan kıvrılıp büzülüyordu. Eğilip Julie'nin mantosunu yerden kaldırarak kızkardeşinin arkasına attı; bunu öylesine acı çeken boynu bükük bir tavırla yapmıştı ki, odadaki karanlığa karşın Julie'nin gözünden kaçmadı bu, duygulandırdı onu, yatıştırıp gönlünü aldı. İki kardeş kaşla göz arasında usulcacık odadan çıkıp kayboldu. Goldmund, içinde birbiriyle çatışan duygular, iki kardeşin arkasından kulak kabarttı, evdeki ölü sessizliğinin eskisi gibi sürüp gittiğini görünce rahat bir nefes aldı.

Böylece üç genç insan doğal olmayan acayip bir beraberlikten sıyrılıp çıkarak düşünceli bir yalnızlıktan içeri itilmişti, çünkü yattıkları odaya dönen iki genç kız da birbiriyle konuşacak durumda değildi, herbiri tek başına, ses etmeden ve düşmanca kendi yatağında yatmış, gözlerine uyku girmemişti. Bir felaket ve terslik şeytanı, bir saçmalık,

yalnızlık ve ruhsal karmaşa iblisi eve gelip çöreklenmişti. Goldmund gece yarısından sonra, Julie ise sabaha karşı uyuyabilmişti ancak. Lydia'ya gelince, karlar üzerinde sarı soluk bir şafak sökene kadar gözlerini kırpmamış, acılar içinde kıvranıp durmuştu. Sonra hemen kalkıp giyinmiş, odadaki tahta haçın önünde diz çöküp dua etmiş, merdivende babasının ayak seslerini işitir işitmez de hemen gidip kendisiyle konuşmak istediğini bildirmişti. Julie'nin kızlık erdemi konusunda duyduğu tasayla kendi kıskançlığını birbirinden ayırmaya çalışmaksızın, bu işe bir son vermeyi kafasına koymuştu.

Lydia'nın açıklamayı uygun gördüğü şeyleri şövalye baba öğrendiği zaman, Goldmund ile Julie henüz uyumaktaydı. Lydia, Julie'nin aşk serüvenindeki rolünden babasına hiç sözetmemişti.

O gün alışılmış saatte çalışma odasına gelen Goldmund, her zaman ayaklarında terlikler ve sırtında bir abayla iş başında gördüğü şövalyeyi bu kez ayaklarında çizmeler, üzerinde deri ceketle buldu; kılıcını da kuşanmıştı şövalye. Goldmund, bütün bunların ne anlama geldiğini öğrenmekte gecikmedi.

"Kasketini giy!" dedi şövalye. "Seninle şöyle biraz dolaşacağız!"

Goldmund kasketini askıdan alıp geçirdi başına, şövalyenin peşi sıra merdivenlerden indi; avludan geçip büyük kapıdan çıktılar. Üzeri hafifçe buz tutmuş kar ayakları altında gıcır gıcır ediyordu, gökyüzündeki şafak kızıllığı henüz kaybolmamıştı. Hiç ses etmeden şövalye önden yürüyor, Goldmund onu izliyor, arada bir başını çevirip avluya, odasının penceresine, karla örtülmüş dik çatıya bakıyordu; derken hepsi uzaklarda kaldı bunların, görünmez oldu. Çatıyı da, pencereleri de bir daha asla göremeyecekti Goldmund, çalışma odasını, yattığı odayı asla göremeye-

cek, iki kızkardeşi asla! Ansızın buralardan ayrılıp gideceği düşüncesine hanidir aşina bulunuyordu, öyleyken yüreği acıyla burkuluyor, durum fena halde canını sıkıyordu.

Bir saat kadar böylece yürüdüler, şövalye önde, hiçbiri ağzını açıp konuşmadan. Goldmund, başına gelecekleri düşünmeye başladı. Şövalye silahlıydı, belki de öldürecekti kendisini. Ama buna pek de ihtimal vermiyordu. Tehlike o kadar büyük değildi; tabanları kaldırdığı gibi kaçıp gidebilir, yaşlı adam da kılıcıyla eli böğründe kala kalırdı. Yo, hayatının tehlikede olduğu söylenemezdi. Ne var ki, böyle susup yürümeleri, şeref ve onuruyla oynanmış heybetli adamın peşinden gidişi, adamın kendisini hiçbir şey söylemeden alıp götürüşü her adımda biraz daha tatsız niteliğe bürünüyordu. Sonunda şövalye durdu.

Çatlak bir sesle: "Şimdi sen tek başına yolu tutup gideceksin!" dedi. "Bu yönden hiç ayrılmayacaksın, alışık olduğun göçebe yaşamı eskisi gibi yine sürdüreceksin. Bir daha seni evimin yakınında görmeyeyim, kurşunla beynini dağıtırım. Senden öc almak istemiyorum; başta akıllıca davranmam, senin gibi böyle genç birinin kızlarıma yaklaşmasını önlemem gerekirdi. Sakın bir daha buraya dönüp geleyim deme, yoksa hayatından olursun! Şimdi çek git artık, Tanrı günahlarını bağışlasın!"

Şövalye olduğu yerde duruyordu, karlı sabahın sarı soluk ışığında gri sakallı yüzünde canlılıktan eser yoktu. Bir hayalet gibi dikiliyordu oracıkta; Goldmund karşıdaki ilk tepeyi aşıp gözden kaybolana kadar da yerinden kımıldamadı. Bulutlu gökyüzündeki kırmızımsı parıltılar silinip gitmişti, güneş bir türlü yüzünü göstermiyordu, incecikten, duraksayan yumaklar halinde yavaş yavaş kar atıştırmaya başlamıştı.

Dokuzuncu Bölüm

Goldmund daha önce at üstünde yaptığı pek çok geziden çevreye aşinaydı, buz tutmuş sazlığın öbür yakasında şövalyenin bir samanlığı bulunduğunu biliyordu, daha ilerde de bir çiftlik vardı ve çiftliktekiler kendisini tanıyordu; bu yerlerin birinde mola verip geceyi geçirebilir, gerisini sabah olsun düşünürdü. Giderek yine bir özgürlük ve gurbet duygusu çöktü içine, bir süredir yaşamaz olmuştu bu duyguyu. Gurbet denen şeyin bu asık suratlı dondurucu kış gününde pek de hoş bir tadı yoktu, eziyet, açlık, sıkıntı kokuyordu, ama genişliği, büyüklüğü ve hoyrat acımasızlığı Goldmund'un fazla şımarmış şaşkın durumdaki kalbi üzerinde yatıştırıcı bir etki yapıyor, onu nerdeyse avutuyordu.

Koşup durmaktan yorgun düşmüştü. Atla dolaşmalar geçmiş ola artık, diye düşündü. Hey uçsuz bucaksız dünya! Az bir şey kar yağmıştı; uzaklardaki sırtları örten ormanlarla bulutlar boz bulanık iç içe giriyor, bitimsiz bir sessizlik adeta dünyanın bir ucuna kadar uzanıyordu. Lydia ne haldeydi şimdi kim bilir, zavallı, ürkek tedirgin sevgilisi Lydia? Onun durumu yüreğini sızlatıyordu. Bomboş sazlıktaki bir dişbudak ağacının altında molâ verip oturdu, içinde sevecen duygularla Lydia'yı düşündü. Derken soğuk daha fazla oturmasına izin vermedi, kaskatı kesilmiş ayaklarıyla doğrulup kalkarak yola koyuldu, yavaş yavaş açıldı ayakları, yürüyüşü hızlandı, bulanık günün zayıf ışığı şimdiden çekilmeye başlamıştı. Boş arazide çabuk çabuk yürüşüyü, kafasındaki düşüncelerin uzaklaşmasını sağladı. Şimdi düşüncelere dalmanın ya da ne denli seve-

cen, ne denli güzel olsa da kendini birtakım duygulara kaptırmanın sırası değildi, yapılması gereken kendini soğuktan koruyup vaktinde geceleyeceği bir yere varmak, sansar ya da bir tilki gibi bu soğuk ve hoyrat dünyada kendini ayakta tutarak şimdiden bu açık arazide kuyruğu titretmemekti, bunun dışında ne varsa önemsizdi.

Ansızın uzaktan bir nal sesi işitir gibi olup hayretle çevresine bakındı. Peşi sıra gelmiş olabilir miydi şövalye? Eli cebindeki av bıçağına uzandı, tahta kınından çekip çıkardı bıçağı. Derken gelen atlıyı gördü, şövalyenin alırındaki atlardan biri vardı altında, atı inatla üzerine sürüyordu. Kaçmak boşuna zahmetti, durup bekledi Goldmund, korkusuz, ama sinirleri iyice gergin, meraklanmış, kalbi hızlı hızlı çarparak. Birden bir düşünce bütün şiddetiyle çakıp söndü kafasında: "Bu atlıyı haklayabilirsem, ne iyi olur benim için. Bir ata kavuşurum, ondan sonra gel keyfim gel!" Ancak, atın üzerindekini tanıyınca, açık mavi sulu gözleri ve iyilik taşan o mahcup çocuksu yüzüyle bunun seyis Hans olduğunu görünce gülmeden duramadı; kimseye zararı dokunmayan bu adamı öldürmek için insanın taştan bir yüreği olması gerekirdi. Güleryüzle selamladı Hans'ı, kendisini hemen tanıyan Hannibal adındaki atı da sevecenlikle karşıladı, eliyle terden ıslanmış sıcacık boynunu okşadı.

"Nereye gidiyorsun böyle, Hans?" diye sordu.

"Sana geliyordum," dedi seyis, pırıl pırıl dişlerini göstererek. "Bakıyorum şimdiden bir hayli yol tepmişsin. Fazla oyalanmadan sana selam söylememi ve bunu sana verip hemen dönmemi tembih ettiler şatodan."

"Kimden getiriyorsun selamı?"

"Froylayn Lydia'dan. Anlayacağınız bugün hiç de rahat saatler yaşatmadınız bize, Sayın Öğretmen Goldmund, biraz evden uzaklaşabildiğim için bilsen ne kadar seviniyo-

rum. Beyefendi, Froylayn Lydia tarafından görevlendirilip senin ardından koşturduğumun farkına varmaz umarım, yoksa beni sağ komaz öldürür. Eh, al haydi şunu!"

Goldmund, seyisin uzattığı küçük paketi aldı.

"Ne diyecektim Hans, cebinde bir parça ekmek var mı acaba?"

"Ekmek mi? Biraz vardır belki." Ceplerini karıştıran seyis bir parça siyah ekmek bulup Goldmund'a uzattı. Ardından hemen atını sürüp uzaklaşacak oldu.

"Froylayn Lydia ne yapıyor peki?" diye sordu Goldmund. "Benim için bir şey söylemedi mi sana? Bir mektup falan vermedi mi?"

"Hayır, hiçbir şey vermedi. Kendisini yalnızca bir an görebildim. Diyeceğim, evdeki hava pek iç açıcı değildi; beyefendi Kral Saul* gibi dolanıp durdu ortalıkta. Sana yalnızca bu paketi teslim etmem söylendi, o kadar. Ben dönüyorum artık."

"Dur bir dakika daha! Şey, Hans, bana senin av bıçağını verebilir misin? Benimki küçük bir şey. Bakarsın yolda kurt falan çıkar karşıma, yanımda bari doğru dürüst bir silah bulunsun."

Ama Hans buna yanaşmadı pek; Sayın Öğretmen Goldmund'un başına bir şey gelirse üzüleceğini açıkladı, gelgelelim av bıçağını kendisine vermek, yo hayır, bunu asla yapamayacaktı, para karşılığında bile elden çıkaramazdı bıçağını, değiş tokuş da asla sözkonusu olamazdı; hayır, hayır, isterse Kutsal Genoveva'nın kendisi gelip rica etsin ver diye, yine vermeyecekti. Evet, böyle işte, şimdi acele edip eve dönmesi gerekiyordu, talihi açık olsundu Goldmund'un, başına bir hal gelirse üzülürdü doğrusu.

Seyisle Goldmund el sıkıştılar; seyis atını sürüp gitti. Kalbinde bir sızı, arkasından baktı Goldmund.

*Benjamin (Bünyamin) soyundan Kis'in oğlu, İsrail'in ilk kralı (İ.Ö.1200). (Ç.N.)

Sonra paketi açtı, deri bir sicimle güzelce bağlanmıştı paket, bu hoşuna gitti. Paketin içinde sağlam gri yünden bir hırka buldu, belli ki el işiydi, Lydia kendisi için örmüştü. Ayrıca, içinde sert bir şey vardı hırkanın, açıp bakınca bunun bir parça jambon olduğunu gördü, jambonun ortasına oyulmuş küçük bir boşlukta pırıl pırıl bir altınla karşılaştı. Kendisi için yazılmış bir pusula ya da mektuba rastlamadı. Elinde Lydia'nın armağanları, karda kararsız dikildi bir süre, ardından ceketi çıkarıp hırkayı sırtına geçirdi, hırkadan hoş bir sıcaklık yayıldı vücuduna. Ceketi hemen yine hırkanın üstüne giydi, altın parayı en sağlam ceplerinden birine gizleyip sonra tokasını vurdu cebin, tekrar yürümeye başladı. Mola verip dinleneceği bir yer bulmasının zamanıydı, pek yorgun düşmüştü. Köylünün orası sıcaktı, ayrıca süt de bulabilirdi orada, ama oraya gitmek, oradakilerle çene çalıp sorguya çekilmek istemiyordu. Geceyi samanlıkta geçirdi, sabah erkenden kalktı, don vardı, sert bir rüzgâr esiyordu, yeniden yola koyuldu. Soğuğun dürtüsüyle bir hayli yol tepti. Pek çok gece şövalyeyi gördü düşünde, şövalyenin kılıcını ve iki kızkardeşi. Pek çok gün yalnızlık ve hüzün bir kıskaç gibi yüreğini sıkıp durdu.

Bir akşam bir köye geldi, yoksul köylülerin kendisine verecek ekmekleri yoktu, ama mısır unundan çorba çıkardılar önüne. Goldmund geceyi köyde geçirdi, yeni olaylar yaşadı burada. Kendisini evinde misafir eden köylü kadın geceleyin bir çocuk dünyaya getirdi, doğum sırasında Goldmund da hazır bulundu, yardım için yattığı samanlıktan gelip alınışlardı kendisini, ama onun yapabileceği fazla bir şey yoktu, ebe çalışırken yalnızca ışığı tuttu, o kadar. İlk kez bir doğum olayına tanık oluyordu, hayretle açılmış çakmak çakmak gözlerini doğum yapan kadının yüzüne dikmişti; ansızın yeni bir yaşantı daha gelip katılmıştı ya-

şam dağarcığına, onu biraz daha zenginleştirmişti. Kadının yüzünde algıladığı ifade, en azından pek ilginçti. Elindeki çıranın ışığında, yatakta sancılar içinde kıvranıp doğum yapan kadının yüzüne büyük bir merakla bakarken, hiç beklemediği bir şey dikkatini çekmişti: Bağırıp duran kadının acıyla büzülmüş yüzündeki hatlar, vuslat hazzıyla kendinden geçen kadınların yüzlerinde gördüğü hatlardan pek de farklı değildi. Büyük bir acının bir yüzdeki ifadesi, büyük bir hazzın ifadesinden daha güçlüydü kuşkusuz, yüzü daha bir çirkinleştiriciydi, ama temelde değişik değildi ondan, her ikisinde biraz sırıtkanlık okunan aynı kasılma sözkonusuydu, aynı yanıp tutuşma, aynı sönüp gidiş. Acı ve hazzın birbirlerine tıpkı iki kardeş gibi benzeyebileceklerini görüp anlaması, nedense harikulâde bir sürpriz gibi şaşırtmıştı kendisini.

Aynı köyde bir başka olay daha yaşadı Goldmund. Doğum gecesinin sabahında karşılaştığı, gözlerinin aygın baygın bakışına olumlu cevap vermekte gecikmeyen komşu kadın için bir gece daha kaldı köyde, kadını doyasıya mutlu etti, çünkü uzun bir fasılanın ardından, şehvet duygularını uyarmasına karşın onları doyumsuz bırakan son haftaların âşıkdaşlıklarından sonra cinsellik içgüdüsü ilk kez doyuma kavuşuyordu. Köyden ayrılışını bir gün sonraya ertelemesi bir başka yaşantıyı da beraberinde getirmişti; bir günlük gecikme aynı köyde bir meslektaşla tanışmasına neden oldu. Viktor adında uzun boylu, pervasız, atak biriydi bu, yarı rahip yarı yol kesen eşkiya karışımı bir görünümü vardı, Goldmund'u Latince lügatlar paralayarak karşıladı ve kendini dünyayı gezip dolaşmaya çıkmış bir öğrenci diye tanıttı, oysa öğrencilik yıllarını çoktan geride bıraktığı halinden anlaşılıyordu.

Bu sivri sakallı adam Goldmund'u belli bir içtenlikle ve evsiz barksız kişilere özgü şakacı bir tavırla karşıladı, bu

şakacılığıyla da bir anda Goldmund'un gönlünü kazandı. Goldmund'un nerede eğitim gördüğünü ve nereye gitmekte olduğunu sorması üzerine, garip adam şu cevabı verdi:

"Zavallı ruhum üzerine yemin ederim ki, yüksek okulların kapısını yeterince aşındırdım, Köln'de ve Paris'te bulundum, Lyden'de yaptığım doktora tezinde ciğer ezmesinin metafiziği konusunda dişe dokunur o kadar çok şey söyledim ki, şimdiye kadar bundan parlak şeyler pek söylenmemiştir. O gün bugün, aziz dostum, ben zavallı domuz herif Alman topraklarını aşındırıp duruyorum, sevgili ruhum dindirilmez bir açlık ve susuzlukla yanıp kavruluyor. Köylünün baş belası diyorlar benim için, işim köydeki tazelere Latince ders vermek, salamları tütsülendikleri baca boşluklarından hokus pokus yürütüp mideme indirmek. Şimdilik muhtarın karısının yatağını gözüme kestirdim. Daha önce kargalar tarafından didik didik edilmezsem, bir başpiskoposun o can sıkıcı görevini üstlenmekten de yakayı pek kurtaramayacağım. En iyisi, benim küçük meslektaşım, günü gününe yaşamak, yani akşamdan kavur sabaha savur, yoksa tersi değil bunun; nihayet bir tavşan kızartması hiçbir yerde benim zavallı midemdeki kadar kendini rahat hissetmemiştir. Bohemya kralı biraderimdir ve hepimizin babası benim gibi onun da rızkını veriyor, ama bu konuda Tanrı babamızın en çok beni işe koştuğunu söyleyebilirim, önceki gün bütün babalar gibi taş kalpli davranarak açlıktan yarı ölmüş bir kurdu hayata döndürmeye alet etmek istedi beni. Bu canavarın leşini sermeseydim, sayın meslektaşım, bugün benimle tanışmak şerefine eremeyecektiniz asla. *In saecula saeculorum, Amen.*"

Bu kara mizaha, bu gezgin ve avare kişilerin Latincesine pek aşina olmayan Goldmund, saçı sakalı birbirine karışmış bu uzun boylu bıçkın heriften ve onun kendi yaptı-

ğı şakalara çirkin gülüşlerinden biraz korkmuşsa da, bu kaşarlanmış serseriden yine de biraz hoşlanmamış değildi, Viktor yolculuğu birlikte sürdürmelerini önerince bunu kabul etmekte duraksamadı; çünkü leşi serilmiş kurt hikâyesi ister gerçek, ister uydurma olsun, iki kişi birarada kuşkusuz daha güçlü sayılır, korkacak fazla bir şey olmazdı. Ne var ki, yola koyulmadan Viktor köylülerle kendi deyimiyle Latince söyleşide bulunmak istedi, bir köylünün evinde karargâh kurdu. Goldmund'un şimdiye kadar konuk olduğu çiftlik ve köylerde davrandığı gibi davranmayarak bir kulübeden ötekine seğirtti, rastladığı her kadınla çene çaldı, ne kadar ahır ve mutfak varsa girip bir göz attı içine; bütün evlerden bir hediye almadan, bir haraç koparmadan köyden ayrılmaya niyetli görünmüyordu. Köylülere İtalya'daki savaştan sözetti, ocak başında Pavis savaşının türküsünü söyledi onlara, ninelere romatizmaya ve diş dökülmelerine karşı ilaçlar tavsiye etti, bilmediği şey, gezip görmediği yer yok gibiydi, gömleğinin altını köylülerin verdiği ekmek, fındık, fıstık ve armut kurusu gibi yiyeceklerle tıka basa doldurdu. Goldmund, onun nasıl yorulmak bilmeden hediye toplama kampanyasını yürüttüğünü, bazen karşısındakilerin gözlerini korkutarak, bazen yüzlerine gülerek köylüleri nasıl yola getirdiğini, kendine nasıl büyük bir adam süsü verip onların hayranlığını kazandığını, nasıl Latince sözcükler paralayıp bilgiçlik tasladığını, madrabazların o süslü küstah diliyle köylüleri etkilediğini, bir şey anlatırken ya da o bilgiçce konuşmalarını yaparken keskin bakışlı uyanık gözlerini kendisini dinleyenlerin yüzünde nasıl dolaştırdığını, açılan bir masa çekmecesine nasıl gözlerini diktiğini, bir çanağı, bir somunu nasıl gözden kaçırmadığını hayretle izliyordu. Anlaşılıyordu ki, bu Viktor feleğin çemberinden geçmiş biriydi, yersiz yurtsuz bir serseriydi, hayatta çok şey görüp yaşamış,

çok aç kalmış, çok üşümüştü, tehlikelerle dolu sefil bir yaşam uğrunda amansız bir savaş vermiş, bu savaş onu kimseden pervası olmayan açıkgöz ve yüzsüz biri yapmıştı. Demek uzun zaman göçebe bir yaşam sürenler sonunda bu duruma düşüyordu. Acaba kendisi de günün birinde öyle mi olacaktı?

Ertesi gün köyden ayrılıp yola koyuldular. Goldmund ilk kez bir başkasıyla yolculuk ediyordu. Yola çıkalı üç gün olmuş, yol arkadaşı Viktor'dan hayli şey öğrenmişti. Göçebe kişilerin üç büyük gereksinimini göz önünde tutarak her şeyi can güvenliğini sağlama, gece barınacak bir yer bulma ve karnını doyuracak yiyeceği elde etme açısından değerlendirmek gibi adeta içgüdü halini almış bir alışkanlık, pek çok yıldan beri serseri serseri dolaşıp duran Viktor'a epey şey öğretmişti. En dikkate çarpmayan belirtilerden yakında meskûn bir yer bulunup bulunmadığını çıkarmak, kış da olsa, gece de olsa bunun üstesinden gelmek, ormanda ya da kırda bir yerin mola vermeye ya da geceyi geçirmeye elverişli sayılıp sayılmayacağını kestirmek, bir evin kapısından içeri ayak atar atmaz evsahibinin ne ölçüde bir varlık ya da yokluk içinde yaşadığını bilmek, ayrıca onun iyikalpliliğinin, ilgisinin ya da korkusunun derecesini saptamak, bütün bunlar Viktor'un ustaca başardığı şeylerdi. Goldmund bir gün, insanlara kafasında önceden belli niyetler taşıyarak yaklaşmasının doğru sayılamayacağını, kendisinin ondaki bütün bu hünerlere sahip olmamasına karşın nazik bir şekilde rica edip karşısındakilerden konukseverlik görmediği durumlarla pek karşılaşmadığını söyledi; bunun üzerine uzun boylu Viktor güldü ve babayani bir edayla şöyle cevap verdi: "Doğru, Goldmund'cuğum, sende şaşılacak şey değil bu, çünkü henüz pek gençsin, sevimlisin ve yüzünde öyle masum bir ifade var ki, her kapıyı açar sana. Kadınların hoşuna gidecek bir tipsin, seni gö-

ren erkeklerse şöyle düşünür yalnız: Aman canım, zararsız biri, kimseye kötülüğü dokunacak gibi değil! Ama sana şunu söyleyeyim ki dostum, insan yaşlanıyor zamanla, çocuksu yüzde bir sakal beliriyor, kırışıklar ortaya çıkıyor, ayağındaki pantolonda delikler açılıyor, bir de bakıyorsun kapıların yüzüne kapatıldığı muşmula suratlı biri olup çıkmışsın, yüzündeki gençlik ve masumluk gitmiş, gözlerinde bir açlık ifadesi yatıyor; bu vakte kadar da insan biraz kaşarlanıp dünyanın kaç bucak olduğunu öğrendi mi ne âlâ, yoksa çok geçmeden çöplükte bulur kendini, köpekler gelip işer üzerine. Ama bana öyle geliyor ki, sen zaten fazla sürdüremeyeceksin bu göçebeliği, şu narin ellerine, şu pek sevimli saç buklelerine baksana, bir zaman sonra boynunu büküp yine oraya döneceksin, daha iyi bir hayatın seni beklediği yere, sıcak ve cici bir evlilik yatağına ya da canım bir manastıra, olmazsa sıcacık bir kalem odasına. Sırtındaki şu şık giysileri gören, genç bir soylu sanabilir seni."

Hâlâ gülüp duran Viktor, elini Goldmund'un giysisinin orasında burasında gezdirdi. Viktor'un elinin giysisinin bütün cep ve dikiş yerlerini yoklayıp araştırdığını hissetti Goldmund, kendini hemen geriye çekti, altın para geldi aklına. Şövalyenin şatosunda kalışından, kendisine Latince konusunda yardım edişinden bahsetti, karşılığında da üzerindeki giysinin kendisine verildiğini söyledi. Ama Viktor onun niçin bu karda kışta böyle sıcacık bir barınağı bırakıp yollara düştüğünü öğrenmek istedi, yalan dolan bilmeyen Goldmund da şövalyenin iki kızından söz açtı biraz. Bu da iki arkadaş arasında ilk kez bir tartışmanın patlak vermesine neden oldu. Viktor, kaçıp giderek şatoyu ve içindeki güzel kızları Tanrı babanın eline teslim etmekle Goldmund'un eşekliğin daniskasını yaptığını söyledi. Bu hata giderilecekti, görecekti Goldmund, şatoya geri dönmeleri

gerekiyordu. Tabii şatodakiler Goldmund'u görmemeliydi; Goldmund bu işi Viktor'a bırakacaktı, o kadar. Lydia'ya yalnız bir mektupçuk döşenecek, içinde de şöyle şöyle yazacak, Viktor da mektubu alıp şatoya yollanacak, Allahın izniyle de para ve çeşitli öteberiler almadan bir daha oradan ayrılmayacaktı. Ve daha bilmem neler. Öneriyi geri çeviren Goldmund'un tepesi attı birden; bu konuda daha fazla bir tek söz işitmek istemedi, şövalyenin adını ve hangi yoldan şatoya varılabileceğini Viktor'a açıklamaktan kaçındı.

Goldmund'u böyle hırslanmış gören Viktor yeniden gülmeye başladı ve onun iyiliğini isteyen bir kimse pozunu takındı: "Nasıl dilersen öyle olsun! Sana yalnız şu kadar söyleyeyim ki, güzel bir avı elimizden kaçırıyoruz, dostum, doğrusunu istersen pek nazik, pek arkadaşlığa sığacak bir davranış değil seninkisi. Demek yanaşmıyorsun dediğime, soylu bir beysin çünkü, at üzerinde şatona dönecek ve kızla evleneceksin! Aman Tanrım, kafanın içi soylu budalalıklarla nasıl da dolup taşıyormuş meğer! Hay hay, öyle olsun, biz yolculuğumuza devam edelim, soğuktan ayak parmaklarımız donsun, dökülsün bir bir."

Goldmund akşama kadar surat astı, susup konuşmadı, ama bütün gün meskûn bir yere, insan izine rastlayamayınca, Viktor'un geceyi geçirecekleri uygun bir yer aramasını, orman kenarında iki ağaç gövdesi arasında tahta perdeden bir arkalık çatıp çam dallarını üst üste yığarak bir yatak hazırlayışını ses çıkarmadan, içinde bir şükran duygusuyla izledi. Sonra Viktor dolu ceplerindeki ekmek ve peynirden birazını çıkardı, oturup yediler, Goldmund daha önce yol arkadaşına kızmış olmasından utandı, nazik ve yardımsever bir tavır takınarak arkadaşına gece için hırkasını buyur etti. Vahşi hayvanlara karşı sırayla nöbet tutma konusunda anlaştılar ve Goldmund ilk nöbeti üst-

lendi, Viktor ise çamların üzerine uzanıp yattı. Goldmund uzun süre ladin ağacının gövdesine yaslanıp dikildi ayakta, arkadaşının bir an önce uyuyabilmesi için hiç ses etmedi, sonra üşüdü, bir aşağı bir yukarı gidip gelmeye başladı, gidiş geliş noktaları arasındaki uzaklığı giderek büyüttü. Başını kaldırıp baktıkça, çamların tepelerinin soluk gökyüzüne doğru sipsivri uzandığını görüyor, kış gecesinin derin sessizliğini içinde vakur bir duygu ve biraz da korkuyla duyumsuyordu; hayat dolu sıcak kalbinin soğuk ve suskun gecede çarptığını hissediyor, usulca geriye dönüşlerinde uyuyan arkadaşının soluyuşuna kulak veriyordu. Kendisiyle o büyük korku arasına ev, şato ya da manastır duvarları yerleştirememiş olan, akıl ermez düşman bir dünya içinde tek başına yürüyüp giden, soğuk ve alaylı yıldızlar altında tek başına, pusuda bekleyen canavarların, yerlerinden kımıldamayan sabırlı ağaçların arasında tek başına yol alan göçebe insanın duygusu her zamankinden büyük bir güçle çullandı üzerine.

Hayır, diye geçirdi içinden, isterse bütün bir ömür boyu oradan oraya göçebe dolaşıp dursun, asla Viktor gibi olmayacaktı. Korkuya karşı kendini onun gibi savunmayı öğrenemeyecek, hedefine onun gibi kurnaz ve hırsızlama sokulamayacak, onun çığırtkan pervasız budalalığını, bir farfaracının laftan yana bol mizahını öğrenemeyecekti. Kim bilir, belki de bu kurnaz ve pervasız adam haklıydı, belki Goldmund asla onun gibi, asla bu adam gibi tam bir göçebe olamayacak, günün birinde bir dam altı bulup başını sokacaktı içine. Ama yine de kendini yersiz yurtsuz hissedecek, bir amaçtan yoksun yaşayacak, asla kendini korunmuş ve güvence içinde göremeyecek, her vakit dünya o bilmecemsi güzelliği ve korkutuculuğuyla çevresini saracak, her vakit bu sessizliğe kulak verecek, orta yerinde kalbinin öylesine ürkek ve öylesine ölümlü çarpıp durduğu bu

sessizliği dinleyecekti. Gökte fazla yıldız görülmüyordu, hiç rüzgâr yoktu, ama yükseklerde bulutlar bir devingenlik içindeydi.

Uzunca bir zaman sonra Viktor uyandı – Goldmund kendisini uyandırmak istememişti – ve Goldmund'a seslendi.

"Gel haydi, sen yat biraz da. Yoksa yarın ayakta duramazsın!"

Goldmund söylendiği gibi yaptı, yatağın üzerine uzanıp gözlerini yumdu. Yorulacağı kadar yorulmuştu, ama uyumuyor, kafasındaki düşünceler kendisini uyanık tutuyordu, kafasındaki düşünceler, ayrıca kendi kendisine itiraftan çekindiği bir duygu, yol arkadaşıyla ilgili bir güvensizlik duygusu. Bu kahkahalarla gülen kaba saba insana, bu şakacı soytarıya ve bu yüzsüz dilenciye Lydia'dan nasıl söz açabildiğini aklı almıyordu bir türlü. Hem ona, hem kendisine içerlemişti, uygun bir fırsat ele geçirerek ondan en iyi şekilde nasıl ayrılabileceğini tasayla düşünmeye başladı.

Ama yine de bir ara dalmış olmalıydı ki, ansızın irkildi; Viktor'un ellerinin üzerinde gezindiğini, giysisinin orasını burasını dikkatle araştırıp yokladığını hissederek şaşırdı. Ceplerinden birinde bıçağı, öbürsünde altın para vardı ve Viktor bunları bulmaya görsün, hiç şakası yok araklamadan bırakmayacaktı. Goldmund uyuyormuş süsü verdi kendine, sözde mışıl mışıl uyurken sağa sola döner gibi yaptı, ellerini kollarını oynattı, Viktor da kendini biraz geriye çekti. Goldmund, Viktor'un bu yaptığına pek kızmıştı, yarından tezi yok ondan ayrılmaya karar verdi.

Ne var ki, aradan bir saatlik bir zaman geçip Viktor yeniden eğilerek üzerini aramaya koyulunca, Goldmund'un tepesi attı. Hiç kımıldamadan gözlerini açıp küçümser bir edayla: "Çekil git başımdan, benden bir şey çalamazsın!" diye bağırdı.

Bu sözlerle paniğe kapılan Viktor, Goldmund'un üzerine atıldı, gırtlağına sarılıp sıkmaya başladı. Goldmund ne kadar karşı koydu, ne kadar doğrulup kalkmaya çalıştıysa, Viktor o kadar daha bir güçle sıktı gırtlağını, beri yandan diziyle göğsüne bastırdı. Sonunda Goldmund nefes alamaz duruma geldi, bütün vücudu şiddetle çırpınmaya ve sarsılmaya başladı, kendini bir türlü kurtaramadığını görünce, ölüm korkusu düştü içine, korku zekâsını çalıştırıp düşünme gücünü arttırdı. Küçük av bıçağını çıkardı cebinden, kendini boğmaya çalışan Viktor'un vücuduna neresi rasgelirse birkaç kez sokup çıkardı. Bir süre sonra Viktor'un elleri gevşedi, gırtlağını bıraktı Goldmund'un, Goldmund da yeniden rahat nefes almaya başladı, havayı derin derin, çılgın gibi içine çekerek canını kurtarmış olmanın tadını çıkardı. Tam doğrulup kalkmaya davranıyordu ki, uzun boylu Viktor korkunç şekilde inildeyerek bir çuval gibi üzerine yığılıp kaldı, kanı Goldmund'un yüzüne aktı. Goldmund, ancak bundan sonra kalkabildi ayağa. Gecenin bozbulanık ışığında Viktor'un yere serilmiş yattığını gördü, Viktor'a uzanan eli kanlara bulandı. Başını tutup kaldırdı yol arkadaşının, baş bütün ağırlığıyla boş bir çuval gibi gevşecik yine arkaya devrildi. Göğsünden ve boynundan sürekli kan sızıyor, hayat ırmağı giderek zayıflayan çılgınca iniltilerle ağzından dışarı dökülüyordu.

"İşte şimdi bir insanı öldürdüm," diye düşündü Goldmund; yanıbaşında diz çöktüğü Viktor'un yüzüne ağır ağır bir solukluk yayılırken, bu düşünceyi ikide bir kafasından geçirdi. "Aman Tanrım, bir cinayet işledim," diye kendi kendine mırıldandığını işitti.

Derken bulunduğu yerde daha fazla kalamayacağını anlayarak yerden bıçağını aldı, sevgilisi Lydia'nın kendi elceğiziyle ördüğü ve gece giymesi için Viktor'a verdiği hırkaya sürüp temizledi, ardından tahta kınına sokup cebine at-

tı, sıçrayıp kalktı sonra, vargücüyle koşa koşa oradan uzaklaştı.

Şaklaban göçebe dostunun ölümü tüm ağırlığıyla üzerine çöküyor, onu altında eziyordu. Şafak sökünce, gece üzerine bulaşan kanı yıkayıp uzaklaştırdı giysisinden, bir gündüz bir gece nereye gideceğini bilemeden telaş ve tedirginlikle dolanıp durdu. Sonunda sesini duyuran bedensel gereksinimleri kendine gelmesini sağladı, korku dolu pişmanlık duygusunu silip attı içinden.

Karla örtülü ıssız yerde yolunu şaşırmış, başını sokacak bir barınaktan ve karnını doyuracak yiyecekten yoksun, yolunu izini kaybetmiş, neredeyse gece hiç uyumamıştı, hayli güç durumdaydı, açlık vahşi bir hayvan gibi kükreyip duruyordu içinde, birçok kez bitkin halde yazının yabanın ortasında yere uzanıp gözlerini yumdu, kendi kendinden umudu kesti, bütün isteği uyumak ve karın üzerinde kalıp bir daha kalkmamaktı. Ama her seferinde içinden bir dürtü kendisini yine ayağa kaldırdı, umutsuzluk ve hırsla koşup durdu, yaşam savaşı verdi, ölmek istemeyişindeki o delice vahşi güç, çıplak yaşam içgüdüsünün bu müthiş gücü diriltip canlandırdı, bir esriklikle donattı onu. Karla örtülü ardıçların kurumuş küçük meyvelerini soğuktan morarmış elleriyle topladı, çamların iğne yapraklarıyla karışmış gevrek ve kekremsi meyveleri çiğnedi ağzında, uyarıcı keskin bir tadı vardı hepsinin, susuzluğa karşı karları avuçlayıp avuçlayıp ağzına attı. Nefes nefese, soğuktan buz kesmiş ellerini üfleyerek bir tepenin üzerinde oturdu, kısa süre için mola verdi, dört bir yana hırsla gezdirdi gözlerini, fundalıktan ve ormandan başka görünürde bir şey yoktu, hiçbir yerde bir insan izi seçemedi. Tepesinde dolanıp duran birkaç kargaya kötü kötü baktı. Hayır, onu ele geçiremeyeceklerdi, bacaklarında en ufak bir güç, kanında en ufak bir sıcaklık kaldığı sürece bunu

yapamayacaklardı. Ayağa kalkıp ölümle amansız yarışı yeniden başlattı. Koştu, durmadan koştu, üzerine çöken bitkinliğin ve harcadığı son çabaların hummasıyla acayip düşünceler üşüştü kafasına, ağzından kimi sessiz, kimi sesli olmadık sözcükler döküldü. Bıçaklayıp öldürdüğü Viktor'la konuştu bir ara, kaba ve alaylı ona şöyle dedi: "E, benim uyanık dostum, nasılsın bakayım? Ayın ışığı bağırsaklarını aydınlatıyor mu? Tilkiler kulaklarını kemirmeye başladı mı? Bir kurt öldürecektin hani? Kurdun gırtlağına dişlerini geçirdin ya da kuyruğunu çekip kopardın mı, ha? Cebimdeki altını aşıracaktın, seni eli uzun herif seni! Ama öyle değil mi, senin küçük Goldmund'cuğundan hiç beklemiyordun böyle bir şey, öyle değil mi koca herif? Sana güzel bir oyun oynadı, öyle değil mi, ha? Oysa ekmek, peynir ve salam doluydu tüm ceplerin, üstün başın, domuz herif seni, açgözlü obur herif!" Goldmund, bu gibi sözleri öksürme ve havlamayı andıran seslerle kendi kendine mırıldanıp duruyordu, ölmüş Viktor'a atıp tutuyor, onu yenilgiye uğrattığı için zafer çığlıkları atıyor, kendini bıçakla delik deşik ettirdiği için o salakla, o aptal palavracıyla eğleniyordu.

Ama sonra düşünceleri ve konuşması zavallı uzun boylu Viktor'u bırakıp başka tarafa yöneldi. Birden Julie canlandı gözlerinin önünde, kendisini o gece terkettiği haliyle ufak tefek Julie; sayısız sevecen söz söyledi Julie'ye, haya duygusundan uzak dile gelmeyecek sevecenliklerle onu baştan çıkarmaya çalıştı, kendisine gelmesini, gömleğini üzerinden sıyırıp çıkarmasını, kendisiyle cennetin yolunu tutmasını istedi, ölmeden önce bir saat, kuyruğu titretmeden önce kısa bir süre için kendisiyle beraber olmasını. Yalvarıp meydan okuyarak dik ve küçük göğüsleriyle konuştu Julie'nin, bacaklarıyla, koltuk altlarındaki kıvır kıvır sarı kıllarla konuştu.

Tökezleyip duran kaskatı bacaklarla fundalıktaki karla örtülmüş kuru otlar üzerinde, acıdan sarhoş, içinde alev alev yanan yaşam hırsıyla koşturup dururken yeniden mırıldanmaya başladı. Bu kez Narziss idi konuştuğu; ona kafasındaki yeni düşünceleri, bilgelikleri aktarıyor, onu şaka ve latifelere boğuyordu:

"Korkuyor musun Narziss?" diye başladı söze. "Dehşetle irkiliyor musun? Farkına vardın mı bir şeyin, ha? Evet, pek aziz dostum, dünya ölümden geçilmiyor, ölüm kol geziyor her tarafta, rastladığın her çit üzerinde bakıyorsun oturuyor ölüm, her ağacın ardında dikilip duruyor. Duvarlarla çevirmişsiniz etrafınızı, yatakhaneler, şapeller ve kiliseler inşa etmişsiniz, kaç para, Azrail her pencereden gözlüyor içersini, gülüyor, tek tek herbiriniz öylesine yakından tanıyor ki, gece yarısı pencerelerinizin önünde onun kahkaha seslerini işitiyor, isimlerinizle sizlere seslendiğini duyuyorsunuz. Mezmurlarınızı söyleyin istediğiniz kadar, mihrapta o canım mumlarınızı yakın, akşam dualarınızı, sabah dualarınızı yapın, şifalı otları toplayıp laboratuvarınızda biriktirin, kitaplıklarınızı kitaplarla tıka basa doldurun! Perhiz yapıyor musun, dostum? Uykularını haram ediyor musun? Merak etme, yuvanı yapacak dostun Azrail, kemiklerine varıncaya kadar soyup soğana çevirecek seni. Koş, sevgili dostum, durma koş! Çalıp söylüyorlar ilerde, koş, kemiklerini güzelce birarada tutmaya bak, dağılıp gidecekler çünkü, bizde kalmayacaklar. Ah, ah zavallı kemiklerimiz, ah bizim zavallı boğazımız, midemiz, ah kafatasımızın içindeki o birazcık beynimiz! Hepsi de bırakıp gitmek istiyor bizi, hepsi şeytanın malı olmak istiyor, ağacın üzerinde kargalar tünemiş, kara kara papazlar tünemiş."

Böylece sayıklayan Goldmund hanidir bilmiyordu nereye gidiyor, nerede bulunuyor, ne söylüyor, yatıyor mu yok-

sa ayakta mı duruyor. Çalı çırpılara ayağı takılarak ikide bir düşüyor, seğirtip dururken ağaçlara tosluyor, karların dikenlerin ortasına yığılı yığılıveriyordu. Ne var ki, içindeki yaşam içgüdüsü güçlüydü, onu boyuna çekip yeniden ayağa kaldırıyor, rasgele bir kaçışı sürdüren Goldmund'u yeniden önüne katıyordu. Son olarak yere yığılıp kaldığında, birkaç gün önce Viktor'a rastladığı köyde bulunmaktaydı, kendisini evinde misafir eden kadına geceleyin doğum yaparken ışık tutup yardımcı olduğu köydeydi. Goldmund yere serilip kalmıştı; etraftan seğirtip gelenler başında dikilmiş, konuşup duruyorlardı. Ama Goldmund'un kulakları artık hiçbir şey duymuyordu. Daha önce köyde kendisiyle yattığı kadın onu tanımış, ne halde olduğunu görerek korkmuş, ona acımış, kocasının söylenmesine bakmayarak neredeyse ölü durumdaki Goldmund'u sürükleye sürükleye götürüp evin ahırından içeri sokmuştu.

Çok geçmeden Goldmund yine ayağa kalkıp yola devam edecek duruma gelmişti. Ahırın sıcaklığı, uyuduğu uyku ve kadının verdiği keçi sütü yeniden kendine gelip gücünü kuvvetini toparlamasını sağlamıştı. Viktor'la yolculukları, çamlar altındaki soğuk ve korkulu kış gecesi, yattıkları yerdeki korkunç boğuşma ve arkadaşının dehşet verici ölümü, üşümeler, aç kalmalar ve yolunu kaybetmelerle geçen gündüz ve geceler gerilerde kalmış, neredeyse unutulmuştu hepsi; ama unutulmuş değildi gerçekte, yalnızca atlatılmış, yalnızca geçmişe karışmıştı, o kadar. Ama bir şey kalmıştı geride, dile getirilemeyecek bir şey, tüyler ürpertici, beri yandan değerli bir şey, derinlere gömülmüş, ama hiç unutulmayacak bir şey, bir yaşantı, dilde bir tat, kalbi saran bir halka. İki yıldan daha kısa sürede yersiz yurtsuz bir yaşamın haz ve acılarını en uç noktasına kadar yaşayıp tanımıştı: Yalnızlığı, özgürlüğü, ormanların ve hayvanların sesine kulak verip dinlemeyi, göçebe vefasız aşkları,

ölümcül acı çaresizliği. Yazın bazen günlerce kırların bayırların konuğu olmuş, günler ve haftalarca ormanlarda kalmış, kar ortasında günler geçirmişti, ölüm korkusunu ve ölümün yakınlığını içinde duyumsadığı günler! Ancak hepsinden etkileyici, hepsinden şaşırtıcı olan, ölüme karşı kendini savunmasıydı; kendini ufacık, perişan ve tehlikeler içinde bilip yine de ölüme karşı umutsuzca sürdürülmüş en son savaşta yaşamın o güzel, o korkunç gücünü ve dayanıklılığını içinde hissetmesiydi. Bunun yankısı sürüyordu, yüreğine nakşolmuştu bu, şehvetin doğum yapan ve can çekişenlerinkine pek benzer mimik ve tavırları gibi tıpkı. Daha geçenlerde doğum yapan o kadın nasıl bağırmış ve yüzünü buruşturmuş, arkadaşı Viktor yere nasıl yığılıp kalmış, kanı öyle sessiz sedasız çabuk çabuk akıp gitmişti! Sonra, kendisi o aç kaldığı günler nasıl çevresinde ölümün pusuya yattığını hissetmişti! Açlık nasıl canını yakmış, soğukta nasıl üşümüş, üşümüştü! Nasıl savaşmış, Azrailin suratına nasıl yumruğunu indirmiş, nasıl ölüm korkusuyla, nasıl şiddetli bir şehvetle kendini savunmuştu! Öyle sanıyordu ki, bundan sonra hayatta yaşayacağı pek fazla bir şey kalmamıştı. Bunu konuşabileceği bir kimse varsa, belki Narziss idi bu, başkası değil!

Goldmund ahırdaki saman yatağında tam anlamıyla yeniden kendine geldiğinde, cebindeki altının yerinde yeller estiğini gördü. Altını açlık günlerinin sonuncusunda köye kadar olan korkunç yolculuk sırasında yarı bilinçsiz sendeleyerek yürürken mi kaybetmişti acaba? Uzun süre kafa yordu, düşünüp durdu üzerinde. Altın gönlünde yer etmişti, doğrusu elden çıkarmak istemezdi onu. Gerçi para olarak kendisi için fazla değer taşımıyordu, para olarak gerçek değerini bildiği yoktu pek. Ama kendisi için taşıdığı önemin iki nedeni vardı. Lydia'nın geride kalan tek armağanıydı bir kez, çünkü hırka ormanda yatan Viktor'un sır-

tında kalmış, Viktor'un kanına bulanmıştı. Sonra bu altının cebinden aşırılmasına göz yummak istememiş, buna kalkışan Viktor'a karşı koymuş, altın yüzünden çaresiz kalıp onu öldürmüştü. Altın şimdi kaybolduysa, o tüyler ürpertici gecenin tüm yaşantısı anlamını ve değerini yitirmiş demekti. Uzun zaman düşündükten sonra, köylü kadına açtı durumu.

"Christine," dedi fısıldayarak, "cebimde bir altın vardı, yokolmuş."

"Ya, farkettin demek?" diye cevapladı Christine, dikkati çekecek kadar sevecen, beri yandan sinsi ve kurnaz gülümseyerek. Gülümseme Goldmund'u öylesine büyüledi ki, güçsüzlüğüne aldırmayıp kollarını Christine'nin boynuna doladı.

"Ne acayip bir oğlansın sen!" diyerek konuşmasına devam etti Christine sevecen. "Hem çok akıllı ve nazik, hem de öylesine aptal! Açıkta duran cebine altını öylece atar da dolaşır mı insan! Ah benim küçük bebeğim, ah benim tatlı küçük soytarım! Senin altını ben buldum, seni daha samanların üzerine yatırırken buldum onu."

"Sen buldun ha? Peki şimdi nerde?"

Christine: "Ara bul," diyerek bir kahkaha koyverdi, Goldmund'u gerçekten hayli zaman arattı, sonunda ona ceketinin bir yerini gösterip altını oraya sımsıkı diktiğini açıkladı. Ardından annece davranıp iyi yürekli bir sürü öğütte bulundu Goldmund'a, ama Goldmund bunları yine çarçabuk unuttu; ne var ki, Christine'nin sevecenliği ve köylü yüzündeki o kurnaz iyi yürekli gülüş belleğinden hiç silinmedi. Kadına nasıl teşekkür borçlu olduğunu göstermek için elinden gelen çabayı harcadı, kısa süre sonra yeniden yürüyebilecek duruma gelip gitmek istediğinde Christine kendisini alıkoyup bırakmadı, bu günlerde ay değişiminin gerçekleşeceğini ve ardından havanın kuşkusuz bi-

raz yumuşayacağını, o zaman daha rahat gidebileceğini söyledi. Ve dediği de çıktı. Goldmund köyden ayrılıp yola koyulduğunda kar gri renkteydi ve sağlıklı görünümünü yitirmişti, hava nemli ve ağırdı, yükseklerde ılık bir rüzgâr esiyordu.

Yeniden buzlar ırmaklarda sürüklenmeye başlamıştı, çürümüş yaprakların altından yeniden menekşelerin kokusu duyuluyordu. Goldmund da rengârenk mevsimler içinden yine eski koşusunu sürdürmeye başlamış, doymak bilmez gözlerle ormanları, dağları ve bulutları içerek ruhuna akıtmış, çiftlikten çiftliğe, köyden köye dolaşıp durmuş, bir kadından ötekisine seğirtmişti. Kimi serin akşamlar, yüreğinde bir sıkıntı ve bir sızı, yanan bir lambanın kırmızı ışığının yeryüzünde mutluluk, yurt yuva ve huzur adına ne varsa sevimliliği, hoşluğu ve erişilmezliği içinde dışarılara yansıttığı bir pencere dibinde oturmuştu. Şimdiye dek bilip tanıdığı ne varsa yine hepsiyle karşılaşıyor, hepsi karşısına çıkıp duruyordu, ama hepsi de her seferinde farklıydı öncekinden. Kırda bayırda ya da taşlı yollarda uzun uzun yürümeler, yaz geceleri ormanda uyumalar, köylerde aheste dolaşmalar, ot devşirmekten ya da şerbetçi otu toplamaktan dönen ele ele tutuşmuş kızların peşinden gitmeler, sonbaharda tende hissedilen ilk ürperti, dona çekmiş ilk berbat havalar, her şey yeniden karşısına çıkıyor, bir kez, iki kez, sonsuz kez rengârenk bir şerit halinde gözlerinin önünden geçip gidiyordu.

Üzerine pek çok yağmur, pek çok kar düşen Goldmund, günlerden bir gün seyrek ağaçlı, ama artık açık yeşil tomurcuklarla donanmış bir kayın ormanının içinden geçerek bir tepeye tırmandı. Yukarı çıkınca önünde yeni bir manzaranın uzandığını gördü, gözleri sevinçle ışıldadı, sezgilerden, özlemlerden ve umutlardan bir sel yüreğini kapladı. Günlerden beri böyle bir yerin yakınında eğleştiği-

nin farkındaydı ve beklemişti onu, şimdi bu yer bu öğle saatinde ansızın karşısına çıkmıştı. Ve bu ilk karşılaşmada gözleriyle görüp algıladıkları beklentilerini doğruluyor ve pekiştiriyordu. Gri ağaç gövdeleri ve rüzgârda hafifçecik oynayan dallar yapraklar arasında kahverengi ve yeşil bir ova seçiliyor, ovanın ortasında mavimsi kristal parıltılarla bir ırmak akıyordu. O anda anlamıştı, yol bulunmayan yerlerde yürümeler, bir çiftlik ya da yoksul bir köyceğizle seyrek karşılaşılan fundalıklar, ormanlar ve yalnızlıklar içinde yol tepmeler uzunca bir zaman için son bulacaktı artık. Aşağıda ırmak akıyor, ırmak boyunca ülkenin en güzel ve en ünlü yollarından biri uzanıyordu. Aşağıda zengin ve bereketli topraklar uzanıyor, ırmakta sallar ve kayıklar yüzüyor, yol insanı alıp güzelim köylere, şatolara, manastırlara ve zengin kentlere götürüyordu. Dileyen bu yolun üzerinde günlerce, haftalarca yürüyebilir, yine de onun sefil köy yolları gibi ansızın bir ormanın içinde ya da bir sazlıkta yitip gidebileceğinden tasa etmezdi. Yeni bir şey çıkmıştı karşısına, bu da Goldmund'u sevindiriyordu.

Daha aynı günün akşamı sevimli bir köye vardı, geniş yolun kenarında bağlık kırmızı yamaçlarla ırmak arasındaydı köy; sivri çatılı şirin evlerin ahşap kısımları kırmızıya boyanmıştı ve kemerli giriş kapıları, basamak basamak yükselen taştan sokakları vardı; bir demirci dükkânında yanan ateşin kırmızı ışığı dışarı vuruyor, dükkândan örse inen çekiç sesleri duyuluyordu. Goldmund köyün bütün sokaklarını ve köşe bucağını merakla dolaştı, mahzen kapılarının önünden geçerken fıçı ve şarap kokuları geldi burnuna, ırmak kenarında suyun serin ve balıksı kokusunu soludu, kilise ve mezarlığı dolaştı, belki geceyi köyde geçirmek zorunda kalabileceğini düşünüp sağa sola bakınarak uygun bir samanlık aramayı unutmadı. Ama daha önce rahibin evine varıp biraz yiyecek isteyecekti. Evde kırmızı

yüzlü şişman bir rahip karşıladı kendisini, onu ilkin sorgulamadan geçirdi; Goldmund da, kimi yerlere hiç değinmeyip kimi yerlerde kafadan atarak hazırladığı yaşam öyküsünü rahip efendiye sundu. Bunun üzerine rahip efendi güleryüz gösterdi, Goldmund'u buyur etti içeri. Yenilen leziz yemeğin, içilen nefis şarabın ardından akşamı uzun uzun söyleşerek geçirdiler. Ertesi gün ırmak kenarını izleyen yolda yürüyüşünü sürdürdü Goldmund. Irmakta sallar ve mavnalar gördü, kimi yük arabalarını yürüyüp geride bıraktı, bazen yolun bir bölümünü arabalardan biriyle gitti; cıvıl cıvıl görüntülerle dolup taşan ilkbahar günleri hızlı bir tempoyla gelip geçiyordu. Köyler ve kasabalar kendisine kucak açıyor, bahçe çitleri arkasından kadınlar gülümsüyor ya da kahverengi toprakta diz çökmüş ekin ekiyorlardı; akşamleyin köy sokaklarında genç kızlar şarkılar, türküler söylüyordu.

Yolda rastladığı bir değirmende bir genç kız Goldmund'un o kadar hoşuna gitti ki, Goldmund iki gün o çevreden ayrılmayarak kızın etrafında dolanıp durdu; onunla gülüp söyleşti, keşke bir değirmende yanaşma olsaydım da hep burada kalsaydım, diye geçirdi içinden. Daha sonra balıkçılarla oturdu, arabacılara atların yemleriyle sularının verilmesinde ve kaşağılanmasında yardım etti, karşılığında ekmek ve et aldı onlardan, arabalarına bindi. Uzun süren bir yalnızlığın ardından insanlar arasında yapılan bu yolculuk, uzun süren kara kara düşünmelerin ardından bu konuşkan ve şen şakrak insanların yanında kavuştuğu neşe, hayli zaman aç susuz kaldıktan sonra her gün bol bol yiyip içerek karnını doyurması Goldmund'a iyi geldi, kendini seve seve bu kıvanç dalgasının kollarına bıraktı. Dalga onu alıp götürdü, piskoposluk merkezine yaklaştıkça yol kalabalıklaştı, şenlikli bir havaya büründü.

Bir köye vardı, akşamleyin artık yapraklanmış ağaçla-

rın altında ırmak kenarında gezinmeye koyuldu. Irmak büyük bir güçle suskun akıyor, ağaçların diplerinde sular inleyip uğulduyordu. Derken tepenin arkasından ay yükseldi, ışığını ırmağın sularına serpti, ağaçların altına gölgeler düşürdü. Bir ara oturmuş ağlayan bir kız gördü Goldmund; sevgilisiyle kavga etmişler, sevgilisi de savuşup giderek onu yalnız bırakmıştı. Goldmund kızın yanına oturdu, sızlanıp yakınmalarını dinledi, elini okşadı, ormanlardan ve karacalardan söz açtı, biraz avuttu onu, biraz güldürdü, kız da Goldmund'un dudaklarına bir öpücük kondurmasına ses çıkarmadı. Derken kızın sevgilisi dönüp geldi, kızı arıyordu; yatışmış, aralarında geçen kavgadan dolayı pişmanlık duymuştu. Ama şimdi sevgilisinin yanında Goldmund'u görünce üzerine atıldı hemen, her iki yumruğuyla veriştirmeye başladı, Goldmund kendini savunmakta ilkin güçlük çekti, ama sonunda hakkından geldi oğlanın, oğlan söylene söylene köyden yana koşup gitti, kız da çoktan kalkıp yolu tutmuştu. Ne var ki, Goldmund tehlikenin şimdilik geçiştirilmesine bel bağlamayarak köyde sabahlamaktan vazgeçti, ay ışığında yarı geceyi yürümekle geçirdi, gümüşsü suskun bir dünya içinde yol aldı güle oynaya, güçlü bacaklarından memnun. Gece düşen çiy taneleri ayakkabılarından beyaz tozları yıkayıp uzaklaştırdı, ansızın bir yorgunluk çöktü üzerine, ilk önüne çıkan ağacın altına uzanıp uyudu. Çoktan gün ağarmış, o hâlâ yatıyordu. Birden yüzünde bir gıdıklanma duyarak uyanır gibi oldu, elini uyku sersemliğiyle gıdıklanan yerin üzerinde gezdirdi, ardından tekrar uyudu, ama çok geçmeden aynı gıdıklanmayı yeniden duyarak iyice uyandı; başucunda dikilen bir köylü kızı ona bakıyor, elindeki söğüt dalının ucuyla onu gıdıklıyordu. Goldmund sallanarak doğruldu, gülümsedi kıza, kız da buna gülümsemeyle karşılık verdi, başlarını eğerek birbirlerini selamladılar, ardından kız

onu alıp daha iyi uyuyabileceği bir samanlığa götürdü. Bir süre burada yan yana yattılar, derken kız koşup gitti, bir bakraç sütle dönüp geldi az sonra, inekten henüz sağılmış, ılıklıktı süt. Goldmund kıza mavi bir kurdele verdi; kurdeleyi bir gün önce sokakta bulup cebine atmıştı. Golmund kızdan ayrılıp yola devam etmeden, bir kez daha sarılıp öpüştüler. Kızın ismi Franziska idi ve Goldmund kızdan ayrıldığına üzüldü.

Aynı günün akşamı Goldmund bir manastıra gelerek geceyi burada geçirdi; sabah olunca manastırın kilisesindeki âyine katıldı, binlerce anı kaynaştı içinde, bir hoş oldu, üstü kubbelerle örtülü kilisedeki serin taşsı hava sıla kokuyor, taş döşeli koridorlarda ayaklardaki sandalların takırtısından burnuna sıla kokusu geliyordu. Âyin sona erip kilisenin içi sessizleştiğinde Goldmund diz çöktüğü yerden kalkmadı ayağa, yüreği tuhaf bir çalkantı içindeydi, gece uykusunda pek çok düş görmüştü. Bir yolunu bularak geçmişini üzerinden sıyırıp atma isteğini duydu, bir yolunu bularak kendini değiştirme isteğini. Ama nasıl yapacaktı bunu, bilmiyordu; belki de onu heyecanlandıran Mariabronn manastırını anımsaması, dindar bir hava içinde geçen ilk gençlik yıllarının aklına gelmesiydi. İçinden bir dürtü kendisini günah çıkarmaya, kirlerden pisliklerden arınmaya çağırıyordu, itiraf edeceği pek çok küçük günah, pek çok küçük suç vardı, ama Viktor'u bıçaklayıp öldürmüş olması vicdanını hepsinden çok rahatsız ediyordu. Bir rahip bulup anlattı her şeyi, günahlarını teker teker açıkladı, özellikle zavallı Viktor'un boynuna ve sırtına indirdiği bıçak darbeleri üzerinde durdu. Son günah çıkarışından bu yana ne çok zaman geçmişti! Günahlarının sayısı ve büyüklüğü küçümsenecek gibi değildi, bunların bağışlanmasına karşılık hatırı sayılır bir cezaya çarptırılmaya dünden razıydı. Ama günahlarını çıkaran rahip göçebe insanların

yaşamına yabancı değildi anlaşılan, Goldmund'un itirafları karşısında pek dehşete kapılmadı, sakin sakin anlattıklarını dinledi, ağırbaşlı ve içtenlikle davranıp kimi yerde payladı, kimi yerde uyardı Goldmund'u, ama onu lanetlemeyi hiç aklından geçirmedi.

Sonunda hafiflemiş doğruldu Goldmund, rahibin söylediğini yaparak mihrabın önünde diz çöküp dua etti. Kiliseden tam çıkıp gidecekti ki, pencerelerin birinden güneş vurdu içeri; Goldmund gözleriyle ışığı izledi, derken yan cemaat yerinde bir heykel ilişti gözüne; heykel öylesine hoşuna gitti, onu öyle bir güçle kendisine çekti ki, sevgi dolu gözlerini dikip, huşuyla ve derin bir heyecanla seyre koyuldu. Ağaçtan oyulmuş bir Meryem heykeliydi bu, alabildiğine nazlı ve nazenin bir duruşu vardı, hafiften öne eğmişti vücudunu, mavi pelerini dar omuzlarından aşağı dökülüyordu, genç kızsı narin ellerini ileriye uzatmıştı, acıyla büzülmüş ağzının üstünde gözleri anlamlı anlamlı bakıyor, sevimli alnı bir kavis yaparak öne çıkıyordu; bütün bunlar öylesine yaşam dolu, öylesine güzel, içten ve canlıydı ki, Goldmund şimdiye kadar Meryem Ana'yı hiç böyle gördüğünü anımsamıyordu. Bu ağzın, boyundaki bu sevimli ve içten devinimin seyrine doyamadı bir türlü. Adeta düşlerde ve sezgilerde o zamana kadar sık sık özlemini çektiği bir şey şimdi karşısında durmaktaydı. Pek çok kez dönüp gidecek oldu, ama her seferinde heykel onu yeniden kendisine çekti, tutup bırakmadı.

Sonunda kesinlikle gitmeye karar vermişti ki, daha önce günahını çıkaran rahibin hemen arkasında dikildiğini farketti.

"Heykel güzel mi?" diye sordu rahip nazikçe.

"Anlatılmayacak kadar güzel," diye cevapladı Goldmund.

"Bazılarına göre öyle," dedi rahip. "Bazıları da bunun

gerçek Meryem Ana olmadığı, fazlasıyla çağdaş ve dünyevî nitelik taşıdığı, heykelin tümüyle abartmalı ve gerçekdışı sayılacağı görüşünde. Konu hayli tartışmalı. Demek sen beğendin, buna sevindim doğrusu. Heykel ancak bir yıldır bizim kilisede, manastırımızdan yardımlarını esirgemeyen bir hayırsever onu bize armağan etti. Üstat Niklaus'ın bir eseri."

"Üstat Niklaus mı? Kim bu, nerede bulunuyor kendisi? Onu tanıyor musunuz? Oh, lütfen bana biraz bilgi veremez misiniz hakkında! Böyle bir eser yaratabildiğine göre seçkin bir kişi, Tanrının sevgili bir kulu olmalı."

"Hakkında fazla bir bilgim yok. Bizim piskoposluk merkezinin bulunduğu kentte, buraya bir günlük yol uzakta; ağaçtan oyma heykeller yapıyor kendisi. Sanatçı olarak ün yapmış biri. Sanatçıların ermiş olması gerekmez, o da ermiş değil, ama yetenekli ve asil ruhlu biri olduğu kuşkusuz. Ben, bir iki defa görmüştüm kendisini..."

"Ya? Demek gördünüz! Peki, nasıl bir insan?"

"Bakıyorum, seni eseriyle büyüledi, hayran bıraktı Niklaus Usta. Madem öyle, ara bul kendisini ve Peder Bonifazius'un da selamını söylemeyi unutma!"

Goldmund, pedere tekrar tekrar teşekkür etti. Peder Bonifazius gülümseyerek uzaklaştı, ama Goldmund daha uzun süre bu gizemsel Meryem Ana heykelinin önünden ayrılmadı, heykelde Meryem Ana'nın göğsü solur gibi inip kalkıyordu; yüzünde öylesine çok acı ve sevinç biraraya toplanmıştı ki, bu manzara karşısında Goldmund'un kalbi duracak gibi oldu.

Bir değişim geçirmişti adeta; kiliseden çıktı, tümüyle başkalaşmış gördüğü bir dünyanın içinden ayakları kendisini çekip götürdü. Meryem Ana'nın ağaçtan oyulmuş şirin ve kutsal heykeliyle yüz yüze gelmesinden bu yana, Goldmund şimdiye kadar sahip olmadığı, başkalarında gö-

rüp gülümseyerek geçtiği ya da imrendiği bir şeyi ele geçirmişti: Bir hedef. Bir hedefi vardı şimdi, belki bu hedefe erişecek, belki o zaman bütün savruk yaşamı yüce bir anlam ve değer kazanacaktı. Bu yeni duygu içini sevinç ve korkuyla dolduruyor, adımlarını uçar gibi atmasını sağlıyordu. Üzerinde yürüdüğü neşe dolu bu güzelim topraklar dünkü topraklar değildi artık, eğlenip keyif çatılacak bir bayram yeri, insanın rahat yaşayıp barınacağı bir mekân olmaktan çıkmıştı, yalnızca bir şose, kente götüren, Niklaus Usta'ya götüren bir yoldu. Bu yolda sabırsızlıkla seğirtiyordu Goldmund. Henüz akşam olmamıştı ki kente vardı, surların gerisinde çeşitli kulelerin güneşte görkemle parıldadığını gördü, giriş kapısının üzerinde taşa oyulmuş arınalar ve taşa çizilmiş renkli şiltlerle karşılaştı, kalbi küt küt atarak kapıdan geçti, sokaklardaki gürültü patırtıya, gülüp oynayan kalabalığa, atlı şövalyelere, gerek sıradan arabalara, gerek saltanat arabalarına pek dikkat etmedi. Ne şövalyeler, ne arabalar, ne kent, ne piskopos önemliydi Goldmund için. Kapıdan geçerken ilk karşılaştığı kimseye Niklaus Usta'nın evini sordu. Adamın bir şey bilmediğini görünce, düş kırıklığına uğradı adeta.

Görkemli evlerin doldurduğu bir alana geldi, pek çok evin cephesi resimlerle süslenmiş ya da heykellerle donatılmıştı. Bir kapının üstünde ücretli bir askerin heykeli kocaman ve görkemli duruyor, pek parlak renklerle öne çıkıyordu. Manastırdaki Meryem Ana heykeli kadar güzel değildi; ama askerin öyle bir duruşu vardı, güçlü baldırları öylesine öne çıkmış ve sakallı çenesi dünyanın içine öylesine bir uzanışla uzanmıştı ki, Goldmund bu heykelin de aynı ustanın elinden çıkmış olabileceğini düşündü. Evden içeri daldı, kapıları çalıp merdivenlerden çıktı, sonunda kenarlarına kürk geçirilmiş kadife ceketli bir beyefendiyle karşılaşıp Niklaus Usta'yı sordu. Adam, Niklaus Usta'yı

niçin aradığını anlamak istedi ilkin. Goldmund, kendini güçlükle tutarak ona bir haber getirdiğini söylemekle yetindi. Bunun üzerine adam, Niklaus Usta'nın oturduğu sokağın ismini verdi. Goldmund, sokağı sora sora arayıp bulana kadar gece bastırmıştı. Heyecanla kalbi çarparak, ama mutlu, üstadın evinin önünde durdu, başını kaldırıp pencerelere baktı, nerdeyse hiç beklemeden kapıdan dalacaktı içeri. Ama bunun için vaktin geç olduğunu anımsadı birden, ayrıca koca bir gün yol tepmekten kan ter içinde kalmış, bütün vücudu toz toprağa bulanmıştı, kendini tuttu, girmedi içeri. Gelgelelim uzun süre evin önünden ayrılmadı. Derken bir pencerenin aydınlandığını gördü, tam dönüp gitmeye hazırlanırken bir gölgenin pencerenin önüne gelip dikildiğini farketti; pek güzel sarışın bir kızdı bu, bir asma lambanın yumuşak ışığı arkadan saçlarına vuruyordu.

Ertesi sabah kent uykudan uyanıp cıvıl cıvıl kaynaşmaya başlayınca, Goldmund geceyi geçirdiği manastırda elini yüzünü yıkadı, giysilerinin ve ayakkabılarının tozunu aldı, geceki sokağa varıp çaldı kapıyı. Kapıyı açan hizmetçi ilkin onu üstadın yanına götürmek istemedi, ama Goldmund sonunda yaşlı kadını razı etmeyi başardı, kadın da içeri aldı kendisini. Atelye olarak kullanılan küçük bir salonda önünde bir önlükle Niklaus Usta dikiliyordu, Goldmund'un kırk elli yaşlarında tahmin ettiği boylu boslu ve sakallı bir adamdı. Keskin bakışlı açık mavi gözleriyle kendisini görmeye gelen yabancıyı süzüp ne istediğini sordu kısaca. Peder Bonifazius'un selamını ileten Goldmund heyecandan güçlükle nefes alarak: "Sayın Üstadım!" dedi. "Manastırda sizin tarafınızdan yapılmış Meryem Ana heykelini gördüm. Bana kaşlarınızı çatarak bakmayınız lütfen, size gelmek istemem sırf sevgiden, hayranlıktan. Öyle çekingen biri değilim, uzun zaman göçebe hayatı yaşadım,

ormanmış, karmış, açlıkmış tadını tattım hepsinin, karşısında korkuya kapılacağım kimse bilmiyorum, ama sizin önünüzde duyuyorum bu korkuyu. Bakın, içimde bir tek büyük istek var, bu istek yüreğimi öylesine dolduruyor ki, acı veriyor."

"Peki, nasıl bir istekmiş bu?"

"Çırağınız olmak, sizden bir şeyler öğrenmek."

"Bu isteği duyan tek kişi siz değilsiniz, genç dostum. Ama çırak gerekli değil bana, zaten yanımda iki kalfa çalışıyor. Sen nereden geliyorsun bakayım? Annen baban kim?"

"Annem babam yok, belli bir yerden de gelmiyorum. Bir manastırda öğrenciydim, orada Latince ve Yunanca öğrendim. Sonra kaçtım manastırdan, yıllardan beri de yollardayım, bugüne kadar yollarda hep."

"Peki, neden ille heykeltraş olmayı düşünüyorsun? Daha önce bu meslekte çalıştın mı hiç? Resim falan yaptın mı?"

"Pek çok resim yaptım, ama kaybolup gitti hepsi. Ancak, heykelcilik sanatını niçin öğrenmek istediğimi kuşkusuz size söyleyebilirim. Şimdiye kadar pek çok düşünce geçti kafamdan, pek çok yüz, pek çok insan gördüm ve üzerlerinde uzun uzun düşünüp taşındım. Aklımdan geçen düşüncelerden bazısı bir türlü bırakmadı yakamı, bana rahatlık vermedi. Belli bir kişideki belli bir biçimin, belli bir çizginin o kişinin tüm vücudunda dönüp dolaşıp kendini açığa vurduğu, örneğin bir alnın dizle, bir omuzun kalçayla nasıl uyum sağladığı, nasıl bütün bunların böyle bir diz, böyle bir omuz ve alın sahibi olan insanın öz ve ruhuyla birlik ve bütünlük içinde bulunduğu dikkatimi çekti. Ayrıca dikkatimi çeken bir şey daha oldu: Köylerden birinde bir kadın doğum yaparken benim de yardım etmem

gerekmişti, en büyük acıyla en büyük sevincin dışavurumları arasında tıpatıp bir benzerlik saptadım."

Niklaus Usta, bir burgu gibi oyan bakışlarını Goldmund'a dikmişti.

"Ne söylediğinin farkında mısın?"

"Evet, Niklaus Usta. Sizin Meryem Ana heykelinizde de dediklerimin doğrulandığına tanık oldum, bu da alabildiğine haz verdi bana, beni fena halde şaşırttı. Kalkıp size gelmemin de nedeni bu. Nasıl söylesem, Meryem Ana'nın yüzünde o ne büyük acı! Öte yandan bütün bu acı sanki bir mutluluğa, gülümsemeye dönüşmüş. Böyle bir manzara karşısında hemen bir ateş düştü içime, yıllar boyu kafamda yaşattığım düşünceler, gördüğüm düşler adeta onaylandı, ansızın işe yaramaz şeyler olmaktan çıktı, ne yapmam, nereye yönelmem gerektiğini hemen anladım. Sevgili Niklaus Usta, bütün kalbimle rica ediyorum, beni yanınıza çırak alın!"

Niklaus Usta, yüzündeki çatık kaşlı ifadeyi değiştirmeksizin, Goldmund'un anlattıklarını dikkatle dinlemişti.

"Genç dostum," diye başladı söze. "Sanat konusunda şaşılacak kadar güzel konuşuyorsunuz. Ayrıca, beni hayrette bırakan bir şey var, genç yaşında acı ve sevinçlere ilişkin böyle çok şey bilmen. Akşam seninle bir kadeh şarap içip bu konuda sohbet etmek benim için zevk olacak. Ama şunu bil ki, birarada oturup güzel güzel söyleşilerde bulunmakla birkaç yıl birarada yaşayıp birarada çalışmak aynı şey değil. Burası bir atelye, burada çalışılır, boşboğazlık edilmez. Ayrıca, burada önemli olan, bir kimsenin kafasından neler geçirdiği, ağzıyla neler söylediği değil, elleriyle neler yapabildiğidir. Öyle anlıyorum ki söylediklerinde ciddisin, kapıyı hemen yüzüne kapamak istemem. Elinden ne geliyor, önce bir görelim bakalım. Daha önce balçıktan ya da balmumundan bir şeyler yapmaya çalıştın mı?"

Goldmund'un aklına hemen bir düş geldi, çok zaman önce görmüştü, balçıktan küçük küçük heykelcikler yapmış, derken bunlar dikilip kalkmış ayağa, devcileyin yaratıklara dönüşmüştü. Ama sustu, söz açmadı düşten, şimdiye kadar Niklaus Usta'nın sözünü ettiği çalışmalarda bulunmadığını açıkladı.

"Peki. Bana bir resim yapacaksın öyleyse. Ordaki masayı görüyorsun, kâğıt ve kömür kalem de var. Otur masanın başına, çiz bir şeyler; acele etme, öğleye, hatta akşama kadar burada kalıp çalışabilirsin. Belki elinden bir iş gelip gelmediğini görür, anlarım o zaman. Eh, yeterince çene çaldık sanırım, ben kendi işimin başına dönüyorum, sen de git, kendi işine bak!"

Goldmund, Niklaus Usta'nın gösterdiği iskemleye çöktü, resim masasının başına geçti. Kendisinden istenen işin acelesi yoktu, şimdilik ürkek bir öğrenci gibi bir bekleyiş içinde suskun oturuyor, merak ve sevgiyle gözlerini dikmiş, Niklaus Usta'ya bakıyordu. Niklaus Usta, Goldmund'a arkası yarı dönük, kilden küçük bir heykel üzerinde çalışmaktaydı. Goldmund, soylu ve diri elleri böylesine sihirli güçlerle donatılmış bu adamı dikkatle süzüyordu. Başındaki saçlar biraz ağarmıştı Niklaus Usta'nın, yüzünü sert bir ifade kaplamıştı. Goldmund'un kafasında tasarladığından farklıydı Niklaus Usta, daha yaşlı, alçakgönüllü, daha serinkanlı, çok daha az görkemli ve büyüleyiciydi, hiç de mutlu görünmüyordu. Karşısındakini sınayıp yoklayan amansız keskin bakışları önündeki işe çevrilmişti. Bu bakışlardan şimdilik kendini kurtaran Goldmund, Niklaus Usta'yı titizlikle inceliyor, görüntüsünü tümüyle ruhuna aktarmaya çalışıyordu. Bu adam pekâlâ bir bilgin de olabilirdi, diye geçirdi zihninden, sessiz, amansız bir araştırmacı, kendisinden önce pek çok kişi tarafından üzerinde çalışılan ve günün birinde onun da kendisinden son-

rakilere bırakacağı bir esere, sağlam, uzun ömürlü, asla sona erdirilemeyecek, pek çok kuşağın çalışmasını ve özverisini bünyesinde toplayacak bir esere kendini adamış bir araştırmacı. En azından Niklaus Usta'nın başının durumundan bunları okudu Goldmund; pek çok sabır, öğrenilmiş pek çok şey ve pek çok düşünüp taşınma, küçümsenmeyecek bir alçakgönüllülük, insan elinden çıkmış tüm yapıtların değerine kuşkulu gözle bakmak gereğinin bilinci bu başta yazılıydı ve bir başka şey daha yazılıydı bu başta: Yaptığı işe inanç. Beri yandan ellerinin konuştuğu dil yine bir başkaydı Niklaus Usta'nın, elleriyle başı arasında bir karşıtlık bulunmaktaydı. Bu eller yoğurdukları kilin içine sağlam, ama pek duyarlı parmaklarla giriyordu, teslimiyet dolu sevgilisi karşısında seven birinin davranışı gibi tıpkı: Gönlünü kaptırmış, nazlı narin bir duyumsamayla dolu, istekli, ama almakla vermek arasında ayrıma gitmeyerek, hem şehvetli, hem dindar, çok eskilerden, çok derinlerden gelen bir deneyimle güvenli ve ustalıklı. Goldmund, büyülenmişlik ve hayranlıkla bu pek yetenekli ellerin devinimini izliyordu. Yüzle eller arasındaki çelişki olmasa, Niklaus Usta'nın resmini yapmaktan büyük bir zevk duyacaktı, sözkonusu çelişki elini kolunu bağlıyordu.

Çevresiyle hiç ilgilenmeksizin sürekli çalışan Niklaus Usta'yı yaklaşık bir saat inceledi, süzüp durdu Goldmund, kafası bu adamın gizini ele geçirmeye yönelik düşüncelerle doluydu; derken içinde bir başka görüntü şekillenip gözlerinin önünde belirdi, herkesten çok tanıdığı, pek çok sevip içten hayranlık duyduğu bir insanın görüntüsü; ve bu görüntü de çok değişik yüz hatları içermesine, gerilerde bırakılmış pek çok mücadeleyi anımsatmasına karşın, bir kırgınlığı, bir çelişkiyi kendisinde barındırmıyordu. Dostu Narziss'in görüntüsüydü bu. Giderek daha bir yoğunluk kazanıyor, bir birlik bütünlük oluşturuyor, bu sevilen in-

sanın iç yasası görüntüde giderek daha açık seçik kendini belli ediyordu; us tarafından biçimlendirilen soylu bir baş, us hizmetinde çalışmanın bir gerilim ve soylulukla donattığı kendine hâkim sevimli bir ağız, biraz hüzün içeren gözler, ussallaşma uğrunda savaşımların diriliğini taşıyan cılız omuzlar, uzun boyun, narin ve kibar eller. Manastırdan ayrıldığından beri dostunu gözlerinin önünde bu denli açık seçik canlandıramamış, ona böyle tümüyle sahip olamamıştı.

Sanki bir düşteymiş gibi, istemsiz, ama yine de istek ve zorunlulukla dolup taşarak görüntüyü dikkat ve ihtiyatla kâğıda geçirmeye başladı. Yüreğinde taht kurmuş dostunu bir huşu havası içinde sevecen parmaklarla çizmeye koyuldu. Niklaus Usta'yı, kendisini ve bulunduğu yeri unuttu. Atelyede ışığın yavaş yavaş yer değiştirdiğini, Niklaus Usta'nın birçok kez başını çevirip kendisine baktığını farketmedi. Kendisine verilen görevi, kalbinin kendisine buyur ettiği bu görevi bir kurban töreni gibi yerine getirmeye çalıştı: Dostunun görüntüsünü kaldırıp yücelerde bir yere oturtacak ve onu tıpkı bugün kalbinde yaşadığı haliyle saklayıp koruyacaktı. Yaptığı işi, üzerinde pek düşünmeksizin, bir borcun, bir şükran borcunun ödenmesi gibi hissediyordu.

O anda masaya yaklaşan Niklaus Usta: "Öğle oldu," dedi. "Ben yemeğe gidiyorum, sen de gelebilirsin istersen. Şimdi görelim bakalım, ne yaptın?"

Goldmund'un arkasına geçip büyük resim kâğıdına bir göz attı, sonra Goldmund'u bir kenara itti, kâğıdı titizlikle kaldırıp becerikli ellerinin arasına aldı. Goldmund, gördüğü düşten uyanmış, korkulu bir bekleyişle Niklaus Usta'ya bakıyordu. Niklaus Usta oracıkta dikiliyor, iki eliyle tuttuğu resmi sert bir ifade taşıyan keskin bakışlı açık mavi gözleriyle tüm ayrıntılarına varıncaya dek inceliyordu.

Bir süre sonra: "Kimin resmi bu?" diye sordu.

"Bir dostumun, genç bir rahip ve bilgin bir kişi kendisi."

"Güzel! Avluya çık da çeşmede yıka ellerini. Sonra yemeğe gidelim. Kalfalar burada değil, dışarda çalışıyorlar."

Goldmund söylendiği gibi yaptı, avluya çıkıp çeşmeyi buldu, ellerini yıkadı. Niklaus Usta'nın kafasından geçen düşünceleri bilmek için neler vermezdi! Döndüğünde Niklaus Usta'yı atelyede göremedi, bitişik odadan sesler geliyordu, bir şeylerle meşguldü Niklaus Usta. Atelyeye dönüp geldiğinde ellerini yıkamış, iş önlüğünü çıkarıp sırtına güzel ve ağır bir kumaştan bir ceket geçirmişti, ceketin içinde heybetli ve görkemli bir görünüşü vardı. Önden yürüdü, ceviz ağacından korkuluk babaları küçük oyma melek başlarıyla süslenmiş merdiveni çıktı, eski ve yeni yapılmış heykellerin doldurduğu bir sofadan geçerek sevimli bir odaya girdi, odanın zemini, duvarları ve tavanı çok sağlam ahşap bir malzemeden yapılmıştı ve pencerenin bulunduğu köşede sofra kurulmuş hazır beklemekteydi. Bir kız koşup geldi hemen. Goldmund kızı tanıdı, dün akşam pencerede gördüğü güzel kızdı bu.

"Lisbeth," dedi Niklaus Usta kıza dönerek, "sofrada bir kişi daha olacak, bir konuk getirdim yanımda, ismi – bak sen, ismini de bilmiyorum henüz!"

Goldmund ismini söyledi.

"Goldmund'muş. Yemeğe oturabilir miyiz?"

"Bir dakika baba!"

Kız bir tabak daha alıp geldi, ardından dışarı seğirtip çok geçmeden hizmetçiyle döndü ve hizmetçi servis yaptı. Domuz eti, mercimek yemeği ve francala. Yemek yerlerken Niklaus Usta kızı Lisbeth'le oradan buradan konuştu. Goldmund sesini çıkarmadan oturuyor, fazla bir şey yemiyor, kendini büyük bir güvensizlik içinde hissediyordu, ru-

hunda bir sıkıntı vardı. Kız hoşuna gitmişti, gösterişli ve alımlıydı, boyu babasının boyuna ulaşıyordu neredeyse, ama camdan bir fanus içindeymiş gibi yanına yaklaşılmaz, terbiyeli terbiyeli oturuyor, sofradaki yabancı konuğa ne bir söz söylüyor, ne de başını çevirip şöyle bir bakıyordu.

Yemekten sonra Niklaus Usta: "Ben yarım saat kadar dinleneceğim," dedi Goldmund'a dönerek. "Sen atelyeye in ya da istersen dışarı çıkıp biraz dolaş, sonra yaptığın resim üzerinde konuşuruz."

Selam verip odadan çıktı Goldmund. Niklaus Usta yaptığı resmi göreli bir saat kadar olmuş, belki bir saati de geçmişti, öyleyken tek kelime konuşmamıştı üzerinde. Üstelik şimdi bir yarım saat daha bekleyecekti. Eh, yapılacak başka şey yoktu, bekledi çaresiz. Atelyeye dönmedi, o anda yaptığı resmi yeniden görmek istemiyordu. Avluya çıktı, çeşmenin yalağının kenarına oturdu ve oluktan akan suyu seyretti; su derin yalağın içine aralıksız dökülerek, yalakta küçük dalgalar oluşturuyor, havayı da beraberinde sürükleyip yalağın derinliklerine çekip alıyor ve hava beyaz kabarcıklar halinde yeniden yukarılara çıkıyordu. Yalaktaki suda hayalini görüp, sudan kendisine bakan Goldmund'un manastırdaki Golmund ya da Lydia'nın Goldmund'u olmaktan hanidir çıktığını, artık ormanların Goldmund'u da sayılamayacağını düşündü. Kendisinin ve her insanın bir su gibi akıp gittiğini, sürekli değişip durduğunu ve sonunda çözülüp dağıldığını, oysa sanatçı tarafından yaratılan resminin ve heykelinin hiçbir zaman değişmeyerek aynı kaldığını düşündü.

Belki, diye geçirdi içinden, tüm sanatın, tüm us'un kökeni ölümden duyulan korkudur. Bizler ölümden korkarız, gelip geçici oluşumuz tüylerimizi diken diken eder, boyuna çiçeklerin sararıp solduğunu, yaprakların döküldüğünü görüp hüzünlenir, bizim de ölümlü olduğumuz ve

çok geçmeden sararıp solacağımız bilincini yüreğimizde taşırız. Sanatçıyız da resimler, heykeller mi yaratıyoruz, ya da düşünür kişileriz de belli yasaları araştırıyor, düşünceleri belli kalıplara mı dökmek istiyoruz, bunu o büyük ölüm dansından bir şeyler kurtarabilmek, bizden daha uzun süre ayakta kalacak bir şeyler ortaya koyabilmek için yaparız. Niklaus Usta'nın Meryem Ana heykelinde model olarak kullandığı kadın belki çoktan sararıp soldu, yitirdi tazeliğini ya da göçüp gitti bu dünyadan; çok geçmeden Niklaus Usta'nın kendisi de bu dünyaya gözlerini yumacak, evinde başkaları oturup sofrasında başkaları yemek yiyecek, ne var ki eseri kalacak, manastırın kilisesinin sessizliğinde yüz yıl, hatta ondan da uzun bir zaman sonra parıltısı kaybolmayacak, güzelliğini koruyacak, aynı ağızla gülümseyecek hep, hüzünlü olduğu kadar çiçeğe durmuş ağzıyla gülümseyecek.

Niklaus Usta'nın merdivenden indiğini işiten Goldmund kalkıp atelyeye seğirtti. Niklaus Usta atelyede bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, dönüp dolaşıp Goldmund'un resmine bir göz atıyordu. Sonunda pencerenin önüne gelip dikildi ve biraz duraksayan kuru bir sesle: "Bizde âdettir," dedi, "bir çırak ustanın yanında dört yıl çalışır, babası da ustaya bunun için bir miktar ustalık parası öder."

Niklaus Usta sözlerine biraz ara verince, Goldmund, onun kendisinden ustalık parası alamayacağından korktuğunu düşündü. Bir anda bıçağını çıkarıp giysisinin gizli bir yerine dikilmiş altın paranın çevresindeki dikişleri kesti. Hayretle Goldmund'u izleyen Niklaus Usta, onun altın parayı saklandığı yerden alıp kendisine uzattığını görünce gülmeye başladı.

"Bak sen, demek aklından geçen buydu?" diyerek güldü. "Hayır, hayır, delikanlı, paranı kendine saklayabilirsin. Şimdi beni dinle! Ben, bizim loncada genel olarak uyu-

lan çıraklık kuralından söz açtım. Ama ne ben sıradan bir ustayım, ne sen sıradan bir çırak. Çünkü sıradan bir çırak onüç, ondört, bilemedin onbeş yaşında çıraklığa başlar ve çıraklık süresinin yarısını ayak işlerini görmekle geçirir, ustasının her dediğini yapar. Oysa sen artık büyümüşsün, koca bir delikanlı olmuşsun, bu yaşta çoktan bir kalfa, hatta usta olman gerekirdi. Sakallı bıyıklı bir çırak bizim loncada şimdiye kadar hiç görülmemiştir. Sonra, atelyede bana çırak gerekmediğini söylemiştim sanırım. Hem bakıyorum, sen de şunu yap bunu yap diye kendisine emirler verilecek, oraya buraya koşturulacak birine benzemiyorsun."

Goldmund'un sabırsızlığı doruk noktasına ulaşmıştı. Niklaus Usta'nın ölçülü ve ihtiyatlı sözlerinden her biri onu kahrından öldürüyor, ona iğrenç derecede sıkıcı ve kılı kırk yaran bir söz gibi geliyordu Sonunda dayanamayarak parladı: "Madem yanınıza çırak almayacaksınız, ne diye bütün bunları bana söylüyorsunuz?"

Niklaus Usta, önceki konuşma üslubunda ayak direyerek sözlerine devam etti: "Senin benden istediğin şey üzerinde ben tam bir saat düşündüm, şimdi sen de beni dinleme sabrını göstermelisin. Yaptığın resmi gördüm. Bazı kusurlu yanları yok değil, ama yine de güzel. Öyle olmasaydı, eline birkaç kuruş tutuşturup uğurlar olsun der ve seni bir daha da aklıma getirmezdim. Resim üzerinde bundan fazla bir şey söylemeyeceğim. Sana yardım etmek, bir sanatçı olmana katkıda bulunmak isterim; kim bilir, belki de sanatçı olmak için yaratılmışsındır. Ama dediğim gibi çırak olamazsın. Çıraklıktan geçmemiş, çıraklık yıllarını geride bırakmamış bir kimse, bizim loncada kalfa ve usta olamaz, bunu önceden söyleyeyim sana. Ama bir denemede bulunmanda da yarar var. Bir süre burada, bizim bu kentte kalabilirsen bana gelebilir, yanımda biraz bir şey-

ler öğrenebilirsin. Bunun için herhangi bir yükümlülük yüklenmen ya da bir anlaşma yapman sözkonusu değil, dilediğin zaman yine çekip gidebilirsin. Yanımda birkaç oymacı kaleminin hakkından gelecek, birkaç kütük ziyan edeceksin. Baktık ki oyma heykelcilik senden uzak, tutar bir başka işe yönelirsin. Nasıl, razı mısın?"

Goldmund, Niklaus Usta'nın söylediklerini utanç ve duygulanmışlıkla dinlemişti.

"Size yürekten teşekkür ederim, Niklaus Usta!" diye sesini yükseltti. "Benim yerim yurdum yok; nasıl ormanlarda kalıp başımın çaresine baktımsa, burada da aynı şeyi yapabilirim. Bir çırak gibi benimle ilgilenmek, benim için sorumluluk yüklenmek istemeyişinizi anlıyorum. Sizin yanınızda bir şeyler öğrenebilmek benim için büyük bir mutluluk olacak. Bana bu fırsatı verdiğiniz için size bütün kalbimle teşekkür ederim."

Goldmund'un çevresini yeni görüntüler sardı kentte, kendisi için yeni bir yaşam başladı. Bu ülke, bu kent neşeyle, bolluk ve bereketle nasıl onu kendisine çekmiş, ona kucak açmışsa, bu yeni yaşam da pek çok sevinç ve özveriyle onu bağrına basmıştı.

Ruhunun o en derin köşesindeki hüzün ve bilgiler olduğu gibi varlığını koruyorsa da, bu ruhun yüzeyinde yaşam tüm renkleriyle oynaşıp duruyordu. Goldmund'un hayatının en neşeli, en ferah dönemi başlamıştı. Bu zengin piskoposluk merkezi tüm sanatları, kadınları, yüzlerce oyun ve görüntüsüyle dışardan Goldmund'a kendisini sunuyor, içte ise yeni uyanmaya başlayan sanatçı kişiliği ona yeni duyumsamalar ve yaşantılar armağan ediyordu. Niklaus Usta'nın yardımıyla Balık Pazarı'ndaki bir yaldız kaplama ustasının yanında yatıp kalkacak bir yer bulmuştu; gerek Niklaus Usta'dan, gerek yaldız kaplama ustasından, tahta, alçı, boya, vernik ve varak altın gibi malzemelerin dilinden anlamayı öğreniyordu.

Goldmund üstün yeteneklere sahip olan, ama bunları gereği gibi nasıl dışa vuracağını bilemeyen o mutsuz sanatçılardan değildi. Çünkü bazı sanatçılar vardır, dünyanın güzelliğini enine boyuna duyumsar, ruhlarında yüksek ve soylu görüntüler barındırır, ama ilgili görüntüleri dışa yansıtıp başkalarının da bunlardan haz duymasını bir türlü sağlayamaz. Goldmund, böyle bir yetersizlikten şikâyetçi değildi. Ellerini kullanmak ve oymacılık sanatının tekniklerini ve püf noktalarını öğrenip kendine mal etmek onun için kolay ve eğlendiriciydi; beri yandan, işten sonra birkaç arkadaşın yanında lavta çalmasını ve pazarları kö-

yün danslı lokallerinde dansetmesini öğrenmeyi de yine öyle kolay buluyordu. Güçlük çekmeden öğreniyor, her şey kendiliğinden tıkır tıkır yürüyordu. Ağacı oyma işinde ciddi olarak uğraşıp didinmesi gerekiyor, güçlüklerle karşılaşıyor, düş kırıklığına uğruyor, güzelim kütüklerden kimini ziyan ettiği, parmağını pek çok kez hayli derinden kestiği oluyordu. Ama bu arada acemilik dönemini hızla geride bırakıp ustalaşıyordu. Öyleyken Niklaus Usta çalışmasından çoğu zaman memnun kalmıyor, örneğin şöyle konuşuyordu: "İyi ki benim çırağım ya da kalfam değilsin, Goldmund! Senin ormanlardan çıkıp buraya geldiğini, günün birinde yine geldiğin yerlere döneceğini iyi ki biliyoruz. Senin bu kentin sakinlerinden ve zanaatkârlarından değil de yersiz yurtsuz, göçebe biri olduğunu bilmeyen, her ustanın yanında çalıştırdığı kişilerden bekleyeceği şeyleri senden de beklemek gibi bir gaflete kapılabilirdi. Gelgelelim, bu son hafta iki gün haylaz haylaz dolaşıp durdun. Dün de saray atelyesinde iki meleği cilalaman gerekiyordu, günün yarısını uyumakla geçirdin."

Niklaus Usta sitem ve suçlamalarında haklıydı. Goldmund da sesini çıkarmadı, kendini haklı göstermeye çalışmadan dinledi bunları. Güvenilecek çalışkan biri sayılamayacağını kendisi de bilmekteydi. Yapılacak iş onu kendine bağlayıp önüne çetin ödevler çıkardı mı ya da becerisinin bilincine varmasını sağlayıp ona kıvanç verdi mi, işte o zaman çalışkan biri olup çıkıyordu. Ağır el işlerini gönülsüz yapıp kotarıyor, ağır sayılmayıp zaman ve çabayı gerektiren, büyük bölümüyle oymacılık sanatının kapsamına girip sadakat ve sabırla görülmesi gereken işleri genellikle çekilmez buluyordu. Kendisi de bazen şaşıyordu böyle olmasına. Birkaç yıl süren göçebe, gezgin yaşam onu miskin ve bel bağlanamayacak biri yapmaya yetmiş miydi? Yoksa bu özellik annesinden kendisine geçmişti de şimdi içinde

gelişip büyüyor, dizginleri eline mi alıyordu? Başka bir nedeni varsa, neydi peki bu? Manastırda geçen yıllarını çok iyi anımsıyordu, pek çalışkan ve iyi bir öğrenciydi. Neden o zamanlar hayli büyük bir sabır gösterebilmişti de şimdi başaramıyordu bunu? Nasıl o zamanlar Latince cümle yapısı üzerinde kendini vererek bıkıp usanmadan çalışmış, gerçekte kendisi için hiç de önem taşımayan bütün o Yunanca geniş zaman kipini öğrenmenin üstesinden gelebilmişti? Bazen bu konu zihnini kurcalayıp duruyordu. O zamanlar kendisini çelik gibi bir istemle donatan, onu şevke getiren sevgi olmuştu; tüm çalışıp öğrenmesi Narziss'in sevgisini kazanmak uğrunda sürekli bir uğraştan başka şey değildi ve Narziss'in sevgisini kazanmanın yolu da saygın ve takdir edilen bir kişi olmaktan geçiyordu. O zamanlar sevgili öğretmeninin kendisine değer verdiğini gösteren bir bakışını ele geçirebilmek için saatler ve günlerce didinip uğraşabilirdi. Ama sonra özlenen hedefe ulaşılmış, Narziss'in dostluğu kazanılmıştı ve ne tuhaftır ki, bilgin bir kişi olmasını sağlayacak yetenekten yoksunluğunu gözleri önüne seren ve içinde kaybedilmiş annesinin imajını canlandıran yine bilgin dostu Narziss olmuştu. Bilginlik, rahip yaşamı ve erdem yerine şehvet, kadın sevgisi, bağımsızlık ve göçebe yaşam tutkusu gibi güçlü dürtü ve içgüdüler onu sultası altına almıştı. Ama sonra Niklaus Usta'nın Meryem Ana heykelini görünce bir sanatçı kişiliğine sahip olduğunu keşfetmiş, yeni bir yol izlemeye koyulmuş ve göçebe yaşamına son verip bir kentin yerleşik sakinleri arasına karışmıştı. Peki, şimdi nasıldı durum? Bundan sonra hangi yola sapacaktı? Karşısına dikilen engeller nereden kaynaklanıyordu?

Şimdilik bunu bilecek durumda değildi. Yalnız şu kadarını görebiliyordu ki, Niklaus Usta'ya büyük bir hayranlık duymasına karşın, onu bir zaman Narziss'i sevdiği gibi

sevmiyor, hatta düşkırıklığına uğratıp kızdırmaktan kimi vakit hoşlanıyordu. Öyle sanıyordu ki, Niklaus Usta'nın varlığındaki bir çelişkiyle ilgiliydi bu. Niklaus Usta'nın elinden çıkmış heykeller, hiç değilse bunların en iyileri Goldmund için saygı duyulacak örneklerdi, ama Niklaus Usta'nın kendisi onun için böyle bir örnek oluşturabilmekten uzaktı.

Tanrının anasını en acılı ve en güzel bir ağızla ağaçtan oyup çıkaran, elleri ile derin yaşantı ve sezgileri sihirli bir yoldan somut heykellere dönüştüren bilici ve görücü sanatçıdan ayrı olarak, Niklaus Usta, kendisinde ikinci bir kişiyi daha barındırıyordu: Biraz sert ve ürkek aile babası, belli bir loncaya mensup bir usta, kızı ve çirkin hizmetçisiyle sessiz evinde sakin ve biraz sinik bir yaşam süren bir dul, Goldmund'daki alabildiğine güçlü dürtülere şiddetle karşı koyan durgun, ölçülü ve mazbut bir yaşama kendini adamış bir kişi.

Goldmund ustasına pek değer vermesine, başkalarının ağzını arayarak ustası hakkında bilgi edinmeye kalkmamasına ya da başkalarının önünde ustasına ilişkin bir yargıda bulunmaktan kaçınmasına karşın, bir yıl sonra ustasıyla ilgili bilinecek ne varsa hepsini ayrıntılarıyla öğrenmişti. Bu usta önemliydi kendisi için, onu hem seviyor, hem ondan nefret ediyor, ustası kafasını kurcalayıp duruyordu. Böylece öğrenci Goldmund sevgi ve güvensizlikle, hep uyanık bir bilme tutkusuyla ustasının karakter ve yaşamının gizliliklerini ele geçirmeye çalışıyordu. Evinde ne çırak ne de kalfa barındırıyordu ustası, oysa ev yeterince genişti. Ayrıca, ustasının sokağa pek seyrek çıktığını ve eve pek seyrek konuk davet ettiğini görüyordu. Güzel kızı Lisbeth'i ustasının nasıl insanı duygulandıran kıskanç bir sevgiyle sevdiği, herkeslerden saklamaya çalıştığı da yine Goldmund'un gözünden kaçmıyordu. Beri yandan, bütün

o erken yaşta başlanmış sıkı perhizkâr yaşamının gerisinde dul ustasının içinde canlı dürtülerin oynaştığını, bazen bir başka kentten aldığı bir sipariş nedeniyle birkaç günlük bir geziye çıkmayagörsün, ustasının birkaç gün içinde nasıl değişip gençleştiğini biliyordu. Ve bir defasında ağaçtan oyma bir mihrabı yerine yerleştirmek üzere gittikleri kentte ustasının bir akşam gizlice bir fahişeyle yattığı, ardından günlerce sinirli sinirli ve surat asarak ortada dolaştığı da yine dikkatini çekmişti.

Zamanla bu bilme tutkusuna bir başka şey daha eklenerek Goldmund'u Niklaus Usta'nın evinde alıkoymuş ve onu uğraştırmıştı. Bu da ustasının pek hoşlandığı kızı Lisbeth idi. Goldmund kızı pek seyrek görebiliyor, kız atelyenin kapısından içeri ayak atmıyordu asla. Goldmund da kızdaki soğukluğun ve erkekler karşısındaki çekingenliğin babası tarafından kendisine zorla mı benimsetildiğini, yoksa bunun kızın doğasından mı geldiğini bir türlü kestiremiyordu. Ustasının kendisini bir daha sofrasına buyur etmemesi ve onun kızıyla yüz yüze gelmesini önlemeye çalışması da gözden kaçacak gibi değildi. Gördüğü kadar, Lisbeth, üzerine titrenen, kol kanat gerilen bir kızdı, evlilik dışında bir sevgiyle ona yaklaşmak umudu hiç yoktu. Üstelik onunla evlenmek isteyen birinin iyi bir aileden gelmesi ve üst kademedeki loncalardan birine mensup olması, ayrıca belki parasının ve bir evinin bulunması gerekiyordu.

Lisbeth'in çingene ve köylü kadınlarınkine hiç benzemeyen güzelliği daha ilk geldiği gün Goldmund'un dikkatini çekmişti. Bu güzellikte Goldmund'un yabancısı olduğu bir şey saklıydı, tuhaf bir şey; onu büyük bir güçle kendine çekiyor, ama beri yandan kuşkusunu uyandırıyor, hatta onu kızdırıyordu: Büyük bir serinkanlılık ve masumiyet, terbiye ve saflık, öyleyken çocuksuluktan uzaklık, tüm zarafet ve terbiyenin gerisinde saklı bir soğukluk, bir

kibir; öyle ki Lisbeth'in masumiyeti Goldmund'u duygulandırıp onu çaresiz duruma sürüklemiyor (bir çocuğu baştan çıkaramazdı çünkü), tersine onu kışkırtıyor, ona meydan okuyordu. Lisbeth'e içte bir görüntü olarak biraz aşinalık kazanır kazanmaz, ilerde bir ara heykelini yapma isteğini duydu, ama şimdiki durumuyla değil, yüzünde uykusundan uyanmış, şehvet taşan ve acı çeken çizgilerle, küçük bir bakire değil, bir Magdalena* olarak yapacaktı bunu. Genellikle devingenlikten yoksun bu sakin ve güzel yüzün ister şehvet, ister acıyla çarpılıp yaprak yaprak dökülerek gizini ele vermesini şiddetle arzuluyordu.

Bundan başka bir yüz daha vardı ruhunda yaşayan; ama asla tümüyle kendisine ait bir yüz değildi, bir ara yakalayıp bir sanat yapıtında dile getirmeyi istediği, ama boyuna kendini kaçırıp ondan saklayan bir yüzdü bu. Annesinin yüzüydü. Ve bir zaman Narziss'le söyleşilerinden sonra yitik anıların derinliklerinden tekrar çıkıp gelmiş yüz değildi bu hanidir. Göçebelik günlerinde, sevi gecelerinde, özlem dönemlerinde, hayatının tehlike içinde bulunduğu, ölümle burun buruna yaşadığı zamanlarda annesinin yüzü yavaş yavaş değişip zenginleşmiş, daha derin ve çok yönlü nitelik kazanmıştı; içindeki görüntü öz annesinin görüntüsü olmaktan çıkmış, annesinin görüntüsündeki hatlar ve renklerden, zamanla kişisellikten uzak bir anne imajı, Havva Ana'nın, tüm insanların anasının imajı doğmuştu. Nasıl Niklaus Usta kendi yaptığı Meryem Ana heykellerinde Tanrı anasının görüntüsünü Goldmund'un erişilmez bulduğu bir anlatım mükemmelliği ve zenginliğiyle canlandırmışsa, Goldmund da ilerde daha bir olgun-

* Maria Magdalena (Maria Magdalı); İsa'ya eşlik edip onun çarmıha gerilişine, mezarâ konuluşuna ve dirilişine tanık olan Galileli kadın. Sonradan Batı kilisesince çokluk Bethanien'li Maria ile (Lazarus'un kardeşi) ya da isimsiz günahkâr kadınla eş tutulmuştur. Sonradan tövbekâr kadın adını alarak Kutsal Topraklar'dan kaçar ve Fransa'nın güneyinde bir mağarada yaşar. (Ç.N.)

laşıp gereken hüner ve beceriyi kesinlikle kazanır kazanmaz dünyevî anayı, Havva Ana'yı yüreğinde yaşattığı alabildiğine eski ve aziz bir görüntü olarak yaratacağı eserde canlandıracaktı. Ne var ki, içindeki imaj, bir zaman kendi annesinin ve annesine karşı sevgisinin anılardaki görüntüsü olan bu imaj sürekli değişiyor ve büyüyordu. Yalnızca çingene Lise'nin, şövalyenin kızı Lydia'nın yüz hatları ve daha başka kadınların yüzleri annesinin başlangıçtaki görüntüsünden içeri bir kapı bulup girmemiş, yalnız sevdiği kadınların yüzleri annesinin imajını yoğurup ona bir şeyler katmamış, yaşanan her sarsıntı, her deneyim de bu imaj üzerinde çalışmış, ona yeni hatlar kazandırmıştı. Çünkü ilerde bir gün gözle görülür duruma sokmayı başardığında görüntü belli bir kadını değil, yaşamın kendisini ilk anne olarak canlandıracaktı. Çoğu zaman bu yüzü görür gibi oluyordu Goldmund, bazen yüz düşte karşısına çıkıyordu. Ama bu Havva yüzü ve yüzün neyi anlatacağı konusunda söyleyebileceği tek şey, acı ve ölümle yakın bir akrabalık içindeki yaşam kıvancını canlandıracak oluşuydu.

Bir yıl içinde Goldmund pek çok şey öğrenmiş, yaptığı resimlerde güçlü bir özgüven duygusuna kavuşmuştu. Ağaç oymacılığından ayrı olarak Niklaus Usta bazen kendisini kilden mulaj işinde de çalıştırıyordu. Bu alanda Goldmund'un ortaya koyduğu ilk eser kilden bir heykeldi, iki karış boyundaydı ve Lydia'nın kızkardeşini, o şirin ve baştan çıkarıcı küçük Julie'yi canlandırıyordu. Niklaus Usta çalışmadan övgüsünü esirgemedi, ama eserin madeni bir heykele dönüştürülmesini isteyen Goldmund'un isteğini de yerine getirmeye yanaşmadı; savunulamayacak kadar iffet duygusundan yoksun ve dünyevî buldu heykeli. Derken sıra Narziss'in heykeline geldi. Goldmund ağaçtan oydu bunu ve Narziss'i İsa'nın öğrencisi Yohanna olarak canlandırdı; doğru dürüst bir şeye benzeyecek olursa, Nikla-

us Usta, ona çarmıha gerilme sahnesinde hazır bulunanlar arasında yer verecekti, böyle bir sipariş almıştı çünkü, iki kalfası da uzun zamandır bu sipariş üzerinde çalışıyordu; çalışmalar bitince iş ustaya kalacak, son rötuşları ustanın kendisi yapacaktı.

Narziss heykeli üzerinde Goldmund yürekten bir sevgiyle çalışıyor, doğru yoldan saptığı kimi zamanlar bu çalışmada kendini, kendi sanatını ve kendi ruhunu yeniden buluyordu. Sık sık sevdalanıyor, danslı eğlencelere, arkadaşlarla içki âlemlerine dalıyor, zar oyunlarına ve kavga döğüşlere çoğu zaman fena halde kendini kaptırıyor, dolayısıyla bir ya da birkaç gün atelyeye uğramıyor, uğrasa da işin başında ne yapacağını bilemeyerek surat asıp dikiliyordu. Ne var ki, dostu Narziss'in derin düşüncelere dalmış sevimli yüzü giderek daha saf ve temiz bir şekilde kendisine bakıyordu ağaçtan. Narziss'in, İsa'nın öğrencisi olan bu Yohanna'nın heykeli üzerinde, derunî bir hazırlık içinde bulunduğu anlar kendini vererek çalışıyordu. Böyle zamanlarda ruhunda ne neşeye, ne hüzne yer vardı; ne yaşam sevinci, ne ölümlülük diye bir şey tanıyordu; saygı dolu, aydınlık ve saf bir duygu yeniden ön plana çıkıyordu yüreğinde; içinde bu duygu, bir zaman dostu Narziss'e teslimiyetle bağlanmış ve onun yol göstericiliğinden kıvanç duymuştu. İşin başında dikilen ve kendi istemiyle ağaçtan bir heykeli oyan Goldmund'un kendisi değil, daha çok ötekisi, Narziss idi, Goldmund'un sanatçı ellerini kullanarak yaşamın gelip geçiciliğinden ve değişkenliğinden sıyrılıp çıkmaya ve varlığının saf görüntüsünü gözler önüne sermeye savaşıyordu.

Goldmund, gerçek yapıtların ancak bu yoldan yaratıldığını bazen içinde bir ürperişle seziyordu. Niklaus Usta'nın, sonradan kimi pazar günleri yeniden manastıra gidip gördüğü Meryem Anası da böyle doğup çıkmıştı örneğin.

Yine Niklaus Usta'nın evinin yukarı katında sofada duran eski heykeller arasından en iyi birkaç tanesi de yine böyle gizsel ve kutsal bir yoldan dünyaya gözlerini açmıştı. Günün birinde o heykel, kendisine daha bir gizemsel görünen, onda daha büyük bir saygı uyandıran heykel, insan anasının heykeli de yine aynı yoldan yaratılacaktı. İnsan elinden yalnızca böyle yapıtlar, böyle kutsal, böylesine zorunlu, hiçbir isteğin ve kendini beğenmişliğin lekesini taşımayan yapıtlar çıksa ne iyi olurdu! Ama böyle değildi durum, bunu hanidir biliyordu Goldmund. Başka heykeller de yaratılabiliyordu, sevimli, insanı büyülemeyen şeyler, üstün bir ustalığın ürünleri, sanatseverlerin kıvancı, kilise ve toplantı salonlarının süsü – güzel şeylerdi, evet, ama bir kutsallığı içermiyordu, gerçek ruhsal görüntüler olmaktan uzaktı hepsi. Goldmund, Niklaus Usta'nın ve diğer kimi ustaların yaratıları arasında bazen böyle eserlerin de yer aldığını, bütün güzelliklerine ve özen dolu işçiliklerine karşın bunların yine de oyunsu şeyler sayılacağını bilmekle kalmamış, bir sanatçının kendi becerisinden duyduğu hazzın, açgözlülüğün ve oyunsu bir davranışın itisiyle böyle sevimli şeyler yaratabileceğini o da kendi içinde ve kendi ellerinde hissetmiş, bundan da bir utanç ve üzüntü duymuştu hep.

Bunu ilk kez anladığında, Goldmund ölümcül bir hüzne kaptırdı kendini. Ne kadar hoş şeyler olursa olsun, sevimli melek heykelcikleri ya da daha başka oyuncak türünden şeyler yapmak için sanatçı olmaya değmezdi. Belki başkaları için, başka sanatçılar, sıradan vatandaşlar, sessiz bir yaşam süren halinden memnun kişiler için değişik olabilirdi durum, ama kendisi için böyleydi. Kendisi için güneş gibi yakmayan, fırtına gibi esmeyen, hazdan başka şey sağlamayan, yalnızca insanı hoşnut bırakan, ona küçük mutluluklar bağışlayan bir sanat ve sanatçılık boştu.

Goldmund'un kendisi başka şeylerin peşindeydi. Birinci sınıf bir sanat eseri gibi yaratılmış o zarif Meryem Ana tacını altın yaldızla güzel güzel yaldızlamak, karşılığında iyi para getirse bile ona göre bir iş değildi. Ne diye Niklaus Usta bütün bu siparişleri kabul ederdi sanki? Neden yanında iki kalfa çalıştırırdı? Kendisine gelip süsler, bezeklerle donatılacak bir kapı ya da bir mihrap siparişi veren belediye ve şehir meclisi üyelerini ya da ileri gelen kilise mensuplarını elinde mezro saatlerce dinler dururdu? İki nedenden yapıyordu bunu Niklaus Usta, aşağılık iki nedenden. Birincisi, siparişlerden göz açamaz bir sanatçı ününe kavuşmaya önem veren, ikincisi servet sahibi olmak isteyen biriydi. Hani büyük girişimlerde bulunmak ya da hayatın tadını çıkarmak gibi bir amaca yönelik değildi para biriktirmesi, hayır, bunu, kızı için yapıyordu çoktan zengin biri olup çıkmış kızı için, kızının çeyizi, kızının dantelli yakaları ve diba kumaşından giysileri, evleneceği adamla içinde yatacağı değerli yatak yorganlar ve çarşaflarıyla ceviz ağacından yatağı için. O güzel kızı rasgele bir samanlıkta sevgiyi yaşayamazdı sanki!

Kimi saatler bunları aklından geçirdikçe annesinin kanının damarlarında hızla dolaştığını hissediyor, yersiz yurtsuz kimselerin bir yere yerleşip orayı kendine yurt edinmiş mal mülk sahiplerine karşı duyduğu gurur ve küçümseme içinde başkaldırıyordu.

Kimi zaman öğrendiği sanatı da, ustasını da kılçıklı fasulye gibi tatsız buluyor, çoğu zaman başını alıp gidecek gibi oluyordu.

Niklaus Usta da sabrını çoğu zaman çetin sınavlardan geçiren, hatta neredeyse taşıran böyle sorunlu ve güvenilemeyecek bir oğlanı başına sardığı için zaman zaman bayağı pişmanlık duyuyordu. Goldmund'un yaşayış tarzı, paraya ve mal mülke karşı kayıtsızlığı, bir sürü gönül macerası

ve sık sık karıştığı kavgalar da onun Goldmund'a karşı daha iyi duygular beslemesini sağlayacak türden değildi; ne idüği belirsiz bir çingeneyi evine almıştı. Goldmund denen bu ipsiz sapsızın kızı Lisbeth'i ne biçim bakışlarla süzüp durduğu da yine Niklaus Usta'nın gözünden kaçmamıştı. Öyleyken Goldmund'a üstesinden kolay gelinemeyecek kadar büyük bir sabırla davranmışsa, bir ödev duygusundan ve korkup çekindiğinden değil, yaradılış serüvenine tanık olduğu İsa'nın öğrencisi Yohanna'nın heykeli için yapmıştı bunu. Kendi kendine pek itiraf edemediği bir sevgi ve gönül yakınlığıyla Niklaus Usta, ormanlardan çıkıp gelerek onu bulan Goldmund'un çalışmasını izliyordu; bir zaman kendisini hatırı için yanında alıkoyduğu o duygulandırıcı, pek güzel, ama beceriksiz resmin bu çingene oğlanın elinin altında nasıl yavaş yavaş kaprisli, ama yılmak bilmeyen şaşmaz bir çalışmayla Yohanna'nın heykeline dönüştüğünü görüyordu. Günün birinde, bundan kuşkusu yoktu Niklaus Usta'nın, tüm kaprislere ve çalışma sürecindeki kopukluklara karşın heykel bitirilecek, o zaman kalfalarından hiçbirinin üstesinden gelemeyeceği, büyük ustaların da binde bir başarabileceği bir eser yaratılmış olacaktı. Niklaus Usta öğrencisinde hoşuna gitmeyecek ne çok şey bulsa, onu ne kadar azarlayıp paylasa, ona ne kadar kızıp içerlese de, Yohanna konusunda ağzını açıp tek olumsuz laf etmiyordu.

Goldmund'a pek çok kişinin gönlünü kazandıran delikanlılığın çekici güzelliğinin ve ilk gençlik yıllarının çocuksuluğunun son kalıntıları da bu yıllarda yavaş yavaş yitip gitmiş, Goldmund yakışıklı ve güçlü kuvvetli bir erkek olmuştu, artık kadınların gözdesi, erkeklerinse pek haz etmediği biriydi. Beri yandan, Narziss kendisini manastırdaki yılların tatlı uykusundan uyandırdığından beri sürdürdüğü göçebe yaşamın içinde yoğrulup pişmiş, iç dünyası

enikonu değişiklik geçirmişti. O şirin, uysal, herkes tarafından sevilen, dindar ve başkalarının hizmetine koşmaya hazır manastır öğrencisi çoktan yerini bambaşka bir insana bırakmıştı. Narziss onu uykusundan uyandırmış, kadınlar onun yüzünü gözünü açmış, teptiği yollar ondaki ayva tüylerini sıyırıp atmıştı. Erkek dostları yoktu artık, kalbi kadınlar için çarpıyordu. Kadınların onu elde etmeleri güç değildi, arzulu bir bakış bunun için yetiyor da artıyordu. Bir kadına karşı durması kolay değildi, en küçük bir sevgi gösterisine karşılık veriyordu hemen. Pek ince bir güzellik duygusuna sahipti ve gönlü çiçeği burnunda pek körpecik kızlardaydı daha çok, öyleyken pek güzel ve genç sayılmayacak kadınların sevgiyle kendisine uzanan ellerini geri çevirmiyor, onlar tarafından ayartılıp baştan çıkarılmaları da hoş karşılıyordu. Bir yerde dans ederken kimsenin arzulamadığı geçkin ve çekingen bir kıza takılıp kalıyordu bazen; kız ondaki acıma duygusunun, yalnız acıma da değil, sürekli uyanık merak duygusunun aracılığıyla gönlünü kazanıyordu. Kendini bir kadının sevgisine teslim etti mi, bu ister haftalar, ister birkaç saat sürsün, kadın güzeldi Goldmund için, kendini tümüyle ona adıyordu. Deneyimlerinden, yaşantılarından bildiği kadar, her kadın güzel ve insanı mutlu kılacak güçteydi, erkeklerin aşağıladığı gösterişsiz bir kadın bile görülmedik bir tutku ve teslimiyetle sevebilir, ilkbaharı gerilerde kalmış geçkin bir kadın daha çok annece diye nitelenebilecek hüzün karışımı tatlı bir sevecenliğin üstesinden gelebilirdi; her kadının kendine özgü bir gizi, bir büyüsü vardı ve bunun ele geçirilmesi mutluluğa boğardı insanı. Bu bakımdan bütün kadınlar birbirinin aynıydı. Gençlik ve güzellikten yana kayıplar, her kadında belli bir üstünlükle dengeleniyordu. Ne var ki, her kadının da Goldmund'u aynı süre kendine bağladığı söylenemezdi. Alabildiğine genç ve güzel bir kı-

za, çirkin bir kadına gösterdiğinden biraz olsun daha çok sevgi göstermiyor ya da kendisine karşı bir şükran duygusu beslemiyordu içinde. Ama öyle kadınlar vardı ki, onu ancak birkaç sevi gecesinden sonra tam anlamıyla kendilerine bağlıyordu; ve yine öyle kadınlarla karşılaşıyordu ki, daha ilk geceden sonra kendisine verecekleri bir şey kalmıyor ve unutulup gidiyordu.

Sevgiyi ve hazzı, yaşamı gerçekten güzelleştirip onu değerli kılan tek nesne gibi görüyordu; Goldmund. Hırs denen şeyin yabancısıydı; piskopos ya da dilenci, kendisi için ikisi de eş değerdeydi. Beri yandan para pul, mal mülk, bunlar da onu kendisine bağlamıyordu; bunları küçümsüyor, elde edeceğim diye en küçük bir özveride bulunmaya yanaşmıyor, bazen bol bol kazandığı parayı kılı kıpırdamadan har vurup harman savuruyordu. Kadınların sevgisi, cinselliğin oyunu onun için her şeyden değerli, her şeyden üstündü, içinde sık sık hissettiği hüzün ve bıkkınlığın çekirdeği de haz denilen şeyin gelip geçiciliğinden ve ölümlülüğünden kaynaklanmaktaydı. Sevi hazzının birden ve kısa süre için insanı mesteden parlayışına, kısa süre özlemle insanı yakıp kavuruşuna, bir anda yine sönüp gidişine, tüm yaşantıların özü diye bakıyordu, yaşamdaki tüm haz ve elemin simgesi olmuştu onun için. Hüznün ve ölümlülüğün tüyleri diken diken eden korkusuna tıpkı sevgideki gibi aynı teslimiyetle bırakabilirdi kendini, bu hüzün de bir çeşit sevgiydi, o da hazdan başka şey değildi. Nasıl sevginin büyük hazzı kendini o en yüce, en mutlu gerilim anında kesinlikle açığa vurur, bir sonraki nefeste yine erir ve uçup giderse, en derin yalnızlıklar ve hüzne kendini kaptırışlar da bakarsın bir süre için vardır yalnız, ansızın içte duyulan şiddetli bir isteğin ve yaşamın aydınlık tarafına yeniden yönelişin pençesinde can verir. Ölüm ve şehvet aynı şeydi. Yaşamın anası sevgi ya da haz diye gösterilebi-

leceği gibi, mezar ve çürüyüp kokuşma diye de nitelenebilirdi. Ana Havva idi, mutluluğun ve ölümün kaynağıydı, durmadan doğuruyor, durmadan öldürüyordu, sevgi ve acımasızlık tek şeydi onda; görüntüsünü içinde taşıdıkça, Goldmund için bir benzetiye, kutsal bir simgeye dönüşüyordu bu anne.

Goldmund biliyor, söz ve bilinçle değil, kanında saklı yatan derin bir bilişle biliyordu ki, izlediği yol onu anneye götürecek, o büyük hazza ve ölüme götürecekti. Yaşamın baba tarafı olan us ve istem kendisi için bir yurt, bir vatan oluşturamazdı. Burası Narziss'in alanıydı, ancak şimdi Goldmund dostu Narziss'in sözlerini tastamam anlıyor ve onda kendi karşıtını buluyor, bunu yapmakta olduğu Yohanna heykelinde de yansıtmaya uğraşıyordu. Narziss'e ağlanacak kadar özlem duyulabilir, Narziss harikulâde düşlerde yaşatılabilir, ama ona ulaşılamaz, onun gibi olunamazdı.

Gizli bir duyuyla Goldmund kendi sanatçılığında, sanata karşı içten sevgisinde, yine sanata karşı zaman zaman hissettiği o aşırı nefrette saklı yatan gizi de seziyordu. Düşünceleri dışarda bırakan, duygulara dayanan bir sezgiyle pek çok simgeye dayanarak seziyordu bunu: Sanat, baba ve anne dünyasının, us ve kanın birleşmesiydi; en somuttan yola çıkıp en soyuta götürebilirdi ya da katıksız bir düşünceler dünyasından yola koyularak en kanlı canlı ette soluğu alabilirdi. Eli yüzü düzgün göz boyayıcı eserler değil de, kendilerinde dünya durdukça duracak bir gizi barındıran gerçekten yüce eserler, Niklaus Usta'nın Tanrının anası heykeli örneğin, kısaca hiç kuşkuya yer bırakmayan bütün gerçek sanat eserleri bu tehlikeyi, bu gülümseyen ikili yüzü, bu erkeksel–kadınsal'ı, içgüdüsel'le salt ussal'ın bu biraradalığını içeriyordu. Günün birinde yarat-

mayı başarabilirse eğer, hepsinden çok da Havva heykeli sunacaktı bu ikili yüzü.

Sanatta ve sanatçılıkta Goldmund için varlığının en sivri karşıtlıklarını uzlaştırma gücü bulunmakta ya da Goldmund'un doğasındaki çelişki için hep yeniliğini koruyacak şahane bir simge olanağı saklı yatmaktaydı. Ne var ki, salt bir armağan değildi sanat, pahası çok yüksekti, karşılığında özveri istiyordu. Üç yılı aşkın bir zamandan beri Goldmund, sevilerin o büyük hazzından sonra en yüce, en vazgeçilmez gördüğü bir şeyini ona feda etmişti: Özgürlüğünü. Özgür olmayı, sınırsızlıklar içinde belli bir amaç gütmeden gezip dolaşmayı, göçebe bir yaşamın keyfiliğini, tekbaşınalığını ve bağımsızlığını, bütün bunları sanat uğrunda çıkarmıştı elden. Bazen kafası kızıp atelyeye ve işe boş verdiği için başkaları istediği kadar ona kaprisli, âsi ruhlu ve kendini beğenmiş biri gözüyle baksın, yaşam çoğu zaman katlanılmaz ölçüde Goldmund'u kızdıran bir kölelikten başka şey değildi. Ne geleceği, ne maddi gereksinimleri umursayıp yalnız ve yalnız sanatın sesine kulak vermesi gerekiyordu. Sanata, görünürde pek ussal bu tanrıçaya pek çok önemsiz şey gerekliydi! Başını sokacak bir yer, araç ve gereç, ahşap malzeme, kil, boya, altın yaldız örneğin, sonra çalışma ve sabır. Kendisi sanat uğrunda ormanların vahşi özgürlüğünü elden çıkarmış, uzakların esrikliğini, tehlikelerde saklı büyük hazzı, sefaletin gururunu feda etmişti ve bu özveriyi boyuna yinelemek zorundaydı, boğulur gibi olarak adeta, dişlerini sıkarak.

Feda ettiklerinin bir bölümünü Goldmund yeniden ele geçiriyor, kimi gönül serüvenlerine atılıp bu alandaki rakipleriyle kavga döğüşlere girişerek şimdiki yaşamındaki kölemsiliğin ve yerleşik düzen havasının acısını küçük çapta da olsa çıkarmaya çalışıyordu. Varlığının içe hapsedilmiş tüm hırçınlığı ve içte sıkışıp kalmış gücü böyle bir em-

niyet sübabının yardımıyla dışa vuruluyordu. Goldmund, zamanla herkesin tanıyıp çekindiği kavgacı birine dönüşmüştü. Sevdiği bir kıza giderken ya da danslı bir eğlenceden dönerken ansızın karanlık bir sokakta saldırıya uğramak, birkaç sopa darbesi yemek, bir solukta arkasına dönüp savunma durumundan saldırı durumuna geçmek, hızlı hızlı soluyan düşmanını tutup kendine doğru çekerek çenesinin altına bir yumruk kondurmak, sonra onu saçlarından tutup sürümek, boğazına sarılıp boğacak gibi bir güzel sıkmak, hepsi hoşlandığı şeylerdi bunların, karanlık kaprisleri için bir süre şifa işlevi görüyor, ayrıca kadınların da beğenisini kazanıyordu.

Bütün bunlar Goldmund'un günlerini bol bol doldurmaya yetiyor, ancak Johannes'in heykeli üzerinde çalışmalar sürdükçe bir anlam taşıyordu. Sözkonusu çalışma da uzadıkça uzuyordu; yüz ve ellerdeki en son ince şekillendirmeler vakur ve sabırlı yoğun bir dikkat havası içinde yürütülmekteydi. Kalfalara ayrılmış atelyenin arkasındaki küçük odunlukta heykeli yapıp bitirdi sonunda, sabahın erken saatinde heykel tamamlanmıştı. Goldmund, bir süpürge alıp gelerek odunluğu güzelce süpürüp temizledi, Johannes'inin saçlarında kalmış son talaş tozlarını yumuşak fırça vuruşlarıyla uzaklaştırdı. Ardından heykelin karşısına geçip uzun zaman dikildi, bir saat, hatta bir saatten de uzun süre, hayatında belki ilerde bir daha yinelenecek, belki tek olarak kalacak seyrek karşılaşılır görkemli bir yaşantıyla yüreği dolup taşarak. İzdivaç gününü ya da şövalyeliğe yüceltildiği günü yaşayan bir adam, ilk doğumunun ardından bir kadın, gönlünde belki benzeri bir duygunun kıpırdandığını hissedebilir: Yüce bir kutsanış, derin bir ağırbaşlılık, beri yandan bu yüce ve bir kezlik olayın yaşanıp geçmişe karışacağı, diğer olaylar içinde gereken yere yerleştirileceği ve günlerin her zamanki akışı tarafından

yutulup gideceği düşünülerek şimdiden duyulan gizli bir korku.

Goldmund ayakta dikiliyor ve dostu Narziss'e, ilk gençlik yıllarının bu yol göstericisine bakıyordu. Dostu Narziss adeta bir şeylere kulak vererek gözlerini kaldırmış, karşısında duruyordu, İsa'nın o gözde öğrencisi kılığına ve rolüne bürünmüştü, yüzünde bir suskunluk, bir teslimiyet ve huşu ifadesi vardı, tomurcuk halindeki bir gülümsemeyi andıran bir ifade. Bu güzel, inanç dolu, ussal yüz, bu ince yapılı, bu zarafet ve inançla havaya kalkmış uzun eller gençlikle ve derunî bir ahenkle dolup taşıyor olsa da, acıların ve ölümün yabancısı değildi; yabancısı olduğu bir şey varsa o da umutsuzluk, düzensizlik ve başkaldırıydı. Bu soylu özelliklerin gerisinde ister üzüntüyü, ister neşeyi yaşasın, dostunun ruhu katıksız bir uyum içindeydi, herhangi bir falsoya göz yummaktan uzaktı.

Goldmund ayakta dikiliyor ve eserini seyrediyordu. Seyir, ilk gençlik ve dostluğunun anıtı önünde bir murakabe, bir içebakışla başlamış, ama tasa ve kaygılarla, endişe verici düşüncelerden bir fırtınayla noktalanmıştı. İşte eseri karşısında duruyordu artık ve İsa'nın bu güzel öğrencisi ilerde de varlığını sürdürecek, nazlı ve narin çiçeklenmesi bir türlü son bulmayacaktı. Ama onun, heykeli yaratan kendisinin ise eserine veda saati gelip çatmıştı, daha yarından tezi yok heykel kendisinin olmaktan çıkacak, bundan böyle ellerinin dokunuşunu beklemeyecek, ellerinin altında gelişip büyüyerek çiçek çiçek açılmayacak, Goldmund için bundan böyle bir sığınak, bir avuntu, yaşamına anlam kazandıran bir nesne oluşturmayacaktı. Elleri boş, geride kalakalacaktı Goldmund. Hani öyle sanıyordu ki, bugün yalnız bu Yohanna'ya değil, hiç vakit geçirmeden ustasına, bir süredir yaşadığı bu kente ve sanata veda etmesi, yapacağı en iyi şeydi. Buralarda işi yoktu artık; ruhunda hey-

kellere dönüştüreceği görüntüler kalmamıştı. O özlenen görüntü, görüntülerin görüntüsü, insan anasının, Havva ananın heykeli henüz yanına ulaşılacak gibi değil, hiç değildi. Bu durumda yine eskisi gibi melek figürlerine cila mı yapsın, tahtadan süsler, bezekler mi oysundu?

Goldmund, kendisini heykelden kurtarıp alarak ustasının atelyesine yollandı. Usulcacık içeri girip yanıbaşında dikildi Niklaus Usta'nın. Derken ustası geldiğini farketti:

"Ne var, Goldmund?"

"Heykeli bitirdim. Yemeğe oturmadan gelip görmek istersiniz belki."

"Tabii isterim, hem de şimdi."

Birlikte atelyeden çıkıp odunluğa yollandılar. İçeriye biraz daha ışık girsin diye kapıyı açık bıraktılar. Niklaus Usta heykeli uzunca bir süredir görmemiş, çalışırken Goldmund'u rahatsız etmek istememişti. Şimdi suskun bir dikkatle heykeli incelemeye koyuldu, dışa kapalı soğuk yüzüne bir güzellik ve aydınlık yayıldı; sert bakışlı mavi gözlerinin içi güldü.

"Güzel," dedi, "çok güzel. Bu senin kalfalık eserin, Goldmund, artık çıraklık dönemi sona erdi, öğrendin öğreneceğin kadar. Heykeli loncadakilere gösterecek, sana bir ustalık diploması vermelerini isteyeceğim, hakettin bunu çünkü."

Goldmund loncaya fazla değer vermiyorsa da, ustasının sözlerinin kendisi için ne kadar onur verici olduğunu biliyor ve bundan kıvanç duyuyordu.

Yohanna heykelinin çevresinde bir kez daha ağır ağır dolanan Niklaus Usta göğüs geçirerek: "İnanç ve aydınlık içinde yüzüyor bu heykel, vakur bir ifade taşıyor, beri yandan mutluluk ve huzurla dolu. Denebilir ki, yüreği aydınlık ve neşeden geçilmeyen bir insanın elinden çıkmış."

Goldmund gülümsedi. •

"Biliyorsunuz ki, bu heykelde ben kendimi değil, pek sevdiğim dostum Narziss'i canlandırdım. Heykeli berraklık ve huzurla donatan odur, ben değil. Çünkü, doğrusunu söylemek gerekirse, heykeli ben yapmadım, onu dostum getirip ruhuma yerleştirdi."

"Olabilir," diye cevapladı Niklaus Usta. "Böyle bir heykelin nasıl doğup çıktığı bir gizdir her zaman. Alçakgönüllü sayılmam, ama şunu söylemeden de duramayacağım: Pek çok heykel yaptım şimdiye kadar, seninkinin yanında hepsi sönük kalır, sanat ve titizlik değil, gerçeklik açısından. Evet, sanırım kendin de farkındasın, böyle bir eser bir daha yaratılamaz. Bir gizdir çünkü."

"Haklısınız," dedi Goldmund. "Heykel tamamlanıp karşısına geçerek seyrettiğimde, şöyle düşündüm: Böyle bir eseri bir daha yaratamazsın. Onun için de sanırım çok geçmeden yine yollara düşecek, eski göçebe yaşamıma döneceğim."

Şaşkınlık ve hiddetle Goldmund'a baktı Niklaus Usta. gözlerinin içine yine sert bir ifade gelip yuvalanmıştı.

"Bunu konuşacağız daha. Senin işin ancak şimdi başlıyor. Başını alıp gitmenin gerçekten zamanı değil. Ama bugünlük başka işe el sürme, mola ver biraz. Öğle yemeğinde benim konuğumsun."

Öğleyin Goldmund elini yüzünü yıkayıp saçlarını güzelce taradı, yabanlık giysilerini geçirdi sırtına, ustasının evine geldi. Ustası tarafından yemeğe davet edilmesinin ne büyük değer taşıdığını ve kendisi için nasıl seyrek karşılaşılan bir iltifat sayılacağını bu kez biliyordu. Yine de heykellerle dolu sofaya çıkan merdiveni tırmanırken yüreği. bu güzel ve sessiz odalardan içeri ilk kez ayak attığı zamanki kadar saygı ve ürkek bir sevinçle dolup taşmaktan çok uzaktı.

Lisbeth de süslenip püslenerek boynuna değerli taşlar-

la bezenmiş bir zincir takmıştı. Sofrada sazan balığı ve şarap vardı, ayrıca bir sürpriz Goldmund'u bekliyordu: Niklaus Usta bir ara deri bir keseyi Goldmund'a uzattı, iki altın vardı kesenin içinde, tamamlanmış heykele ödenecek ücret.

Babayla kız konuşurlarken, bu kez bir kenarda susup oturmadı Goldmund. Gerek Niklaus Usta, gerek kızı Lisbeth Goldmund'la sohbet ediyor, arada kadeh tokuşturuluyordu. Goldmund'un gözleri boş durmadı, fırsattan yararlanıp yüzünde soylu ve kibirli bir ifade taşıyan bu güzel kızı inceden inceye süzdü ve ondan ne kadar hoşlandığını saklamayarak açığa vurdu. Kız Goldmund'a nazik davranıyordu, ama bir kez bile yüzünün kızarmayışı ve hiç terlemeyişiyle düş kırıklığına uğratmıştı onu. Goldmund, bu devingenlikten yoksun güzelim yüzü konuşturmak ve sakladığı gizi ele vermeye zorlamak için şiddetli bir istek duydu.

Yemekten sonra teşekkür edip ayağa kalktı, sofadaki oyma heykellerin başında oyalandı bir süre; ne yapacağına karar verememiş, çaresizlik içinde avare biri gibi öğle sonrasını kentte dolaşarak geçirdi. Ustasından pek çok takdir görmüştü, bu kadarını hiç beklemiyordu doğrusu. Peki, neden buna sevinmemişti o kadar? Neden bütün bu yere yurda koymayışlar, kendisine alabildiğine tatsız ve yavan gelmişti?

Derken aklına esip bir at kiralayarak manastıra yollandı, ilk kez burada bir heykelini görüp ustasının adını işitmesinin üzerinden topu topu birkaç yıl geçmişti ancak, ama sanki sözkonusu olay akıl almayacak kadar gerilerde kalmıştı. Manastırın kilisesine girip doğru Tanrının anasının heykeline koştu, bugün de heykel hayran bıraktı, büyüledi onu, kendi yaptığı Yohannes heykelinden daha güzeldi, içtenlik ve giz bakımından onunla aynı düzeyde ol-

masına karşın sanatsal açıdan, tüm ağırlıklarından sıyrılmış o özgür süzülüp duruşu bakımından kendi heykelinden üstündü. Derken heykeldeki ayrıntılara yöneldi dikkati, ancak bir sanatçının görebileceği ayrıntılardı bunlar, giysideki hafif ve narin kıvrılıp bükülüşler, uzun ellerin ve parmakların ağaçtan oyuluşundaki pervasızlık, ahşap malzemede önceden tahmin edilmeyen özelliklerin beceriyle kullanılışı, bütün bu incelikler heykelin tümüyle, ondaki yalınlık ve içtenlikle kıyaslandığında bir hiçti belki, ama yine de varlıkları yadsınamazdı ve güzelliklerine diyecek yoktu, bu sanatı temelden kavramış yetenekli birinin üstesinden gelebileceği şeylerdi ancak.

Böyle bir heykel ortaya koyabilmek için insanın yalnız ruhunda yaratacağı esere ilişkin görüntü ve tasarımların bulunması yetmezdi, gözleriyle ellerinin de anlatılmaz ölçüde deneyimli ve idmanlı olması gerikiyordu. Bu durumda tüm yaşamını sanatın hizmetine vermek, özgürlük pahasına, büyük yaşantılardan el çekme pahasına bunu yapmak, salt yaşanmış, içte temaşa edilmiş ve sevgiyle alınıp büyütülmüş değil, ayrıca en küçük ayrıntılarına varıncaya dek sağlam ve güvenilir bir ustalıkla başarılmış böyle güzel bir eseri yaratabilmek uğruna böyle bir yola başvurmak her şeye karşın zahmete değer miydi? Çetin bir soruydu bu.

Goldmund, yorulmuş atının üzerinde gece geç vakit kente döndü. Meyhanelerden biri henüz açıktı, içeri girip biraz bir şeyler yedi, şarap içti, ardından Balık Pazarı'ndaki kaldığı eve yollanıp odasına çıktı, kendi kendisiyle dargın, kafası soru üstüne soruyla dolu, kuşkular içinde.

Onikinci Bölüm

Ertesi gün Goldmund atelyeye gitmeye karar veremedi bir türlü. Daha önceki neşesiz günlerinde olduğu gibi kentte sürtüp durdu. Pazara giden kızları ve kadınları seyretti, özellikle Balık Pazarı'ndaki çeşmenin yanıbaşında dikildi, balıkçı erkeklerle sağlam yapılı eşlerinin nasıl mallarını öve öve satmaya çalıştıklarını, gümüş renkli taze balıkları nasıl fıçılardan çekip çıkararak müşterilere sunduklarını, ağızları acıyla açılmış balıkların nasıl korku dolu altınsı gözleriyle hiç ses etmeden kendilerini ölümün kollarına bıraktıklarını ya da kıyametler kopararak ve umutsuzlukla ölüme karşı direndiklerini izledi. Daha önce de kimi zaman olduğu gibi bu hayvanlara acıdı, insanlara karşı üzüntüyle karışık bir hırs bürüdü içini. Neden bu kadar duygusuz, kaba, akıl alamayacak ölçüde aptal ve sersemdiler? Ne diye hiçbir şey görmezlerdi? Balık satan erkekler olsun, kadınlar olsun, alacakları balık üzerinde pazarlık eden müşteriler olsun, neden bu ağızları, ölesiye korkmuş bu gözleri ve çılgınca sağı solu döven bu kuyrukları, bu boş yere sürdürülen tüyler ürpertici umarsız savaşı, olağanüstü güzel bu gizemsel hayvanlardaki o dayanılmaz değişimi, son nefeslerini vererek cansız serilip kalmadan, kendilerini gülüp oynayarak tıkınacak kişilerin sofralarına çıkarılmak üzere içler acısı et parçalarına dönüşmeden önce nasıl en son hafif bir titreyişin can çekişen derileri üzerinde bir ürperti gibi gezindiğini görmezlerdi? Hiçbir şeyi görmüyordu bu insanlar, hiçbir şeyi bilmiyor ve hiçbir şeyin farkına varmıyorlardı, hiçbir şey sesini işittiremiyordu kendilerine. İster zavallı bir hayvancık gözlerinin önünde

kuyruğu titretsin, ister usta bir sanatçı bir ermişin yüzünde insan yaşamının tüm umudunu, soyluluğunu, acılarını ve insanı soluksuz bırakan tüm karanlık korkularını tüyler ürpertici şekilde canlandırsın, hiç farketmiyordu, hiçbir şeyi göremiyor, hiçbir şeyden etkilenmiyorlardı. Hepsi de gülüp oynuyor ya da birtakım işlerle uğraşıyordu; sözde önemli işler peşinde koşuyor, acele ediyor, bağırıp çağırıyor, kahkahalar atıyor, birbirlerinin yüzlerine karşı geğiriyor, ortalığı gürültüye boğuyor, espriler yapıyor, üç kuruş için birbirlerine giriyorlardı; hepsinin de keyfi gıcırdı, hepsinin tıkırındaydı işi, kendi kendilerinden ve dünyadan şikâyetçi değillerdi. Domuzdan geri kalır yanı yoktu hiçbirinin, domuzdan da beterdiler, domuzdan da vahşi. Doğru, kendisi de çoğu zaman bu insanlar arasında bulunmuştu, bulunmak hoşuna gitmiş, sevindirmişti onu, kızların peşinden koşmuş, gülüp eğlenerek, hiçbir dehşet duygusuna kapılmaksızın önündeki tabakta duran kızartılmış balıkları yemişti. Ne var ki her zaman, çokluk büyülü bir şekilde sevinç ve huzuru apansızın uçup gitmiş, bu semiz ve besili hezeyan onu hep terketmiş, bu kendi kendinden memnunluk, bu kendini önemseme ve miskin kalp huzuru onu terketmişti ve derken yalnızlıklarda almıştı soluğu, pis pis düşünüp durmalarda. göçebeliklerde, acının, ölümün ve tüm eylemlerdeki kuşkuyu davet ederliğin temaşasında, uçurumlardan içeri gözleri dikmelerde almıştı. Bazen anlamsızlıkların ve korkunçlukların seyrine umutsuzca kendini kaptırışlardan beklenmedik anda bir sevinç yeşerivermişti: Şiddetli sevdalanış, güzel bir şarkı söyleme arzusu ya da resim yapma isteği. Ya da bir çiçeği koklar, bir kediyle oynarken yaşamla o çocuksu uzlaşmaya yeniden kavuşmuştu. Ve şimdi de kavuşacaktı yine, yarın ya da öbürsü gün, ve dünya yine o iyi ve kusursuz haline dönüşecekti. Yeter ki o düşünüp durmalar, can çekişen ba-

lıklara, sararıp solan çiçeklere karşı insanı soluksuz bırakan o umutsuz sevecenlik, insanların domuzlar gibi duygusuz yaşayıp gitmelerinden, alık alık bakıp durmalarından ve hiçbir şeyi görememelerinden duyulan dehşet yeniden çıkıp gelsindi. Böyle zamanlarda meraktan kahrolup sıkıntıdan boğularak o gezgin öğrenci Viktor'a gidiyordu aklı hep, bir zaman bıçağını kaburgaları arasına saplayıp kanlar içinde çam dalları üzerinde serilmiş yatar durumda bıraktığı Viktor'a. Ve Viktor şimdi ne olmuştu? Vahşi hayvanlar kendisini yiyip yutmuş muydu acaba? Kendisinden geriye bir şey kalmış mıydı? Bunu düşünmeden, bu konuda kafa yormadan duramıyordu. Evet, Viktor'un kemikleri kalmış olmalıydı geriye, ayrıca bir tutam saç belki. Peki, kemikler – ne oluyordu kemikler sonra? Onların da biçimlerini kaybedip toprağa dönüşmesi ne kadar sürüyordu acaba? Birkaç yıl mı yoksa yıllarca mı?

Ne fena, bugün acıyarak balıklara ve tiksintiyle pazardaki insanlara bakarken, yüreği tedirgin bir hüzünle, dünyaya ve kendisine karşı amansız bir düşmanlıkla dolup taşarken Viktor'u düşünmekten kendini alamamıştı. Kim bilir, onu bulup gömmüşlerdi belki de? Böyle bir şey gerçekleşmişse bütün eti dağılıp kemiklerinden dökülmüş, vücudu tümüyle çürüyüp kokuşmuş, tümüyle kurtlara yem mi olmuştu? Kafatasının üzerinde saçlar kalmış mıydı hiç? Göz çukurlarının üzerinde kaşlar ya da. Viktor'un çeşitli serüvenleriyle, çeşitli olay ve yaşantılarla dolu, acayip şaka ve soytarılıkların fantastik oyunuyla örülmüş yaşamı peki? Ne kalmıştı bu yaşamdan geride? Katilinin belleğinde kendisiyle ilgili birkaç dağınık anı dışında, pek sıradan kişiler arasında sayılamayacak bu insanoğlundan hâlâ yaşayan bir şey var mıydı? Bir zaman sevdiği kadınların düşlerinde bir Viktor hâlâ yaşamını sürdürüyor muydu? Ne yazık, bütün bunların hepsi uçup gitmiş, dağılıp yokolmuş-

tu. Zaten herkesi ve her şeyi bekleyen sondu bu, bir anda yeşerip çiçeklenme, ardından çarçabuk sararıp solma, derken üzerlerine yağan karın altında gömülüp gitme. Goldmund'un kendi içinde de ne çiçekler açmıştı birkaç yıl önce bu kente geldiğinde, sanat aşkıyla yanıp tutuşarak, yüreği Niklaus Usta'ya karşı ürkek ve derin bir saygıyla dolup taşarak geldiğinde bu kente. Açan onca çiçekten geriye ne kalmıştı? Viktor'dan, zavallı haydut Viktor'dan geriye kalandan fazla bir şey değil. Bir zaman biri çıkıp günün birinde Niklaus Usta'nın ona kendisiyle eşdeğer biri gözüyle bakacağını ve loncaya başvurup onun için ustalık diploması isteyeceğini söyleseydi, Goldmund dünyanın en mutlu insanı hissederdi kendini. Oysa şimdi bu mutluluk solmuş bir çiçekten farksızdı, kuru, yavan bir nesneye dönmüştü.

Goldmund bunu düşünür düşünmez ansızın bir görüntü belirdi içinde. Hepsi bir anda olup bitti, çakıp sönen bir an: İlk ana'nın görüntüsüydü bu, ilk ana'nın; dudaklarında yitik bir gülümseme, yaşam uçurumu üzerine eğilmiş tüyler ürpertici güzel bakışlarla uçurumdan içeri baktığını gördü, doğumlara, ölümlere, çiçeklere, hışırtılı güz yapraklarına, sanata gülümsediğini, tüm çürüyüp kokuşmalara gülümsediğini gördü onun.

Her şey eşdeğerdeydi bu ilk ana için, her şeyin üzerinde gökteki ay gibi onun dehşet saçan gülümsemesi vardı; hüzün içinde düşünüp duran Goldmund onun için ne kadar aziz ise, pazar yerinin taş zemini üzerinde can çekişen sazan balığı da o kadar azizdi; o mağrur soğuk Lisbeth ne kadar değer taşıyorsa, bir zaman cebindeki altını çalmaya kalkan Viktor'un ormanda sağa sola serpilmiş duran kemikleri de o kadar değer taşıyordu.

Derken çakan şimşek yine kaybolmuş, gizemsel anne yüzü görünmez olmuştu. Ama soluk parıltısı Goldmund'un ruhunun derinliklerinde hâlâ titreşiyordu; bir

yaşam, bir ıstırap, insanın soluğunu kesen bir özlem dalgası Goldmund'un yüreğini bir uçtan bir uca katetti, kabarttı, altını üstüne getirdi bu yüreğin. Yo, yo, başkalarının mutluluk ve doymuşlukları kendilerinin olsundu, balık satanların, kent sakinlerinin, iş güç sahiplerinin mutluluk ve doymuşluğu. Şeytan görsündü yüzünü hepsinin! Ah, çakıp sönen o soluk yüz, yaz sonu olgunluğunu içeren o ağız. Ağızdaki ağır dudaklar üzerinden o tarifsiz ölümcül gülümseme nasıl da rüzgâr gibi, ay ışığı gibi kayıp gitmişti!

Goldmund, Niklaus Usta'nın evine yollandı, vakit öğleye doğruydu, Niklaus Usta atelyesindeki işini bitirip ellerini yıkayıncaya kadar bekledi. Sonra girdi içeri.

"İzin verirseniz sizinle biraz konuşmak istiyorum," diye başladı söze. "Siz ellerinizi yıkar, üstünüzü değiştirirken de konuşabiliriz. Şöyle gerçek birkaç söz işitmeye susamış durumdayım. Size bir şey söylemek istiyorum, bunu belki ancak şimdi söyleyebilirim, başka zaman asla. Öyle bir durumdayım ki, biriyle mutlaka konuşmam gerekiyor. Siz de söyleyeceklerimi belki anlayabilecek tek kişisiniz. Sizinle ünlü bir atelyesi olan, çeşitli kentler ve manastırlardan onurlandırıcı bir sürü sipariş alan, yanında iki kalfa çalıştırıp zengin döşenmiş bir evde oturan biriyle değil, o manastırdaki Tanrının anası heykelini, şimdiye kadar gördüğüm heykellerin bu en güzelini yapan bir ustayla konuşur gibi konuşacağım. Bu ustayı sevdim ve ona büyük saygı duydum, onun gibi biri olmayı yeryüzünde en yüce amaç bildim hep. Derken bir heykel yaptım, Yohanna heykeli; sizin Tanrı anası heykeli kadar mükemmel değil, ama elimden bu kadarı geldi işte. Başka heykel de yapmayacağım, beni çağıran, beni heykelini yapmaya zorlayan bir görüntü yok kafamda. Daha doğrusu bir tane var, uzak ve kutsal bir görüntü, bir gün heykele dönüştürmeden duramayacağım ama, henüz bunu gerçekleştirecek du-

rumda değilim. Böyle bir şey için daha çok şey öğrenmem, çok şey yaşamam gerekiyor. Belki üç, dört yıl, belki yıllar sonra, on yıl, belki daha uzun bir zaman sonra üstesinden gelebilirim böyle bir çalışmanın. Belki de hiç başaramam. Ama o vakte kadar işin zanaat yönüyle uğraşmak, heykeller yapmak, mihraplar oymak, atelyede bir zanaatkâr yaşamı sürmek ve para kazanmak, diğer zanaatkârlar gibi olmak istemiyorum, hayır, istediğim bu değil, ben yaşamak ve gezip dolaşmak istiyorum, yazı yaşamak, kışı yaşamak, dünyayı gezip görmek, güzelliklerini ve korkularını tatmak, açlık ve susuzluk çekmek, burada sizin yanınızda yaşarken öğrendiklerimi yine tümüyle unutmak ve sıyırıp atmak üzerimden. Günün birinde sizin Tanrının anası heykeliniz kadar güzel, insanı derinden etkileyen bir eser yaratmayı arzularım kuşkusuz, ama sizin gibi olmayı ve sizin gibi yaşamayı hayır."

Niklaus Usta ellerini yıkayıp kurulamıştı, arkasına dönüp Goldmund'a baktı. Yüzünde sert, ama kızmış denemeyecek bir ifade belirmişti.

"Konuştun, ben de dinledim," diye cevapladı. "Bu kadarla kalsın şimdilik. Yapılacak bir sürü iş var, ama senden çalışmanı beklemiyorum. Sana bir kalfa gözüyle baktığım yok, özgürlüğe ihtiyacın var senin. Seninle bazı konular üzerinde konuşmak isterdim, ama şimdi değil, birkaç gün sonra; bu arada sen de dilediğin gibi oyalanıp vakit geçirebilirsin. Anlayacağın senden çok daha yaşlıyım, bir sürü şey gördüm, yaşadım. Senin gibi düşünmüyorum, ama ne demek istediğini anlıyorum. Birkaç gün sonra seni çağırtacağım. Seninle geleceğin üzerinde söyleşeceğiz, bu konuda pek çok tasarı var kafamda. O zamana kadar sabret. İnsanın gönül verdiği, el üstünde tuttuğu bir eseri bitirmesinin ne demek olduğunu iyi bilirim, bunun insanda uyan-

dıracağı boşluk duygusu yabancım değil. Ama geçer, inan bana!"

Goldmund, memnun kalmamış, çıkıp gitti atelyeden. Niklaus Usta onun iyiliğini isteyen biriydi, ama bunun ne yararı olabilirdi kendisine?

Irmakta bir yer biliyordu, su derin değildi burada, döküntü ve çerçöple dolu bir zemin üzerinde akıp gidiyordu, balıkçı kentinin evlerinden akla gelen bütün süprüntü ırmağa atılıyordu. Goldmund sözkonusu yere varıp kıyıdaki duvarın üzerine oturdu, aşağıda akan suya dikti gözlerini. Suya bayılıyor, gördüğü her su onu kendine çekiyordu. Altında kristal bir sicim gibi kıvrım kıvrım akan suyun iyice seçilemeyen loş zeminine dikkatle bakıldığında sağda solda altınsı bir parlaklıkla çakıp sönerek insanı cezbeden kimi şeyler görülüyordu, ne oldukları anlaşılamayan kimi nesneler, bir tabak kırığı belki, ya da yamulup atılmış bir orak, kaygan parlak bir taş, sırlı bir kiremit parçası. Bazen de bir turna balığı, semiz bir su gelinciği ya da bir kızılgöz suyun dibinde arka üstü dönüyor, karnındaki yüzgeçler ve pullar yukardan düşen ışıkla bir an yanıp sönüyordu. Görülen şeyin ne olduğu gerçekte asla kestirilemezdi, ama suyun kara zeminindeki bu batık altın hazinelerinin o birden, kısa bir süre için hafifçe yanıp sönüşlerinde büyüleyici bir güzellik ve baştan çıkarıcılık vardı. Goldmund'a öyle geliyordu ki, gerçek gizler de, insan ruhunun gerçek görüntüleri de sudaki bu küçük giz gibiydi tıpkı, bir silüetten, bir biçimden yoksundu hepsi, ancak uzak ve güzel bir olasılık olarak algılanabiliyorlardı, bir tülle örtülüydü üzerleri ve birden çok yoruma açıktılar. Nasıl bir ırmağın yeşil derinliğinin loşluğunda anlatılmaz ölçüde altınsı ya da gümüşsü bir şey, belki bir hiç, en mutlu sözverileri kendinde taşıyarak kısa süreli çakıp sönmelerle parıldıyorsa, yarı arkadan görülen bir insanın profili de alabil-

diğine güzel ya da işitilmedik ölçüde hazin bir şeyin müjdecisi olabilirdi. Ya da gece yolda giden bir kamyonun altında asılı duran fener dönen tekerleklerin devcileyin gölgelerini iki taraftaki binaların duvarlarına yansıttığında, bu gölge oyunu bir an için Vergil'deki kadar çok manzarayı, olay ve öyküyü içerebilirdi. Gece görülen düşler de aynı gerçeküstü büyüsel malzemeden örülüp çıkıyordu ortaya; bir hiçtiler, ama dünyanın tüm imgelerini kendilerinde barındırabiliyorlardı; suydular, kristal bünyelerinde tüm insan, hayvan, melek ve şeytanların biçimleri hep tetikte bekleyen olasılıklar halinde saklı yatıyordu.

Goldmund yeniden sudaki oyuna daldı, bir yitiklik içinde gözlerini aşağıda akıp giden ırmağa dikti, suyun dibinde bir biçimden yoksun parıltıların titreştiğini gördü, kral taçları, ışıl ışıl kadın omuzları algıladı. Anımsadığına göre, bir zaman Mariabronn'da da Latince ve Yunanca harflere dalarak içinde benzer biçimlerin oynaştığı düşler görmüş, nesnelerin büyüsel yoldan değişim olayını yaşamıştı. Hatta o zamanlar Narziss'e bir ara bundan söz açmamış mıydı? Ah, ne zaman olmuştu bu, kaç yüz yıl önce? Ah, Narziss! Onu görmek, onunla bir saatçik konuşmak, elini tutmak, onun dingin ve akıllı sesini duymak için cebindeki iki altını seve seve gözden çıkarırdı.

Peki, neden bu nesneler böylesine güzeldi? Suyun dibindeki bu altınsı parıltı, bu gölgeler, bu sezinlemeler, bütün bu gerçek olmayan perimsi görüntüler neden böyle dile gelmez ölçüde güzel, mutlu kılıcıydı; oysa bir sanatçının yarattığı eşsiz yapıtların tam karşıtı şeylerdi bunlar. Çünkü adı sanı belirsiz o nesnelerin güzelliğinin her türlü biçimden yoksunluğuna ve salt gizlerden oluşmasına karşın sanat yapıtlarında düpedüz tersiydi durum, sanat yapıtları baştan aşağı biçimden oluşuyor, tam anlamıyla bir açık seçikliği içeriyordu. Resme geçirilmiş ya da ağaçtan oyul-

muş bir başta ya da bir ağızdaki çizgiler kadar amansız bir açık seçiklik ve kesinlik hiçbir şeyde yoktu. Niklaus Usta'nın heykelinde Meryem Ana'nın alt dudağının ya da göz kapaklarının aynen, kılı kılına kopyasını çıkarabilirdi, kesinlikten uzak, yanıltıcı, bir belirsizlik içinde dağılıp giden hiçbir şey yoktu heykelde.

Goldmund, bu konu üzerinde derin düşüncelere dalmıştı. Akla gelebilecek en kesin bir belirginlik ve biçimle donatılmış şeyin nasıl olup insan ruhu üzerinde somutluktan alabildiğine uzak ve biçimden alabildiğine yoksun bir nesneninkine benzer etki uyandırabileceğine akıl erdiremiyordu. Ama yine de bu konudaki düşünüp taşınmalarının sonunda, kusursuz, eli yüzü düzgün bunca sanat yapıtının neden hoşuna gitmediğini, belli bir güzelliği içermelerine karşın neden kendisine sıkıcı ve iğrenç göründüğünü anlamıştı. Atelyeler, kiliseler ve saraylar bu gibi iç açıcı olmayan sanat yapıtlarıyla dolup taşıyor, insanı gayet ağır düşkırıklıklarına uğratıyorlardı, en yüce olana karşı uyandırdıkları özlemi giderebilme gücünden yoksundular çünkü, bu da asıl önemli şeye, yani giz denilen şeye sahip olmayışlarından kaynaklanıyordu. Düşle en yüce sanat yapıtının ortak özelliği de buydu işte: Giz.

Ayrıca şöyle düşünüyordu Goldmund: Sevdiğim, izini izlediğim şey bir giz benim, bu gizin pek çok kez bir şimşek gibi ansızın çakıp söndüğünü gördüm; günün birinde başarabilirsem eğer, bir sanatçı olarak bir sanat yapıtında canlandıracağım bu gizi, konuşturacağım. O büyük doğurucunun, ilk ana'nın heykelini yapacağım; ondaki giz bir başka heykeldeki gibi şu ya da bu ayrıntıdan, kendine özgü bir şişmanlık ya da sıskalıktan, kabalık ya da incelikten, güç ya da zarafetten değil, dünyanın genelde uzlaşmaz en büyük karşıtlıklarını, doğum ve ölümü, iyilik ve zulmü, yaşam ve yokoluşu bir barışıklık içinde kendisinde

barındırmasından kaynaklanıyor. Bu ilk ana'yı ben kafamdan uydursaydım, bu ilk ana benim düşüncelerimin bir oyunu ya da bir sanatçının açgözlü bir isteği olsaydı, hiç acımaz, kusurunu görür ve onu unutur giderdim. Ne var ki, ilk ana bir düşünce ürünü değil, onu kafamda düşünüp kotarmadım ben, gördüm! İçimde yaşıyor benim, ikide bir kendisiyle yüz yüze geldim. Onu bir kış gecesi bir köyde doğum yapan bir kadının yatağının başında elimde ışık tutarken sezdim ilkin, işte o zaman bu görüntü gözlerini içimde açtı, yaşamaya başladı. Çoğu zaman uzaklara kayıyor, uzun süre gözden kaybediyorum kendisini, ama birden yine şimşek gibi çakıveriyor. Bugün de aynı şey oldu. Kendi annemin görüntüsü, bir zaman çok sevdiğim annemin, tümüyle bu yeni görüntüye dönüştü; bir kiraz tanesinin içindeki çekirdek gibi bu görüntünün içinde yaşıyor şimdi.

O anda Goldmund nasıl bir durumda bulunduğunu hissediyor, vereceği kesin karar kendisini korkutuyordu. Bir zaman Narziss'ten ve manastırdan ayrılarak izlediği yoldan daha az önemli sayılmayacak bir yol üzerindeydi, anne'ye giden yol üzerinde. Belki bir gün gelip bu anneden herkesin görebileceği bir heykel, ellerinin bir yapıtı doğup çıkacaktı ortaya. Belki buydu yaşamının amacı, yaşamının anlamı burada saklıydı. Belki; bilemiyordu. Ama bildiği bir şey vardı, anne'nin peşine düşmek, ona götüren yol üzerinde bulunmak, onun tarafından cezbedilip çağrılmak iyi bir şeydi, yaşamdı. Belki de anne'nin heykelini asla yaratmayacak, belki bu anne bir düş, bir sezgi, bir çağrı, kutsal gizin altınsı çakıp sönüşü olarak kalacaktı. Öyle ya da böyle, peşine düşmekten vazgeçmeyecek, yazgısını onun ellerine teslim edecekti; o, parlayan yıldızıydı kendisinin.

Artık vereceği karar hiç de uzağında sayılmazdı, her şey açıklığa kavuşmuştu. Sanat güzel şeydi, ama bir tanrı-

ça değil, bir amaç değildi kendisi için; yapması gereken, sanatın peşine düşmek değil, anne'nin çağrısına uymaktı. Parmaklarının hüner ve becerisini artırmaya çalışmanın ne yararı dokunabilirdi kendisine? Bunun insanı nereye sürükleyeceğini görmek için Niklaus Usta'ya bakmak yeterdi. İnsanı üne kavuşturuyordu bu, kendine bir isim yapmasını, para pul sahibi olmasını, göçebelikten kurtulmasını sağlıyordu, ama gizin kapısını açacak tek anahtar olan o içsel duyuların da kuruyup körlenmesine yol açıyordu. Hoşa giden değerli oyuncaklar, bir sürü zengin mihrap ve mimber, kutsal Sebastian'lar ve şirin buklelerle donatılmış tanesi dört altına melek büstleri üretmeye itiyordu insanı. Oh, bir sazan balığının gözlerindeki altınsı parıltı, bir kelebek kanadının kenarlarındaki o tatlı ince gümüşsü tüyler, bu türden sanat yapıtlarıyla dolu bütün bir salondan bin kat daha güzel, daha canlı ve harikulâdeydi.

Bir oğlan şarkı söyleye söyleye ırmak kenarındaki yoldan inerek yaklaştı; bazen şarkıya ara veriyor, elindeki iri bir ekmek parçasına dişlerini geçiriyordu. Goldmund, oğlandan biraz ekmek istedi, uzatılan ekmeğin içine iki parmağını sokup yumuşak kısmını çıkardı, küçük küçük yuvarlaklar yaptı; sonra duvardan ırmağa doğru sarkarak yuvarlakları birer birer, acele etmeden ırmağa bıraktı, beyaz yuvarlakların karanlık suda nasıl dibe doğru indiklerini, nasıl sürü halinde balık kafalarınca bir anda kuşatıldıklarını ve derken balıklardan birinin ya ötesininin ağzında kaybolup gittiklerini gördü. Ekmek yuvarlaklarının tek tek suya gömülüp kaybolması büyük bir hoşnutluk duygusu uyandırdı içinde. Derken acıktığını hissetti ve kalkıp sevgililerinden birine yollandı; bir kasabın evinde hizmetçiydi kız ve Goldmund kendisine "sosis ve jambon prensesi" adını takmıştı. Her zamanki ıslığı öttürüp kızı mutfak penceresine çağırdı, ondan güzel güzel yiyecekler alıp ceplerine

sokacak, sonra ırmağın yukarsında bağlık tepelerin birinde oturacak, üzüm yapraklarının altında yağlı kızıl toprağın ışıl ışıl parıldadığı, ilkbaharda açan küçük mavi sümbüllerin burcu burcu koktuğu tepelerin birinde oturup karnını doyuracaktı.

Ama anlaşılan bugün bazı gerçeklerin anlaşılması, bazı kesin kararlara varılması gerekiyordu. Kathrin pencerede görünüp biraz kaba sağlıklı yüzüyle gülümsemiş ve o da kıza her zamanki işareti vermek için elini uzatmıştı ki, daha önce de pek çok kez aynı şekilde burada dikilip durduğunu anımsadı birden. Sonraki ilk dakikalarda olup bitecekler, can sıkıcı bir açık seçiklikle tek tek gözlerinin önüne geldi: Kathrin işaretini alıp pencereden çekilecek, çok geçmeden elinde tütsülenmiş bir sosis parçasıyla evin arka kapısında görünecek, Goldmund da sosisi onun elinden alacak ve kızı kendisinin de beklediği gibi kucaklayarak biraz okşayıp sevecekti. Sık sık yaşanıp mekanik bir akış izleyen bu davranışların bir kez daha sahnelenmesini ve orada her zamanki rolünü oynayarak sosisi kızın elinden almayı, gürbüz göğüslerinin dokunuşunu vücudunda hissetmeyi, adeta bir karşı armağanda bulunmak isteyerek onu kucaklayıp biraz göğsüne bastırmayı akıl almaz ölçüde salakça ve çirkin buldu. Kızın bir kötülüğü içermeyen kaba yüzünde ruhsuz bir alışılmışlığın ifadesini gördü; kızın içtenlikli gülümsemesinde fazlasıyla sık tanık olduğu mekanik, gizsellikten yoksun, kendisine layık olmayan bir şeyler vardı. Gereken işareti vermek üzere elini kaldırmışken vazgeçti, yüzündeki gülümseme dondu, buz kesti adeta. Hâlâ seviyor muydu kızı? Ona karşı hâlâ ciddi olarak bir özlem duyuyor muydu? Hayır, şimdiye kadar buraya fazlasıyla sık gelmiş, kızın yüzündeki hiç değişmeyen gülümsemeyle fazlasıyla sık karşılaşmış ve istemeye istemeye bu gülümsemeye karşılık vermişti. Daha dün gözü kapalı yapabildiği

şey, bugün asla üstesinden gelemeyeceği bir davranışa dönüşmüştü. Kız hâlâ pencerede dikiliyor ve kendisine bakıyordu ki, Goldmund apar topar arkasına dönerek geldiği sokaktan çıkıp gitti, bir daha buraya ayak atmamayı kafasına koymuştu. Buyursun, kızın göğüslerini bir başkası okşasın, nefis sucukları bir başkası tıkınsındı! Zaten burada, bu gülüp oynayan obur kentte her Allahın günü neler tıkınılıp neler çarçur edilmiyordu! Kentte oturan bu besili insanlar ne kadar miskin, nazlı, şımarık, ne kadar güç beğenir şeylerdi! Kendileri için her Allahın günü onca domuz ve dana boğazlanıyor, onca canım zavallı balık ırmaktan tutulup önlerine konuyordu! Ya Goldmund'un kendisi, kendisi de ne kadar nazlı ve şımarık biri olup çıkmış, yozlaşıp bozulmuş, kentin bu semiz insanlarına ne kadar iğrenç derecede benzemişti! Göçebelik günlerinde karla örtülü yazıda yabanda yediği kurumuş bir erik ya da bayat bir ekmek parçası, bu varlıklı kentte lonca mensuplarının bir şöleninde yenilmiş yemekten bin kat daha lezzetliydi. Ah gezgin göçebe yaşam, ah özgürlük, ah mehtapta serilmiş yatan kır, sabahları gri nemli otlarda dikkatle araştırılan hayvan izleri! Burada kentte, yerleşik bir yaşam sürdüren insanlar arasında her şey öylesine kolay, öylesine ucuzdu ki! Hatta sevgi bile böyleydi! Ansızın bıkıp usanmıştı her şeyden, içlerine tüküresi geliyordu. Burada sürdüğü yaşam anlamını yitirmiş, ilik kısmı boşaltılan bir kemiğe dönmüştü. Niklaus Usta'yı kendisine örnek aldığı, kızı Lisbeth'e de bir prenses gözüyle baktığı süre güzeldi her şey, bir anlam taşımıştı; Yohanna heykeli üzerinde çalıştığı süre zararsızdı her şey. Ama artık bu günler geride kalmıştı; burcu burcu kokusu uçup gitmiş, nazlı çiçekçik sararıp solmuştu. Şimdiye kadar kendisini ikide bir öylesine acılar içinde kıvrandıran ve yine öylesine sarhoş eden ölümlülük duygusu yaman bir dalga halinde ansızın gelip çullandı

üzerine. Her şey bir anda solup dökülüyor, bütün hazlar göz açıp kapamadan silinip gidiyor, geriye kemik ve tozdan gayrı bir şey kalmıyordu. Ama hayır, yine de bir şey vardı kalan: Ezelî ve ebedî anne, dudaklarında o hüzünlü ve acımasız gülümsemeyle alabildiğine yaşlı, öyleyken gençliğini hiç yitirmeyen anne. Onu yine bir an görür gibi oldu karşısında: Dişi bir dev, saçlarında yıldızlar, dünyanın bir kenarında düşler içinde oturuyor, hülyalı elleriyle çiçek üstüne çiçek derliyor, yaşam üstüne yaşam ve bunları yavaş yavaş aşağıdaki dipsiz derinliklerden içeri koyveriyordu.

Goldmund çiçeğini dökerek solup giden bir yaşam parçasının geride kaldığını görüp bir veda havasının hüzün dolu esrikliği içinde kentin aşina çevresinde aylak aylak dolaşıp dururken, onun istikbalini kendine dert edinen Niklaus Usta, bu tedirgin konuğu kentte sürekli alıkoymanın yollarını arıyordu. Loncayı Goldmund'a ustalık diploması vermeye razı etmeye uğraşıyor, onu emrinde çalıştırmak değil de, bir çalışma arkadaşı olarak kendine bağlamak, bütün önemli siparişleri almadan onunla görüşüp konuşmak ve alınan siparişleri onunla birlikte yapıp çıkarmak, kazançtan da ona pay vermek gibi bir plan üzerinde düşünüyordu. Biraz riskli bir plan olduğu kuşkusuzdu bunun, ayrıca Lisbeth açısından da öyle sayılırdı, çünkü plan uygulandığında genç delikanlının çok geçmeden kendisine damat olacağı kesindi. Ne var ki, Yohanna gibi bir heykeli de Niklaus Usta'nın o zamana kadar yanında çalıştırıp para ödediği kalfalardan en iyisi bile hiçbir vakit yapamazdı; beri yandan kendisi yaşlanıyor, icat yeteneği ve yaratıcı dehasının gücü giderek azalıyor, ünlü atelyesinin günün birinde sıradan çalışmaların yapıldığı bir işyeri durumuna düşmesini görmek istemiyordu. Bu Goldmund çetin ceviz-

di, ama yine de yılmamak, cesaretle işe girişmek gerekiyordu.

Niklaus Usta işte böyle tasa ve kaygılar içinde düşünüp taşınıyor, hesap kitap yapıyordu. Goldmund için arkadaki atelyeyi onartacak ve büyülttürecekti; tavan arasındaki odayı ona bırakacak, loncaya kabul töreninde giymesi için kendisine yeni ve şık giysiler armağan edecekti. Her ihtimale karşı kızı Lisbeth'in de görüşünü aldı bu konuda; kızı zaten öğle yemeğinden sonra böyle bir şeyi beklemekteydi, babasının tasarladığı plana karşı çıkmayacağını açıkladı; Goldmund'un kente sürekli yerleşmesi sağlanır da ustalığa yükseltilirse, kendisiyle evlenmeye itirazı yoktu. Yani bu bakımdan da bir engel sözkonusu değildi. Ve Niklaus Usta ile lonca mensupları baktılar ki bu çingene delikanlıyı dizginleyip evcilleştirmenin tam olarak üstesinden gelemediler, işin kalan yanını rahatlıkla Lisbeth'e bırakabilirlerdi.

Böylece her şey planlanıp yakalanacak kuş için ökse hazırlanmıştı. Derken günün birinde hanidir atelyeye uğramayan Goldmund'a haber salınmış, bir kez daha öğle yemeğine çağrılmıştı. Goldmund yine giyinip kuşanarak yemeğe gelmiş, biraz fazla resmî bir hava esen o güzel salonda oturup ustası ve kızıyla kadeh tokuşturmuştu. Bir ara Lisbeth kalkıp salondan çıkmış, Niklaus Usta da o büyük planını ve önerisini Goldmund'a açmıştı.

Niklaus Usta şaşırtıcı açıklamalarına ek olarak şöyle söylemişti: "Beni anladın sanırım. Şimdiye kadar yönetmelikte öngörülen çıraklık süresini bile doldurmadan kimsenin senin gibi böyle çarçabuk ustalığa yükselip sıcak bir yuvaya kavuşamadığını sana söylemem gereksiz. Diyeceğim, devlet kuşu kondu başına, Goldmund!"

Goldmund, içini sıkıntı basmış, şaşkın şaşkın ustasına baktı, henüz yarısı içilmemiş şarap kadehini itip uzaklaş-

tırdı önünden. Doğrusu Niklaus Usta'nın kaç gündür haylaz haylaz kentte dolaşıp durduğu için kendisini paylayacağını ve ardından kalfa olarak yanında çalışmasını önereceğini beklemişti. Oysa durum başkaydı. Niklaus Usta'nın karşısında çaresiz oturup durmak onu üzüyor, ne diyeceğini bilemiyordu. Hemen bir cevap bulup veremedi.

Onurlandırıcı önerisinin hemen gereken sevinç ve alçakgönüllülükle kabullenilmediğini gören Niklaus Usta, yüzünde düşkırıklığına uğramış sinirli bir ifade, ayağa kalkarak şöyle sürdürdü konuşmasını: "Bakıyorum önerim şaşırttı seni, belki cevap vermeden bir düşünmek istiyorsun ilkin. Doğrusu biraz kırılmadım değil, önerimin seni hayli sevindireceğini sanmıştım çünkü. Ama hay, hay, sana biraz zaman tanıyayım, düşün taşın!"

Bunun üzerine Goldmund: "Usta," dedi sözcük bulmakta zorlanarak, "bana kızmayın lütfen! Hakkımda beslediğiniz iyi niyet için size bütün kalbimle teşekkür ederim; bütün çıraklık dönemimde bana karşı sabırla davrandınız, bunun için de teşekkürler. Size olan şükran borcumu hiçbir zaman unutmayacağım. Ama öneriniz üzerinde düşünüp taşınmak için zaman gereksiz, ben çoktan kararımı verdim."

"Nasıl bir kararmış bu?"

"Daha sizin davetinize uyup buraya gelmeden, sizin onurlandırıcı önerinizden hiç haberim yokken vermiştim kararımı: Burada daha fazla kalamayacağım, göçebe yaşamıma döneceğim."

Yüzü sararan Niklaus Usta kaşlarına çatarak Goldmund'a baktı.

"Usta," dedi Goldmund, sesinde yakaran bir tonla, "inanın ki niyetim sizi kırmak, gücendirmek değil! Kararımı size söyledim, asla değiştirmek niyetinde de değilim. Buradan gitmem, gezip dolaşmam, kendimi özgürlüğün kucağı-

na atmam gerekiyor. İzin verin, size bir kez daha yürekten teşekkür edeyim, dostça ayrılalım birbirimizden."

Goldmund ustasına elini uzattı, ağladı ağlayacaktı. Niklaus Usta uzatılan eli tutmadı, yüzü kireç gibi olmuştu, odada bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı, adımlarını giderek daha hızlı atıyor, hırsından ayakları güm güm yere vuruyordu. Goldmund, onu hiç böyle görmemişti.

Derken birden durdu Niklaus Usta, hayli çaba harcayarak kendini toparladı ve Goldmund'un yüzüne bakmadan dişlerinin arasından konuşarak şöyle dedi: "Peki, git öyleyse! Ama hemen şimdi! Seni bir daha görmesin gözüm! Sonradan pişmanlık duyacağım bir davranışta bulunmayayım, bir söz söylemeyeyim sana karşı. Git durma!"

Goldmund, bir kez daha elini uzattı ustasına. Niklaus Usta, uzatılan ele tükürecekmiş gibi yaptı. Bunun üzerine dönüp yürüdü Goldmund; onun da benzi sararmıştı, usulca odadan çıktı, dışarda kasketini başına geçirdi, eli trabzanın topuzlarını yoklayarak sessizce indi merdivenlerden. Avluya gelip küçük atelyeye girdi, kısa bir süre Yohanna heykelinin önünde dikildi, veda etti heykele, bir zamanlar şövalye şatosundan ve zavallı Lydia'dan ayrılırken duyduğu sızıdan daha derin bir sızıyı yüreğinde taşıyarak yürüyüp atelyeden kendini dışarı attı kendini.

Hiç değilse çarçabuk olup bitmişti her şey, hiç değilse gereksiz sözler söylenmemişti. Kafasında bu biricik avutucu düşünce, kapıdan çıktı. Sokak ve kentin değişmiş yabancı bir yüzle gözlerinin içine baktığını gördü ansızın, yüreğimiz kendilerine veda eder etmez alışılmış nesnelerin takındığı bir yüzdü bu. Başını çevirip kapıya bir göz attı, bundan böyle kendisine kapalı yabancı bir evin kapısına dönüşmüştü.

Odasına gelir gelmez yol hazırlıklarına başladı. Doğrusu yapılacak pek fazla hazırlık da yoktu, odasına veda ede-

cekti, hepsi o kadar. Duvarda asılı bir resim vardı, kendisi yapmıştı, ince ve yumuşak yüzlü bir Meryem Ana. Ayrıca, kendisine ait daha başka kimi öteberiler duvarlarda asılıydı ya da yerde sağa sola atılmış duruyordu: Pazarları giyilen bir şapka, bir çift dans ayakkabısı, rulo yapılmış bir dizi resim, küçük bir lavta, kilden yoğurup kotardığı bir dizi heykel, sevgililerden alınmış birkaç armağan: Yapma çiçeklerden bir buket, yakut renginde bir içki kadehi, yürek biçiminde hayli zaman öncesinden kalıp bayatlamış bir çörek ve bunun gibi daha başka kimi şeyler; her birinin de bir öyküsü vardı, her biri bir zaman kendisi için önem taşımış, el üstünde tutulmuştu. Ama artık sıkıntı veren ıvır zıvır nesnelere dönüşmüştü hepsi, çünkü hiçbirini yanına alıp götüremeyecekti. Hiç değilse ev sahibine gidip kristal kadehi bir av bıçağıyla değiş tokuş etmiş, sonra da bıçağı avludaki bileği taşında bilemişti. Çöreği ufalayıp komşu bahçedeki tavukların önüne atmış, Meryem Ana tasvirini ise ev sahibinin karısına hediye etmiş, o da buna av bıçağı gibi yine işe yarayacak bir hediyeyle, deriden eski bir sırt çantasıyla karşılık vermişti; ayrıca bol miktarda yol azığı almıştı kadından. Çantanın içine gömleklerini koymuş, bir süpürge sapına sarıp doladığı birkaç küçük resmini ve kumanyayı yerleştirmişti. Öbür eşyaları ister istemez geride bırakacaktı.

Kentte pek çok kadın vardı ki, bunlara veda etmeden gitmesi asla yakışık almayacaktı; daha dün gece bunlardan biriyle yatmış, ama geleceğe yönelik plan ve tasarılarından kendisine hiç söz açmamıştı. Evet işte, yolculuk görünmesin, insanın ayağına dolaşan ne çok şey çıkıyordu. En iyisi hiç oralı olmamaktı. Dolayısıyla, evdekilerden başka kimseyle vedalaşmadı. Sabahleyin erkenden yola koyulabilmek için akşamleyin bu veda işini görüp çıkardı aradan.

Ama sabahleyin yine de ev halkından biri uyanmıştı; sessiz sedasız evden ayrılmaya niyetlenen Goldmund'u bir kâse sütlü çorba içmek için mutfağa davet etti. Evin kızıydı bu, onbeş yaşlarında bir çocuktu, sessiz, hastalıklı biriydi, gözleri güzeldi, ama kalça ekleminde bir özürü vardı, topallamasına yol açıyordu. Adı Marie idi kızın, sapsarı yüzünden uyku akıyordu, ama özenle giyinmiş, saçlarını güzelce taramıştı; mutfakta sıcak süt ve ekmek koydu Goldmund'un önüne, onun gidecek olmasına çok üzülmüş görünüyordu. Goldmund kıza teşekkür etti, bir acıma duygusu uyandı içinde, kızın ince dudaklarına bir veda öpücüğü kondurdu. Kız da adeta kendinden geçerek, gözleri kapalı, sesini çıkarmadı, kabullendi öpücüğü.

Onüçüncü Bölüm

Yeni göçebe yaşamının ilk günlerinde, tekrar ele geçirilmiş özgürlüğün ilk açgözlü esrikliğinde, Goldmund, göçebelerin yersiz yurtsuz, zaman tanımayan yaşamını yeni baştan öğrenmek zorunda kalmıştı. Kimseye boyun eğmeden, yalnızca hava koşullarının ve mevsimlerin bağımlılığında, önünde kendisini bekleyen bir amaç ve başının üzerinde bir çatıdan yoksun, hiçbir şeye sahip olmaksızın, tüm rastlantılara kapıları açık, çocuksu ve cesur, yoksul ve güçlü yaşamlarını sürdüren insanlardır yersiz yurtsuzlar. Cennetten kovulmuş Adem'in oğullarıdır hepsi; hayvanların, bu masum yaratıkların kardeşleridir. Gökyüzünün elinden her saat kendilerine sunulan bağışı alıp kabullenirler: Güneş, yağmur, sis, kar, sıcak, soğuk, rahatlık ve sıkıntı. Zaman diye bir şey yoktur onlar için, tarih diye bir şey yoktur, belli bir amaca yönelik çabalara sırt çevirmişlerdir, ev bark sahiplerinin alabildiğine büyük bir inançla bağlanıp taptıkları gelişim ve ilerleme denen putu tanımazlar. Yersiz yurtsuz bir göçebe nazik ya da kaba olabilir, ama yüreğinin derinliklerinde bir çocuktur, ilk günde yaşar hep, dünya tarihinin başlamasından önceki ilk günde; yaşamını pek az sayıda yalın içgüdü ve gereksinim yönetir. Akıllı ya da aptal olabilir bir göçebe, ama iç dünyasının derinliklerinde yaşamın tümüyle ne denli kırık dökük, ne denli geçici olduğunun farkındadır, tüm canlıların nasıl bir yoksunluk ve korku içinde damarlarındaki o birazcık sıcak kanı buzsu mekânlar içinden taşıyıp götürdüğünü bilir. Ya da salt çocuksuluk ve açgözlülükle zavallı midesinden kaynaklanan buyrukların doğrultusunda davra-

nır, ama her zaman varlıklıların, belli bir yere kök salmış yaşayanların karşısında onların baş düşmanı olarak yer alır, çünkü bu kişiler göçebeden nefret eder, onu horlar, ondan korkarlar, çünkü göçebe bazı tatsız şeyleri anımsatır kendilerine, tüm varoluşun gelip geçiciliğini, tüm yaşamın sürekli dağılıp döküldüğünü, çevremizdeki evreni baştan başa dolduran buzsu ölümün amansızlığını anımsatır.

Göçebe yaşamın çocuksuluğu, anne kökenliliği, yasa ve us'a sırt çevirişi, tehlikelerle yüz yüze bulunuşu, ölüme el altından sürekli yakınlığı çoktan Goldmund'un ruhunu bütün derinliğiyle kavramış ve ona damgasını vurmuştu. Öyleyken kendisinde us ve istem diye bir şeyin varlığı, her şeye karşın bir sanatçı oluşu Goldmund'un yaşamını zenginleştiriyor ve güçleştiriyordu. Çünkü sinesinde barındırdığı bölünme ve çelişkilerdir ki bir yaşamı zenginlikle donatır, gelişip serpilmesini sağlar. Esrikliğin ne olduğunu bilmedikten sonra mantıkmış, aklı başındalıkmış ne anlam taşırdı? Ölüm arkasında dikilmese, tek başına duyularca sağlanan hazzın ne değeri olurdu? Karşı cinsler arasındaki ezelî düşmanlık olmasa, sevginin yüzüne kim bakardı?

Yaz geçti, güz geçti, Goldmund binbir zahmetle kışın kuru ve kısır aylarını geride bıraktı, bir esrikliği soluyarak baharın burcu burcu kokuları içinden yürüyüp gitti. Mevsimler ne de hızlı akıp gidiyor, tepedeki yaz güneşi ne de çabuk alçalı alçalıveriyordu. Yıllar yılları kovaladı ve öyle oldu ki, adeta Goldmund yeryüzünde açlıktan, sevgiden ve mevsimlerin görünüp kayboluşundaki bu sessiz başdöndürücü çabukluktan başka şey bulunabileceğini unutmuş, o anne kökenli, o içgüdüsel ilk dünyanın derinliklerine gömülmüştü. Ama gördüğü her düşte, mola verip düşüncelere dalarak yeşerip filizlenen ya da sararıp solan ovalara her göz gezdirişinde çeşitli görüntüler doldurdu içini, sa-

natçı kişiliğini yeniden kazandı, yaşamın tatlı tatlı akıp giden saçmalığını us'la dizginlemek ve anlama dönüştürmek için özlemle yanıp tutuştu.

O kanlı Viktor olayından sonra tek başına göçebeliği sürdüren Goldmund günlerden bir gün bir arkadaşa rastladı yolda ve sessiz sedasız gelip kendisine katılan bu arkadaşı bir daha uzun süre başından atamadı. Ama Viktor gibilerine benzemiyordu bu arkadaş, bir hac yolculuğuna çıkmıştı, Roma'ya gidiyordu, sırtında cüppe, başında hacı şapkasıyla genç biriydi, adı Robert idi ve Konstanz Gölü kıyısındaki bir kentten gelmekteydi. Bir zanaatkâr babanın oğlu olup Ermiş Gallus* rahiplerinden ders görmüş, daha çocukken Roma'ya bir hac yolculuğu yapmayı aklına koymuş, hep bu düşünceye gönül verip kafasında yaşatmış onu ve şimdi karşısına çıkan ilk fırsattan yararlanarak gerçekleştirmeye koyulmuştu. Bu fırsatı da yanında çalıştığı dülger babasının ölümü sağlamıştı. Babası toprağa verilir verilmez Robert annesiyle kızkardeşine niyetini açıklamış, gönlündeki güçlü isteği yerine getirmek, gerek kendisinin, gerek babasının günahlarını bağışlatmak için Roma'ya hac yolculuğuna çıkmaktan hiçbir şeyin kendisini alıkoyamayacağını bildirmişti. Annesiyle kızkardeşinin bütün sızlanıp söylenmeleri işe yaramamış, niyetinden caymayan Robert evdekilerin geçimlerini sağlamayı bir yana bırakıp annesinin hayır duasını almadan ve kendisine kızıp öfkelenen kızkardeşinin yağdırdığı lanetlere aldırmadan yolu tutmuştu. Onu böyle bir davranışa iten, her şeyden önce dünyayı gezip dolaşmak arzusuydu, buna bir çeşit yüzeysel dindarlık da gelip katılmaktaydı; Robert kiliselerin, ruhani yerlerin yakınında eğleşmeye istek duyuyor, âyin-

* Ermiş Gallus (550–630); İrlandalı başrahip Columban ve bir grup İrlandalı–İskoçyalı rahiple Konstanz gölü yakınına gelerek bugünkü St. Gallen kenti civarında bir inzivagâh kurdu. (Ç.N.)

lerde, vaftizlerde, cenaze törenlerinde hazır bulunmaktan zevk alıyor, buhur ve tütsülerle mum alevlerinden hoşlanıyordu. Biraz Latincesi vardı, ama çocuksu ruhunun daha çok yöneldiği şey bilginlik değil, kilise kubbelerinin gölgesinde murakabeye dalınak, sessiz bir vecd içinde bulunmaktı. Çocukken kilisedeki âyinlerde rahibe can ve gönülden yardım etmişti. Goldmund onu pek ciddiye almamış, beri yandan kendisinden hoşlanmıştı. Gezip dolaşma ve yabancı yerler görme tutkusu bakımından onu kendine biraz yakın hissediyordu. Robert o zamanlar evden çıkıp bir sürü yol tepmiş, sonunda Roma'ya varmış, bu arada sayısız manastırın ve kilise cemaatinin konuğu olmuş, dağları, ovaları dolaşmış, güneyi görmüş; Roma'da bütün o kiliseler ve dinsel etkinlikler ortasında keyfine diyecek yokmuş doğrusu, yüzlerce âyine katılmış, en ünlü ve en kutsal yerlerde ibadette bulunmuş, takdis edilmiş, gerek kendi gençliğinde işlediği, gerek babası tarafından işlenen günahların bağışlanması için buhurdanlıklardan fazlasıyla buhur solumuştu. Bir yılı aşkın süre evden uzak kaldıktan sonra dönüp yine baba evinin eşiğinden içeri ayak atmış, ama Tevrat'taki Kayıp Oğul gibi karşılanmamıştı. Yokluğunda evin işlerini üstlenen kızkardeşi baba evindeki tüm hak ve yetkileri eline geçirmiş, çalışkan bir dülger kalfasına atelyede ilkin iş verip sonra onunla evlenmişti; evi ve atelyeyi öyle iyi yönetiyormuş ki, hac yolculuğundan dönen Robert kendisine evde bir fazlalık gözüyle bakmaya başlamış, çok geçmeden yine geziye çıkacağından söz açınca, kendisine kal falan diyen olmamıştı. Robert olup bitenleri pek dert etmemiş kendine, annesinden birkaç kuruş alıp yine hac giysisini kuşanarak Roma'ya doğru yeni bir yolculuğa çıkmış, belli bir amaç gütmeden, yarı ruhani bir göçebe olarak sağda solda dolaşmaya koyulmuştu. Tanınmış hac yerlerinden topladığı bakır sikkeler ve kutsanmış

tesbihler giysisinin orasından burasından sarkıyor, şangırdayıp duruyordu.

İşte bu sırada Goldmund'a rastlamış, bütün bir gün boyunca onunla yol arkadaşlığı yapmış, ona göçebe yaşamından çeşitli anılarını anlatıp onun anlattıklarını dinlemiş, bir ilerki kentte ortadan kaybolmuş, ardından orada burada yine Goldmund'un karşısına çıkmış, sonunda Goldmund'un yanından hiç ayrılmamış, geçimli, uysal ve söyleneni hemen yapmaya hazır bir yol arkadaşı olarak hep yanında kalmıştı. Goldmund'dan pek hoşlanmış, küçük hizmetlerde bulunarak onun sevgisini kazanmaya çalışmış, bilgisine, cesaretine ve zekâsına hayranlık duymuş, sağlıklı, güçlü ve dürüst biri oluşunu sevmişti. Böylece iki yol arkadaşı zamanla birbirlerine alışmışlardı, çünkü Goldmund da uysal ve geçimli biriydi. Ancak Robert'in Goldmund'da hoşlanmadığı tek şey vardı: Üzerine bir hüzün çöktüğü ya da pis pis düşünüp durduğu anlarda Goldmund inatla susup konuşmuyor, sanki karşısında kimse yokmuş gibi bakışları insanın üzerinden kayıp gidiyordu. Böyle zamanlarda da insan ne kendisiyle bir şey konuşabiliyor, ne ona bir şey sorabiliyor, ne de onu avutmaya kalkabiliyordu. En iyisi onu kendi haline bırakmak, susup durmasına ses çıkarmamaktı ve Robert de çok geçmeden anlamıştı bunu. Goldmund'un bir sürü Latince şiir ve şarkıyı ezbere bildiğini farkedip onun bir katedralin girişindeki taştan oyulmuş heykellerle ilgili açıklamasını dinledikten ve önünde mola verdikleri boş bir duvara kırmızı tebeşirle göz açıp kapamadan çektiği kalın çizgilerle doğal büyüklükte insan resimleri yaptığına tanık olduktan sonra, arkadaşını Tanrının bir sevgili kulu bilip kendisine neredeyse bir sihirbaz gözüyle bakmaya başlamıştı. Goldmund'un kadınlar tarafından da sevildiği ve bir bakış, bir gülümsemeyle kadınların gönlünü fethettiği de Robert'in gözün-

den kaçmamıştı; bundan o kadar hoşlanmamasına karşın, arkadaşına hayranlık duymaktan da kendini alamamıştı.

Bir ara iki arkadaşın yolculuğu beklenmedik bir olayla kesintiye uğradı. Günün birinde bir köye yaklaşmışlardı ki, ellerinde sopalar, değnekler ve tırmıklarla köylülerden küçük bir kalabalık çıktı karşılarına, başlarındaki kişi uzaktan seslendi, dayaktan gebertilmek istemiyorlarsa hemen ters yüz ederek cehennem olup gitmelerini ve bir daha da ortada görünmemelerini bildirdi. Goldmund, durup işin içyüzünü öğreneyim derken atılan bir taş göğsüne geldi. Başını çevirince, Robert'in cin çarpmış gibi koşup uzaklaştığını gördü. Köylüler, tehditler savurarak ilerden yaklaşıyordu. Bu durumda Goldmund'a da o kadar hızlı olmasa da kaçan Robert'i izlemekten başka yapacak şey kalmadı. Robert, ilerde yol üstündeki bir haçın altında dikilmiş, korkudan titreyerek kendisini bekliyordu.

Goldmund: "Bu kadar yaman bir koşucu olduğunu bilmiyordum doğrusu!" dedi gülerek. "Peki ama, bu pis herifler neden böyle rezilce davranıyor? Savaşta mıyız yani? O beş paralık köylerinin önüne eli sopalı adamlar dikiyor, kimseyi içeri koymuyorlar. Bunda bir iş var ama, anlayamadım."

Robert de olup bitenlere bir türlü akıl erdirememişti. Ancak ertesi sabah ıssız bir çiftliğe geldiklerinde karşılaştıkları manzara işin sırrını çözmelerini sağladı. Bir kulübeyle bir ahır ve samanlıktan oluşan, içinde yüksek otlarla pek çok meyve ağacını barındıran yeşil bir bahçenin ortasındaki çiftlik tuhaf bir sessizlik içinde uyuklar gibiydi. Ne bir insan, ne bir ayak sesi işitiliyor, ne bir yerden çocuk bağrışması, ne bilinen bir tırpanın sesi geliyordu kulağa, kısaca çıt çıkmıyordu. Çayırda bir inek otlar içinde dikilmiş böğürüyordu; belli ki sağılma vaktiydi. İki arkadaş evin önüne gelip kapıyı tıklattılarsa da cevap veren çıkma-

dı. Bunun üzerine ahıra yöneldiler, kapı açık, içersi boştu. Derken yürüyüp samanlığa vardılar, ottan çatısının üzerindeki açık yeşil yosunlar güneşte ışıl ışıl parıldıyordu. Samanlıkta da kimseleri bulamayınca, yine dönüp evin önüne geldiler. Yeniden, bu kez yumruklarıyla kapıyı dövdüler, önceki gibi cevap veren çıkmayınca kapıyı açmaya davrandı Goldmund, ama kilitli olmadığını görerek şaşırdı, kapıyı itip karanlık odadan içeri girdi. "Günaydın!" diye bağırdı yüksek sesle. "Evde kimse yok mu?" Ses seda çıkmadı bir taraftan. Robert, kapının önünde kalmıştı. Goldmund, merakla ilerledi biraz. Oda fena halde kokuyordu, acayip ve iğrenç bir koku. Ocağın içi külle doluydu; üfleyince dipte kömürleşmiş odunların içinden kıvılcımlar çıktı. Derken loşlukta, birinin oturduğunu farketti; biri bir koltukta oturmuş uyuyordu, yaşlı bir kadına benzemekteydi. Kadına seslendiyse de cevap alamadı, ev büyülenmişti adeta. Kadının omuzlarına yavaşçacık dokundu, ama kadında bir kıpırdanma olmadı. Goldmund ancak o anda farketti, kadının etrafı bir örümcek ağıyla çevrilmiş, ağın ipliklerinden birazı kadının saçlarına, birazı dizlerine sarılmıştı. Goldmund, vücudunda hafif bir ürpertiyle: "Ölmüş bu kadıncağız?" diye geçirdi içinden. Emin olmak için ocaktaki ateşi karıştırıp üfledi, bir alev oluşturdu, uzun bir tahta parçasını aleve tutarak yaktı ve kadının yüzüne tuttu. Ağarmış saçlar altında morarmış bir ölü yüzüyle karşılaştı. Kadının bir gözü açık duruyor, boş ve kurşunsu parıldıyordu. Kadın oracıkta ölmüştü, oracıkta, koltukta otururken. Eh, bu durumda yapılacak bir şey yoktu.

Goldmund, elinde çıra, sağı solu araştırmaya koyuldu. Arkadaki odaya açılan kapının eşiğinde yatan bir başka cesete rastladı, belki sekiz, belki dokuz yaşlarında bir oğlan, yüzü şişmiş, tanınmayacak duruma gelmiş, üzerinde yalnızca bir gömlek. Eşiği oluşturan kalın tahtanın üzerinde

yüzükoyun yatıyordu, iki elini de hırsından sımsıkı yumruk yapmıştı. Bu da ikincisi, diye düşündü Goldmund, adeta bir kâbus görüyormuş gibi yürüyüp arka odaya geçti; pencere kepenkleri açıktı odanın, gün ışığı içersini aydınlatıyordu. Elindeki çırayı dikkatle söndürdü, yere düşen kıvılcımları ayağıyla basarak ezdi.

Arka odada üç yatak vardı. Biri boştu, kaba ve gri çarşafın altından yer yer döşek içindeki otlar fırlamıştı. İkinci yatakta yine ölmüş biri yatıyordu, sakallı bir adam, kaskatı ve sırtüstü, başı arkaya devrilmiş, çenesi ve sakalı yukarda. Çiftliğin sahibi olacaktı bu. Çökmüş yüzü, ölümün yadırgatıcı renkleri içinde sarı soluk parıldıyordu; bir kolu sarkmış, neredeyse döşemeye değecekti; yerde devrilmiş bir su testisi görülüyordu, içinden akıp henüz döşeme tarafından emilmemiş su odanın çukur bir yerinde göllenmişti ve burada hâlâ küçük bir su birikintisi göze çarpmaktaydı. Üçüncü yatakta ise çarşaf ve kusmuklara gömülmüş, onlarla yek vücut olmuş iri yarı boylu boslu bir kadın görülüyordu, yüzünü yatağa bastırmıştı, saman sarısı kaba saçları gür ışıkta parıldıyordu. Kadının yanıbaşında, onunla sarmaş dolaş, adeta buruşuk yatak çarşafları arasına tıkılıp boğulmuş yarı yetişkin bir kız yatmaktaydı, onun da saçları saman sarısıydı, ölü yüzünü mor lekeler kaplamıştı.

Goldmund'un gözleri bu cansız yatan insanların birinden ötekisine gidip geldi. Kızın şimdiden tanınmayacak hale gelmiş yüzünde, çaresizlik içinde yaşanmış ölümün dehşetinden hâlâ bir şeyler saklıydı. Kendini boylu boyunca yatağa gömmüş annenin ensesinde ve saçlarında gazap, korku ve çılgınca bir kaçış isteği okunuyordu. Özellikle gemi azıya almış saçlarında ölüme asla teslim olmak istemeyen bir hava vardı. Çiftlik sahibinin yüzünde bir direnişin ve içte tutulup açığa vurulmamış bir ıstırabın ifadesi seçil-

mekteydi. Öyle anlaşılıyor ki çok acı çekerek, ama yiğitçe savaşarak ölmüştü adam, sakallı yüzü savaş alanında şehit düşmüş bir askerinki gibi dimdik ve kaskatı yükseliyordu. Adamın çekilen acıyı ele vermeyen bu sessiz ve diretken yatışında bir güzellik saklıydı; ölümü böyle bir tutumla kabullendiğine göre, sıradan ve korkak biri değildi kuşkusuz. Ne var ki, eşik üzerinde yüzükoyun yatan oğlanın küçük cesedinin dokunaklı bir görünümü vardı; yüzü hiçbir şey söylemiyor, ama sımsıkı yumruk yapılmış elleriyle eşik üzerinde yatışı insana çok şey anlatıyordu: Suskunluk içinde çekilen ıstırap, işitilmedik ölçüde şiddetli acılara karşı çaresizlik içinde karşı koyuş. Oğlanın başının hemen bitişiğinde, kapıda kedinin girip çıkması için bir delik bulunmaktaydı. Goldmund her şeyi dikkatle inceledi, gözden geçirdi. Kulübede karşılaştığı durum kuşkusuz pek iğrenç, ceset kokusu berbattı, öyleyken bütün bunlar kendisi için hayli çekiciydi, her şeyde bir büyüklük, bir yazgısallık vardı, işte öylesine gerçekti her şey, öylesine yalan dolandan uzak. Bütün bu gördüklerinde bir şey vardı ki, Goldmund'un sevgisini kazandı, yüreğine işledi.

Bu arada dışardan Robert'in sesi geldi, sabırsız ve telaşlı. Robert'ten hoşlanıyordu Goldmund; ama korkusu, merakı ve tüm çocuksuluğu içinde yaşayan bir insanın ölülerle karşılaştırıldığında ne denli küçük ve önemsiz sayılacağını o anda düşünmeden duramadı. Robert'in seslenişlerini cevapsız bıraktı; sanatçı kişilerdeki özdeşleşme duygusu ve o serinkanlı gözlemle ölülerin seyrine daldı. Yatar durumdaki ölüleri ve oturur durumdaki ölüyü dikkatle gözden geçirdi, başlarını, ellerini ve kaskatı kesilmiş devinimlerini inceledi. Bu büyülü kulübe ne sessizdi! Ne acayip ve dehşet verici bir kokuyla doluydu! Hâlâ ocakta bir ateş kalıntısının için için yandığı, her köşede ölümün kol gezdiği ceset dolu bu insan barınağında nasıl da hayaletim-

si ve kasvetli bir hava esiyordu! Çok geçmeden bu suskun kişilerin yanaklarındaki etler dağılıp dökülecek, parmakları farelere yem olacaktı. Başkalarının tabutlarda ve mezarlarda güzelce saklanıp korunarak, kimselere görünmeden gerçekleştirdikleri en son ve yürekler acısı değişimi, dağılıp dökülme ve çürüyüp kokuşma eylemini bu beş ölü kendi evlerinde, kendi odalarında, gün ışığında, kilitlenmemiş kapılar ardında, hiçbir şeyi umursamadan, kimseden utanıp çekinmeden, bir koruyup kollayandan yoksun geçireceklerdi. Goldmund, şimdiye kadar nice ölü görmüş, ama ölümün amansızlığının böylesine daha hiç rastlamamıştı. Karşısındaki tabloyu alarak ruhunun derinliklerine yerleştirdi.

Sonunda kapı önünde bekleyen Robert'in bağırmasından duyduğu rahatsızlıkla kulübeden dışarı fırladı. Arkadaşı, telaşlı bir yüzle kendisine baktı.

"Ee?" diye sordu usulcacık, korkulu bir sesle. "Evde kimse yok mu? Öf, bu bakışlar da ne öyle? Niçin susuyorsun, konuşsana!"

Goldmund, gözlerinde soğuk bir ifadeyle arkadaşını süzdü.

"Gir içeri de bak, ne antika bir ev. Dönüp gelince de şu ineği sağarız. Ne bekliyorsun daha, girsene!"

Robert kararsızlıkla kapıdan girdi içeri, doğru ocağa yöneldi, koltukta oturan yaşlı kadını gördü, kadının ölmüş olduğunu farkedince yüksek perdeden bir çığlık attı. Hemen dönüp geldi geriye, gözleri adeta yuvalarından fırlamıştı.

"Aman Tanrım! Ocağın başındaki koltukta ölü bir kadın oturuyor. Nasıl şey bu? Neden kimse yok yanında? Neden götürüp gömmüyorlar kadını? Aman Yarabbi, kokmaya başlamış bile."

"Sen büyük bir kahramansın, Robert! Ama bakıyorum pek de çabuk dönüp geldin. Koltukta oturan ölü bir kadı-

nın manzarası biraz tuhaf, haklısın. Ancak, birkaç adım daha ileri gitseydin çok daha tuhaflarıyla karşılaşacaktın. Bir değil, Robert, beş ölü var içerde. Yataklarda üç ölü, ayrıca bir oğlan, eşikte uzanmış yatıyor. Hepsi göçüp gitmiş bu dünyadan. Ailenin bütün bireyleri son nefeslerini vermiş, ölmüş gitmiş! Onun için de kimse ineği sağamamış."

Robert gözlerini dehşetle Goldmund'a dikti, boğulur gibi bir sesle haykırdı ansızın: "Vay canına! Şimdi anladım dün bizi o köylülerin neden köylerine sokmak istemediklerini. Aman Tanrım, şimdi çözüldü bilmece. Veba bu! Ruhum üzerine yemin ederim ki veba, Goldmund! Sen de bir hayli içerde kaldın, belki ölülere de dokunmuşsundur! Uzak dur benden, aman uzak dur, yanıma yaklaşma, hastalık mutlaka sana da bulaşmıştır! Üzgünüm dostum, ama ben gidiyorum, senin yanında kalamam artık."

Robert tam savuşup gitmeye hazırlanıyordu ki, hac giysisinden yakaladı Goldmund. Bakışlarında suskun bir paylama, sert sert arkadaşını süzdü; direten, karşı koymaya çalışan Robert'i sıkıca tutup bırakmadı.

"Benim küçük dostum," dedi nazik ve alaylı. "Sen sandığımdan da akıllıymışsın, kim bilir belki haklısın söylediklerinde. Bir ilerki çiftlikte ya da köyde anlarız bakalım durumu. Belki gerçekten veba çevrede kol geziyordur. Sağ salim buralardan kendimizi dışarı atıp kurtulacak mıyız, göreceğiz. Ama seni koyvermeye gelince, Robert'çiğim, bunu bekleme benden. Bak, ben merhametli biriyim, fazlasıyla yumuşak bir kalbim var. Diyelim ki, demin içeri girdiğinde hastalığı kaptın ve ben de seni koyverdim gittin, sonra yazıda yabanda uzanıp kaldın yere, ruhunu teslim ettin, tek başınasın, gözlerini kapayacak bir Allahın kulu yok yanında, bir mezar kazıp seni gömecek, üzerine biraz toprak atacak kimse yok, hayır, hayır sevgili dostum, bunu düşününce yüreğim sızlıyor, boğulacak gibi oluyorum.

Şimdi kulaklarını aç da beni dinle, söylediklerimi iyice yaz kafana, bir daha söyle desen söylemem: İkimiz için de aynı tehlike sözkonusu. Onun için birbirimizden ayrılmayacağız, ya ikimiz de kuyruğu titretir gideriz ya da bu lanet olası vebadan kurtarırız yakayı. Tutalım ki ilkin sen hastalandın da öldün, ben seni gömerim, söz! Ama baktın ki ilkin ben ruhumu teslim ettim, o zaman sen dilediğin gibi yap, ister göm beni, ister olduğu gibi bırak, savuş git, hiç farketmez! Ama daha önce kaçmak yok, bunu sok kafana, birbirimize ihtiyacımız olacak çünkü. Şimdi kapa çeneni, artık hiçbir şey duymak istemiyorum; ahıra git de bir kova bulmaya bak, vakit geçirmeden şu ineği sağalım, bitsin iş."

Ve az sonra kova bulunup inek sağıldı. Bundan böyle ne yapılacağına Goldmund karar veriyor, Robert de onun sözünden çıkmıyordu ve her ikisi de memnundu durumdan. Robert, kaçmaya falan yeltenmiyordu artık. Bir ara Goldmund'un gönlünü almak isteyerek şöyle dedi: "Doğrusu az önce korkmuştum senden. Evden çıkıp geldiğin zaman yüzündeki ifadeyi beğenmemiştim. Sanmıştım ki vebayı kaptın içerde. Ama veba olmasa da yüzün değişmişti. İçerde o kadar kötü şeyler mi gördün?"

"Hayır!" dedi Goldmund duraksayarak. "İçerde gördüğüm şey, veba olmadan da eninde sonunda seni, beni, kısaca herkesi bekleyen akıbetten başkası değildi."

Derken yeniden yola koyuldular, nereye vardılarsa ülkede kol gezen Kara Ölüm'le karşılaştılar. Köylerin bazısında köylüler tarafından geri çevrildiler, bazı köylerden ise ellerini kollarını sallayarak geçip gittiler. Pek çok çiftlik terkedilmiş duruyor, gömülmemiş pek çok ölü açıkta ya da evlerde çürüyüp kokuşuyordu. Ahırlardan kimi sağılmayı bekleyen, kimi aç susuz ineklerin böğürtüleri geliyor ya da hayvanların kırda bayırda kudurmuş gibi sağa sola koştuğu görülüyordu. Goldmund ve Robert inek ve ke-

çilerden bazısını yemleyip sağdılar, orman kenarlarında pek çok oğlak ve domuz yavrusu kesip kızarttılar, sahipsiz kalmış mahzenlerden şarap ve şıra alıp içtiler. Gel keyfim gel yaşayıp gidiyor, bolluk içinde yüzüyorlardı. Ne var ki, yiyip içtiklerinin doğru dürüst tadına vardıkları söylenemezdi, hastalığa yakalanacağı korkusu Robert'in yakasını bırakmıyor, gördükleri ölülerin manzarası karşısında içi bulanıyor, dehşetten çoğu zaman şaşkına dönüyordu. İkide bir hastalığa yakalandığı kuruntusuna kapılıyor, başını ve ellerini geceledikleri yerlerde yaktıkları ateşin dumanına uzun uzun tutuyordu; halk arasında bunun vebaya iyi geldiği söylenmekteydi çünkü. Hatta uykusunda ellerini vücudunun orasında burasında gezdiriyor, bacaklarında, kollarında ve koltuk altlarında urlar oluşup oluşmadığına bakıyordu.

Bu yüzden Goldmund ikide bir Robert'e çıkışıyor, ikide bir onunla alay ediyordu. Arkadaşının korkusunu, ayrıca tiksintisini paylaşmıyordu; ölümün kol gezdiği kentlerde ve köylerde yüzünde bir merak ve kasvet ifadesiyle ilerliyordu sürekli; bu geniş boyutlu ölümlerin çekiciliğine kapılmış, ruhu bu büyük hazanla dolup taşıyor, ekinleri biçen orağın türküsüyle içi sızlıyordu. Bazen o ezelî ve ebedî annenin görüntüsü, Medüz* gözleri ve ölüm taşan vakur gülümsemesiyle soluk benizli devcileyin yüz yeniden canlanıyordu kafasında.

Günlerden bir gün küçük bir kente geldiler; sımsıkı tahkim edilmişti kent, giriş kapısının önünden başlayarak bütün kenti ev boyunda bir kale çeviriyor, ama ne surların üzerinde, ne de açık duran kapıda bir nöbetçi görülüyordu. Kentin kapısından içeri pek ayak atmak istemeyen

*Yunan mitolojisinde üç canavar olan Gorgonlar'dan biri; efsaneye göre korkunç bir yüzü, yılan saçları olup baktığı kimseyi taşa çeviren gözleri vardır. (Ç.N.)

Robert, yalvarıp yakararak Goldmund'u da bundan vazgeçirmeye çalıştı. O anda bir çan sesi işittiler, bir rahip elinde bir haçla kapıdan çıkıp geldi, rahibi üç araba izliyordu, arabaların ikisine atlar koşulmuş, biri bir çift öküz tarafından çekiliyordu ve her üçü de ölülerle tıka basa doluydu. Birkaç kişi, sırtlarında kukuletaları başlarının üzerine iyice çekilmiş pelerinler, arabaların yanı sıra yürüyor, hayvanları dehliyordu.

Beti benzi sararan Robert ortadan kayboldu hemen; Goldmund, biraz geriden ölü yüklenmiş arabaları izledi, birkaç yüz adım ilerde durdu alay, görünürde bir gömütlük yoktu, bomboş bir çayırın ortasında fazla derin olmayan bir çukur açılmıştı, ama bir salon kadar genişti içi. Oracıkta dikilen Goldmund, adamların ellerindeki değnek ve kancalarla ölüleri arabalardan aşağıya alarak çukurun içine yuvarlayışlarını izledi; derken rahip bir dua mırıldandı, elindeki haçı ölülerin üzerinde şöyle bir sallayıp savuştu, adamlar üstü açık mezarın dört bir yanında büyük büyük ateşler yaktılar ve ardından sessiz sedasız dönüp kentin yolunu tuttular, aralarından kimse çıkıp mezarın üstünü kapayayım demedi. Goldmund bir ara çukurun içine çevirdi gözlerini, elli kadar, belki daha fazla ölü vardı, üst üste kaldırılıp atılmış, pek çoğu çırılçıplak. Yer yer bir kol ya da bir bacak, kaskatı ve yakınmalı, havaya uzanıyor, bir gömlek rüzgârda hafiften dalgalanıyordu.

Goldmund dönüp geldiğinde, Robert neredeyse yere diz çöküp bir an önce buralardan uzaklaşmaları için yalvarıp yakarmaya başladı. Böyle yapması da nedensiz değildi kuşkusuz, Goldmund'un ilgisiz bakışında artık hiç yabancısı olmadığı o dalıp gitme ve donukluk, korkunç'a doğru yönelmişlik, o dehşet verici merak dikkatinden kaçmamıştı. Ne var ki, yol arkadaşını kandıramadı, Goldmund tek başına kente yöneldi.

Tek bir nöbetçinin bile görülmediği kapıdan içeri girdi. Ayak seslerinin kaldırımlar üzerinde yankılandığını işitir işitmez, böyle içinden geçtiği pek çok kentin, pek çok kapının hayali canlandı belleğinde, bu kentlerde çocukların bağrışması, oğlanların oyunları, kadınların kavgaları, demirci dükkânlarında örs üzerine inen çekiçlerin sesleri, araba tangırtıları ve daha başka pek çok sesin kendisini karşıladığını anımsadı, biraraya gelerek adeta bir ağ oluşturan ve insanların çalışmalarını, sevinçlerini, eylemlerini ve ahbaplıklarını yansıtan ince ve kalın seslerden bir karmaşa. Oysa bu kentin tüneli andıran girişinde ve ıssız sokaklarında çıt çıkmıyor, hiçbir ses işitilmiyordu, her şey ölümün suskunluğunda taş kesilmişti adeta ve bu suskunlukta akan bir çeşmenin fazlasıyla yüksek, nerdeyse bir gürültüden farksız çalçene ezgisi duyuluyordu. Açık bir pencerenin gerisinde ekmek ve francalaların arasında bir fırıncı görülüyordu; Goldmund bir francalayı işaret edince, adam uzun bir küreğin üzerine dikkatle francalayı yerleştirip pencereden dışarı uzattı, ardından Goldmund'un parayı küreğin üzerine koymasını bekledi, ama onun francalaya dişlerini geçirip para ödemeden savuştuğunu görünce içerleyerek, ama bağırıp çağırmadan küçük pencereyi kapadı. Şirin bir evin pencerelerinin önünde bir dizi saksı duruyordu, normalde çiçek saksılarıydı hepsi, ama şimdi kurumuş yapraklar boş saksıların kenarlarından sarkıyordu. Bir başka evden hüngür hüngür ağlamalarla karışık çocuk bağrışmaları taşıyordu dışarı. Bir ilerki sokakta Goldmund bir evin üstteki pencerelerinin birinde dikilen sevimli bir kızın saçlarını taradığını gördü; başını kaldırıp kıza baktı, kız kendisine bakıldığını sezip de yukardan ona bakıncaya kadar gözlerini indirmedi. Kızarıp bozararak Goldmund'a baktı kız. Goldmund nazik gülümseyince, kı-

zın yüzünde de belli belirsiz bir gülümseme gezindi ağır ağır.

Goldmund: "Saçlarını taraman bitti mi?" diye seslendi. Bunun üzerine, kız aydınlık yüzüyle pencere boşluğundan aşağı sarktı.

"Daha hastalığa yakalanmadın mı?" diye sordu Goldmund. Kız, hayır anlamında başını salladı. "O zaman gel benimle, bu ölü kentten çıkalım dışarı, bir ormana dalıp keyfimize bakalım!"

Kız, soran bakışlarla Goldmund'a baktı.

"Fazla düşünmene gerek yok, ciddi söylüyorum," dedi Goldmund. "Kendi eviniz mi burası, yoksa yabancı bir ailenin yanında hizmetçilik mi yapıyorsun? – Yabancı bir ailenin yanındasın demek. O zaman ne duruyorsun tatlım, bırak yaşlanıp kocamış kişileri ölsünler, biz henüz genç ve sağlıklıyız, bir süre daha hayatın tadını çıkaralım. Gel haydi, kestane saçlım, şaka etmiyorum."

Kız süzüp yoklayan bakışlarla, duraksayarak ve şaşırmış, Goldmund'a bakıyordu. Goldmund yavaş yavaş yürüyüp uzaklaştı evin önünden, kimselerin görülmediği ıssız bir sokakta elini kolunu sallayarak ilerledi, sonra bir başka sokaktan geçti, ardından usul usul geri döndü. Kız, dışarı sarkmış, hâlâ pencerede dikiliyordu. İlerden Goldmund'un dönmüş gelmekte olduğunu görünce sevindi, el etti. Goldmund ağır ağır yürüyüp geçti evin önünden, kız çok geçmeden peşinden seğirtti, kentin kapısında yetişti Goldmund'a, yanına küçük bir bohça almış, başına kırmızı bir eşarp dolamıştı.

"Senin adın ne bakayım?" diye sordu Goldmund.

"Lene. Ben de seninle geliyorum. Sorma, kentin içi felaket. Çabuk gidelim buradan! Bir an önce kaçıp gidelim!"

Kent kapısının yanı başında Robert suratını asmış oturuyordu. Goldmund'un geldiğini görünce sıçrayıp kalktı

ayağa, kızı farkeder farketmez gözleri hayretle açıldı. Bu kez hemen pes etmeyerek yakınmaya başladı, karşı koydu: Biri lanet olası veba yuvası kentten bir kızı yanına alıp getirmişti ve ondan kızın kendileriyle gelmesini kabullenmesi isteniyordu, bu kadarı delilikten de öte bir şeydi, Tanrıya meydan okumaktı bu, kendisi bu işte yoktu, onlarla gelmiyordu, sabrı tükenmişti artık.

Goldmund arkadaşı Robert'in söylenmesine ses çıkarmadı, sonunda Robert yatıştı.

"Tamam," dedi Goldmund. "Yeteri kadar başımızı ağrıttın, şimdi güzel güzel bizimle gelecek, yanımızda da böyle şirin bir konuğumuz olduğuna sevineceksin. Adı Lene, benimle kalacak. Şimdi de sana hoşlanacağın bir şey söyleyeyim: Bundan böyle bir süre hastalık tehlikesinden uzak yaşayıp başımızı dinleyeceğiz, vebanın yolundan bir kenara çekileceğiz. Boş bir kulübesi olan şöyle iç açıcı bir yer arayacağız kendimize ya da kendimiz bir kulübe yapacağız. Ben evin beyi, Lene de hanımı olacak; sen de bizim dostumuz kalacak, bizimle birlikte yaşayacaksın. Biraz rahat edip keyif çatacağız. Anlaşıldı mı?"

Ona ne şüphe, Robert çoktan razıydı buna. Yeter ki kendisinden Lene ile toka etmesi ve giysilerine el sürmesi beklenmesindi.

"Hayır," dedi Goldmund, "kimse böyle bir şey istemeyecek senden. Hatta Lene'ye parmağının ucuyla bile dokunmayacaksın, kesinlikle yasak bunu yapman. Sakın böyle bir şeye kalkışayım deme!"

Bunun üzerine her üçü birarada yola koyuldular; ilkin susuyorlardı, derken kız konuşmaya başladı. Yeniden gökyüzünü, ağaçları, çayır çimenleri görmek alabildiğine sevindirmişti kendisini. Vebanın kol gezdiği kentin içi bir dehşet vericiydi ki, o kadar olurdu! Kız durmadan anlatıyor, ister istemez tanık olduğu hazin ve iğrenç sahnelerin

şokunu üzerinden atmaya çalışıyordu. Pek çok şey anlattı, hepsi berbat şeylerdi anlattıklarının: Küçük kentin bir cehennemden geri kalır yeri yoktu, kentteki hekimlerden biri ölmüştü, ötekisi varlıklı hastalardan başkasının semtine uğramıyordu; pek çok ev ölüden geçilmiyor, kimse de bunları götürüp gömmediğinden ölüler çürüyüp kokuşuyordu; bazı evlerde mezarcılar ellerine ne geçirirlerse alıp götürüyor, ırz namus tanımıyor, olmadık rezaleti yapmaktan çekinmiyorlardı. Çoğu zaman henüz yaşayan hastalar da yattıkları yerden çekilip alınıyor, kasaplık hayvanların taşındığı arabalarla götürülüp ölülerle birlikte çukurlara atılıyordu. Kente yaşanan kötü olayları Lene anlata anlata bitiremiyor, Goldmund ile Robert de sözünü kesmeden onu dinliyorlardı. Robert, korkudan tüyleri diken diken olarak anlatılanlara merakla kulak veriyor, hiç sesini çıkarmayıp serinkanlılığını koruyan ve Lene'nin tanık olduğu korkunç sahneleri anlatarak içini boşaltmasını bekleyen Goldmund ağzını açıp tek söz söylemiyordu. Hem anlatılanlar karşısında söylenecek ne vardı ki! Sonunda yoruldu Lene, gürül gürül akan ırmak kurudu, dudaklarından dökülen sözcüklerin arkası kesildi. Bunun üzerine Goldmund adımlarını yavaşlattı, pek hafiften bir şarkı tutturdu, birden çok kıtayı içeren bir şarkıydı bu ve her kıtadan sonra sesi daha tok çıkıyordu. Lene gülümsemeden duramadı, Robert mutlu bir yüzle şarkıyı dinliyordu. Goldmund'un şimdiye kadar şarkı söylediğini işitmemişti, elinden gelmeyecek bir şey yoktu şu Goldmund'un! Bir yandan yürüyor, bir yandan şarkı söylüyordu, antika biriydi doğrusu! Nasıl da ustalıklı söylüyordu şarkıyı, kadife gibi pürüzsüz, ama kısık bir sesle. İkinci şarkıya usulca Lene de katıldı ve çok geçmeden şarkıyı normal bir sesle Goldmund'la birlikte söylemeye başladı. Akşam olmak üzereydi; uzakta, fidanlıkların arasında kara ormanlar uzanıyor,

morlukları sanki el altından giderek koyulaşıp uygun adım yürüyüşlerin ritmik sesinde kimi şen, kimi görkemli yankılanıyordu.

Bir ara: "Bugün keyfin pek yerinde," dedi Robert.

"Evet, yerinde, tabii keyfim yerinde bugün, insan kendine bu kadar şirin bir sevgili bulursa. Oh, Lene, mezarcılar iyi ki sana dokunmamışlar, bana bağışlamışlar seni. Yarın olsun, küçük bir yuva bulup başımızı sokarız içine. Hayatın tadını çıkarmaya bakar, veba belasından sağ salim yakayı kurtardığımıza şükredip bunu kutlarız. Söylesene Lene, güz mevsiminde hiç ormandaki tombul mantarları gördün mü, salyangozların bayıldığı, insanların da iştahla yediği mantarları?"

"Görmez olur muyum!" dedi Lene ve güldü. "Hem kaç defa!"

"Senin saçların da tıpkı o mantarlar gibi kahverengi, Lene. Öyle de güzel kokuyorlar ki! Bir şarkı daha söyleyelim mi ne dersin? Yoksa acıktın mı? Benim çantada hâlâ nefis bir şeyler var."

Ertesi gün aradıklarını bulmuşlardı. Huş ağaçlarından küçük bir korulukta ağaç gövdelerinden kabaca çatılmış bir kulübeye rastladılar, belki bir zaman oduncular ya da avcılar yapmıştı kulübeyi. İçinde kimse oturmuyordu. Yükleniverince açıldı kapı. Robert de kulübeyi güzel bulmuştu, çevre ise sağlık açısından kusursuzdu. Yolda keçilere rastlamışlardı, bir çoban yoktu başlarında, sağda solda dolaşıp duruyorlardı. Onlar da içlerinden birini alıp yanlarında getirmişlerdi.

"Bak Robert!" diye konuşmaya başladı Goldmund. "Marangoz değilsin ama, bir vakit dülgerdin sanırım. Bu kulübede kalacağız anlayacağın, bizim bu saray yavrusuna bir tahta perde gerekiyor, o zaman elimizin altında iki oda var demektir, biri Lene ile benim, biri de seninle keçi için. Yi-

yeceğe gelince, fazla bir azığımız kalmadı, bugün iyi kötü keçi sütüyle idare edeceğiz. Diyeceğim sen tahta perdeyi yaparsın, biz de Lene ile yatakları hazırlarız. Yarın da ben çıkar, yiyecek bir şeyler bulmaya bakarım."

Hemen kolları sıvadılar. Goldmund ile Lene yataklar için ot aramaya çıkıp eğreltiotları ve yosun topladılar. Robert de bir çakıl taşı bulup bıçağı biledi, ağaçlardan tahta perde için gereken dalları kesmeye koyuldu. Ne var ki, o gün bitiremedi işi, açıkta yatıp uyudu. Goldmund için tatlı bir oyun arkadaşıydı Lene, ürkek ve toy, ama içi sevgiyle doluydu. Goldmund usulcacık bağrına bastırdı, kucakladı Lene'yi, uzun süre uyumadı, yorgun düşen, karnını doyurup çoktan sızan Lene'nin kalp atışlarını dinledi, kahverengi saçlarını kokladı, daha çok sokuldu kıza, o maskeli iblis mezarcıların arabalar dolusu ölüyü getirip attıkları kocaman, yassı çukur geldi aklına. Hayat güzel, güzeldi mutluluk ve göz açıp kapamadan sararıp solan gelip geçici gençlik güzeldi!

Tahta perde çatılmış ve pek güzel olmuştu; her üçünün de bunun için kolları sıvaması gerekmişti sonunda. Robert, bütün hünerini göstermek istemişti; bir marangoz tezgâhı, araç ve gereç, bir gönye, ayrıca çivi olsa neler, neler yapabileceğini harıl harıl anlatıp duruyordu. Gelgelelim burada bir bıçağı vardı yalnız, bir de elleri; bu durumda bir düzine huş fidanı kesip kaba, ama sağlam bir çit çatabilmişti ancak. Kulübenin zeminine çakılmış kazıkları arasındaki boşluklar katırtırnaklarıyla doldurulup kapatılacaktı. Bu da zamana bakıyordu; ama keyifli keyifli, güzel güzel çalışıp çabaladılar, elbirliğiyle sonunda tamamladılar işi. Arada Lene böğürtlen ve benzeri yiyecekler aramaya gitti, keçiyle ilgilendi. Goldmund da kısa keşif gezilerine çıkarak kolaçan etti çevreyi, yiyecek bulmaya çalıştı, civardaki yerleşim bölgelerini dolaştı, yanında kimi öteberi-

lerle kulübeye döndü. Yakınlarda kimseler yoktu görünürde, buna özellikle Robert pek sevindi, böylece veba illetine yakalanmaktan ve bazı haydut kişilerin saldırılarından korunmuş olacaklardı; ama yakın çevrede kimselere rastlamayışı bir bakıma sakıncalıydı, çünkü yiyecek sağlamakta çok sıkıntı çekeceklerdi. Biraz ilerde terkedilmiş bir köy evi vardı, ötekiler gibi ölü falan bulunmuyordu içinde; Goldmund tahta kulübeden ayrılıp eve taşınmalarını önerdi; ne var ki, öneriyi işiten Robert'in tüyleri diken diken oldu, Goldmund'un önerisini kabule yanaşmadı pek, onun eve gidip gelmesini hoş karşılamadı, her seferinde alıp getirdiği yiyecekler ve öteberiler tütsülenip yıkanmadan bunlara el sürmek istemedi. Goldmund'un köy evinde fazla bir şey bulduğu da söylenemezdi, iki iskemle, bir süt kovası, birkaç parça çanak çömlek, bir de balta, hepsi o kadar. Günün birinde de çevrede dolaşırken bir evin kümesinden kaçmış iki tavuğu yakalayıp getirdi. Lene gönlünü kaptırmıştı Goldmund'a ve mutluydu, kurup çatmakta oldukları barınaklarının eksiklerini tamamlamak ve ona her geçen gün biraz daha sevimli bir görünüm vermekten her üçü de zevk duyuyor, hoşlanıyordu. Ekmek diye bir şey yoktu evde, buna karşılık ikinci bir keçi daha getirip beslemeye başlamışlardı. Derken bir de küçük lahana tarlası keşfettiler. Günler geçip gidiyordu, tahta perdenin otlarla kaplanması bitmişti, yataklar onarılmış, kulübenin içinde ayrıca bir ocak yapılmıştı. Yakında bir dere akıyordu, suyu da billur gibi ve tatlıydı. Çalışırken sık sık şarkı ve türküler söylüyorlardı.

Günlerden bir gün hep birlikte oturmuş sütlerini içip evcil yaşamlarından övgüyle söz açarlarken, ansızın Lene hülyalı bir sesle şöyle dedi: "İyi ama kış geldi mi ne yapacağız?"

Ne Goldmund, ne Robert soruyu cevaplandırayım de-

medi. Robert güldü, Goldmund bir tuhaf bakışlarla önüne dikti gözlerini. Lene yavaş yavaş anladı ki, kimsenin kışı düşündüğü yoktu, kimse o kadar uzun süre şimdiki yerlerinde kalmayı ciddi olarak aklından geçirmiyordu, burayı kendilerine yurt diye benimsemeleri görünürdeydi yalnız, anlaşılan gezgin göçebe kimseler arasındaydı. Başı önüne sarktı, bir umutsuzluk gelip çullandı üzerine.

Derken Goldmund bir çocukla konuşur gibi adeta şakadan ve karşısındakinin moralini güçlendiren bir sesle: "Sen bir köylü kızısın, Lene" dedi, "köylü kızları da hep ileriyi düşünür. Korkma, yine döneceksin evine, hele şu günler geçsin, veba belası atlatılsın bir, nasıl olsa hep böyle sürecek değil. O zaman anne ve babana mı olur, bir başka hısım akrabanın yanına mı, kalkıp gidersin. Belki yine geldiğin kente dönüp bir ailenin yanında çalışır, ekmeğini kazanırsın. Ama şimdi yaz henüz, çevrede Azrail kol geziyor, burası ise hoş bir yer, güzel güzel yaşayıp gidiyoruz şimdilik. Onun için de canımız istediği kadar burada kalacağız, uzunca ya da kısa bir süre."

"Peki sonra?" diye sesini yükseltti Lene sertçe. "Sonra bitecek mi her şey? Çekip gidecek misin sonra? Ben ne olacağım peki?"

Goldmund, Lene'nin saç örgüsünü yakalayıp çeker gibi yaptı.

"Aptal çocuk," dedi, "mezarcıları unuttun mu? Ölüm sessizliğine gömülmüş evleri, kent kapısının önündeki kocaman çukuru? Dört bir tarafında ateşler yanıyordu hani? Sen de şimdi o çukurda yatmadığın, gömleğinin üzerine yağan yağmurlar altında ıslanmadığın için sevinmelisin. Ölümden kaçıp kurtulduğunu, hâlâ o tatlı yaşam ateşini içinde hissettiğini, hâlâ gülüp şarkılar söyleyebildiğini aklından çıkarmamalısın!"

Ne var ki, bu sözler Lene'yi avutmaya yetmemişti.

"Ama ben buradan ayrılmak istemiyorum," diye sızlandı. "Seni de bir yere bırakmayacağım, hayır! Çok geçmeden her şeyin yine sona ereceğini, her şeyin geçmişe karışacağını bildi mi insan nasıl sevinebilir!"

Güler yüzlü, ama sesinde gizli bir tehdit havası, Lene'nin bu sözlerine şöyle cevap verdi Goldmund:

"Bu konu üzerinde şimdiye kadar bütün bilge ve ermiş kişiler kafa patlatmış bulunuyor, Lene'ciğim. Hiçbir mutluluk uzun sürmez. Ama şu an sahip olduğumuz şeyler senin için yeterli değilse, seni sevindirmiyorsa artık, şimdiden tezi yok bu kulübeyi ateşe veririm, her birimiz de kalkıp kendi yoluna gider. Kapatalım bu konuyu artık, Lene, yeterince konuştuk."

İş bu kadarla kaldı, Lene boyun eğdi, ama şimdiye kadarki sevinci üzerine bir gölgedir düşmüştü.

Ondördüncü Bölüm

Yaz tümüyle sona ermemişken, sürüp gidiyorken henüz, ormanın içindeki kulübede yaşam sona erdi ve düşünülenden bir başka türlü oldu bu. Günlerden bir gün Goldmund, elinde sapan, bir keklik ya da bir başka hayvan avlarım umuduyla çevrede dolaşıyordu, kulübede yiyecek suyunu çekmişti. Lene de o yakınlardaydı ve böğürtlen toplamaya çıkmıştı. Goldmund bazen onun bulunduğu yerden geçiyor, çalıların üzerinden bakınca keten bir gömlekten yükselen esmer bir boyun üzerinde Lene'nin başını görüyor ya da onun şarkı söyleyen sesini işitiyordu. Bir ara Lene'nin yanına gitti, devşirdiği böğürtlenlerden birkaç tane alarak ağzına attıktan sonra yine yoluna devam etti ve bir süre görmedi onu. Yarı sevecen, yarı kızmış, Lene'yi düşündü, yine kıştan ve gelecekten söz açmıştı Lene, hamile olduğunu sanıyordu ve Goldmund'u buradan bir yere bırakmak niyetinde değildi. "Eh, artık az kaldı, bir son bulacak bu iş," diye geçirdi içinden Goldmund. "Çok geçmeden yeter diyecek, ardından da tek başıma yola koyulacağım, Robert'i de almayacağım yanıma, kışa doğru yine o büyük kente varmaya, Niklaus Usta'nın atelyesinde çalışmaya bakacağım; kışı orada geçirecek, baharda kendime yeni ayakkabılar alıp yine yollara düşeceğim; ne yapıp edecek, bizim Mariabronn manastırına varıp Narziss'e merhaba diyeceğim. Kendisinden ayrılalı on yılı geçti sanırım, bir iki gün için bile olsa mutlaka göreceğim onu."

Yabancı bir ses ansızın düşüncelerinden uyandırdı Goldmund'u, düşünce ve istekleriyle bulunduğu yerden ayrılıp çok uzaklarda dolaştığını anladı birden. Dikkatle

kulak kabarttı, korkulu sesin yinelendiğini gördü. Derken Lene'nin sesini tanır gibi olup sesin geldiği tarafa yöneldi, Lene'nin kendisini çağırmasından pek hoşlanmamıştı. Az sonra iyice yaklaştı sese, evet, Lene'nin sesiydi, büyük bir çaresizlik içinde ismini haykırıp duruyordu Lene. Goldmund daha çabuk koşmaya başladı, Lene'ye karşı öfkesi hâlâ büsbütün geçmiş değildi, ne var ki onun yinelenen çağrıları karşısında acıma ve endişe duyguları baskın çıkmıştı. Sonunda gördü, çalılıkların içinde oturmuş ya da diz çökmüştü Lene, gömleği parçalanmıştı, feryat ediyor, ırzına geçmek isteyen bir adamla boğuşuyordu. Goldmund adımlarını açarak koştu, içinde ne kadar öfke, tedirginlik ve hüzün varsa yabancı ırz düşmanına karşı kasıp kavurucu bir gazaba dönüşerek açığa vurdu kendini. Adam Lene'yi boylu boyunca yere yatırmak üzereydi ki, başında bitiverdi Goldmund. Lene'nin çıplak göğsü kanıyor, adam açgözlü bir şehvetle Lene'yi kollarının arasında tutmuş sıkıyordu. Adamın üzerine atılan Goldmund, gözü dönmüş, elleriyle gırtlağını sıkmaya başladı; cılız, adaleli bir boynu vardı adamın, çene kısmı kıvır kıvır bir sakalla örtülmüştü. Adamın gırtlağını adeta sonsuz bir hazla sıktı Goldmund, sonunda adam Lene'yi bıraktı, Goldmund'un ellerinde kaldı gevşecik. Ama adamın gırtlağını sıkmaya devam etti Goldmund, gücü kuvvetî kalmamış, yarı canı çıkmış adamı sürüye sürüye az ilerde yerden fırlamış gri kayaların yanına götürdü. Adamın ağır vücudunu iki üç kez kaldırıp başını sivri köşeli taşlara vurdu. Kafası parçalanan adamı kaldırıp bir kenara attı sonra, yine de hırsını alamamıştı, hâlâ adamın üzerine atılabilir, onu biraz daha hırpalayabilirdi.

Lene, gözlerinin içi kıvançla parlayarak Goldmund'a bakıyordu. Göğsü kanıyor, bütün vücuduyla hâlâ titriyor, güçlükle nefes almaya çalışıyordu. Ama çok geçmeden to-

parladı kendini. Büyük bir haz ve hayranlık karışımı dalgın bakışlarla güçlü kuvvetli sevgilisine bakmış, kendisine saldıran yabancı adamı onun nasıl gırtlakladığını, nasıl sürükleyip götürerek kafasını ezdiğini ve cesetini kaldırıp bir kenara attığını izlemişti. Adamın ölüsü işi bitirilmiş bir yılan gibi yerde yatıyordu, gevşeyip pörsümüş, belkemiği kırılmış; dağınık bir sakalın ve perişan seyrek saçların örttüğü gri yüzlü başı arkaya devrilmişti. Derken sevincinden bir çığlık atarak doğruldu Lene, kendini Goldmund'un kollarına attı, ama birden sarardı yüzü, geçirdiği şoktan hâlâ kendini kurtaramamıştı, kanında, iliklerinde hissediyordu bu şoku, fenalaştı ve bitkin halde yabanmersinlerinin içine çöküverdi. Ama biraz sonra kalkıp Goldmund'la kulübeye dönebilecek kadar kendine geldi.

Olay Robert'i hayli telaşlandırmıştı, yabancı adamla Goldmund arasındaki boğuşmanın ayrıntılarını heyecanla sorup öğrenmek istedi.

"Boynunu kırdın demek? Harikulâde! Goldmund, yaman adamsın doğrusu!"

Ne var ki, Goldmund olup bitenlerden daha fazla söz açmak istemedi, hırsı geçmiş, eski serinkanlılığına kavuşmuştu. Adamın ölüsünün yanından ayrılırken aklına o zavallı haydut Viktor gelmişti ister istemez, yabancı adamın kendi eliyle öldürdüğü ikinci kişi olduğunu düşünmüştü. Robert'i başından savmak için: "Eh, şimdi sana da iş düşüyor," dedi. "Git şu adamın cesedini kaldır ortadan. Baktın ki çukur açmak kolay değil, cesedi sürükleye sürükleye sazlığa götürür bırakırsın, olmazsa taş ve toprak alıp iyice örtersin üzerini." Gelgelelim, Robert söylenilen işi yapmaya yanaşmadı, ölülere falan el sürmek istemiyordu, kim bilir belki de adam veba mikrobu taşıyordu.

Lene, kulübeye girip yatmıştı. Göğsündeki ısırık yeri sızlıyordu, ama çok geçmeden yine ayağa kalktı, ateş ya-

kıp akşam sütünü pişirdi, keyfine diyecek yoktu, ama erkenden gidip yatması istenince hiç itiraz etmedi, Goldmund'a karşı işte öylesine büyük hayranlık duyuyordu. Goldmund sesini çıkarmadan oturuyor ve somurtuyordu; onun bu halini bilen Robert kendisini rahat bıraktı. Goldmund geç vakit kalkıp ot yatağına yollandı, yanından geçerken Lene'nin üzerine eğilerek kulak kabarttı, Lene uyuyordu. Goldmund'un üzerinde bir tedirginlik vardı, Viktor geldi aklına, yüreğini bir sıkıntı, bir endişe kapladı, göçebe damarları kabardı birden; bundan böyle yurt yuva oyununun sona erdiğini seziyordu. Ama bir şey vardı ki, hepsinden çok düşündürüyordu onu. Yabancı adamın ölü vücudunu silkip atarken Lene'nin kendisine nasıl baktığını görmüştü. Bir tuhaf bakıştı bu, bu bakışı hiçbir zaman unutmayacaktı; Lene'nin yuvalarından fırlamış dehşet ve haz dolu gözleri bir gurur, bir zafer ifadesiyle ışıl ışıl parlamıştı, öc almaya ve öldürmeye karşı tıpkı kendisininki gibi tutku derecesinde derin bir zevki ele veren bir bakıştı, şimdiye dek bir kadının yüzünde asla görmediği, bir kadının yüzünde yer alacağına da ihtimal vermediği bir bakış. Bu bakış olmasa belki ilerde yıllar sonra Lene'nin yüzünü unutabilirdim, diye bir düşünce geçti kafasından. O bakış Lene'nin bu köylü kızının yüzünü bir büyüklük, güzellik ve korkutuculukla donatmıştı. Aylar vardı ki, "Bunun resmini yapmayalım!" dedirtecek bir şey çarpmamıştı gözüne. Oysa Lene'nin bakışı karşısında bir çeşit dehşetle böyle bir isteğin yüreğinde tutuştuğunu hissetti.

Yatakta gözlerine bir türlü uyku girmedi Goldmund'un, sonunda doğrulup kalkarak kulübeden çıktı. Dışarda hava serindi, hafif bir rüzgâr huş ağaçlarının yapraklarında oynaşıyordu. Goldmund karanlıkta bir aşağı, bir yukarı gidip geldi bir süre, ardından bir taşın üzerine oturup düşüncelere daldı, derin bir hüzün çöktü içine. Vik-

tor'a acındı, bugün öldürdüğü yabancı adama acındı, ruhunun yitip giden masumiyetine ve çocuksuluğuna acındı. Bunun için mi manastırdan ayrılmış, Narziss'i bırakıp gitmiş, Niklaus Usta'yı darıltmış, güzel Lisbeth'e sırt çevirmişti, yazının yabanın ortasında bir ormanın içinde konaklamak, başı boş dolaşan keçileri yakalamak ve o zavallı adamın kafasını kayalara vura vura ezmek için mi? Bir anlamı var mıydı bütün bunların, yaşanmaya değer şeyler miydi? Yaptıklarının saçmalığı ve kendi kendine duyduğu küçümseme karşısında yüreğine bir sıkıntı çöktü, kendini arkaüstü bıraktı yere, gözlerini gökyüzündeki gecemsi soluk bulutlara dikti, uzun uzun onları seyredip dururken az önceki düşünceler çıkıp gitti kafasından; gökteki bulutlara mı bakıyor, yoksa kendi içindeki kasvetli dünyaya mı, bilemez oldu. Taşın üzerinde tam uyuklamak üzereyken havada sürüklenip giden bulutların içinden kocaman sarı soluk bir yüz bir şimşek gibi çakıp gitti ansızın, Havva'nın yüzüydü bu, ağırbaşlı, bulutlarla örtülü bir yüz; ama yüz ansızın iri iri açtı gözlerini; kocaman gözler, şehevî bir hazla ve öldürme isteğiyle dolup taşan gözler. Goldmund uyudu, üzerine düşen çiğ altında ıslanana kadar da uyanmadı.

Ertesi gün Lene hastalandı. Yataktan çıkmasına izin verilmedi. Yapılacak bir sürü iş vardı: Robert sabahleyin korulukta iki koyuna rastlamış, ama koyunlar kaçıp gitmişti. O da dönüp Goldmund'a durumu haber vermiş, günün büyük kısmını koyunları kovalamakla geçirmişler, sonunda birini yakalamışlardı. Akşama doğru da hayli yorgun düşerek kulübeye dönmüşlerdi. Lene, kendini hiç iyi hissetmiyordu. Kızın vücudunu gözden geçiren, eliyle orasını burasını yoklayan Goldmund veba urlarıyla karşılaştı. Gizleyip Robert'e söylemedi bunu, ama Lene'nin hâlâ yataktan kalkmadığını, hasta olduğunu öğrenen Robert durumdan kuşkulandı, kulübede kalmak istemedi, ben dışarda

kendime yatacak yer bulurum deyip çıktı, vebaya yakalanmış olabileceğinden korkmasa keçiyi de beraberinde alıp götürecekti.

Tepesi atan Goldmund: "Git, cehenneme kadar yolun var!" diye bağırdı Robert'in yüzüne. "Bir daha seni burada görmek istemiyorum!" Ardından keçiyi alıp katırtırnaklarıyla örülmüş tahta perdenin arkasına yollandı. Robert sesini çıkarmayarak kayboldu ortadan, keçisiz çekip gitti; korkuyor, vebadan, Goldmund'dan korkuyordu, yalnızlık ve gece korkusundan düşüp bayılacaktı neredeyse. Kulübenin yakınında bir yere uzanıp yattı.

Goldmund, Lene'ye dönerek: "Ben yanında kalıyorum senin, merak etme, yine iyileşeceksin," dedi.

Lene, doğru değil bu der gibi başını salladı.

"Kendini kolla sevgilim, sen de hastalığı kapabilirsin yoksa, artık bana pek yaklaşma! Beni avutacağım diye zahmete sokma kendini! Ben çaresiz öleceğim. Hem bir gün bakıp yatağının boş olduğunu, beni terkedip gittiğini görmektense öleyim daha iyi. Şimdiye kadar her sabah bunu düşündüm, her sabah uyandığımda bundan korktum hep. Hayır, hayır, öleyim daha iyi!"

Daha ertesi gün durumu ağırlaşmıştı Lene'nin. Geceleyin Goldmund zaman zaman kendisine bir yudum su içirmiş, arada topu topu bir saatçik kestirmişti. Derken ortalık ağarmış, Goldmund Lene'nin yüzünde giderek yaklaşan ölümü açık seçik görmüştü; yüz şimdiden sararıp solmuş, diriliğini yitirip pörsümüştü. Goldmund, biraz nefes almak ve havanın ne durumda olduğunu anlamak üzere kulübeden çıktı. Ormanın kıyısında birkaç kızılçam, üzerlerine vuran sabah güneşinde parıldamaya başlamıştı. Havada bir tazelik, bir tatlılık vardı. Sabah bulutlarından sıyrılamamış uzak tepeler henüz seçilemiyordu. Goldmund biraz yürüdü şöyle, vücudundaki yorgunlukla uzanıp ge-

rindi, derin derin nefes aldı. Bu hüzünlü sabah vaktinde güzeldi dünya. Çok geçmeden yine eski göçebe yaşamını sürdürecekti. Ayrılık zamanı gelip çatmıştı.

Derken ormanın içinden Robert'in seslendiğini duydu. Lene'nin durumunda biriyileşme olup olmadığını soruyordu. Hastalık veba değilse çekip gitmeyecek, burada kalacaktı, Goldmund'u kızdırmak istememişti; bu arada koyunu otlattığını belirtmeyi de unutmadı.

"Koyununu al, cehennem ol buradan!" diye bağırdı Goldmund. "Lene can çekişiyor, hastalık bana da geçti üstelik."

Son sözleri kafadan atmıştı Goldmund; Robert'i başından defetmek için öyle demişti. İyi kalpli biri olabilirdi Robert, ama Goldmund kendisinden bıkmıştı, onu fazla ödlek ve değersiz buluyordu, kaza ve kaderin, felaket ve çalkantıların kol gezdiği böyle bir zamanda yeri olmayan biriydi. Bunun üzerine Robert çekip gitti ve bir daha da ortada görünmedi.

Goldmund yeniden Lene'nin yanına döndü, Lene uyuyordu. Kendisi de tekrar yatıp uyudu. Atı Bless'i gördü düşünde, Mariabronn manastırındaki o güzelim kestane ağacını gördü. Sonsuz uzaklıktaki ıssız bir yerde bulunuyormuş da, elden çıkıp giden nazlı ve şirin bir yurt parçasına bakıyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Uyandığında gözlerinden akan yaşlar sarı bir sakalın örttüğü yüzüne yuvarlandı. Lene'nin ölgün bir sesle bir şeyler söylediğini işitti, kendisini çağırdığını sanarak yattığı yerde dirsekleri üzerinde doğruldu. Ama Lene kimseyle konuşmuyor, yalnızca dili diline dolaşarak kimi sevecen, kimi aşağılayıcı birtakım sözcükleri kendi kendine mırıldanıyordu; biraz güldü derken, ardından fena halde inildemeye başladı; yutkunmaya çalışır, yutkunamaz gibiydi, giderek sesi çıkmaz oldu. Ayağa kalkan Goldmund onun şimdiden çirkinleşen

yüzüne doğru eğildi, ölümün yakıp kavurucu soluğu altında böylesine çarpılan ve alt üst olan yüz hatlarını buruk bir merakla izlemeye koyuldu. Sevgili Lene, diye bir ses yükseldi yüreğinden, sevgili yavrucak, artık beni bırakıp gidiyor musun? Bıktın, usandın mı benden?

Kaçıp oradan uzaklaşmayı ne kadar isterdi, Goldmund. Yola koyulmak, yürümek, durup dinlenmeden yürümek, solumak, yorgun düşmek, yeni görüntülerle karşılaşmak ona çok iyi gelecekti, içindeki koyu kasvet havası belki biraz dağılabilirdi. Ama yapamazdı bunu, can çekişen kızcağızı burada tek başına bırakıp gitmeye yüreği elvermezdi. Biraz temiz hava almak için ancak birkaç saatte bir, o da hemen geri dönmek üzere kulübeden çıkmayı göze alabiliyordu. Lene artık süt içemediğinden keçinin bütün sütünü kendisi içip karnını doyuruyordu, sütten başka yiyecek yoktu kulübede. Keçileri her gün birkaç kez alıp götürüyor, otlatıp su içiriyor, biraz gezip dolaşmalarını sağlıyordu. Her seferinde dönüp gelerek Lene'nin yatağının başucunda dikiliyor, sevecen sözler söylüyor ona, gözlerini yüzünden ayırmıyor, içi parçalanarak, ama ilgiyle onun can çekişmesini izliyordu. Kendindeydi Lene, arada bir uykuya dalıyor, uyandığında ise gözlerini ancak birazcık açabiliyordu, gözkapakları yorgun ve pörsümüştü. Gözlerin ve burnun çevresi her geçen saat biraz daha kocamış bir görünüm kazanıyor, diri ve körpe boyun üzerinde hızla sararıp solan bir büyükanne yüzü beliriyordu. Ağzından seyrek olarak bir söz çıkıyor, "Goldmund" ya da "sevgilim" diyor, şişmiş mor dudaklarını diliyle ıslatmaya çalışıyor, her seferinde de Goldmund ağzına birkaç damla su akıtıyordu.

O günün gecesi ölmüştü Lene. Sızlanıp ah vah etmeden göçüp gitmişti, sadece hafif bir çırpınma, ardından son nefesini vermiş, bir esinti cildi üzerinde gezinmişti.

Bu manzara karşısında yüreği kabarmıştı Goldmund'un, aklına can çekişen balıklar gelmişti, sık sık piskopos kentinin pazar yerinde görüp acıdığı balıklar. Onlar da tıpkı böyle canları çekilip son nefeslerini veriyordu, tıpkı böyle bir çırpıda, derilerinin üzerinden geçip giden, tüm görkem ve yaşamı da beraberinde götüren hafif ve acılı bir ürperişle. Goldmund yere diz çökerek bir süre daha Lene'nin yanında kaldı, sonra dışarı çıkıp çalıların arasına oturdu. Derken keçi geldi aklına, kalkıp yeniden kulübeden içeri girdi, hayvanı alıp dışarı çıkardı. Keçi, kısa bir süre sağda solda gezindikten sonra yere yattı. Goldmund da yanına uzandı onun, başını hayvanın sağrısına dayayıp uyudu. Ortalık ışıyınca kalkıp son bir kez kulübeden içeri girdi, üzeri otlarla örtülmüş tahta perdenin arkasına dolandı, Lene'nin zavallı cansız yüzüne baktı son bir kez. Ölüyü öyle oracıkta bırakmaya gönlü razı olmadı, gidip bir kucak kurumuş dalla çalı çırpı devşirdi, kulübenin içine saçtı hepsini ve kulübeyi ateşe verdi. Çakmak dışında yanına hiçbir şey almadı kulübeden. Bir anda kuru tahta perdenin alev alev yandığını gördü. Dışarda dikilip yüzü ateşten kızararak, kulübenin yanışını izledi, çatı tümüyle alevlere boğulup ilk kalaslar yere düşüne kadar oradan ayrılmadı. Keçi, korkuyla ve sızlanan bağırışlarla hoplayıp sıçrıyordu. Hayvanı öldürmek, etinden birazını kızartıp yiyerek kendisini bekleyen yolculuk için güç kazanmak en doğrusuydu belki, ama yapamadı, hayvanı fundalığın içine salıp uzaklaştı. Yanan kulübeden yükselen dumanlar ta ormanın içine kadar peşinden geldi. Şimdiye kadar hiçbir yolculuğa böylesine kasvetli bir hava içinde çıktığını anımsamıyordu.

Ne var ki, ilerde kendisini bekleyen manzara düşündüğünden de iç karartıcıydı. Berbat durum, karşısına çıkan ilk çiftlikle köylerde başlayıp ardı arkası kesilmeden sürüp

gitti, yolda ilerledikçe daha da kötüleşti. Bütün çevrede, bütün o geniş topraklar üzerinde Azrail bir bulut olmuş geziniyor, dört bir taraf dehşet, korku ve kasvetten oluşan bir tül altında serilmiş yatıyordu. Ama en kötüsü, ne içinde kimselerin yaşadığı ölü evler, ne zincire bağlı olup açlıktan can veren ve çürüyüp kokuşan köpekler, ne ortada gömülmeden duran cesetler, ne yiyecek dilenen çocuklar, ne de kentler önündeki toplu mezarlardı. En kötüsü, üzerlerine çöken dehşet ve ölüm korkusunun altında adeta gözlerini ve ruhlarını kaybetmiş yaşayan insanlardı. Göçebe Goldmund her gittiği yerde acayip ve tüyler ürpertici olaylara tanık oluyor ya da bunlarla ilgili haberler duyup işitiyordu. Hastalığa yakalanmış çocuklarını terkedip giden anne ve babalar, karılarını bırakıp kaçan kocalar vardı. Vebadan ölenleri gömen mezarcıların ve hastanelerde çalışan hademelerin cellattan kalır yerleri yoktu, sahipleri bu dünyadan göçmüş evleri yağmalıyor, bazen keyifleri öyle isteyip ölüleri gömmeyerek ortada bırakıyor, bazen de can çekişen hastaları daha son nefeslerini vermeden yattıkları yerden alıp kasaplık hayvanların taşındığı arabalara yüklüyorlardı. Hastalığı kapacakları korkusuyla evlerini barklarını bırakıp kaçmış kişiler ne yapacaklarını, nereye gideceklerini bilemeyerek sağda solda dolaşıyorlardı, saç sakal birbirine karışmış, başkalarıyla hiçbir şekilde temas etmemeye çalışarak, peşlerinde ölümün korkusu. Bazıları da vardı ki, ölüm korkusuyla kamçılanıp şahlanmış yaşam tutkularının dürtüsüne uyarak bir araya geliyorlar, sefahat âlemlerine dalarak yiyip içiyor, gülüp eğleniyor, hora tepip sevişiyorlardı, bütün bunlara da kemanıyla Azrail'in eşlik ettiği görülüyordu. Daha başkaları üstü başı perişan, yas tutarak ya da Tanrıya dil uzatarak, yuvalarından fırlamış gözlerle mezarlıkların ya da içleri boşalmış evlerin önlerinde çömelmiş oturuyorlardı. Ama hepsinden kötüsü,

herkes bu katlanılmaz yürekler acısı durumun suçunu sırtına yükleyecek bir günah keçisi arıyor, herkes veba salgınından sorumlu olan, böyle bir belanın başgöstermesine yol açan o dinsiz imansız kötü kişileri bilip tanıdığını ileri sürüyordu. Bir söylentiye göre, başkalarının felakete uğramasından zevk duyan birtakım hınzır kişiler, hastalanıp ölenlerin vücutlarından veba zehirini alıp bunu evlerin duvarlarına ve kapıların tokmaklarına sürerek, çeşmelerin suyuna katıp sığırlara aşılayarak ölümlerin artmasına yol açmaktaydı. Daha önce kendilerini bir uyaran olup da soluğu kaçmakta almadılar mı, bu tüyler ürpertici işleri yapmalarından kuşku duyulanların işi bitikti; ya adlî makamlar ya da halk tarafından ölümle cezalandırılıyorlardı. Beri yandan, zenginler felaketin suçunu yoksulların, yoksullar da zenginlerin üzerine yıkıyordu. Ya da Yahudiler suçlanıyor, olmazsa ülkedeki başta İtalyanlar ve Fransızlar olmak üzere yabancı kişiler suçlu görülüyor, hekimler bile suçlanmaktan yakayı kurtaramıyorlardı. Kentin birinde Goldmund bir Yahudi mahallesinin nasıl cayır cayır yandığına yüreği sızlayarak tanık olmuştu. Yangın bir evden ötekisine sıçrıyor, bağırıp çağıran bir kalabalık mahalleyi kuşatmış, yanan evlerden kendilerini çığlık çığlığa dışarı atıp canlarını kurtarmaya çalışanları silah zoruyla gerisin geri ateşin içine sürüyordu. Korku ve kinden kaynaklanan bir çılgınlıkla dört bir yanda masum insanlar ölüme yollanıyor, yakılıyor, işkenceden geçiriliyordu. Goldmund, hırs ve tiksintiyle olup bitenleri izliyordu; dünya batağa saplanmış, adeta çamura bulanmıştı, yeryüzünde neşeymiş, masumiyetmiş, sevgiymiş, bunlara artık yer yok gibiydi. Çoğu zaman, kaçıp gönül eğlendirenlerin vur patlasın çal oynasın şenliklerine sığınıyordu Goldmund; dört bir yanda Azrail'in elindeki kemanın sesi işitiliyordu; bu kemandan dökülen müziği çok geçmeden bellemişti; ikide bir umut-

suzluk taşan içki âlemlerine katılıyor, bu arada kendisi de sık sık lavta çalıyor ya da ziftli meşalelerin ışığında geceler boyu durup dinlenmeden dansedip hora tepenlerin arasına karışıyordu.

Goldmund korkmuyordu hiç. Bir zaman ölüm korkusunu yaşamıştı, o kış gecesi çamların altında Viktor'un parmakları boynuna sarılıp gırtlağını sıkarken, sonra kimi çetin göçebelik günlerinin karında ve açlığında tatmıştı bu korkuyu. Ama bir başka ölümdü o zamanki, insan o ölümle savaşabilir, ona karşı kendini savunabilirdi. Ve Goldmund da savunmuştu kendini, titreyen elleri ve ayakları, boş midesi, hayli yorgun kolları ve bacaklarıyla kendini savunmuş, savaşı kazanıp canını kurtarmıştı. Gelgelelim, bu veba ölümüyle savaşılacak gibi değildi, bu ölümün ortalığı kasıp kavurmasını sineye çekmekten, ona teslim olmaktan başka çare yoktu ve Goldmund da çoktan teslim bayrağını çekmişti. Korkudan hiç eser yoktu içinde, Lene'yi yanan kulübede bırakıp yollara düştüğünden, ölümün harabeye çevirdiği ülkede her Allahın günü yol teptiğinden beri yaşam denilen şey gözünde önemini tümüyle yitirmişti. Ne var ki, olağanüstü bir merak onu önüne katmış, uyanık tutuyordu. Elinde orakla Azrail'in çalışmasını seyretmekten, gelip geçiciliğin şarkısını dinlemekten bıkıp usanmıyor, hiçbir yerde kendimi geride tutayım demiyor, onu olup bitenlerin içinde bulunmaya ve uyanık gözlerle bu cehennem geçidinden geçmeye zorlayan sessiz coşkuyu her gittiği yere kendisiyle taşıyıp götürüyordu. Ölüm sessizliğine gömülmüş evlerden küflenmiş bayat ekmek alıp yiyor, çılgınca içki sofralarında şaraplar içip şarkılar söylüyor, o çarçabuk sararıp solan haz çiçeklerini derliyor, kadınların esriklik taşan donuk gözlerine bakıyor, sarhoşların aptallık taşan donuk gözlerine, can çekişenlerin feri sönen gözlerinin içine bakıyor, ateşler içinde ya-

nan umutsuz kadınları sevgiyle kucaklıyor, bir tas çorba karşılığında ölülerin evlerden dışarı taşınmasına, birkaç kuruş için çıplak ölülerin toprakla örtülmesine yardım ediyordu. Bir karanlık, bir vahşet çullanmıştı dünyanın üzerine; ölüm uluyan bir sesle şarkısını çağırıyor, Goldmund da kulaklarını açmış, yüreğini yakıp kavuran bir tutkuyla bu şarkıyı dinliyordu.

Niklaus Usta'nın yaşadığı kente varmaktı amacı, içindeki ses kendisini oraya çağırıyordu. Yol uzundu ve ölümler, sararıp solmalar, can çekişmeler tutmuştu dört yanı. Ve Goldmund, bir hüznü duyumsayarak ilerliyordu bu yolda, dünyanın avazı çıktığı kadar haykırıp duran acılarına kendini bırakmış, mahzun, ama yine de coşkulu, yanıp tutuşarak, kapılarını düpedüz dış dünyaya açmış duyularla ilerliyordu.

Manastırın birinde duvara yeni çizilmiş bir resim gördü, uzun uzun seyretmekten kendini alamadı. Bir ölüm dansı canlandırılıyordu resimde, sarı soluk, kemikten ölüm dansederek insanları yaşamın içinden alıp götürüyordu, kralı, piskoposu, manastır yöneticisi başrahibi, kontu, şövalyeyi, hekimi, köylüyü, askeri, hepsini kendisiyle alıp götürüyor, iskeletten müzisyenler içi boş kemikten çalgılarını çalarak bu dansa eşlik ediyordu. Goldmund'un meraklı gözleri duvardaki resmi derin soluyuşlarla çekip içine aldı. Tanımadığı bir meslektaşı, Kara Ölüm'le ilgili olarak görüp yaşadıklarından çıkardığı dersi resimle açığa vurmuştu, günün birinde ister istemez ölecekleri konusundaki bir vaazı insanların kulaklarına acı acı haykırıyordu. Diyecek yoktu resme ve vaaz güzeldi, bu yabancı meslektaş olayı iyi gözlemiş ve iyi yansıtmıştı, hoyrat resminden kemiksi ve tüyler ürpertici duyuluyordu ölümün sesi. Ama yine de resim Goldmund'un görüp yaşadıklarını yansıtmaktan uzaktı. Duvara çizilen resim insanların ister iste-

mez öleceklerini dile getiriyor, o çatık kaşlı amansız ölümü anlatıyordu. Ama Goldmund'un gönlünde bir başka resim yatmaktaydı, ölümün vahşi şarkısının bambaşka bir yankılanışı vardı o resmin içinde, kemiksi ve hoyrat değildi bu yankılanış, daha çok tatlı ve baştan çıkarıcıydı, insanı yuvaya doğru, sılaya doğru götüren annece bir yankılanıştı. Ölümün yaşam içine elini uzatışı her zaman acı ve savaşçıl bir sesi içermiyordu, ölümün yakınlığında yaşam kandilinin daha bir parlak ve içten yandığı görülüyordu. Ölüm başkaları için bir savaşçı, bir yargıç ya da bir cellat, hoşgörüsüz bir baba olabilirdi, ama Goldmund için bir anneydi aynı zamanda, bir sevgiliydi, seslenişi sevgiye çağrı, dokunuşu sevgide bir ürperişti.

Duvara çizilmiş ölüm dansını seyreden Goldmund tekrar yola koyulduğunda, kendisini yeni bir gücün Niklaus Usta'ya, Niklaus Usta'nın atelyesinde bekleyen sanatsal yaratılara doğru çekip sürüklediğini hissetti. Ama dört bir yanda zorunlu duraklamalar oluyor, yeni görüntüler, yeni yaşantılarla karşılaşılıyordu. Burun kanatları titreyerek ölüm havasını soluyan Goldmund, sık sık merhamet ve meraktan bazen bir saatini, bazen bir gününü gözden çıkarıyordu ister istemez. Bir ara ağlayıp sızlanan küçük bir köylü çocuğunu üç gün boyunca sırtında taşıdı, açlıktan öldü ölecek altı yaşında bir oğlandı bu; kendisini hayli sıkıntıya sokmuş, Goldmund oğlandan ancak güçlükle yakayı kurtarabilmişti: Oduncu kocası ölüp yalnız kalan bir kadın oğlanı sonunda yanına almıştı. Efendisinden ayrı düşmüş bir köpek günlerce Goldmund'un yanından ayrılmamış, onun elinden yiyecek yemiş, yatıp uyuduğunda onu vücuduyla ısıtmış, ama sonra yine kayıplara karışmıştı. Goldmund buna üzülmüştü, köpekle konuşup söyleşmeye alışmıştı çünkü, hayvana pek çok saat kılı kırk yaran söylevler çekmişti, insanların kötülüğü, Tanrının varlığı, yok-

luğu ve sanat üstüne, ilk gençlik yıllarında tanıdığı Julie adında çiçeği burnunda bir şövalye kızının göğüsleri ve kalçaları üstüne söylevler. Böyle davranması da doğaldı, sürüp giden ölüm yolculuğunda biraz kafayı üşütmüştü çünkü, vebanın kol gezdiği yerlerdeki bütün insanlar biraz üşütmüştü kafayı, hatta pek çok kişi vardı ki, iyiden iyiye aklını bozmuştu. Kuşkusuz o genç Yahudi kızı Rebekka da, kendisini iki gün yolundan alıkoyan ateşli gözleriyle o güzel siyah saçlı kız da oynatmıştı biraz.

Goldmund küçük bir kentin dışında rastlamıştı kıza, kara bir kömür yığınına dönüşmüş bir yıkıntının yanıbaşında çömelmiş hüngürdüyor, elleriyle yüzüne gözüne vuruyor, kara saçlarını yolup duruyordu. Yolunan saçları görmek yüreğini sızlatmıştı Goldmund'un, o kadar güzeldiler ki, dayanamayıp kızın ateş püsküren ellerine sarıldı, sıkıca tutup bırakmadı ellerini, kıza avutucu sözler söyledi, moral verdi biraz, bu arada kızın saçları gibi yüzünün ve endamının da hayli güzel olduğunu farketti. Kız sızlanıp yakınmasıyla babasının yasını tutuyordu, babası diğer ondört Yahudiyle beraber kent yöneticilerinin emriyle ateşte yakılıp küle çevrilmişti; kızın kendisi kurtulmayı başarmış, ama sonradan kolu kanadı kırılmış durumda dönüp gelerek ötekilerle birlikte yakılmaktan kaçtığı için kendi kendisini suçlamaya koyulmuştu. Goldmund kızın çırpınan ellerini sabırla tutup bırakmadı, teselli yollu sözler söyledi, acıdı, kollayıp korumak istedi kızı, yardım önerdi. Kız da babasının gömülmesinde yardımcı olmasını istedi Goldmund'dan; henüz sıcaklığını kaybetmemiş küllerin içinden babasının kemiklerini topladılar, kırda bayırda gizli bir yere götürüp gömdüler. Bu işle uğraşırlarken akşamı etmişlerdi, Goldmund geceyi geçirecekleri bir yer aramaya koyuldu, meşe ağaçlarından bir korulukta kız için otlardan yatacak bir yer hazırladı, kızın yattığı yerde

ağlamasını sürdürdüğünü, arada bir yutkunduğunu işitti. Sonunda uyudu kız. Bunun üzerine Goldmund da biraz kestirdi, ertesi sabah da kıza kur yapmaya başladı. Ona böyle yalnız yaşayamayacağını, Yahudi olduğunu hemen anlayıp kendisini öldürebileceklerini ya da sağda solda dolaşan ne idüği belirsiz kişilerin saldırısına uğrayacağını, ormandan ise kurtlardan ve çingenelerden yakasını kurtaramayacağını söyledi. Oysa kendisi onu yanına alıp götürebilir, vahşi hayvanlara ve insanlara karşı koruyabilirdi, çünkü acıyordu haline ve kendisinden hoşlanıyordu, güzelliğin ne olduğunu görebilecek kadar gözü vardı, onun tatlı ve zeki gözkapaklarının, zarif omuzlarının vahşi hayvanlara yem olmasına ya da ateşte yakılmasına asla izin vermeyecekti. Kız kaşlarını çatarak Goldmund'u dinledi, derken fırladığı gibi kaçıp gitmeye davrandı. Goldmund arkasından koşup kızı yakaladı ve konuşmasını sürdürdü:

"Rebekka," dedi, "hakkında kötü bir niyet beslemediğimi görüyorsun sanırım. Acılısın şimdi, aklın babanda, sevgiyi falan düşündüğün yok. Ama yarın, öbür gün ya da daha ilerde sana yine aynı soruyu soracağım, o zamana kadar da üzerine kol kanat gereceğim senin, yiyeceğini bulup buluşturarak getirip önüne koyacağım ve sana hiç el sürmeyeceğim. Dilediğin kadar yasını tutabilirsin babanın. Yanımda yas tutabilir, ama istersen gülüp neşelenebilirsin. En çok neden hoşlanıyor, neden haz duyuyorsan onu yaparsın sadece."

Ne var ki, Goldmund boşuna çenesini yormuştu. Kız, hınç ve öfke karışımı bir sesle belirttiğine göre, hoşlanacağı, haz duyacağı hiçbir şey yapmak istemiyordu, kendisine yalnızca acı ve ıstırap veren davranışlarda bulunacaktı, sevinç ve neşe gibi bir şeyi artık aklına getirmeyecekti asla; kendisini kurtlar mı paralayacaktı, bunun bir an önce gerçekleşmesi canına minnetti; Goldmund onu bırakıp gitme-

liydi artık, daha fazla konuşmasının yararı yoktu, zaten konuşacağı kadar konuşmuştu.

"Dinle Rebekka!" diye cevapladı Goldmund. "Dört bir yanda Ölüm'ün kol gezdiğini, bütün evlerde ve kentlerde insanların kırılıp gittiğini, nereye baksan içler acısı bir durumun yaşandığını görmüyor musun? Babanı ateşte yakan kaz kafalı insanların gözü dönmüşlüğü de yine içler acısı bu çaresizlikten kaynaklanıyor, tek nedeni yaşanmakta olan fazlasıyla büyük sefalet. Diyeceğim, çok geçmeden bizi de yakalayacak, eline geçirecek Ölüm, biz de yazıda yabanda çürüyüp kokuşacağız, kemiklerimizle köstebekler oyun oynayacak, aşık atacaklar. Bari ölmeden yaşayalım, hayatın tadını çıkaralım bırak, sevgiyle kucaklayalım birbirimizi. Senin şu kar gibi beyaz boynuna yazık değil mi! Ve o küçük zarif ayaklarına! Sevimli, tatlı bir kızsın; gel benimle, sana hiç el sürmeyeceğim, yalnızca seyredeceğim seni, bir şeye ihtiyacın oldu mu hemen sağlayacağım."

Goldmund daha uzun süre dil döktü kıza, sonra birden lafla ve mantıksal nedenlerle onun sevgisini kazanamayacağını anladı. Sustu, mahzun mahzun kızın yüzüne bakmaya başladı. Kızın o soylu ve mağrur yüzünde geri çeviren, yanına yaklaştırmayan bir ifade okunuyordu.

"Siz böylesiniz işte," dedi sonunda kız, kin ve nefret dolu bir sesle. "Siz Hristiyanlar böylesiniz! Yolda rastladığın bir kıza, sizinkilerin canına kıydığı ve senin de tırnağının ucu bile olamayacağın babasını gömmesi için yardım ediyorsun ilkin, sonra bu iş biter bitmez kızı ele geçirmeye kalkıyor, onun seninle sevişmesini istiyorsun. Siz böylesiniz işte! Ben de başta, belki de iyi bir insandır diye düşünmüştüm senin için. Ama iyilik nerede, sen nerede! Yazık, domuzdan geri kalır yanınız yok hiçbirinizin."

Kız böyle konuşurken, Goldmund kızın gözlerindeki bütün kin ve hıncın gerisinde kendisini duygulandırıp

utandıran ve yüreğine işleyen bir yangını sezer gibi oldu. Gözlerinde ölümü gördü kızın, ama çaresiz ölecek olmayı değil, ölmek isteğini, ölebilme özgürlüğünü, yeryüzü anasının çağrısına sesini çıkarmadan uymayı ve teslimiyeti gördü.

"Rebekka!" dedi usulcacık. "Kim bilir, haklısın belki. Senin hakkında kötü bir niyet beslemiş değilim, ama yine de iyi bir insan sayılmam. Bağışla, seni ancak şimdi anladım."

Şapkasını çıkarıp önünde yerlere kadar eğilerek bir kontes gibi selamladı kızı, ardından içi kan ağlayarak uzaklaştı; kızı bırakacak, ölüme terkedecekti çaresiz. Duyduğu üzüntüyü uzun süre atamadı üzerinden, canı kimseyle konuşmak istemedi. Aralarında pek bir benzerlik yoksa da, bu mağrur zavallı Yahudi kız nasılsa kendisine şövalyenin kızı Lydia'yı anımsatmıştı. Böyle kadınları sevmek, insana acı ve kahırdan başka şey sağlamıyordu. Ama bir süre Goldmund'a öyle geldi ki, sanki bu iki kadından, zavallı çekingen Lydia ile ürkek ve hoyrat Yahudi kızından başkasını sevmemişti şimdiye kadar.

Pek çok gün gözlerindeki yangınla o siyah saçlı Yahudi kız Goldmund'un aklından gitmedi. Onun mutluluklar ve çiçek çiçek açılmalar için yaratılan, gelgelelim daha şimdiden ölüme adanan zarif vücudunun alev alev yanan güzelliğini gördü düşünde. Ne yazık, o dudaklarla göğüsler "domuzlara" yem olacak, yazıda yabanda çürüyüp gidecekti! Bu eşsiz çiçekleri solup gitmekten kurtaracak hiçbir güç, hiçbir büyü yok muydu? Evet, vardı böyle bir büyü: Goldmund'un ruhunda yaşamlarını sürdürüp sanat eserlerine dönüştürülmeleri ve saklanıp korunmaları. Ruhunun görüntülerle dolup taştığını, ölüm ülkesindeki bu uzun yolculuğun içini değişik yüzlerle tıka basa doldurduğunu dehşetle, beri yandan büyük bir hayranlıkla hissediyordu

Goldmund. Ah, içindeki bu görüntü seli nasıl da ruhunun kapılarını zorluyor, dikkat ve düşüncelerini ilgili görüntüler üzerinde sessiz sedasız toplamak, ruhundan dışarı akmalarını sağlayıp onları kalıcı görüntülere dönüştürmek özlemiyle bütün varlığı nasıl da yanıp tutuşuyordu! Şimdi eskisinden daha büyük bir heyecan ve hırsla yolculuğu sürdürmeye başlamıştı gözleri hâlâ dış dünyaya çevrilmiş, duyuları hâlâ merakla dolu, ama içi kâğıt ve kalem, kil, tahta, atelye ve iş özlemiyle kavrularak.

Yaz geçip gitmişti. Pek çok kişi sonbahar geldi mi ya da kış başlar başlamaz veba salgınının ortadan kaybolacağını ısrarla belirtiyordu. Neşesiz bir güzdü. Goldmund öyle yerlerden geçti ki, ağaçlardan meyveleri toplayacak kimse kalmamış, herkes ölüp gitmişti, olmuş meyveler dallardan yerlere düşüyor, otlar içinde çürüyüp gidiyordu; daha başka kimi yerlerde ise meyve bahçeleri kentlerden çıkıp gelen azgın çapulcu sürülerince yağmalanıyor, tarumar ediliyordu.

Goldmund ağır ağır hedefine doğru yaklaşmaktaydı; son zamanlar, gideceğim yere varmadan vebaya yakalanırım da bir samanlık ya da bir ahırda ölüp giderim korkusu çullanmıştı üzerine. Şu sıra artık ölmeyi düşünmüyor, yeniden atelyede gözlerini açmak, yeniden bir şeyler yaratmak için kolları sıvamak mutluluğunu tatmak istiyordu önce. Hayatında ilk kez dünya gözüne fazlasıyla geniş, ülke toprakları fazlasıyla büyük görünüyordu. Ne kadar şirin olursa olsun hiçbir kent kendisini ayartıp yolculuğuna ara verdirtemez, ne kadar şirin olursa olsun hiçbir köylü kızı bir tek geceden çok onu yolundan alıkoyamazdı.

Günlerden bir gün bir kilisenin önünden geçti. Süs olarak kullanılmış küçük sütuncukların sırtında yükselen derin nişlerin içinde hayli eski bir dönemden kalmış pek çok heykelle karşılaştı, mermerden melek heykellleri, havari-

ler, din şehitleri. Şimdiye kadar benzerlerini sık gördüğü heykellerdi hepsi; Mariabronn manastırında da bu türden heykeller vardı ve manastırda öğrenciyken bunları seve seve, ama içinde bir heyecan, bir coşku duymaksızın seyretmişti, gözüne güzel ve vakur heykeller gibi görünmüştü tümü, ama onları biraz resmi bulmuştu, biraz soğuk ve modası geçmiş. Sonradan, o ilk büyük yolculuğunun bitimine doğru Niklaus Usta'nın, yüzünde o tatlı hüzün ifadesiyle Meryem Ana heykelini görüp heykelin güzelliğiyle büyülendikten sonra, manastırdaki eski Frank döneminden kalma taştan heykelleri fazlasıyla hantal, soğuk ve yabancı bulmuş, onlara belli bir büyüklenmeyle bakmış, ustası Niklaus'un yapıtında çok daha canlı, yürekten ve diri bir sanatın izini keşfetmişti. İçi görüntülerle dolup taşarak, ruhunda hoyrat serüvenlerin ve yaşantıların yara izleri, çıktığı yolculuktan düşünüp taşınmalara ve yeniden yaratmalara karşı acılı bir özlemle dönüp geldiği şu an, bu çok eski ve soğuk heykeller yüreğini ansızın karşı konulmaz bir güçle avcunun içine aldı. Çoktan geçmişe karışmış bir dönemin nabzının attığı, çoktan kaybolup gitmiş kuşakların taşa dönüşmüş korku ve sevincinin ölümlülüğe meydan okuduğu bu saygıdeğer heykeller önünde huşu içinde dikildi. Körelmiş kalbinde derin bir saygı duygusu uyandı, bir ürperti ve alçakgönüllülük saldı içine, aynı zamanda çarçur edilmiş, heba olmuş yaşamı karşısında bir delişet duygusuna kapıldı. Adeta sonsuz uzun bir zamandan beri yapmadığı şeyi yaparak günah çıkaracağı bir hücre arandı, günahlarını itiraf etmek ve cezalandırılmak istiyordu.

Ne var ki, kilisedeki günah çıkarma hücrelerinin hiçbirinde bir rahip göremedi; rahiplerden kimi salgında ölmüş, kimi hastanede yatıyordu, kimi de vebaya yakalanmaktan korkarak soluğu kaçmakta almıştı. Kilisede in cin yoktu, Goldmund'un ayak sesleri taş kubbede boğuk bo-

ğuk yankılanıyordu. Goldmund boş hücrelerden birinin önünde diz çöküp gözlerini yumdu, normalde arkasında günah çıkaracak rahibin oturduğu kafes pencereden içeri fısıltıyla konuşmaya başladı: "Aziz Tanrım, bak ne hale geldim. Dünyayı gezgin göçebe dolaştım, döndüm yine, işe yaramaz kötü bir insan olup çıktım, gençlik yıllarımı bir mirasyedi gibi yele verdim, geride fazla bir şey kalmadı. Başkalarının canına kıydım, çalıp çırptım, değişik kadınlarla yattım, avare dolaşıp durdum, başkalarının ekmeğini elinden alıp yedim. Ey aziz Tanrım, neden bizi böyle yarattın? Neden bu yollardan geçmeye zorluyorsun bizi? Bizler senin çocukların değil miyiz? Senin oğlun bizim için canını vermedi mi? Bize yol gösterecek ermişlerin ve meleklerin hani nerede? Yoksa bütün bunlar rahipler tarafından yalnızca çocuklara anlatılan, rahiplerin kendilerininse gülüp geçtiği uydurma boş masallar mı? Sana olan güvenimi yitirdim, Tanrım, ne kadar kötü yaratmışsın bu dünyayı, onu ne kadar kötü yönetiyorsun. Evler, sokaklar gördüm, ölülerden geçilmiyordu. Varlıklı kişiler gördüm, evlerine kapanıp kapıyı bacayı kapamışlardı. Kimi zenginler de evlerini barklarını bırakarak kaçıp gitmişti. Sonra ölmüş kardeşlerini ortada bırakıp gömmeye yanaşmayan, biri öbürüne kuşkuyla bakan, hayvan boğazlar gibi Yahudileri boğazlayan yoksullar gördüm. Pek çok masum insanın acı çektiğine ve kırılıp gittiğine, pek çok kötü insanın da bolluk ve refah içinde yüzdüğüne tanık oldum. Yoksa bizi büsbütün aklından çıkardın mı, Tanrım? Bizi büsbütün terk mi ettin? Yarattığın dünyadan soğudun mu büsbütün? Topumuzu silmek mi istiyorsun defterden yoksa?"

Goldmund göğüs geçirerek kilisenin kapısından çıktı dışarı, gözü yeniden suskun heykellere ilişti, melekler ve ermişler, sıska ve uzun boylu, taştan kıvrımlı giysiler içinde oracıkta dikilmiş duruyorlardı, devinimsiz, yanlarına yak-

laşılmaz, insanüstü, öyleyken insan elinden çıkmış, insan zekâsı tarafından yaratılmış. Yukarlarda, daracık mekânlar içinde amansız ve sağır duruyorlardı, her türlü soruya, her türlü ricaya kapalı. Ama yine de ağırbaşlılıkları ve güzellikleri içinde öylece durmaları, insanlar kuşak kuşak mezarı boylarken yaşamlarını kesintisiz sürdürmeleriyle ölüm ve umutsuzluk üzerinde kazanılmış kıvanç dolu bir zaferi simgeliyorlardı. Ah ne olur, o zavallı Yahudi güzeli Rebekka, ormanda kulübeyle yanıp giden zavallı Lene, o şirin ve zarif Lydia ve Niklaus Usta da bulunsaydı aralarında! Ama gün gelip onlar da bu heykeller arasında yerlerini alacak ve yok olmayarak yaşamlarını sürdüreceklerdi; Goldmund, bu heykellerin arasına yerleştirecekti onları, bugün kendisi için sevgi ve acı, korku ve tutku demek olan bu kişiler kendisinden sonra yaşayacakların karşısında dikilip duracaktı bir isimden, bir tarihten yoksun; insan yaşamını sessiz, suskun simgeleyeceklerdi.

Sonunda ulaşılmıştı hedefe. Goldmund özlediği kente, bir zaman, pek çok yıl önce ustasını arayıp bulmak üzere içinden yürüyüp geçtiği aynı kapıdan girmişti. Daha yoldayken piskoposluk kentine ilişkin kimi haberler çalınmıştı kulağına; veba salgınının bu kente de sıçradığını, belki hâlâ kentte kol gezdiğini biliyordu. İşittiğine göre kentte karışıklıklar olmuş, halk arasında ayaklanmalar başgöstermiş, düzeni sağlamak, gerekli acil yasaları çıkarmak, vatandaşların mal ve canlarını korumak için imparator tarafından kente bir vali yollanmıştı. Çünkü piskopos veba salgını başgösterir göstermez hemen kentten ayrılmış, taşranın uzak bir köşesindeki saraylarından birine taşınmıştı. Bütün bu haberlerle Goldmund pek ilgilenmemişti. Kent yerinde dursun, çalışmak istediği atelye yerinde dursun tamamdı, geri kalanı önem taşımıyordu kendisi için. Kente vardığında veba salgını sona ermişti; piskoposun yeniden dönüp gelmesi bekleniyor, valinin gitmesinin ve eski huzur ortamı içinde alışılmış yaşama tekrar kavuşulacak olmanın sevinci yaşanıyordu.

Kenti karşısında gören Goldmund'un yüreği yeniden buluşma ve sıla özleminden oluşup daha önce bir eşi yaşanmamış güçlü bir dalgayla kabardı, ancak alışılmadık ölçüde vakur bir yüz takınarak kendini tuttu, açığa vurmadı duygularını. Bak sen, her şey yerli yerindeydi, kapılar, o güzelim çeşmeler, katedralin zarafetten yoksun o eski kulesiyle Maria kilisesinin ince ve zarif yeni kulesi, Sank Lorenz'in çın çın öten çanları ve o geniş ışıl ışıl pazar meydanı. Oh ne iyi, bütün bunlar beklemişti kendisini. Oysa yol-

da gelirken bir gece gördüğü düş nasıldı? Kente geliyor, her şeyi yabancı ve değişmiş buluyordu; kent kısmen harap olmuş, dört bir yanı yıkıntılar doldurmuştu; kısmen de yeni yapılar, acayip ve sevimsiz daha başka kimi şeyler kenti tanınmayacak duruma sokmuştu. Sokaklardan geçip de daha önce terkederek gittiği evleri yine tek tek karşısında bulunca, gözleri doldu. Bu şirin güven dolu evlerde oturan, huzur dolu kent yaşamını sürdüren, yuvasında, odacığında ve atelyesinde aşina bir havayı solumanın, karısı ve çocukları, hizmetçileri ve uşakları, komşuları ve dostları arasında olmanın yatıştırıcı ve güçlendirici duygusunu içlerinde taşıyan bu yerleşik insanlar yine de imrenilecek kişiler değil miydi?

İkindi üstüydü, sokağın güneş gören tarafındaki evlere, tavernaların ve esnafa ait dükkânların tabelalarına, oymalı kapılara ve çiçek saksılarına güneşin ılık ışınları vurmuştu. Bu kentte de bir zaman gözü dönmüş Azrail'in ve o çılgınca korku hezeyanının kol gezdiğini anımsatan hiçbir şey yoktu. Köprünün uğultulu kemerlerinin altından billur gibi sularıyla serin, açık yeşil ve açık mavi akıp duruyordu ırmak. Goldmund bir süre ırmak kenarındaki duvarın üzerine oturdu, altında akan yeşil kristalde karanlıklar içinde balıklar gölgemsi kayıp gidiyordu eskisi gibi, ya da burunlarını akıntının ters yönüne çevirmiş, oldukları yerde kımıldamadan duruyordu. Yer yer suyun loş derinliklerinden o bir tutam altınsı parıltı eskisi gibi göz kırpıyor, pek çok sözveriyi beraberinde getiriyor, düşlere dalmaları hayli kolaylaştırıyordu. Başka ırmaklarda da vardı aynı şey, başka köprüler ve kentler de görülmeye değer bir şirinlikle donatılmıştı, ama Goldmund çok uzun süredir benzeri bir şey görmemiş, benzeri bir şey işitmemişti sanki.

İki kasap çırağı bir danayı gülüşerek önlerine katmış

götürüyordu; evlerin birindeki tahtaboşta çamaşır toplayan bir hizmetçiyle bakışıp şakalaştılar derken. Her şey ne kadar da çabuk geçip gidiyordu, Tanrım! Daha kısa süre önce veba salgını kenti kasıp kavurmamış, hastanelerde çalışan o rezil hademeler kentin başına bela kesilmemiş miydi? Oysa şimdi yaşam eski akışını sürdürüyor, insanlar birbiriyle gülüşüp şakalaşıyordu. Goldmund'un da ötekilerden geri kalır yanı yoktu kuşkusuz; duvarın üzerinde oturmuş, kente tekrar kavuşmanın sevinciyle uçuyor, bir şükran duygusuyla dolup taşıyordu yüreği, hatta göçebeliklerden uzak kent sakinlerine karşı içinde şimdi bir yakınlık hissediyordu, sanki hiç sefalet çekilmemiş, ölüm kol gezmemiş hiçbir yerde, bir Lene, bir Yahudi kızı bu dünyada hiç yaşamamıştı. Goldmund, gülümseyerek duvardan inip yeniden yola koyuldu,ancak Niklaus Usta'nın evinin bulunduğu sokağa yaklaşıp hayli zaman önce pek çok yıl her Allahın günü atelyeye gidip gelirken geride bıraktığı yolu yeniden yürümeye başlayınca bir sıkıntı bastı içini, bir tedirginlik duydu. Adımlarını açtı, hemen o gün ustasını gidip görecek, durumu öğrenecekti, geciktirilecek gibi değildi artık, yarına kadar beklemeye dünyada katlanamazdı. Acaba ustası kendisine hâlâ dargın mıydı? Aradan öyle çok zaman geçmişti ki, dargınlık önemini yitirmiş olmalıydı kuşkusuz. Diyelim ki yitirmemişti, Goldmund ne yapıp edip ustasının gönlünü alacaktı, yeter ki ustası yaşıyor olsun, ustası ve atelye ayakta kalmış olsun, gerisi kolaydı. Fırsatı son anda kaçırabilirmiş gibi, hızlı hızlı yürüyüp çok iyi bildiği eve geldi, kolu yakalayıp da kapının kilitli olduğunu farkedince hayli irkildi. Yoksa iyiye işaret değil miydi bu? Kapının güpegündüz kilitlendiğini eskiden hiç görmemişti. Tok bir ses çıkaran tokmağı çalıp bekledi. Anzısın yüreğine bir tasa çökmüştü.

Eve ilk geldiğinde kapıyı açan hizmetçi, bu kez de kapı-

yı açtı ona; çirkinleşmiş değilse de daha bir yaşlanıp kocamıştı, suratı daha bir asıktı şimdi ve Goldmund'u tanıyamadı. Goldmund, çekingen bir sesle Niklaus Usta'nın evde olup olmadığını sordu. Kadın kuşkulu bakışlarla aptal aptal yüzüne baktı Goldmund'un.

"Usta mı? Usta falan yok burada! Çekip gidin yolunuza! Kimseyi içeri koyveremem!"

Goldmund, kendisini kapıdan itip uzaklaştırmak isteyen kadının kolunu yakalayarak haykırdı: "Bir şey söyle Margrit, Tanrı aşkına, konuş! Goldmund'um ben, tanımadın mı? Niklaus Usta'yı görmem gerekiyor."

Kadının yarı feri sönmüş miyop gözlerinde Goldmund'a hoş geldin diyen bir parıltı seçilmiyordu pek.

"Niklaus Usta diye biri yaşamıyor burada artık," dedi başından savarak. "Niklaus Usta öldü. Çekip gidin haydi! Burada durup çene yarıştıramam sizinle."

Birden içinde her şeyin yıkılıp çöktüğünü hisseden Goldmund, kadını bir kenara itip kapıdan içeri daldı; kadın, bağırıp çağırarak peşinden seğirtti. Goldmund, bir solukta karanlık koridoru geride bırakıp atelyeye yöneldi. Atelyenin kapısı kilitliydi. Ardında homurdanıp söylenen yaşlı kadın, koşa koşa merdivenlerden çıkıp hiç yabancısı olmadığı salona geldi Goldmund, içerinin loşluğunda Niklaus Usta'nın heykel koleksiyonuyla karşılaştı. Yüksek sesle: "Froylayn Lisbeth!" diye bağırdı.

Karşı odanın kapısı açılıp Froylayn Lisbeth göründü.

Goldmund ilk anda tanıyamadı kendisini. Kızcağızın hali karşısında yüreği burkuldu. Kapıyı kilitli bulup da dehşetle irkildiği andan beri bu evde her şeyi bir hayaletimsilik, bir büyülenmişlik, insanın içini bunaltan bir düşsellik içinde algılamış, şimdi ise Lisbeth'i görür görmez gerçekten bir ürperti yayılmıştı vücuduna. O güzelim, o mağrur Lisbeth ürkek, iki büklüm bir kızcağıza dönüşmüş-

tü, yarı soluk yüzünde hastalıklı bir ifade, sırtında gösterişsiz siyah bir giysi, bakışlarında bir güvensizlik, duruşunda bir tedirginlik vardı.

"Bağışlayın," dedi Goldmund, "Margrit beni içeri almak istemedi. Beni tanımadınız mı? Goldmund'um ben, Goldmund! Ne olur, söyleyin, babanız gerçekten öldü mü?"

Bakışından Lisbeth'in onu ancak şimdi tanıdığını anladı ve bu evdekilerin kendisini yokluğunda pek hayırla yadetmediklerini sezdi hemen.

"Ya, Goldmund'sunuz öyle mi?" dedi Lisbeth. Lisbeth'in sesinde o eski günlerdeki kibirli havayı anımsatan bir şeyler saklıydı. "Boşuna zahmet ettiniz buraya kadar," diye konuşmasını sürdürdü Lisbeth. "Babam yaşamıyor artık."

"Peki atelye?" diye bir soru çıktı Goldmund'un ağzından.

"Atelye mi? Kapandı. İş arıyorsanız, başka kapıya gideceksiniz."

Goldmund, kendini toparlamaya çalıştı.

"Froylayn Lisbeth," dedi nazikçe. "İş aramıyorum, hatırınızı sormaya, size nasılsınız demeye gelmiştim yalnız, size ve Niklaus Usta'ya. Babanızın öldüğünü işitmek beni pek üzdü. Görüyorum ki çok sıkıntı çekmişsiniz. Babanızın eski bir öğrencisinin sizin için yapabileceği bir şey varsa söyleyin, bunu yapmak benim için zevk olacaktır. Ah, Froylayn Lisbeth, sizi böyle görünce, böyle derin acılar içinde, vurulmuşa döndüm."

Lisbeth, odanın kapısına doğru geriledi.

"Teşekkür ederim," dedi duraksayarak. "Babam için artık yapabileceğiniz bir şey yok, benim için de öyle. Margrit size yolu gösterecektir."

Ses tonu pek de hoş değildi, yarı kızgın, yarı ürkek bir edayı içeriyordu.

Goldmund, elinden gelse Lisbeth'in kendisini sille tokat evden kovacağını seziyordu.

Bir solukta merdivenlerden inip kendini dışarı attı, yaşlı Margrit arkasından kapıyı vurup kapamış ve sürgüleri sürmüştü. Her iki sürgünün çıkardığı katı, hoyrat ses bir süre kulaklarından gitmedi Goldmund'un, bir tabutun kapağının vurulup kapanışı gibiydi tıpkı.

Ağır ağır yürüyerek ırmak kenarındaki duvara geldi, duvarın üzerindeki eski yerine çıkıp oturdu. Güneş batmıştı, önünde akıp giden sulardan bir serinlik yükseliyordu, altındaki taş soğuktu, ırmak boyunca uzanan yoldan el ayak çekilmişti. Irmağın suları köprünün ayağında çağlayarak şahlanıyor, suyun dibi karanlıklar içinde yatıyor, altınsı parıltı artık seçilmiyordu. Ah, ne olur şu an duvardan aşağı yuvarlansaydım da ırmağın sularına gömülüp gitseydim, diye geçirdi içinden. Dünyada yine Azrail kol gezmeye başlamıştı. Aradan bir saat kadar bir zaman geçti, alacakaranlık geceye dönüştü. Hele şükür ağlayabilmişti sonunda. Duvarın üzerinde oturmuş ağlıyor, gözyaşları sıcak damlalar halinde ellerine ve dizlerine düşüyordu. Ustası Niklaus'un ölümüne ağlıyor, Lisbeth'in yitip giden güzelliğine ağlıyor, Lene'ye, Robert'e, Yahudi kızına, onun sararıp solan, heba olup giden güzelliğine ağlıyordu.

Geç vakit bir meyhanede buldu kendini, bir zamanlar arkadaşlarıyla sık sık buraya gelip kafayı çekmişti. Kendisini tanıyan meyhaneci kadından biraz ekmek istedi, kadın ekmeği getirip koydu önüne, ayrıca incelik gösterip bir kadeh de şarap getirdi. Ama Goldmund'un ne ekmek geçti boğazından, ne de şarap. Geceyi meyhanede bir sıranın üzerinde geçirdi. Kadın sabahleyin uyandırdı kendisini, Goldmund teşekkür edip meyhaneden çıktı, yolda kadının verdiği ekmeği yemeye koyuldu.

Yürüye yürüye Balık Pazarı'na geldi, bir zaman bir oda-

sında yatıp kalktığı ev karşıdaydı. Çeşmenin yanıbaşında canlı balıklarına müşteri bekleyen birkaç balıkçı kadın gördü. Gözlerini fıçıların içine dikip ışıl ışıl parıldayan güzelim balıklara baktı. Eskiden de sık sık gördüğü bir manzaraydı bu; çokluk balıklara acıdığını, balık satan kadınlara ve balık alan müşterilere içinden ateş püskürdüğünü anımsadı. Yine pek hüzünlendiği bir sabah burada serseri serseri dolaşıp hayranlıkla balıkları seyretmişti. O günden bu yana çok zaman geçmiş, köprünün altından çok sular akmıştı. Pek hüzünlendiği bir sabahtı, hâlâ anımsıyordu, ama onun böyle hüzünlenmesine yol açan neden aklından çıkmıştı. Evet, öyleydi işte, neşe ve sevinç gibi üzüntü ve sıkıntılar da geçip gidiyor, acılar ve umutsuzluklar da geçip gidiyordu. Geçip gidiyor, sararıp soluyor, derinlik ve önemlerini yitiriyor ve sonunda bir gün geliyordu, vaktiyle insanı böylesine üzen, ona acı veren şeyin ne olduğu unutuluyordu. Istıraplar da sevinçler gibi çiçeklerini dökü-yor, sararıp soluyordu. Acaba onun bugünkü ıstırabı da bir gün sararıp solacak, önemini yitirecek miydi? Ustasının ölmüş, kendisine dargın ve küskün olarak hayata gözlerini yummuş olmasının, yaratıcılığın mutluluğunu tadıp ruhundaki görüntü yükünden kurtulmasını sağlayacak bir atelyenin bulunmayışının yol açtığı bugünkü umarsızlığı önemini yitirecek miydi? Evet, bu ıstırap, bu koyu çaresizlik de kuşkusuz günün birinde yaşlanıp kocayacak, yorgun düşecek, Goldmund onu da unutacaktı. Hiçbir şey kalıcı değildi, hiçbir şey, acılar ve ıstıraplar bile.

Gözlerini dikmiş balıklara bakıp kafasından bu düşünceleri geçirirken, dostça bir sesin usulcacık kendisine seslendiğini işitti: "Goldmund!" Başını çevirip bakınca biraz narin, hastalıklı, ama koyu renk güzel gözlerle genç bir kızın karşısında dikildiğini gördü. Kızı tanıyamadı.

Çekingen ve ürkek ses: "Goldmund!" diye tekrarladı.

"Yo, sensin bu! Ne zaman döndün? Beni unuttun mu yoksa? Marie'yim ben, Marie!"

Goldmund, kızı hâlâ anımsayamamıştı. Bunun üzerine Marie, eski ev sahibinin kızı olduğunu ve Goldmund bir sabah evlerinden ayrılıp giderken kendisi için mutfakta süt pişirdiğini anlattı. Ve bunları söylerken yüzü kızardı biraz.

Evet, Marie idi bu, kalçasındaki özürle o biçare çocuktu, bir zaman Goldmund'la büyük bir içtenlik ve çekingenlikle ilgilenmişti. Goldmund birden anımsadı hepsini: Sabahın o serin erken vaktinde Marie onu beklemiş, evden ayrılıp gidişine pek üzülmüş, süt pişirip getirmiş, ona bir öpücük vermiş, Goldmund da bu öpücüğü derin bir suskunluk ve görkem içinde bir kutsama gibi alıp bağrına basmıştı. Ama evden ayrıldıktan sonra bir daha aklına gelmemişti kız. O zaman henüz bir çocuktu, şimdi ise koca bir kız olmuştu ve pek tatlı gözleri vardı, ama yürürken hâlâ topallıyor, biraz süzülmüş görünüyordu. Goldmund elini uzattı, tokalaştı kızla, bu kentte hâlâ kendisini tanıyan, kendisine kucak açan birinin bulunmasına sevinmişti.

Goldmund'u elinden tuttu Marie, çekip eve götürdü, Goldmund da karşı koymadı pek. Hâlâ duvarda resminin asılı olduğu, yakut kırmızısı bardağının hâlâ şömine üzerinde durduğu odada kızın anne ve babasıyla öğle yemeği yedi ve birkaç gün evde konuk olmaya çağrıldı. Dediklerine bakılırsa, kendisini tekrar gördüklerine memnun olmuşlardı. Goldmund, kendisi yokken ustasının evinde olup bitenleri sorup öğrendi evdekilerden: Niklaus Usta vebadan ölmemişti, vebaya güzel kızı Lisbeth yakalanmış, ölümcül derecede hastalanıp yatağa düşmüştü; babası da ona bakacağım diye çalışıp çabalamış, kendisini helâk etmiş, kızı henüz büsbütün iyileşmeden bu dünyadan göçüp

gitmişti. Lisbeth kurtulmuş, ama eski güzelliğinden de eser kalmamıştı.

"Atelye öylece boş duruyor," dedi kızın babası. "İşinin eri bir heykeltraşa göre bir yuva hazır bekliyor; para, servet desen, o da yeteri kadar var. Bu konuyu bir düşün, Goldmund! Lisbeth, önerine hayır demeyecektir, başka seçeneği yok çünkü." Goldmund, vebanın kentte kol gezdiği günlere ilişkin daha başka kimi şeyler de öğrenmişti kızın babasından: Bir ara ayaklanan halk bir hastaneyi ateşe vermiş, ardından bazı zengin evlerine saldırıp yağmalama girişimlerinde bulunmuştu, bir süre kentte ne düzen, ne can güvenliği kalmış, çünkü piskopos kentten kaçıp gitmişti. O sıra tesadüfen yakında bir yerde bulunan imparator da Kont Heinrich isiminde bir adamını kente vali olarak yollamıştı. Evet, gözüpek, dinamik biriydi vali, bir avuç süvarisi ve yaya askeriyle kentte kısa sürede düzeni sağlamıştı. Ama artık kentin yönetiminden el çekmesinin zamanı gelmişti, piskoposun kentte dönmesi yakındı. Vali Heinrich kent halkını hayli zora koşmuştu; ayrıca, metresi olacak kadından da az çekmemişti kentin sakinleri, kadın şeytanın ta kendisiydi. Çok geçmeden kont da, metresi de çekip gidecekti kentten; şehir meclisi, iyi kalpli piskopos dururken, imparatorun bir gözdesi olup ve bir kral gibi boyuna yabancı elçiler, temsilciler kabul eden böyle bir saray adamının ve asker kişinin kahrını daha çok çekmeye niyetli değildi.

Derken evdekiler de, kentten ayrıldıktan sonra neler görüp, neler yaşadığını Goldmund'dan öğrenmek istediler. "Ah, en iyisi bundan hiç söz açmamak!" dedi Goldmund dertli dertli. "Durmadan yürüdüm, yol teptim, nereye vardımsa veba salgınıyla karşılaştım, sağda solda serilip kalmış ölüler gördüm, nereye gittimse korku insanların aklını başından almış, onları kötü kalpli, hain kişiler

yapıp çıkmıştı. Ben hayatta kaldım, belki bir gün yine unutulur hepsi. Şimdi de dönüp geldim, gördüm ki Niklaus Usta ölmüş. İzin verirseniz birkaç gün yanınızda kalıp dinleneceğim, sonra yine yolu tutar giderim buralardan."

Goldmund'un kentte birkaç gün kalmak istemesi, gerçekte dinlenip kendini toparlamak niyetinden kaynaklanmıyordu. Düşkırıklığına uğramış olması ve kararsızlıktı nedeni bunun, ayrıca içinde geçirdiği mutlu günler kenti gözüne şirin gösteriyor, zavallı Marie'nin sevgisi de içini hoşnutlukla dolduruyordu. Marie'nin sevgisine karşılık veremezdi, dostluk ve merhametten başka vereceği şey yoktu ona; ama kızın kendisine karşı duyduğu suskun, boynu bükük hayranlık her şeye karşın içini ısıtıyordu. Ama hepsinden çok onu kentte kalmaya iten neden, burada bir atelyenin bulunması, kırık dökük takımlar, araç ve gereçlerle de olsa gün gelip yine sanatsal çalışmalara koyulmak için duyduğu yakıp kavurucu istekti.

Goldmund, birkaç gün resim yapmaktan başka şeyle uğraşmadı. Marie kâğıt kalem bulmuştu kendisine; odasında oturuyor, saatlerce resim yapıyor, kocaman yaprakları bazen acele çiziktirilmiş, bazen özenle yapılmış narin figürlerle donatıyor, ruhundaki ağzına kadar dolu albümde yer alan görüntüleri kâğıt üzerine aktarıyordu. O ırz düşmanı serserinin ölümünden duyulan memnunluk, sevgi ve öldürme tutkusuyla gülümseyen Lene'nin yüzünü, ayrıca Lene'nin yavaş yavaş solup eriyerek bir biçimsizlik ve çirkinlikten içeri kayan, toprağa dönüş yolculuğuna çıkan yüzünün son gece aldığı şekli pek çok kez kâğıda geçirmişti. Bir zaman bir köy evinde bir kapı eşiğinde yumruklarını sıkmış yerde cansız yatar gördüğü o küçük oğlanın resmini yapmıştı. Önünde üç lagar at koşulmuş, silme ölülerle dolu bir araba çizdi bir ara; arabanın yanında, ellerinde uzun sopalar başlarına geçirdikleri kukuletaların delikle-

rinden kötü kötü bakan hayvan kasapları yürüyordu. Ve dönüp dolaşıp Rebekka'yı çizdi kâğıda, siyah gözlü bu ince zarif Yahudi kızını, onun ince dudaklı mağrur ağzını, acı ve hınç dolu yüzünü, işte öylesine sevgi için yaratılmış şirin körpe vücudunu, onun yukardan bakan buruk bir ifadeyle dolu ağzını çizdi. Kendi resmini çizdi ayrıca, gezgin göçebe, seven, Azrail'in elinde sallayıp durduğu orağın önünden kaçan, yaşam aşkıyla yanıp tutuşanların düzenlediği cümbüşlerde hora tepen biri olarak resmetti kendini. Tutkuyla beyaz kâğıdın üzerine eğildi, Froylayn Lisbeth'in yüzünü bir zaman gördüğü şekliyle, kibirli ve soğuk, aktardı kâğıda. Yaşlı hizmetçi Margrit'in suratını, Niklaus Usta'nın sevimli ve korkutucu yüzünü kâğıda geçirdi. Ancak sezgiyle kavranabilen ince çizgilerle anıştırarak iri bir kadın vücudunu, toprak ana'yı çizdi pek çok kez, elleri kucağında otururken, hüzünlü gözlerinin altında hafiften bir gülümseme. Ruhundan boşanan bu sel, resimleri çizen elinde algıladığı duygu, içindeki yüzler üzerinde kurduğu egemenlik Goldmund'u bir hayli rahatlattı. Marie'nin bulup getirdiği kâğıtları bir iki gün içinde resimle doldurdu. Kalan son kâğıdın bir parçasını koparıp fazla çizgilere yer vermeden Marie'nin yüzünü resmetti üzerine, Marie'nin güzel gözlerini, özverili ağzını. Ve resmi Marie'ye armağan etti.

Yaptığı resimlerle ruhundaki ağırlık, sıkışıklık ve aşırı doluluk duygusundan kurtulmuş, hafiflemişti. Resimler üzerinde çalıştığı süre nerede bulunduğunu unutmuş, bütün dünyası masayla üzerindeki beyaz kâğıttan ve akşamları bir mumdan oluşmuştu. Şimdi ise uyanmış, en son yaşadığı olayları anımsamış, yeni bir göçebeliğin bir amansızlıkla kendisini beklediğini görmüş, yarı vuslat, yarı gurbet karışımı tuhaf çelişik bir duyguyla kent içinde gezip dolaşmaya koyulmuştu.

Bu gezilerden birinde bir kadınla karşılaştı, kadının manzarası yolundan çıkmış dağınık duygularına yeniden çeki düzen verdi. Merakla dolup taşan biraz soğuk bakışlı mavi gözlerle, sağlam ve gergin kol ve bacaklarla, şehvet, haz ve güç okunan bir yüzle, özgüvenle, sezip koku alan, çevresiyle ilgilenen duyularla boylu boslu sarışın bir kadın. Doru bir atın üzerinde ilerliyordu, biraz kibirli ve tepeden bakan bir hali vardı; emretmeye alışmış bir kadındı, öyleyken dışa kapalı ya da itip uzaklaştırıcı değildi; gözlerinin altında titrek burun kanatları dünyanın tüm kokularına açık duruyor, iri esnek ağzı alıp vermelere alabildiğine yetenekli görünüyordu. Goldmund kadını görür görmez ayılıp kendine gelmiş, onunla boy ölçüşmek hırsı ruhunu doldurmuştu. Kadını ele geçirmek soylu bir amaç görünüyordu gözüne, kadına giden yolda gerekirse can vermek öpüp başına koyacağı bir ölüm olurdu. Bu sarışın dişi aslanın kendi dengi biri olduğunu hemen sezmişti, bir ruh zenginliğini elinde bulunduran, tüm fırtınalara açık, narin olduğu kadar yırtıcı, kanında çok eskilerden miras kalmış yaşantılar sayesinde tutkulara aşina.

Kadın at üzerinde geçip gitti önünden, Goldmund arkasından baktı, kıvırcık lepiska saçlarıyla mavi kadifeden yaka arasında dimdik duran boynunu gördü kadının, güçlü, mağrur, öyleyken alabildiğine narin bir çocuk cildiyle donatılmış boynunu. Goldmund'a öyle geldi ki sanki şimdiye kadar gördüğü dünyanın en güzel kadınıydı bu. Bu enseye eliyle dokunmak, bu gözlerden o soğuk mavi gizi koparıp almak isteğini duydu. Kadının kimliğini sorup öğrenmek güç olmadı: Sarayda oturuyordu kadın, ismi Agnes idi ve valinin sevgilisiydi. Bu şaşırtmadı Goldmund'u, imparatoriçeliğin bile kendisine yakıştırılabileceği bir kadındı. Bir çeşmenin kurnasının önünde durup sudaki hayaline baktı Goldmund; suda'i hayal sarışın kadının görüntüsüne kar-

deşçe bir benzerlik gösteriyor, ne var ki saç sakal birbirine karışmış çok bakımsız bir yüzü içeriyordu. Goldmund hiç vakit geçirmeden tanıdığı bir berbere gitti, rica minnet saç ve sakalını kısalttırarak güzelce tarattırdı.

Topu topu iki gün sürmüştü kovalamaca. Agnes saraydan çıktığında, kapının yanıbaşında dikilmiş bekleyen yabancı sarışın delikanlı hayranlıkla onun gözlerinin içine baktı. Agnes at üzerinde kalenin çevresini dolanırken, kızılağaçların arasından ansızın çıkıverdi karşısına. Agnes kuyumcuya uğradı, dükkândan çıkınca yine yabancı delikanlıyı buldu karşısında ve zorba gözlerinin şimşek gibi bakışlarıyla şöyle bir süzdü kendisini, burun kanatları titredi. Ertesi sabah atla çıktığı ilk gezintide yabancı delikanlıyı yine kapının yanıbaşında dikiliyor gördü, meydan okur gibi ona gülümsedi. Bu arada vali kontla da karşılaştı Goldmund; küçümsenmeye gelmeyecek kadar heybetli ve gözüpek bir adamdı kont, ama şimdiden saçlarına kır düşmüş, yüzünü tasa ve kaygılar kaplamıştı; Goldmund, konta karşı kendini üstün durumda hissediyordu.

Kovalamacayla geçen iki gün Goldmund'u mutlu kılmıştı, içinde yeniden tutuşan gençlik ateşiyle gözleri ışıl ışıl parlıyordu. Bu kadının karşısına çıkmak ve onu kendisiyle boy ölçüşmeye davet etmek güzel şeydi. Geleceğini bu bir tek zar atışına bağlamak, hayli heyecan verici hoş bir olaydı.

Üçüncü günün sabahı Agnes altın üzerinde sarayın kapısından çıktı, atlı bir uşak kendisine eşlik ediyordu. Gözleri peşini bir türlü bırakmayan yabancı delikanlıyı aradı hemen, savaşmaya istekli, biraz tedirgin. Yanılmamıştı, delikanlı eskisi gibi oracıkta dikiliyordu; uşağa bir şeyler söyleyip yabancı delikanlıya yolladı, kendisi atını sürüp yavaş yavaş gitti önden, köprünün alt kapısına yöneldi, köprüden geçti. Hepsi bir kez başını çevirip arkasına baktı. Ya-

bancı delikanlının arkasından geldiğini gördü. Hac kilisesi Sankt Veit'e giden yolda durup delikanlıyı bekledi, o saatte pek tenhaydı yol. Yarım saat gibi bir zaman beklemek zorunda kaldı Agnes; yabancı delikanlı ağırdan alıyor, soluk soluğa gelip Agnes'in karşısına dikilmek istemiyordu. Zinde ve gülümseyerek, ağzında açık kırmızı renkte bir yabangülü, sonunda göründü karşıdan. Agnes attan inmiş, hayvanı oracıkta bir yere bağlamıştı, ırmak kenarında sarmaşıklarla örtülü o dik duvara yaslanmış, kendisini kovalayan delikanlının karşıdan yaklaşmasını izledi. Goldmund, ilerden gelip Agnes'in karşısında onunla göz göze dikildi ve şapkasını çıkarıp kadını selamladı.

"Ne diye peşimi bırakmıyorsun?" diye sordu Agnes. "Benden ne istiyorsun?"

"Hiçbir şey!" diye cevapladı Goldmund. "Senden istediğim bir şey yok, daha çok ben sana bir şey vermek istiyorum. Kendimi armağan olarak sunmak istiyorum sana, güzel bayan, al beni, ne yaparsan yap!"

"Pekâlâ, bir bakayım ne işe yararsın. Ama burada, kent dışında kendini hiç tehlikeye sokmadan öyle kolaycacık dalından bir çiçek koparacağını aklından geçiriyorsan, yanılıyorsun derim. Ben, gerektiğinde hayatını sevdiği kadın uğrunda gözden çıkarabilen erkekleri sevebilirim ancak."

"Öl deyin, öleyim!"

Agnes, acele etmeden boynunda ince bir altın zincir çıkarıp Goldmund'a uzattı.

"Adın ne senin bakayım?"

"Goldmund."

"Güzel, Goldmund!* Ağzının ne kadar altından olduğunu göreceğiz bakalım. Beni şimdi iyi dinle: Akşama doğru saraya gelip bu zinciri gösterecek, yolda bulduğunu söyle-

* Goldmund'un sözcük anlamı: Altın ağız. (Ç.N.)

yeceksin. Zinciri kimseye kaptırmayacaksın elinden, ben kendim onu senden alacağım. İsterlerse sana bir dilenci gözüyle bakacak olsunlar, şimdi üzerindeki bu kılık kıyafetle geleceksin saraya. Uşaklardan, hizmetçilerden biri seni tersleyecek oldu mu serinkanlılığını yitirmeyeceksin. Şunu bil ki, sarayda kendisine güvenebileceğim iki kişi var, biri seyisim Max, öbürü oda hizmetçim Berta. Ne yapıp edip bu ikisinden birini görecek, seni alıp bana getirmelerini sağlayacaksın. Kont da dahil, saraydaki bütün öbür kişilerin karşısında dikkatli ol, hepsi bana düşman onların. Beni uyarmadı deme, hayatına mal olabilir yapacağın şey."

Agnes elini uzattı, Goldmund uzanan eli tutup nazikçe öptü, usulcacık yanağına değdirdi. Sonra zinciri cebine atıp yürüdü, ırmağa ve kente doğru yokuş aşağı inmeye koyuldu. Üzüm bağları yapraklarından soyunmuş, cascavlak kalmıştı. Rüzgâr estikçe sararmış yapraklar birer birer ağaçlardan dökülüyordu. Yukarlardan aşağı bakan Goldmund, kentin cana yakın ve sevimli manzarası karşısında gülümseyip başını sallamadan duramadı. Oysa daha birkaç gün önce nasıl da hüzünlenmişti! Acı ve sıkıntıların bile ölümlü olması onu hüzne boğmuştu. Şimdi bu acı ve sıkıntılar kaybolup gitmiş, dallardan dökülen altın yapraklar gibi geçmişin derinliklerine gömülmüştü. İçinde öyle bir duygu vardı ki, sevginin hiç daha bu kadındaki kadar görkemle karşısında dikildiğini görmemişti; kadının uzun boyu, hayatla dolup taşan sarışınlığı ve güleryüzlülüğü Mariabronn manastırındaki ilk gençlik yıllarında ruhunda taşıdığı annesinin görüntüsünü anımsatıyordu. Dünyanın bir kez daha böyle neşeyle yüzüne güleceğini, yaşam, sevinç ve gençlik ırmağının bir kez daha böyle gürül gürül damarlarında akacağını daha iki gün önce düşünde görse inanmazdı. Hâlâ yaşıyor olması, geçip gitmiş bütün o deh-

şet verici zaman içinde Azrail'in yakasına yapışmaması ne saadetti!

Akşam olur olmaz sarayın yolunu tuttu. Sarayın avlusunda bir kaynaşma vardı; atların koşumları çıkarılıyor, haberciler oradan oraya seğirtiyordu; rahipler ve din büyüklerinden oluşan bir kafile uşakların ardı sıra iç kapıdan geçerek merdivene yönelmişti. Goldmund, kafilenin peşine takılmak istediyse de kapıdaki uşak koyvermedi, o da cebinden altın zinciri çıkarıp uşağa gösterdi, hanımefendinin kendisinden ya da oda hizmetçisinden başka kimseye zinciri veremeyeceğini açıkladı. Bunun üzerine içeri alınıp yanına bir uşak verilen Goldmund, uzun süre koridorlarda bekletildi. Sonunda kıvrak hareketlerle sevimli bir kadın yanına sokuldu, usulcacık: "Siz misiniz Goldmund?" dedi ve peşinden gelmesini işaret etti, bir kapıdan sessiz sedasız içeri süzüldü, az sonra yeniden görünerek el etti, içeri gelmesini bildirdi Goldmund'a.

Kapıdan giren Goldmund küçük bir odada buldu kendini. Çeşitli giysiler, palto ve mantolarla dolu oda kürk ve bayıltıcı parfüm kokusundan geçilmiyordu. Askılara kadın şapkaları asılmıştı, çeşit çeşit ayakkabılar açık bir sandığın içinde duruyordu. Goldmund odada dikilip bekledi, rahat bir yarım saat sürdü bekleyişi, bu zaman içinde giysilerin parfüm kokusunu soluğu, ellerini kürklerin üzerinde gezdirdi ve odada asılı duran bütün bu göz alıcı nesneler karşısında dudaklarında merakla karışık bir gülümseme belirdi.

Sonunda iç kapı açılıp bu kez Agnes'in kendisi göründü; açık mavi bir giysi giymiş, boynuna beyaz bir kürk dolamıştı. Oracıkta bekleyen Goldmund'a doğru ağır ağır yürüdü, adım adım yaklaştı, açık mavi gözlerini vakur bir ifadeyle Goldmund'a dikmişti.

"Sizi beklettim," dedi alçak sesle. "Sanırım şu anda em-

niyetteyiz. Kont, din adamlarından bir heyeti kabul ediyor, onlarla yemek yiyecek ve kendileriyle hayli zaman konuşup görüşecek, rahiplerle yapılan böylesi toplantılar her vakit uzun sürer. Diyeceğim, içinde bulunduğumuz şu saat bizim, seninle benim. Hoşgeldin Goldmud'cuğum!"

Agnes, Goldmund'a doğru eğildi, istekli dudakları Goldmund'un dudaklarına yaklaştı, bu ilk öpüşmeyle birbirlerini suskun selamladılar. Elini yavaşçacık götürüp Agnes'in boynuna doladı Goldmund. Agnes, Goldmund'u alıp kapıdan geçirdi, yatak odasına götürdü, yüksek tavanlı bir odaydı, şamdanlar ortalığı gündüz gibi aydınlatmıştı. Hazır bekleyen bir sofranın başına oturdular; Agnes ekmek ve yağ, biraz da et koydu Goldmund'un önüne, mavimsi güzel bir kadehe beyaz şarap doldurdu. Birlikte yiyip aynı mavimsi kadehten içtiler, elleri bir deneme, bir provada bulunur gibi birbirleriyle oynaşmaya başladı.

"Nereden uçup geldin sen, benim güzel kuşum?" diye sordu Agnes. "Asker misin, çalgıcı mı, yoksa gezgin göçebe biri mi?"

"Hangisini istiyorsan oyum ben," diye cevapladı Goldmund ve hafiften güldü. "Her şeyimle seninim. İstersen bir çalgıcı olurum, sen de benim canım lavtam. Parmaklarımı boynuna dolayıp çalmaya başladım mı, meleklerin şarkıları kopup gelir kulağımıza. Gel haydi güzelim! Senin leziz pastalarını, kurabiyelerini yemek, senin nefis şarabını içmek için değil, senin için buradayım ben."

Goldmund beyaz kürkü Agnes'in boynundan çekip aldı, okşayıcı sözler, komplimanlarla giysilerini çıkarmasını sağladı Agnes'in. Dışarda saray mensupları ve rahipler birbirleriyle konuşuyormuş, uşaklar bir gölge gibi sessiz sedasız oradan oraya seğirtiyormuş, ince hilâl şeklindeki ay gökte yüzerek ağaçların, ormanların ardında tümüyle gözden kayboluyormuş, iki sevgilinin umurunda mıydı! Cen-

net bir çiçek gibi açılmış duruyordu önlerinde; iç içe, sarmaş dolaş, burcu burcu kokan gecesine dalıp kayboldular bu cennetin, beyaz çiçeksi gizlerinin bir şafak gibi söktüğünü gördüler, narin ve nazlı parmaklar, şükranla uzanmış ellerle bu cennetin hanidir özlenmiş meyvelerini devşirmeye koyuldular. Çalgıcı şimdiye dek böyle bir lavta çalmamış, lavta şimdiye dek böyle güçlü ve becerikli parmaklar altında sesini duyurmamıştı.

"Goldmund," diye fısıldadı Agnes sevgilisinin kulağına, yanıp tutuşan bir sesle. "Ah Goldmund, ne yaman bir büyücüymüşsün meğer sen! Ah, canım Goldmund, isterdim ki senden bir bebeğim olsun. Ama daha çok sende öleyim isterdim. İç beni sonunu kadar sevgilim, erit beni içinde, al canımı, öldür beni!"

Agnes'in soğuk gözlerindeki katılığın yavaş yavaş eriyip gittiğini görünce, gırtlağının derinliklerinde bir mutluluğun çın çın ötmeye başladığını işitti Goldmund. Narin bir titreyiş ve can çekişme gibi Agnes'in gözlerinin derinliklerindeki ürperti uçup gitti, can veren bir balığın derisindeki gümüşsü ürperti gibi silindi, ırmağın dibindeki o çakıp sönen büyülü ışıltı gibi mat altınsı parlayıp kayboldu. Goldmund öyle bir duygu içindeydi ki, bir insanın yaşayabileceği ne çok mutluluk varsa, o anda sağdan soldan koşup gelerek bir araya toplanmıştı.

Agnes, gözleri kapalı, vücudunda bir titremeyle henüz uzanmış yatarken, Goldmund doğrulup kalktı, giysilerini geçirdi üzerine. İç çekerek Agnes'in kulağına fısıldadı: "Canım benim, bir tanem, artık gitmem gerekiyor. Ölmek istemiyorum senin kontun elinden, can vermek istemiyorum. Önce bir kez daha yaşayalım bu mutluluğu, sen ve ben, tıpkı bugünkü gibi. Bir kez daha! Bir kez, pek çok kez!"

Agnes yatıyor, sesini çıkarmıyordu, Goldmund giyinene kadar kımıldamadı yerinden. Goldmund eğildi, yorganı

alıp usulcacık Agnes'in üzerine örttü, gözlerine bir öpücük kondurdu.

"Goldmund!" dedi Agnes. "Ne fena, gidiyorsun. Yarın yine gel olur mu? Bir tehlike sezinlersem sana haber yollar, uyarırım. Yine gel yarın, yine!"

Agnes, bir çıngırağın ipini çekti. Giysi odasına açılan kapıda hizmetçi Berta göründü, Goldmund'u alıp saraydan dışarı çıkardı. Goldmund kızın eline bir altın tutuşturmayı ne kadar isterdi, yoksulluğundan bir an utanır gibi oldu.

Gece yarısına doğru Balık Pazarı'na gelip oturduğu evin önünde dikildi. Başını kaldırıp pencerelere baktı. Geç olmuş, evde herkes yatıp uyumuştu kuşkusuz, geceyi çaresiz dışarda geçirecekti. Birden evin kapısının açık olduğunu görerek şaşırdı. Usulcacık içeri süzülüp kapıyı kapadı arkasından. Odasına mutfaktan geçilerek gidiliyordu ve mutfakta ışık yanmaktaydı, masada küçük bir kandilin başında Marie oturuyordu. İki üç saat Goldmund'u beklemiş, az önce içi geçip dalmıştı. Goldmund mutfağa girince sese uyandı, irkildi birden, sıçrayıp ayağa kalktı.

"Oh, Marie!" dedi Goldmund. "Sen daha yatmadın mı?"

"Hayır!" dedi Marie. "Yatsaydım kapı kilitli olur, sen de içeri giremezdin."

"Seni beklettiğime üzüldüm, Marie. Daha önce dönemedim, kızma bana ne olur!"

"Sana hiç kızmıyorum. Biraz üzülüyorum, o kadar."

"Üzülmemelisin, Marie! Ne var üzülecek?"

"Ah, Goldmund, isterdim ki şöyle sağlıklı, güzel ve güçlü bir kız olayım. O zaman geceleri kalkıp hep başka evlere gitmez, başka kadınlarla düşüp kalkmazdın. O zaman bir kez de benim yanımda kalır, beni biraz olsun severdin."

Yumuşacık sesinde ne umut vardı Marie'nin, ne buruk-

luk, yalnızca bir hüzün saklıydı. Goldmund ne diyeceğini bilemeyerek Marie'nin yanında öylece dikildi, kızın haline o kadar üzülüyordu ki, söyleyecek bir şey bulamadı. Çekinerek kızın başını tuttu, saçlarını okşadı; kız sesini çıkarmadı, Goldmund'un elini saçlarında hisseder hissetmez bir ürperti yayıldı vücuduna, biraz ağladı, sonra yeniden toparladı kendini, ürkek bir sesle: "Git artık, Goldmund, git yat sen!" dedi. "Saçma sapan konuştum işte, uyku başıma vurdu. İyi geceler!"

İçi mutlu bir sabırsızlıkla dolup taşarak bütün bir günü tepelerde geçirdi, Goldmund. Bir atı olsaydı kalkıp manastıra gider, Niklaus Usta'nın o güzel Meryem Ana'sını görürdü, bu heykeli bir kez daha görmek özlemiyle yanıp tutuşuyordu içi; ayrıca, geceleyin düşünde Niklaus Usta'yı görmüş gibiydi. Eh, ilerde telâfi edecekti bunu. Agnes'le yaşadığı bu aşk mutluluğu kısa sürse, hatta kötü sonuçlanacak bile olsa, bugün baharını yaşıyorlar, zerresini kaçırmak istemiyorlardı sözkonusu mutluluğun. Bugün kimselerle görüşüp konuşmayacak, kafasında başka düşüncelere yer vermeyecek, sonbaharın bu yumuşak gününü kent dışında, ağaçların, bulutların altında geçirecekti. Kent dışında gezintiye çıkacağını, belki eve geç dönebileceğini Marie'ye bildirip kızdan biraz fazlaca ekmek almış, gece yatıp uyumasını, kendisini beklememesini söylemişti. Marie hiç sesini çıkarmayarak Goldmund'un çantasını ekmek ve elmayla doldurmuş, daha ilk geldiği gün söküklerini dikip onardığı eski ceketini güzelce fırçalayarak kendisini uğurlamıştı.

Goldmund köprüden geçip çıplak bağların içinden yürüdü, merdiven biçiminde basamak basamak yükselen yollardan tırmanarak tepelere doğru çıkmaya koyuldu, bir ara bir ormana daldı, en yüksekteki tepeye ulaştı sonunda. Güneş, yapraksız ağaçların dalları arasından ılık ılık parıldıyordu; çalılıklar içinden yürürken karatavuklar hemen önünden uçup havalanıyor ya da sinmiş oldukları yerlerden parıldayan kara gözleriyle ürkek ürkek kendisine bakıyorlardı. Çok aşağılarda ise ırmak mavi bir yay çize-

rek akıyor, sanki bir oyuncak büyüklüğünde oracığa kondurulmuş kentten âyin saatlerinde çalan çanların sesinden başka bir şey işitilmiyordu. Tepede putperestlik döneminden kalma, üzerlerini otlar bürümüş duvarlar ve yükseltiler görülmekteydi; belki müstahkem mevkilerdi bunlar, belki mezarlar. Yükseltilerin birinin üzerine çıkıp oturdu Goldmund, yer kuruydu, güzsü otlar çıtır çıtır ediyordu altında; oturduğu yerden aşağıdaki bütün geniş ova, ırmağın karşı yakasındaki ardarda sıralanmış dağlar ve tepeler seçiliyor, çok ilerde dağlarla gökyüzü mavimsi bir oyun içinde birbirleriyle kucaklaşıp ayrılmaz bir bütün oluşturuyordu. Tüm bu geniş ovayı ve onun da ötesinde göz görebildiği kadar geniş bir alanı bu ayaklarıyla yürüye yürüye katetmişti. Şimdi geçmişin derinliklerinde yatan, anılara dönüşen bu yerlerin bir zaman yakınında eğleşmiş, yaşanılan an içinde algılamıştı hepsini. Bu ormanlarda yüzlerce kez uyumuş, böğürtlen ve buna benzer şeyler toplayıp yemiş, aç kalmış, üşümüş, bu dağ sırtlarıyla fundalıklardan yürüyüp geçmiş, bazen neşelenip, bazen üzülmüş, bazen zinde, bazen yorgun hissetmişti kendini. Gözle görülmeyecek kadar uzak bir yerde o iyi kalpli Lene'nin yanıp kül olmuş kemikleri bulunmaktaydı ve yol arkadaşı Robert vebaya kurban gitmemişse henüz, uzaklarda bir yerde gezgin göçebe dolaşıyor olacaktı; uzaklarda bir yerde Viktor ölmüş yatıyor, yine uzaklarda büyülü bir hava içinde çocukluk ve ilkgençlik yıllarının geçtiği manastır duruyor, o güzel kızlarıyla şövalyenin şatosu yer alıyor, zavallı Rebekka çaresizlik ve telaş içinde oradan oraya koşturuyor ya da öbür dünyayı boylamış bulunuyordu. Geniş bir alana yayılmış bu bir sürü yer, bu fundalıklar ve ormanlar, bu kentler ve köyler, kaleler ve manastırlar, bu insanlar, ister hâlâ hayatta, ister ölmüş olsun, hepsi Goldmund'un içinde elele vermiş yaşamını sürdürüyordu; anı-

larında sürdürüyor yaşamını, sevgisinde, pişmanlıklarından, özlemlerinde sürdürüyordu. Ve yarın ölüm onu çekip alacak olsa, bütün bu varlıklar dağılıp dökülecek, bütün bu görüntüler koleksiyonu, kadınlarla, sevgilerle, yaz sabahları ve kış geceleriyle dolup taşan bütün bu koleksiyon dağılıp gidecekti.

Ah, kolları sıvayıp bir şeyler yapmanın, bir şeyler yaratmanın, kendisi bu dünyadan göçüp gittikten sonra ardında varlığını sürdürecek bir şeyler bırakmanın zamanıydı.

Ver elini dünya deyip yola düştüğünden beri yaşadığı bu gezgin hayattan, bu göçebeliklerden, bütün bu yıllardan pek bir ürün kalmamıştı geride. Sadece bir vakit atelyede yaptığı birkaç heykel, en başta Yohanna heykeli, bir de kafasındaki görüntüler koleksiyonu, anıların bu güzel ve acılı görüntüler dünyası, o kadar. İçindeki bu dünyadan birazını olsun kurtarıp dışa aktarabilecek miydi acaba? Yoksa hep böyle sürüp gidecek miydi, hep yeni yeni kentler, yeni görüntüler, yeni yerler, yeni kadınlar, yeni yaşantılar; hepsi üst üste yığılmış, yüreğindeki tedirgin, güzel olduğu kadar eza verici bu yığılma dışında kendisine pek bir kazanç sağlamamış varlıklar.

Yaşam tarafından soytarı yerine konulmak utanç vericiydi doğrusu, hem ağlanacak, hem gülünecek bir şeydi! Ya yaşıyordu insan, duyularını özgür bırakıyor, o yaşlı Havva Ana'nın memesine sarılıp tıka basa dolduruyordu karnını; bu da kimi hazlar sağlamıyor değildi, ama ölümlülüğe karşı korumakta yetersiz kalıyor, insanı ormandaki bir mantara dönüştürüyordu, bir gün önce göz alıcı renkler içinde hayat fışkıran, ama bir gün sonra çürüyüp giden bir mantar. Ya da insan savunuyordu kendini, bir atelyeye kapanıyor, gelip geçici yaşamı diktiği bir anıtla ölümsüzleştiriyordu. O zaman da yaşamdan el çekmesi gerekiyor, o zaman salt bir araca dönüşüyor, ölümsüzlüğün hizmetin-

de çalışmasına karşın kendisi kuruyup gidiyor, özgürlüğünü, yaşamın zenginlik ve hazzını elden çıkarıyordu. Niklaus Usta da yakasını bundan kurtaramamıştı işte.

Ah, ne olurdu bütün bu yaşam bir kuru "ya – ya" ile parçalanmayıp ancak her ikisinin ele geçirilmesiyle bir anlam taşısaydı! Yaşamdan el çekerek karşılığını ödemeden yaratmak! Yaratıcılığın soyluluğundan el çekmek zorunda kalmadan yaşamak! Olamaz mıydı sanki bu?

Belki de bunun üstesinden gelebilen insanlar vardı. Belki öyle kocalar ve aile babaları vardı ki, duyusal haz yeteneklerini elden çıkarmadan eşlerine sadakat gösterebiliyorlardı? Belki öyle yerleşik kimseler vardı ki, özgürlükten yoksun ve tehlikelerden uzak yaşamaları kalplerindeki tazeliği kurutup yok etmiyordu?

Anlaşılan tüm varoluş ikilik üzerine, karşıtlıklar üzerine dayanmaktaydı; ya kadın ya erkekti insan, ya gezgin göçebeydi ya da belli bir yere kök salmış yerleşik biri, ya mantığıyla davranan biriydi ya da duygusal biri. Hiçbir yerde nefes almak ve nefes vermek, erkek ve kadın olmak, özgürlük ve düzen, içgüdü ve us birarada var olmuyordu, birini kazanmak için ötekini elden çıkarmak gerekiyordu ister istemez, her zaman da biri ötekisi kadar önemli ve arzu edilmeye değerdi! Bu konuda kadınların işi belki daha kolaydı. Doğa kadınları öyle yaratmıştı ki, haz kendiliğinden semeresini veriyor, sevisel mutluluklardan çocuklar doğup çıkıyordu. Erkekte ise bu basit verimliliğin yerini o sonu gelmeyen özlem alıyordu. Bütün bunları böyle yaratan Tanrı hain, insana düşman biri miydi? Kendi yarattığı dünyanın karşısına geçip oh olsun! der gibi gülüp eğleniyor muydu? Hayır! Karacaları, geyikleri, balıkları, kuşları, ormanı, çiçekleri ve mevsimleri yaratan Tanrı hain olamazdı. Ne var ki, yarattığı dünya bir çatlağı içermekteydi, yaratış eylemi başarısızlığa uğramış, dört başı mamur bir

aşamaya ulaşamamıştı, belki bu çatlak ve insan varlığındaki bu özlemle Tanrı belli birtakım amaçlar gütmüştü. Sözkonusu durum belki de bir düşmanın ektiği tohumdan, yani *ilk günah*'tan kaynaklanmıştı? İyi ama, bu özlem ve yetersizlik neden günah olsundu o zaman? İnsanın yaratıp Tanrıya şükran nişanesi olarak sunduğu bütün o güzel ve kutsal şeyler bu günahtan doğup çıkmıyor muydu?

Kafasındaki düşüncelerden içi kararan Goldmund gözlerini aşağdaki kente yöneltti, pazar yerini ve balık pazarını, köprüleri, kiliseleri, belediye ve şehir meclisi binasını gördü. Ve saray da işte oradaydı, içinde şu sıra Kont Heinrich'in kaldığı o mağrur piskoposluk sarayı. Sarayın kulelerinin ve uzayıp giden çatılarının altında Goldmund'un güzel ve görkemli sevgilisi Agnes de bulunmaktaydı, öylesine kibirli bir görünümü sergileyen, ama sevgide kendisini tümüyle unutup sevdiğine öylesine teslimiyetle kucak açan sevgilisi Agnes. Yüzü gülerek Agnes'i düşündü Goldmund, yüzü gülerek ve içinde şükran duygusuyla bir önceki geceyi anımsadı. Bütün o yaşadıkları, kadınlar konusunda edindiği bütün o deneyimler, geride kalan o bütün göçebelikler, sıkıntılar, yollarda geçirilmiş bütün o karlı geceler, hayvanlarla, çiçeklerle, ağaçlarla, sularla, balıklarla, kelebeklerle bütün o dostluklar ve aşinalıklar olmadan bu gecenin mutluluğunu yaşayamaz, Agnes gibi olağanüstü bir kadını böylesine mutlu kılamazdı; hazlarda ve tehlikelerde bilenip keskinleşmiş duyuları, yersiz yurtsuzluğu, ruhunda pek çok yıldır biriken görüntülerin dünyası olmadan başaramazdı bunu. Bahçesinde Agnes gibi büyülü çiçekler açtığı süre yakınıp sızlanması için doğrusu neden yoktu.

Goldmund bütün günü sonbahar havasına bürünmüş tepelerde geçirdi yürüyerek, dinlenerek, ekmek yiyerek, Agnes'i ve akşamı düşünerek. Akşamüstü yine kente indi,

sarayın yolunu tuttu. Hava serinlemişti, evler sessiz kırmızı pencerelerden gözlerle bakıp duruyordu. Şarkı söyleyen bir grup çocukla karşılaştı yolda, çocuklar başlarının üzerinde içi oyularak sopalara geçirilmiş şalgamlar taşıyordu ve şalgamların üzerine yüzler oyulmuş, içlerine de yanan mumlar yerleştirilmişti. Küçük maskaralar alayı, tatlı bir kış kokusunu da beraberinde sürükleyip götürüyordu. Goldmund, gülümseyerek çocukların arkasından baktı. Sarayın önüne gelip uzun zaman sağda solda oyalandı. Rahipler hâlâ saraydan ayrılmamıştı, yer yer pencerelerden birinde içlerinden birinin dikildiği görülüyordu. En sonunda kapıdan gizlice içeri sızmayı başardı Goldmund ve hemen oda hizmetçisi Berta'yı arayıp buldu, bir kez daha giysi odasına alındı kimse görmeden. Az sonra Agnes geldi, kendisini sevecen bir davranışla çekip götürerek odasından içeri soktu. Agnes'in güzel yüzü sevecen karşıladı Goldmund'u, sevecen, ama güler yüzlü değil. Üzüntülü bir hali vardı Agnes'in, endişeli ve ürkekti. Onu biraz neşelendirmek için Goldmund hayli uğraştı, öpücükleri ve okşayıcı sözcükleri karşısında Agnes'in morali biraz düzelir gibi oldu.

İçinde bir şükran duygusuyla: "Sendeki bu sevecenlik görülmüş şey değil," dedi Agnes. "Sevecen olduğun zaman, benim cici kuşum, kumrular gibi guruldadığın, gevezelik ettiğin zaman hançerenden ne tatlı sesler dökülüyor! Seni seviyorum, Goldmund! Keşke şimdi çok uzaklarda olsaydık! Buradan hoşlanmıyorum artık, zaten burada geçireceğimiz günler sayılı, kont geri çağrıldı, çok geçmeden o salak piskopos dönüp gelecek kente. Kont sinirli bugün, rahip efendiler keyfini kaçırdı. Allah vere de seni görmese! Sağ bırakmaz, hemen öldürür çünkü. Senin için öyle korkuyorum ki!"

Belleğinde yarı yitik seslerin yükseldiğini duydu Gold-

mund. Bu şarkıyı çok zaman önce bir kez daha işitmemiş miydi? Bir zaman Lydia da böyle dememiş miydi kendisine, böyle severek ve korkarak, böyle sevecen ve üzgün? Geceleyin odasına gelmişti Lydia, içi sevgi ve korkuyla, tasa ve kaygıyla, korkunun dehşet verici görüntüleriyle dolup taşarak. Seve seve dinlemişti bu sevecen -korkulu şarkıyı. Gizlilikler olmasa sevginin ne anlamı kalırdı! Kendisinde tehlikeleri barındırmayan bir sevgi ne anlam taşırdı!

Goldmund usulcacık kendisine doğru çekti Agnes'i, sevip okşadı, elini tuttu, kulağına komplimanlar, davetkâr sözler fısıldadı, kaşlarını öptü; Agnes'in kendisi için bu kadar korkup endişelenmesi Goldmund'u duygulandırdı ve kıvanca boğdu. Agnes, Goldmund'un okşayışlarını şükranla, adeta boynu bükük kabulleniyor, sevgiyle ona yaslanıyor, ama bir türlü neşesi yerine gelmiyordu.

Ve şiddetle irkildi ansızın, yakında bir kapı vurularak kapatılmıştı, hızlı hızlı odaya doğru yaklaşan ayak sesleri duyuldu.

Agnes umutsuzlukla: "Aman Tanrım, kont bu!" diye yükseltti sesini. "Kont gelen! Durma, giysi odasından kaçıp kurtulmaya bak! Durma haydi! Ve beni ele verme sakın!"

Agnes, Goldmund'u itip giysi odasından içeri tıkmıştı. Goldmund tek başına dikildi odada, karanlıkta duraksayarak el yordamıyla ilerlemeye çalıştı. Bitişik odadan Agnes'le bağırarak konuşan kontun sesi geliyordu. Giysiler arasından geçerek kapıya yöneldi Goldmund, her adımda biraz durup sessizce ilerledi. Derken koridora açılan kapıya gelerek yavaşçacık açmaya çalıştı. Kapıyı dışardan kilitlenmiş bulunca, kendisi de irkildi birden, kalbi bir kuş gibi çırpınmaya, acı ve ıstırapla çarpmaya başladı. Kötü bir rastlantı eseri, kendisi odaya girdikten sonra biri arkadan kapıyı kilitlemişti belki. Ama buna pek inanası gelmiyor-

du. Tuzağa yakalanmış, hapı yutmuştu; demin sessiz sedasız giysi odasından içeri süzülüşünü biri görmüştü anlaşılan. Bu da hayatına mal olacaktı. Titreyerek karanlıkta dikiliyordu, birden Agnes'in veda sözü geldi aklına: "Ve beni ele verme sakın!" Hayır, ele vermeyecekti. Kalbi güm güm vuruyordu, ama sevgilisini ele vermeme kararı kendisine bir metanet kazandırmıştı, inatla dişlerini sıktı.

Bütün bunların hepsi bir iki dakika içinde olup bitmişti. Derken bitişik odanın kapısı açıldı, Agnes'in odasından çıkıp geldi kont, sol elinde bir şamdan, sağ elinde bir kılıç tutuyordu. O anda Goldmund dört bir yanındaki askılarda asılı giysilerden birkaçını acele kavrayıp koluna attı. Kendisini hırsız sanarlarsa belki kurtulabileceğini düşünmüştü.

Goldmund'u keşfetmekte gecikmemişti kont, ağır ağır yaklaştı.

"Kimsin sen? Ne arıyorsun burada? Elimdeki kılıçla vücudunu delik deşik etmemi istemiyorsan cevap ver!"

Fısıltı halinde: "Bağışlayın!" dedi Goldmund. "Ben yoksul bir adamım, sizse çok varlıklı birisiniz. Aldığım giysileri bırakıyorum bakın!"

Goldmund, elindeki giysileri yere bıraktı.

"Ya, demek çalıp götürecektin bunları. Eski birkaç giysi için hayatını tehlikeye atmakla akıllıca bir iş yapmadın doğrusu. Bu kentte mi oturuyorsun?"

"Hayır. Yerim yurdum yok, zavallının biriyim. Hoşgörünüze sığınıyor..."

"Kes sesini! Sonunda hanımefendiye de sarkıntılık edecektin belki, kim bilir. Ama nasıl olsa ipe çekileceğin için, en iyisi bundan hiç söz açmayalım. Hırsızlığa kalkışmış olman yeter."

Ardından kilitli kapıya vurarak sert bir sesle bağırdı kont: "Orada mısınız? Açın şu kapıyı!"

Kapı dışardan açıldı, üç uşak ellerinde kılıç, kapının önünde bekliyordu.

Kont, kapı gıcırtısını andıran kibirli ve aşağılayıcı bir sesle: "Bağlayın şunu sıkıca!" diye sesini yükseltti. "Serserinin, baldırı çıplağın biri; buraya hırsızlık yapmaya gelmiş. Atın zindana, yarın sabah ipe çekilecek!"

Uşaklar, karşı koymaya kalkmayan Goldmund'un ellerini bağladılar. Sonra onu alıp uzun koridorlardan geçtiler, merdivenlerden inip iç avluya çıktılar. Yanaşmanın biri elinde bir fenerle önden gidiyordu. Bir mahzenin yuvarlak demir kapısının önüne gelerek durdular. Ansızın söylenmeye, birbirlerine bağırıp çağırmaya başladılar, kapının anahtarını yanlarına almayı unutmuşlardı. Uşaklardan biri feneri yanaşmadan aldı, yanaşma anahtarı getirmek üzere ters yüz edip seğirtti. Üç silahlı uşakla elleri bağlı Goldmund kapının önünde dikilip beklemeye başlamıştı. Elinde feneri tutan uşak, feneri bir ara merakla Goldmund'un yüzüne tuttu. Tam o sırada saraydaki rahiplerden ikisi yaklaştı ilerden, sarayın şapelinden geliyorlardı, kapının önündeki dörtlü grubun yanından geçerken durdular, gece vakti karşılaştıkları manzara dikkatlerini çekmişti, kapının önünde bekleyen üç uşağı ve eli bağlı Goldmund'u dikkatle süzdüler.

Goldmund ne rahipleri, ne kendi muhafızlarını görüyor, hemen burnunun ucuna yaklaştırılıp yüzüne tutulan ve gözlerini kamaştıran fenerin titrek ışığından başka bir şey seçemiyordu. Ama ışığın gerisinde dehşetle dolu boşlukta algıladığı bir şey daha vardı, biçimden yoksun bir şey, devcileyin, tüyler ürpertici bir şey, bir uçurum, son, ölüm! Gözleri bir noktaya dikilmiş, ne bir şey görüp, ne bir şey işiterek oracıkta dikiliyordu. Rahiplerden birinin uşaklarla bir şeyler fısıldaştığını duydu. Eli bağlı adamın bir hırsız olup ertesi gün idam edileceğini öğrenen rahip,

adamın günahının çıkarılıp çıkarılmadığını sordu. Hayır cevabını aldı uşaklardan; adam suçüstü yakalanmış, buna fırsat olmamıştı.

"O zaman," dedi rahip, "sabahleyin ilk âyinden önce kutsal sakramentlerle* gelip günahını çıkaracağım. Siz de kefil olacaksınız, adam ben gelmeden buradan alınıp bir yere götürülmeyecek. Sayın Kont'la da hemen bu gece konuşacağım durumu. Adam hırsız olabilir, ama onun da bütün Hristiyanlar gibi günah çıkartmak ve takdis edilmek hakkıdır."

Uşaklardan hiçbiri itirazda bulunmayı göze alamadı. Rahibi iyi tanıyorlardı, kente gelen heyettekilerden biriydi, kendisini pek çok defa Kont'un sofrasında görmüşlerdi. Hem bu zavallı yersiz yurtsuz serseriye ne diye günah çıkartmayı çok görsünlerdi?

Rahipler uzaklaştı. Goldmund oracıkta dikiliyor, gözlerini bir noktaya dikmiş bakıyordu. Sonunda elinde anahtarla uşak görünüp kapıyı açtı. Bir mahzenden içeri tıkılan Goldmund, birkaç basamak merdiveni indi sendeleyerek. Üç ayaklı birkaç tabure sağda solda duruyordu, bir de masa vardı görünürde; bir şarap mahzeninin girişiydi burası. Uşaklar, masanın başına bir tabure çekip Goldmund'u oturttular.

"Yarın sabah erkenden bir rahip gelecek, ona günah çıkartabilirsin," dedi uşaklardan biri. Sonra çıkıp gittiler mahzenden, ağır kapıyı arkalarından özenle kapayıp kilitlediler.

"Feneri burada bırakamaz mısınız?" dedi Goldmund yakaran bir sesle.

* Katolik kilisesinde Katolik öğretisine göre Tanrının inayetine kavuşmak için Hz. İsa tarafından belirlenen yedi çare, örneğin vaftiz, tövbe, evharistya (Abendmahl) bunlar arasındadır. Protestan kilisesi vaftiz ve evharistya olmak üzere iki sakrament tanır. Thomas von Aquin'e göre (1225–1274) sakramentler kutsayıcı inayetin insanın içerisine aktığı kanallardır. (Ç.N.)

"Hayır dostum, fenerle bir münasebetsizliğe kalkışmayacağını kim bilebilir? Fenersiz de idare edersin. Aklını başına topla, ne deniyorsa onu yap. Hem böyle bir fener ne kadar dayanır ki? Bir saatte biter içindeki yağ, sönüp gider. İyi geceler!"

Uşaklar gitmiş, Goldmund tek başına karanlıkta kalakalmıştı. Taburede oturuyordu, başını masanın üzerine dayamıştı. Böyle oturmak hiç rahat değildi; üstelik bileklerine sarılmış ipler canını acıtıyordu, ama duyduğu acının ancak sonradan bilincine vardı. Başını tıpkı bir cellat kütüğüne yatırır gibi masanın üzerine yatırmıştı; içinden bir dürtü o anda kalbindeki yükümlülüğü bedeni ve duyularıyla da yerine getirmeye, kaçınılmaz akıbete kucak açmaya, ölmek zorunluluğunu bir boyun eğişle kabule itiyordu kendisini.

Adeta sonsuz bir zaman böylece oturup durdu, içler acısı durumda iki büklüm. Kendisi için belirlenen yükümlülüğü yüklenmeye, soluduğu nefesle onu içine çekip almaya, görüp kavramaya, tüm varlığını onunla doldurmaya çalıştı. Akşamdı, derken gece bastırdı, gecenin sonu onun da sonu olacaktı. Bunu kavramaya çalıştı. Yarın yaşamayacaktı artık. Darağacında sallanacak, cansız bir nesneye dönüşecek, üzerine kuşlar konup gagalarıyla kendisine veriştireceklerdi. Niklaus Usta ne hale gelmişse, yanan kulübede Lene, canı çekilmiş evlerde ve ağzına kadar ölüyle dolu arabalarda gördüğü bütün insanlar ne hale gelmişse, kendisi de o hale gelecekti. Bunu kavramak ve bu kavrayışla ruhunu doldurmak kolay değildi, adeta olanaksızdı. Henüz kendilerinden ayrılmadığı, henüz kendilerine veda etmediği öyle çok şey vardı ki! Şimdi bunu yapması için bu gecenin saatleri bağışlanmıştı ona.

Güzel Agnes'e veda etmesi gerekiyordu. Agnes'in boylu boslu vücudunu, onun aydınlık güneşli saçlarını, onun

soğuk mavi gözlerini bir daha asla göremeyecek, bu gözlerdeki büyüklenmenin bir güçsüzlüğe ve titreyişe yerini bırakışını asla, onun burcu burcu kokan tenindeki altın rengi tatlı ayva tüylerini asla göremeyecekti. Elveda mavi gözler, hoşçakal seğiren ıslak ağız! Bu ağzı ilerde daha sık öpeceğini ummuştu. Ah, daha bugün tepelerde güz güneşinin altında gezip dolaşırken nasıl Agnes'i düşünmüş, nasıl kendini onun bilmiş, onu özlemişti! Beri yandan tepelere de veda etmesi, güneşe, ak bulutlarla döşenmiş gökyüzüne veda etmesi, ağaçlara, ormanlara, göçebeliklere veda etmesi gerekiyordu. Belki şimdi Marie hâlâ uyanık oturuyordu, o iyilik taşan sevecen gözleri ve topallayan bacağıyla oturuyor ve bekliyordu, mutfakta içi geçip dalıyor, sonra yine uyanıyor, ama Goldmund artık eve dönmüyordu.

Eyvahlar olsun, kâğıt, resim kalemi ve ilerde yapmak istediği heykellere bağladığı umutlar, hepsi uçup gidecekti, hepsi! Narziss'i, İsa'nın bu sevgili öğrencisi Yohanna'yı yeniden görme umudu da yok olacaktı.

Ve kendi ellerine veda etmesi gerekiyordu ayrıca, kendi gözlerine, açlığa ve susuzluğa, ekmeğe ve suya, sevgilere, lavta çalmalara, uyumalara, uyanmalara, her şeye. Yarın bir kuş uçacaktı havada ve Goldmund onu göremeyecekti; kızın biri bir evin penceresinden şarkı söyleyecek, şarkıyı Goldmund işitemeyecekti; ırmak akıp gidecek, karanlıkta balıklar suskun yüzecek içinde, bir rüzgâr esecek, yerlerdeki yaprakları sürüyüp götürecek, gökte güneş parlayacak ve yıldızlar göz kırpacak gökyüzünde, gençler dans edip hora tepecek, uzak dağlara ilk kar düşecek, bütün bunların hepsi eski yaşamlarını sürdürecek, ağaçların gölgeleri vuracak yere, insanların hayat fışkıran gözleri neşeli ya da hüzünlü bakacak, köpekler havlayacak, inekler ahırlarda böğürecek, ama bütün bunları görüp yaşayama-

yacaktı Goldmud, hepsi artık onun olmaktan çıkacak, hepsinden zorla koparılıp alınacaktı.

Goldmund ansızın fundalıkların kokusunu duyar gibi oldu, yeni üründen hazırlanan tatlı şarabın lezzetini hissetti ağzında. Ve sağlam kabuklu körpe cevizlerin tadını. Bir anımsama, tüm renkli dünyanın birden çakan yansısı bunalmış yüreğinde bir baştan bir başa gezindi, o canım karmaşık dünya kendisine veda edip derinlere gömülerek tüm duyularında ışıldadı, ansızın patlak veren bir acıyla irkildi Goldmund, gözlerinden yaşların damla damla döküldüğünü hissetti. Kendini içinde kabaran bu dalgaya bıraktı, gözyaşları sel gibi akmaya başlamıştı, yığılıp kalarak kendini sonsuz bir acının eline bıraktı. Ah, siz ovalar ve ormanlarla bezenmiş dağlar, tepeler, kızılağaç koruluklarında akan çaylar, siz kızlar, siz köprüler üzerinde mehtaplı geceler, sen görkemli görüntüler dünyası, nasıl bırakıp gideceğim seni! Başını masanın üzerine dayanmış yatıyordu Goldmund; avuntusuz bir çocuk. Yüreğindeki çaresizlikten bir iç çekiş ve yakaran bir sızlanış yükseldi: "Ah anneciğim, ah anneciğim!"

Ve bu büyülü sözcükler ağzından çıkar çıkmaz belleğinin derinliklerinden bir görüntü, anne'nin görüntüsü cevap verdi. Düşüncelerinde ve sanatçı düşlerindeki anne görüntüsü değildi bu, kendi annesinin görüntüsüydü, güzel ve diri bir görüntü; manastır günlerinden bu yana annesini hiç daha böyle görmemişti. Şikâyetini annesine yöneltti, ölmek zorunda olmanın dayanılmaz kalırını gözyaşları halinde annesinin önünde akıttı, annesinin eline bıraktı kendini, annesine verdi ormanı, güneşi, gözlerini, ellerini, tüm varlığım ve yaşamını annesine verdi tekrar, annesinin anne ellerine verdi. Gözyaşları arasında uykuya daldı, bitkinlik ve uyku bir anne gibi kucakladı, sarıp sarmaladı

kendisini. Bir saat kadar uyudu, belki iki saat, deminki içler acısı durumun uzağında.

Yeniden uyanır uyanmaz üzerine şiddetli ağrılar çullandı. İplerle kesilmiş bilekleri fena halde yanıyor, sırtı ve ensesi acıyla geriliyordu. Güçlükle doğruldu, kendini toparladı, o andaki durumunun yeniden bilincine vardı. Çevresi zifiri karanlıktı, ne kadar uyuduğunu bilmiyor, daha kaç saatlik ömrü kaldığını bilmiyordu. Bakarsın bir an sonra gelip götürürlerdi ölmeye. Anımsadı derken, daha önce bir rahibin kendisini ziyaret edeceği söylenmişti. Rahibin kutsayışının kendisine bir yararı dokunacağını sanmıyordu. Günahlarının tümden bağışlanmasının bile ona cennetin kapısını açabileceğinden emin değildi. Ayrıca, bir cennetin varlığına, bir Tanrı babanın, bir kıyamet gününün, bir sonsuzluğun varlığına da inanmıyordu pek. Bu gibi konularda hanidir kuşkular içindeydi.

Ama ister sonsuz bir yaşam olmuş, ister olmamış, böyle bir şeye kavuşmayı özlediği yoktu, bütün istediği tehlikelerle dolup taşan bu ölümlü yaşam, bu nefes alıp veriş, kendi bedeni içinde kendini rahat hissetmekti, kısaca yaşamaktı tüm istediği. Gözünü hırs bürümüş, doğruldu; karanlıkta yalpalayarak duvara yaklaştı, dimdik yaslandı duvara ve düşünmeye başladı. Bir kurtuluş yolu olmalıydı! Belki rahipten gelecekti bu kurtuluş, belki rahibi suçsuzluğuna inandırabilirdi; o da konta gidip kendisi için şefaatte bulunur ya da idam cezasının infazını ileri bir tarihe erteletebilir, belki yardım ederek buradan kaçmasını sağlayabilirdi. Bu düşünceleri ayrıntılarına dek geçirip durdu kafasından, dönüp dolaşıp bu düşüncelerin kucağına attı kendini. Rahip işinden sonuç çıkmasa bile pes etmeyecekti, oyun henüz kaybedilmiş sayılmazdı. Kısacası ilkin rahibi elde etmeye bakacak, onu büyülemek, onu tavlamak,

onu suçsuzluğuna inandırmak, onun gözüne girmek için olanca çabayı harcayacaktı. Rahip bu oyunda elindeki tek kozdu, geri kalan çarelerin hepsi boş hayalden başka şey değildi. Olumlu rastlantılar, kaderin yüze gülen cilveleri yok değildi kuşkusuz; örneğin, cellat infaz sırasında bakarsın sancılanır, kıvranmaya başlar ansızın ya da darağacı çöker, kaçıp kurtulmak için önceden akla gelmeyen bir fırsat başgösterirdi. Ne olursa olsun, Goldmund ölmeye yanaşmayacaktı; ölüme bir yazgı olarak kapıları açmaya, onu alıp bağrına basmaya boşuna çalışmış, ama başaramamıştı. Bundan böyle dayatacak, sonuna kadar savaşı sürdürecek, muhafıza çelme atacak, cellatı tekmeleyip yere yuvarlayacak, son ân'a, kanının son damlasına kadar kendini savunup kurtulmanın yolunu arayacaktı. – Ah, rahibi bir kandırıp elini çözdürebilseydi, iş ne kadar kolaylaşırdı o zaman!

Bu arada, duyduğu acılara aldırmaksızın bileklerindeki ipleri dişlemeye başlamıştı. Deli gibi çabalayarak epey uğraştıktan sonra iplerin biraz gevşediğini hisseder gibi oldu. Hapsedildiği mahzenin karanlık gecesinde hızlı hızlı soluyarak oracıkta dikiliyor, şişmiş kolları ve elleri sızım sızım sızlıyordu. Biraz soluklanır gibi olur olmaz el yordamıyla duvar boyunca ilerlemeye koyuldu, mahzenin nemli duvarını adım adım yoklayıp araştırarak bir yerinde bir çıkıntı falan var mı diye baktı. Mahzene tıkıldığında kendisini tökezleten merdivenin basamakları geldi aklına. Aradı, buldu basamakları. Diz çöküp bileklerindeki ipi basamaklardan birinin sivri köşesine sürtmeye başladı. Çetin bir işti, ikide bir ip değil, ellerinin kemik kısımları taşa sürtüyor, gözünden ateş fışkırıyor, ellerinin kanadığını hissediyordu. Ama dayattı, vazgeçmedi. Kapıyla eşik arasındaki gri alacakaranlık incecik bir huzme halinde içeri süzül-

müştü ki, amacına ulaştı. İpler taşlara sürtüle sürtüle parçalanmıştı, çözüp aldı onları bileklerinden, elleri yine serbest kaldı. Ne var ki, tek bir parmağını bile oynatacak durumda değildi, elleri şişip tüm duyarlığını yitirmiş, kolları omuzlarına kadar kaskatı kesilmişti. Parmaklarını ve kollarını oynatmaya çalıştı, kanın eskisi gibi dolaşımını sağlamak için zorla hareket ettirdi onları. Çünkü o anda bir plan tasarlamıştı ve işe yarar bir plana benziyordu.

Baktı ki rahibi kandırıp yardımını sağlayamadı, o zaman adamı öldürmekten başka çıkar yol yoktu, yeter ki bir an kendisini onunla yalnız bıraksınlardı. Taburelerden biri bu iş için elverirdi. Gırtlaklayıp boğarak rahibin hesabını göremezdi, elleri ve kolları buna yetecek güçten yoksundu; kısa yoldan tabureyi kafasına indirip hemen onu öldürecek, sırtındaki giysiyi alıp üzerine geçirdiği gibi zindandan sıvışacaktı. Ötekiler gelip de rahibi yerde cansız yatıyor bulduklarında kendisi saraydan çıkmış olacak, ondan sonra da koşacaktı koşabildiği kadar. Marie ona evlerinin kapısını açacak, kendisini saklayacaktı. Deneyecekti bakalım. Planın gerçekleşmeyeceği söylenemezdi.

Goldmund hiç daha böyle bir sabah alacakaranlığı görmemişti, bu saatteki gibi kaskatı, özlenmiş, ama yine de korkutucu. Merak ve azimle titreyerek kapının altındaki aralıktan sızan cılız aydınlığın nasıl giderek daha bir güçlendiğini, avını kollayan bir avcının keskin gözleriyle izledi. Dönüp masaya geldi ardından, bileklerinde iplerin bulunmadığı hemen farkedilmesin diye tabure üzerinde oturma talimleri yaptı. Elleri serbest kaldıktan sonra öleceğine inanmaz olmuştu artık. Dünya yıkılsa bu işten yakayı sıyırmayı kafasına koymuştu. Ne pahasına olursa olsun yaşamaya kararlıydı. Özgürlük ve yaşam hırsıyla burnunda bir titremenin gezindiğini hissediyordu. Kim bilir, belki dı-

şardan da kendisine yardım eden biri çıkardı? Agnes bir kadındı, gücü buna elverecek gibi değildi, belki cesur da sayılmazdı o kadar; kendisinden umudu kesebilirdi. Ama Agnes onu seviyordu, yine de bir şeyler yapabilirdi bakarsın. Belki şimdi dışarda oda hizmetçisi Berta kimselere görünmeden sessiz sedasız dolaşıyordu? Hem bir de seyisi yok muydu ve Agnes onun güvenilecek biri olduğunu söylememiş miydi? Kendisine yardım için kimse çıkıp gelmedi, kimse bu yolda bir işaret vermedi kendisine diyelim, o zaman kafasında tasarladığı planı uygulardı. Plan başarısızlığı mı uğradı, tabureyi kafalarına indirdiği gibi muhafızların işini bitirirdi, iki mi olur, üç mü, kaç kişi olursa artık. Dışardan geleceklere göre avantajlı durumdaydı, gözleri içerinin karanlığına alışmıştı, şu sıra loşlukta mahzendeki tüm eşyaları sezgilerinin yardımıyla açık seçik algılayabiliyordu, oysa dışardan buraya ilk girecekler anadan doğma körlere benzeyecekti.

Hummalı bir bekleyişle masanın başında taburede oturuyor, rahibin yardımını sağlamak için ona neler söyleyeceğini tek tek zihninde tasarlıyordu, çünkü işe buradan başlaması gerekmekteydi. Beri yandan, kapının altından sızan ışığın azar azar güçlenişini açgözlülükle izliyordu. Birkaç saat önce kendisini korkudan eli ayağı tutmaz duruma sokan ân'a şimdi özlemle yanıp tutuşarak kucak açıyordu; sabırsızlıktan çatlayacaktı adeta; bu korkunç gerilime daha fazla dayanılacak gibi değildi. Ayrıca gücü kuvveti, dikkati, azmi ve uyanıklığı da giderek azalacaktı ister istemez. Bu meraklı bekleyişin, bu kurtulma azminin henüz çiçeği burnundayken, sararıp solmamışken henüz, yanında rahiple muhafız daha fazla gecikmeden çıkagelseydi ya!

Sonunda uykusundan uyandı dışardaki dünya, sonunda düşman yaklaşmaya başladı. Avlunun parke taşları üze-

rinde ayak sesleri güm güm ötüyordu. Derken bir anahtar kapıdaki kilide sokulup döndürüldü, uzun sürmüş ölüm sessizliğinin ardından şimdiki seslerden her biri bir gök gürlemesi gibi yankılanıyordu.

Ağır kapı yavaş yavaş aralandı biraz, yuvalarının içinde gıcırdayarak hareket etti. Aralıktan bir rahip süzüldü içeri, yanında kendisine eşlik eden ne bir muhafız vardı, ne başka biri. Elinde iki mumlu bir şamdanla tek başına girdi mahzene. Bu da, Goldmund'un düşündüğünden tamamen değişik bir durumdu.

Görünmez eller kapıyı tekrar çekip kapadı; rahibin üzerinde Mariabronn manastırındaki tarikat mensuplarının giysisini görünce şaşırdı, heyecanlandı Goldmund. Bir zaman manastırda Başrahip Daniel'in, Peder Anselm'in, Peder Martin'in sırtında görmüştü aynı giysiyi; kendisine hiç yabancı gelmeyen ve sıla kokan giysilerden biriydi. Karşılaştığı manzara acayip bir yumruk gibi indi kafasına, gözlerini başka tarafa çevirdi. Bu manastır giysisi sevindirici bir şeylerin müjdecisiydi belki, iyiye işaretti. Ama belki yine rahibi öldürmekten başka çıkar yol yoktu. Goldmund dişlerini sıktı; bu tarikat kardeşinin canına kıyması hiç de kolay olmayacaktı.

Kandili masanın üzerine bırakarak: "Sana şükürler olsun, Jesus Christus!" dedi rahip. Gözlerini yere indiren Goldmund da, bu sözlere verilmesi gereken karşılığı mırıldandı.

Rahip sustu bunun üzerine. Bir bekleyiş havası içinde oracıkta dikiliyor, sesini çıkarmıyordu; sonunda Goldmund sabırsızlandı ve gözlerini sorgulayan bakışlarla rahibe çevirdi.

Karşısındaki rahibin Mariabronn manastırındaki tarikat mensuplarının yalnız giysisini değil, manastır yöneticisi başrahip nişanını da üzerinde taşıdığını görerek şaşırdı.

Başrahibin yüzüne baktı bunun üzerine. Sağlam ve belirgin kenar çizgileriyle zayıf, kuru bir yüz, ince dudaklar. Tanıdık, aşina bir yüzdü. Goldmund, sanki tümüyle us ve iradenin biçimlendirdiği yüze adeta büyülenmiş gibi bakıp duruyordu. Eli titreyerek masanın üzerindeki kandile uzandı, kandili alıp havaya kaldırarak yabancı yüze yaklaştırdı, yüze oyulmuş gözleri görmek istedi: Ve gördü; eli titreyerek kandili yine aldığı yere bıraktı.

Adeta işitilmez bir sesle: "Narziss!" diye fısıldadı. Çevresindeki her şey fırıl fırıl dönmeye başlamıştı.

"Evet Goldmund, bir zaman Narziss idim, ama bu ismi hayli zaman önce sıyırıp attım üzerimden, görüyorum ki unutmuşsun. Tarikat giysisini üzerime geçirdiğimden beri adım Yohanna."

Goldmund, derinden sarsılmıştı. Ansızın çevresinde dünya değişivermişti, üzerindeki insanüstü gerilimin bir anda yokolmasıyla adeta boğulacak gibi olan Gold-

mund'un vücudunu bir titreme almıştı, üzerine çullanan bir baş dönmesi kafasının içini adeta boş bir kabarcığa dönüştürmüştü; midesinde bir kasılma hissetti. Bir hıçkırık sanki gözlerini arkadan zorlayıp duruyordu. Hıçkırmak ve olduğu yere yığılmak, gözyaşları içinde baygın yığılıp kalmak, o anda tüm varlığıyla özlediği tek şeydi bu.

Ama Narziss'le derinlerden çıkıp gelen ilkgençlik anıları arasından biri uyanarak ön plana çıktı: Bir zaman, ilkgençlik yıllarında bu güzel ve soğuk yüz karşısında, bu her şeyi bilen koyu renk gözlerin önünde ağlamış, kendini koyvermişti, bunu bir daha tekrarlamayacaktı. Yaşamının en nazik bir anında bu Narziss bir hortlak gibi yine karşısına dikilmiş, belki de hayatını kurtarmaya gelmişti. Şimdi onun karşısında bir zamanki gibi hıçkırıklara boğulmasının ya da düşüp bayılmasının yeri var mıydı? Hayır, hayır! Kendini tuttu, yüreğindeki duyguları bastırdı, baş dönmesini uzaklaştırdı, kendini koyvermenin zamanı değildi.

Sesinde yapmacık bir serinkanlılıkla: "İzin ver, sana eskisi gibi Narziss diyeyim!" sözlerini söyleyecek gücü bulabildi.

"Hay, hay, sen yine Narziss de! Peki, benimle el sıkışmayacak mısın?"

Goldmund yeniden zorladı, tuttu kendini. Tıpkı öğrencilik yıllarında bazen yaptığı gibi çocuksu bir dikbaşlılık ve hafif alay karışımı bir sesle cevap verdi:

"Bağışla Narziss!" dedi soğuk bir sesle, biraz kendini beğenmiş. "Görüyorum ki başrahip olmuşsun. Oysa ben hâlâ serseri serseri dolaşıp duruyorum. Hem ben ne kadar istesem de, seninle söyleşimiz yazık ki uzun sürmeyecek. İdama mahkûm edildim çünkü, bir saat sonra, belki daha da önce ipe çekilmiş olacağım. Sana bunu açıklıyorum ki, durumu anlayasın."

Narziss oralı olmadı. Dostunun davranışındaki biraz ço-

cuksu övüngenlik kendisini pek eğlendiriyor, aynı zamanda duygulandırıyordu. Ne var ki, böyle bir davranışın ardında yatan, Goldmund'u gözünden yaşlar akıtarak kollarına atılmaktan alıkoyan gururu anlıyor ve bütün içtenliğiyle onaylıyordu. Doğrusu, kendisi de bu yeniden buluşmayı bir başka türlü tasarlamıştı kafasında, ama bu küçük komediye de asla itirazı yoktu, başka hiçbir şeyle Goldmund onun bu kadar çabuk gönlünü kazanamaz, kalbine giremezdi.

"Anlıyorum," dedi ve kendisi de Goldmund gibi sözde serinkanlı davranmaya çalıştı. "Ne diyecektim, şu idam konusunda bir kez rahat etsin için, bağışlandın çünkü. Ben de sana bunu haber vermek ve seni buradan alıp götürmekle görevlendirildim; burada, kentte kalamazsın artık. Kısacası, birbirimize anlatacağımız pek çok şey için yeterince vaktimiz olacak. E, ne diyorsun şimdi, bana elini vermeyecek misin?"

Bunun üzerine ellerini uzattılar birbirlerine ve uzun süre sımsıkı tutup bırakmadılar; içleri içlerine sığmıyordu, ama sözlerindeki çekingen ve nazlı edayla sürdürülen komedi epey zaman kaybolmadı.

"Pekâlâ, Narziss, madem öyle, bu pek onurlandırıcı sayılmayacak yerden ayrılacağız; peşine takılıp seninle geleceğim. Mariabronn'a mı döneceksin? Öyle mi? Güzel! Peki nasıl? Atla mı? Mükemmel! O zaman benim için de bir at bulmaya kalıyor iş."

"Onu da bulacağız dostum, iki saate varmadan yola çıkıyoruz. Hey, bu eller de ne böyle? Aman Tanrım, sıyrılmış her tarafı, kan içinde! Sana ne yapmışlar dostum?"

"Telaşlanma Narziss! Onları bu duruma sokan benim. Ellerim ipte bağlıydı, ipleri çözmem gerekiyordu. Hani kolay olmadı. Senin de yanında kimse olmadan buraya gelmen büyük cesaret doğrusu!"

"Niçin? Ne tehlikesi vardı bunun?"

"Yo, sadece ufak bir tehlike, seni öldürebilirdim anlayacağın; bir plan tasarlamıştım kafamda, daha önce bana bir rahibin geleceğini söylemişlerdi, rahibi öldürecek, onun giysilerini üzerime geçirip buradan sıvışacaktım. Fena da bir plan değildi."

"Ölmek istemiyordun demek? Ölüme karşı kendini savunmak istiyordun?"

"Elbet istiyordum bunu. Başkası değil de, senin rahip olarak çıkıp geleceğini nereden bilebilirdim."

"Olsun," dedi Narziss. "Çok çirkin bir planmış. Günahını çıkarmaya gelecek bir rahibi gerçekten öldürebilecek miydin?"

"Seni elbette hayır, Narziss, elbette hayır! Belki senin manastırdakilerden, Mariabronn manastırının özel giysisini sırtında taşıyanlardan hiçbirini öldüremezdim. Ama başka bir rahibi, evet, bundan hiç kuşkun olmasın."

Birden Goldmund'un sesi hüzünlü ve kasvetli bir havaya büründü.

"Öldürdüğüm ilk insan da olmazdı."

Sustular derken. İkisinin de içinde tatsız bir duygu uyanmıştı.

Soğuk bir edayla: "Bu konular üzerinde ilerde konuşuruz nasıl olsa," dedi Narziss. "İstersen manastırda bir ara bana gelip günah çıkartabilirsin. Olmazsa bana yaşadıklarından, gördüklerinden anlatırsın. Benim de sana anlatmak istediğim bir sürü şey var. Şimdiden seviniyorum buna. Gidelim mi artık?"

"Dur biraz, Narziss! Aklıma geldi şimdi, sana bir ara Yohanna adını takmıştım."

"Anlamadım."

"Yo, tabii anlamazsın. Henüz bir şey bilmiyorsun ki! Yıllar önceydi, sana Yohanna adını vermiştim ve bu ad

hep kalacak. Diyeceğim eskiden bir heykeltraştım, ağaçtan çeşitli heykeller oyan biriydim, ilerde de aynı işi sürdürmeyi düşünüyorum. Bir zaman yaptığım en iyi heykel de bir delikanlı heykeliydi, doğal büyüklükte bir heykel, senin heykelin, ama adı Narziss değil, Yohanna idi. Çarmıha gerilmiş İsa'nın çarmıh altında dikilen bir öğrencisi."

Goldmund ayağa kalkıp kapıya yöneldi.

"Demek manastırdan ayrıldıktan sonra beni düşündün," dedi Narziss usulcacık.

Aynı şekilde usulcacık cevap verdi Goldmund: "Elbette Narziss, düşündüm seni. Hiç aklımdan çıkmadın, hiç."

Ardından Goldmund hızla itip açtı kapıyı. Puslu bir sabah içeri doldu. İkisi de sustular, konuşmadılar artık. Narziss, dostu Goldmund'u alıp sarayda misafir kaldığı odaya götürdü. Kendisine eşlik eden genç rahip, yola çıkmak üzere eşyaları hazırlıyordu. Goldmund'un önüne yiyecek içecek çıkarıldı, elleri güzelce yıkanıp temizlenerek sıyrılıp berelenmiş yerleri sarıldı. Çok geçmeden de atlar geldi..

Ata bindiklerinde: "Senden bir ricam daha var," dedi Goldmund. "Balık Pazarı'ndan geçebilir miyiz acaba? Birini göreceğim de."

Yola koyuldular. Goldmund başını kaldırıp sarayın bütün pencerelerine tek tek göz gezdirdi, belki birinde Agnes'i görebileceğini umuyordu. Ama Agnes yoktu ortalarda. Derken Balık Pazarı'na geldiler; Marie çok merak etmişti onu. Goldmund kızla anne babasına veda etti, tekrar tekrar teşekkür etti kendilerine, ilerde bir gün yine ziyaretlerine geleceğini söyledi, ardından atına atladı. Onlar uzaklaşıp gözden kaybolana kadar Marie kapıda dikilip arkalarından baktı, sonra topallayarak yavaş yavaş evden içeri girdi.

Dört atlı biraradaydı: Narziss, Goldmund, genç rahip ve silahlı bir seyis.

Bir ara: "Benim güzel atım Bless hatırında mı?" diye sordu Goldmund. "Hani şu sizin manastırın ahırındaki."

"Nasıl hatırlamam. Ama manastırda değil artık, tabii sen de buna ihtimal vermemişsindir. Sanırım yedi sekiz yıl oluyor, ister istemez öldürdük kendisini."

"Hâlâ hatırlıyorsun demek?"

"Elbette hatırlıyorum."

Goldmund, atı Bless'çiğinin ölümüne üzülmemişti. Narziss'in Bless konusunda bu kadar çok bilgi sahibi olması kendisini sevindirmişti. Oysa hayvanlarla hiç ilgilenmeyen biriydi Narziss, manastırdaki bir başka atın ismini bildiği de kesinlikle söylenemezdi. Bu da sevince boğmuştu Goldmund'u.

"Manastırla ilgili olarak öncelikle zavallı Bless'i sorduğum için bana gülmüşsündür," diyerek konuşmasını sürdürdü Goldmund. "Yakışık alır bir davranış değildi benimkisi. Aslında sana bambaşka şeyler sormak istiyordum, hepsinden önce bizim Başrahip Daniel'i. Ama sonra ölmüştür herhalde diye düşündüm, çünkü sen onun yerine geçmişsin. Ve ölmüş olabilecek diğer pek çok kişi hakkında konuşmayı da şimdilik bir yana bırakmayı uygun buldum. Şu anda ölümden sözetmek hoş bir şey değil benim için, dün geçirdiğim geceden sonra; ayrıca şu veba salgını. Salgında ölen o kadar çok insan gördüm ki! Ama işte konu açıldı bir kez ve nasıl olsa açılacaktı. Söyle bakalım Narziss, Başrahip Daniel ne zaman ve nasıl öldü? Pek sevip saydığım biriydi. Peder Anselm ile Peder Martin hâlâ hayatta mı? Korkma, bütün kötü haberlere hazırlıklıyım. Hiç değilse veba salgınının seni esirgediğine sevindim. Senin ölmüş olabileceğini hiç aklımdan geçirmedim, bir gün yeniden görüşeceğimize kesinlikle inandım hep. Ama inanmak aldatabilir insanı, bunu ne yazık ki bizzat yaşadım; ustam Niklaus'un, ağaçtan oyma heykeller yapan bu sa-

natçının da ölmüş olabileceğine hiç ihtimal vermiyor, kendisini yeniden görüp yanında çalışacağıma kesin gözle bakıyordum. Ama kente döndüğümde baktım ölmüştü."

"Kısaca anlatayım," dedi Narziss. "Başrahip Daniel öleli sekiz yıl oluyor, hastalanmadı, acı da çekmedi. O öldükten sonra ben geçmiş değilim yerine, ben ancak bir yıldır manastırın başrahipliğini yapıyorum. Daniel'in yerini okulun müdürü Peder Martin almıştı, o da geçen yıl dünyaya yumdu gözünü, henüz yetmiş yaşını doldurmamıştı. Sonra Peder Anselm de yaşamıyor artık. Seni pek severdi Peder Anselm, manastırdan ayrılıp gitmenden sonra senden sık sık sözedip durdu. Son zamanlarda hiç yürüyemez durumdaydı, yatmaksa büyük bir işkenceydi kendisi için, su inmesinden* öldü. Evet, veba bizi de yoklamadan geçmedi, pek çok kişiyi alıp götürdü aramızdan. Bu konuyu kapatalım en iyisi. Bilmek istediğin başka şey var mı?"

"Olmaz olur mu, hem de ne kadar! Önce şunu şöyle: Bu piskoposluk kentine, bu valinin sarayına nasıl geldin?"

"Uzun hikâye, anlatırsam sıkılırsın belki. Politik bir nedene dayanıyor. Kont Heinrich, imparatorun gözdelerinden, bazı konularda onun yetkili kıldığı kişilerden biri; şu sırada da imparatorla bizim tarikat arasında çözüme kavuşturulması gereken bazı sorunlar var. Bizim tarikat da konta gidip onunla görüşmelerde bulunacak bir heyete seçti beni. Ama görüşmelerden pek bir sonuç çıktığı söylenemez."

Narziss sustu, Goldmund da daha başka şey sormadı, dostu Narziss'in geceleyin gidip hayatını bağışlamasını rica ettiği zaman, çetin ceviz olan konta karşılığında kimi ödünler vermek zorunda kaldığını öğrenmese de olurdu.

* *Su inmesi* (istiska): Tıp terminolojisindeki karşılığı hidropsi; seröz sıvının çeşitli hastalıkların, örneğin kalp yetmezliğinin sonucu dokularda, eklemlerde ve vücut boşluklarında birikmesi (Ç.N.).

At üzerinde yollarına devam ettiler, çok geçmeden Goldmund yorgun hissetti kendini, eğerin üzerinde güçlükle durabiliyordu.

Hayli bir aradan sonra Narziss sordu: "Hırsızlık suçundan tutuklandığın doğru mu? Kontun söylediğine bakılırsa, gizlice sarayın iç odalarına kadar sokulmuş, kimi şeyler çalmaya kalkmışsın."

Goldmund güldü. "Dışardan bakınca bir hırsızdan geri kalır yanım yoktu. Ama gerçekte kontun sevgilisiyle buluşacaktım; kuşkusuz, kontun kendisi de anladı bunu. Öyleyken beni koyvermesine şaştım."

"Eh, konuşup anlaştık işte."

O gün düşündükleri kadar yol alamadılar. Goldmund hayli bitkin düşmüş, elleriyle dizginleri tutamayacak duruma gelmişti. Köyün birinde geceyi geçirmek üzere mola verdiler; Goldmund hemen bir yatağa yatırıldı, ateşi yükselmişti biraz, ertesi gün de yataktan çıkamadı. Ama daha sonraki gün yola devam edecek kadar toparladı kendini. Çok geçmeden de elleri yine iyileşti, yolculuğun tadını çıkarmaya başladı. Bir at üzerinde gezip dolaşmayalı ne çok zaman olmuştu! Ansızın canlanıp dirilmiş, gençleşip coşmuştu. Yolun kimi yerlerinde seyisle yarışa kalktı, bazen konuşkan biri kesilip dostu Narziss'i sabırsızlıkla soru yağmuruna tuttu. Narziss de serinkanlı, ama sevinerek cevaplandırdı soruları; Goldmund yine kendisini büyülemişti, onun pek ateşli, öylesine çocuksu sorularını seviyordu. Goldmund'un soruları, dostu Narziss'in us ve zekâsına sonsuz bir güvenle doluydu.

"Bir şey soracağım, Narziss: Sizin de Yahudi yaktığınız oldu mu?"

"Yahudi yakmak mı? Nasıl yapabilirdik bunu? Bizim manastırda hiç Yahudi yok ki!"

"Haklısın. Ama söyle, yakabilir miydin? Diyelim manastırda Yahudi olsaydı?"

"Hayır. Neden yapaydım bunu? Yoksa beni bağnaz biri mi görüyorsun?"

"Yanlış anlama, Narziss! Demek istediğim, Yahudilerin öldürülmesini emredeceğin, emretmesen bile göz yumabileceğin bir durum başgösterebilir miydi? Çünkü pek çok dük, vali, piskopos, daha başka yönetici ve kişi bu yolda emirler vermiş bulunuyor."

"Ben böyle bir emir vermezdim asla. Ama sözünü ettiğin gibi bir acımasızlığa tanık olup bunu sineye çekeceğim bir durumun başgösterebileceğini pekâlâ düşünebilirim."

"Demek sineye çekebilirdin, öyle mi?"

"Önüne geçmek elimden gelmemişse, tabii. Öyle anlaşılıyor ki, sen Yahudilerin yakıldığına tanık olmuşsun."

"Evet."

"Peki, önüne geçebildin mi? Hayır mı? Gördün mü bak!"

Goldmund, Rebekka'nın başına gelenleri uzun uzun anlattı dostu Narziss'e, bu arada coştu, heyecanlandı.

Derken öfkeli, sert bir tonla: "Şu içinde yaşadığımız dünya nasıl şey böyle! Bir cehennem, insanı çileden çıkaran iğrenç bir dünya değil mi?" diyerek bitirdi sözünü.

"Öyle olduğuna kuşku yok."

"Ya!" diye sesini yükseltti Goldmund kızgın. "Peki bir zaman dünyanın tanrısal nitelik taşıdığını, çeşitli halkalardan uyum içinde bir bütün oluşturup halkaların ortasında da yaradanın taht kurmuş oturduğunu, varolan her şeyin iyi sayılacağını ve buna benzer daha başka şeyleri söyleyen sen değil miydin? Bu söylediklerini Aristoteles'in ya da kutsal Thomas'ın kitaplarında okumuşsun, öyle demiştin sanırım. Şimdi senden bunun aksini duymak için sabırsızlanıyorum."

Narziss güldü.

"Belleğinin gücüne şaşmamak elde değil, ama yine de biraz yanıltmış seni. Ben, yaradana her zaman mükemmel bir varlık olarak saygı duydum, ama yaradılana asla. Dünyadaki kötülüğü yadsımadım hiç. Yeryüzündeki hayatın uyumlu ve adil, insanın da iyi olduğunu, böyle bir şeyi, sevgili dostum, şimdiye kadar gerçek bir düşünür asla ileri sürmüş değil. Daha çok, insan kalbinin kötülüklerle dolu olduğunu Kutsal Kitap açık seçik yazıyor, bizler de yazılanların doğruluğunu her gün kendi gözlerimizle görüp onaylıyoruz."

"Çok güzel! En sonunda siz bilginlerin ne demek istediğini anladım sanırım. Kısaca insanın kötü, yeryüzündeki yaşamınsa rezillik ve pislikle dolu olduğunu itiraf ediyorsunuz. Ama düşüncelerinize ve kitaplarınıza göre, bütün bunların gerisinde bir yerde adalet ve mükemmellik denen şey var. Bunlar var, varoldukları kanıtlanabilir, gelgelelim kendilerinden yararlanılmıyor."

"Bakıyorum içinde biz tanrıbilimcilere karşı hayli hınç birikmiş, sevgili dostum. Ama hâlâ bir düşünür olamamışsın, her şeyi birbirine karıştırıyorsun. Daha öğrenmen gereken bazı şeyler var. Peki, niçin bizim adalet düşüncesinden yararlanmadığımızı söylüyorsun? Bunu yapmadığımız gün ve saat yok ki! Beni al örneğin, ben başrahibim, bir manastırı yönetiyorum, bu manastırdaki insanlar da dışardakiler gibi mükemmellikten uzak ve günahkâr kişilerdir. Öyleyken *İlk Günah*'ın karşısına sürekli olarak, dönüp dolaşıp adalet düşüncesini çıkarıyor, mükemmellikten uzak yaşamamız için ona bir ölçüt olarak başvuruyor, kötü olanı düzeltmeye, yaşamımızı Tanrı ile uyumlu kılmaya çalışıyoruz."

"Tabii, Narziss. Ben seni kastetmiyorum, iyi bir başrahip olmadığını söylemek istemiyorum senin. Ama Re-

bekka'yı düşündüm mü, yakılan Yahudileri, toplu mezarları, kitle halinde ölümleri, vebadan can verenlerin serilip kaldığı, çürüyüp kokuştuğu sokak ve evleri, bütün bu tüyler ürpertici vahşeti, bütün o yetim ve öksüz kalmış sefil çocukları, çiftliklerinin avlularında açlıktan ölüp giden bağlı köpekleri – bütün bunları düşündüm mü, bütün bu görüntüleri hayalimde canlandırdım mı o zaman içim sızlıyor; bana öyle geliyor ki, annelerimiz sanki bizi doğurup zalimlikte eşi olmayan şeytanî bir dünya içine salıvermişler; bunu yapmamış olsalar, Tanrı da bu korkunç dünyayı yaratmamış, İsa da boşu boşuna kendini çarmıha gerdirmemiş olsa, daha iyi olurdu diyorum kendi kendime."

Narziss, söylediklerini onaylar gibi Goldmund'a dönüp başını salladı.

"Yerden göğe hakkın var," dedi sesinde sıcak bir tonla. "Çekinme, açıkla, söyle bana hepsini. Ama bir noktada yanılıyorsun: Söylediklerin sanıyorsun ki bir düşüncenin ürünleridir. Hayır, varolmanın dehşeti kendisini pek uğraştırmış bir insanın duygularıdır bunlar. Unutma ki, bu hazin ve umutsuzluk taşan duyguların dışında bambaşka duygular da var! Örneğin, at üzerinde rahat rahat yol alıp güzel yerlerden geçtin mi ya da gece vakti yeteri kadar delişmence davranıp gizlice saraya girerek kontun karısına kur yapacak oldun mu dünya bambaşka görünür gözüne, bütün o veba kokan evler ve ateşte yakılmış Yahudiler, içinde uyanan isteğe kavuşmaktan seni alıkoyamaz. Öyle değil mi?"

"Kuşkusuz öyle. Dünyada ölüm ve dehşet böyle kol gezdiği için, ben de gönlümü eğlendirmeye, bu cehennem denizinde açan çiçekleri derlemeye bakıyorum. Haz peşinde koşuyor, her seferinde kısa süre için unutuyorum dehşet ve korku denen şeyi. Ama ben unutsam da, o yine varlığından bir şey kaybetmiyor."

"Çok güzel dile getirdin. Demek oluyor ki, bu dünyada çevreni ölüm ve dehşetle kuşatılmış görüyorsun, onun için de kaçıp şehvetin kucağına atıyorsun kendini. Ama haz denilen şey sürüp gitmez boyuna, seni yine çöl ortasında bırakıverir."

"Haklısın."

"İnsanların büyük çoğunluğunda da başka türlü değil durum, gelgelelim bunu senin kadar güçlü ve belirgin olarak algılayan pek az kimse var, pek az kişi bu duyguların bilincine varmak gereksinimini duyar çünkü. Ama söyler misin, haz ve dehşet arasındaki bu umutsuzca gidip gelmelerden, yaşam hazzı ve ölüm kaygısı arasındaki bu salınıp durmalardan bir başka yol deneyecek oldun mu hiç?"

"Elbette, denedim tabii. Sanatla bunu yapmaya çalıştım. Sanatla da uğraştığımı, sanatçı olduğumu sana söylemiştim daha önce. Manastırdan ayrılalı belki üç yıl geçmişti aradan, bütün bu zaman içinde gezgin göçebe dolaşıp durmuştum ki, günün birinde bir manastırın kilisesinde ağaçtan bir Meryem Ana heykeli gördüm; öylesine güzeldi, beni öylesine duygulandırdı ki, onu hangi ustanın yaptığını sorup öğrendim, arayıp buldum kendisini, ünlü bir ustaydı; öğrencisi oldum, birkaç yıl yanında çalıştım."

"Bu konuda ilerde daha çok şey duymak isterdim senden. Ama şimdi söyler misin, sanat ne verdi sana, senin için nasıl bir anlam taşıdı?"

"Ölümlülüğün yenilgiye uğratılması; gördüm ki, bir soytarı oyununa ve ölüm dansına benzeyen insan yaşamından geriye bir şey kalıyor, ölümden sonra yaşamını sürdürüyordu, bu da sanat eseriydi. Kuşkusuz sanat eserleri de günün birinde yok olup gidiyor, yanıyor, harap oluyor ya da kırılıp dökülüyordu. Ama yine de pek çok kuşak boyu yaşıyor, zamanın ötesinde görüntülerden ve kutsal nesnelerden zengin bir ülke oluşturuyordu. Bu uğurda çalışmak

bana olumlu ve avutucu bir etkinlik gibi görünüyor; çünkü ölümlülüğün ölümsüzleştirilmesi gibi bir şey adeta."

"Bu sözlerini pek beğendim, Goldmund. Umarım ilerde daha pek çok güzel eser yaratırsın, senin bu konudaki yeteneğine sarsılmaz bir güvenim var ve yine umarım Mariabronn'da uzun süre benim konuğum olur, senin için orada bir atelye açınama izin verirsin; bizim manastır hanidir bir sanatçıdan yoksun kaldı. Ama sanırım, sanat mucizesini deminki sözlerinle eksiksiz tanımlamış değilsin. Öyle inanıyorum ki, sanat yalnız varolan bir şeyi, ölümlü bir nesneyi taş, tahta ve boyalarla ölümün elinden koparıp alarak uzunca bir yaşam şansına kavuşturmaktan oluşmuyor. Öyle sanat yapıtları, öyle ermişler ve öyle Meryem Analar gördüm ki, bunlar bir vakit yaşayıp da biçim ve renkleri sanatçı tarafından yapıta aktarılan insanların yalnızca kopyaları olmaktan uzak."

"Doğru," diye sesini yükseltti Goldmund heyecanla. "Senin sanat konusunda bu kadar bilgi sahibi biri olacağını hiç ummazdım. İyi bir sanat eserinin ilk örneği, sözkonusu eserin yapılmasına neden olsa bile yaşayan gerçek bir insan değildir. Et ve kemikten oluşmaz ilkörnek, daha çok ruhsal nitelik taşır. Sanatçının ruhunda yuva kurmuş bir görüntüdür. Benim içimde de, Narziss, bu tür gürüntüler canlı olarak yaşıyor, günün birinde bunları sanat yapıtlarına dönüştürerek senin önüne çıkarmayı umuyorum."

"Ne güzel! Ve işte şimdi, sevgili dostum, kendin farkına varmadan felsefe yapmaya başladın ve felsefenin gizlerinden birini dile getirdin."

"Alay etme benimle!"

"Alay etmiyorum. Sen ilkörneklerden söz açtın, yani sanatçının yaratıcı ruhunda yaşayıp başka yerde varolmayan, ama belli bir malzeme yardımıyla gerçeğe dönüştürülüp görünür durumuna sokulabilen örneklerden. Bir sa-

nat eserinin konu aldığı kişi eserde görünür duruma gelip gerçeklik kazanmadan çok önce bir görüntü olarak sanatçının ruhunda yaşar. İşte bu görüntü, bu *ilk görüntü* eski filozofların *ide* dedikleri şeyin ta kendisidir."

"Evet, hiç de inanılmaz görünmüyor."

"Şimdi, idelerin ve ilkörneklerin varlığını benimsemekle, ussal bir dünyanın, biz filozof ve tanrıbilimcilerin dünyasının kapısından içeri ayak atıyorsun, yaşamın bu karmaşık ve acılı meydan savaşının, maddi varlığın bu sonu gelmeyen anlamsız ölüm dansının ortasında yaratıcı us diye bir şeyin varlığını kabul ediyorsun. Dinle, bir çocuk olarak bana, benim bulunduğum manastıra gelmenden sonra hep sendeki bu us'a ulaşmaya çalıştım. Sendeki us bir düşünürün değil, bir sanatçının usudur. Ama us'tur ve duyular dünyasının bulanık karmaşıklığından, haz ve umutsuzluk arasındaki bitip tükenmez sahnemden seni alıp doğru yola çıkaracak güçtür bu us. Ah dostum, senin ağzından bu itirafı işitmek bana mutluluk verdi. O zamandan beri, senin öğretmenin Narziss'i terkedip kendin olma cesaretini gösterdiğinden beri bunu hep beklemiştim zaten. Şimdi seninle yeniden dost olabiliriz."

Bu anda Goldmund'a öyle geldi ki, sanki yaşamı bir anlama kavuşmuştu; sanki tepeden bakıp yaşamını kuş bakışı görebiliyor, onun üç aşamadan oluştuğunu açık seçik algılayabiliyordu; birinci aşama Narziss'e olan bağımlılığı ve bu bağımlılıktan kurtuluşu, ikincisi şimdiye kadar sürdürdüğü özgür ve göçebe yaşam, üçüncüsü de dönüp gelişi, kendi iç âlemine dalışı, olgunluk ve hasat mevsiminin başlamasıydı.

İçinde beliren sezgi silinip gitti yeniden. Ama Narziss'le arasında kendisine yaraşır bir ilişki kurulmuştu; artık bir bağımlılık değil, özgürlük ve birbirlerine denk güçlerin ilişkisiydi bu. Bundan böyle, bir aşağılanmadan

uzak, Narziss'in üstün dehasına konuk olabilirdi; çünkü Narziss ona kendisine eşdeğer biri, bir yaratıcı gözüyle bakmaya başlamıştı. Kendini dostuna gösterme, iç dünyasını yaratacağı heykellerle gözler önüne serme düşüncesi yol boyu giderek büyüyen bir özlemle içini dolduruyor, Goldmund'u kıvanca boğuyordu.

Birden: "Narziss!" diye bir uyarıda bulundu dostuna. "Korkarım, yanında manastıra alıp götürdüğün kişinin nasıl biri olduğunu tam olarak bilmiyorsun. Ben rahip değilim ve olmayacağım da. Üç büyük yeminin neler olduklarını biliyorum. Yoksulluk yeminine sözüm yok, ama bekâret ve itaat yeminleri bana göre değil; sonra, bu iki erdemi pek erkeklere yaraşır bulmuyorum. Dindarlığa gelince, bu konuda fazla bir şey kalmış değil bende, yıllar var ki ne günah çıkarttım, ne Tanrıya ibadette bulundum, ne bir komünyon âyinine katıldım."

Narziss serinkanlılığını korumuştu. "Öyle görülüyor ki, dinsiz biri olup çıkmışsın. Ama bu korkutmuyor bizi. İşlemiş olduğun o bir sürü günahla gururlanmaktan vazgeç. Normal dünya hayatını yaşadın, Kayıp Oğul gibi domuzlara çobanlık ettin, yasaymış, düzenmiş, umursamadın bunları. Senden hiç de iyi bir rahip çıkmayacağına kuşku yok. Ama ben de seni bizim tarikata girmen için davet etmiyorum ki! Davetimin tek nedeni, bizim konuğumuz olman. manastırda kendine bir atelye kurman. Bir şey daha var: Bir vakit ilkgençlik yıllarımızda seni uyandıran, manastırdan ayrılarak dünya yaşamına dönmeni sağlayan kişinin ben olduğumu unutma! Böyle bir yaşamın sonunda iyi ya da kötü bir insana dönüşmüş olabilirsin, bundan yalnız sen değil, ben de sorumluyum. Görelim bakalım, nasıl biri yaptı seni bu hayat; sözlerinle, yaşayışınla, yaratacağın eserlerle açığa vuracaksın bunu. Diyelim bunu açığa vurdun da, ben de bizim manastırda sana yer olmadığı kanısı-

na vardım, o zaman manastırı terkedip gitmeni senden isteyecek ilk kişi yine ben olacağım, merak etme."

Dostu ne zaman böyle konuşsa, manastırı yöneten başrahip kimliğiyle çıksa karşısına, ortalığı gürültüye vermeyen bir güven duygusuyla davransa, dünya hayatını ve bu hayatı yaşayan insanları biraz alaya alan sözler söylese, Goldmund ona karşı bir hayranlık duyuyordu; çünkü zamanla nasıl birine dönüştüğünü görüyordu dostunun: Olgun bir adam. Narin nazlı elleri ve bilgin yüzüyle us ve kilisenin hizmetinde çalışan biri, ama içi güven ve cesaretle dolu bir kimse, bir yol gösterici, sorumluluk taşıyan bir insan. Bu Narziss bir zamanın delikanlısı olmaktan çıkmıştı, İsa'nın o uysal, o candan öğrencisi Yohanna değildi artık; bu yeni Narziss'in, bu erkek ve civanmert Narziss'in kendi elleriyle heykelini yapacaktı. Yapmak istediği pek çok heykel kendisini bekliyordu: Narziss, Başrahip Daniel, Peder Anselm, Niklaus Usta, güzel Rebekka, güzel Agnes ve daha başka pek çok kişi, dostlar düşmanlar, hâlâ hayatta olanlar ve ölmüşler. Hayır, tarikata girmeyecek, ne dindar, ne bilgin biri olacak, bir sanatçı yaşamını sürdürüp eserler yaratacaktı; ilkgençlik yıllarında kendisini barındıran, kendisine yurt yuva olan yerin şimdi bu eserlerin vatanı olacağı düşüncesi içini mutlulukla doldurıyordu.

At üstünde iki dost güz sonu serinliğinde yol alıyordu. Günlerden bir gün, kalın bir kırağı tabakasının çıplak ağaçları örttüğü bir sabah vakti kırmızımsı boş bataklıkları içeren engebeli ve geniş bir araziye geldiler, uzayıp giden tepelerin bir tuhaf anımsatmayla, aşina yüzle kendilerine baktığını gördüler.

Derken dişbudaklardan yüksek bir orman çıktı karşılarına, ardından bir çay ve eski bir samanlık. Bunları görünce neşeli bir ürkeklik hissetti Goldmund, içinde bir sızı be-

lirdi, bir zaman şövalyenin kızı Lydia'yla at üzerinde dolaştıkları tepeleri tanıdı hemen, bir zaman şatodan kovulup pek üzülerek ince ince yağan kar altında yayan yapıldak yürüyüp geçtiği fundalığı tanıdı. Kızılağaç koruluklarıyla karşılaştılar, değirmeni gördüler, şatoyu gördüler. Goldmund, bir zaman, o masalsı gençlik yıllarında şövalyenin hac yolculuğuyla ilgili anılarını dinleyip Latince yazılarını düzelttiği salonun pencerisini yüreğinde garip bir sızıyla algıladı. Şatonun avlusundan içeri sürdüler atlarını; burası, yolculuklarının önceden belirlenmiş duraklarından biriydi. Goldmund, şatoda ismini ağzına alnıamasını ve seyisle birlikte şatodaki uşakların sofrasında yiyip içmesine izin vermesini dostu Narziss'ten rica etti, Narziss de kabul etti ricasını. Şatoda yaşlı şövalye diye. Lydia diye biri yoktu artık, ama eski avcı ve uşaklardan birkaçı hâlâ buradaydı ve şatoyu yanında kocasıyla çok güzel, mağrur ve zorba bir kadın olan soylu Julie yönetmekteydi. Eski olağanüstü güzelliği hâlâ üzerindeydi Julie'nin, olağanüstü güzel ve biraz kötü kalpli. Ne Julie tanıdı Goldmund'u, ne uşaklardan tanıyan oldu. Akşamın alacakaranlığında yapılan bir kahvaltının ardından Goldmund kimseye görünmeksizin sessizce bahçeye çıktı, çit üzerinden artık kış havasına bürünmüş tarhlara baktı, ardından ahırın kapısına yönelip içerdeki atlara bir göz attı, seyisle samanlar üzerinde yatarak geçirdi geceyi, anıların yükünün göğsüne bastırdığını hissetti, pek çok kez uyandı uykusunda. Ne fena, yaşamı nasıl parça parça doğranmış, kısır, semeresiz, gerilerde kalmıştı, şahane görüntülerden yana zengin, ama kaldırılıp atılmış, kırılıp dökülmüş, öylesine değersiz, öylesine sevgiden yoksun! Sabah olup şatodan ayrılırlarken, acaba Julie'yi bir kez daha görebilir miyim diye başını kaldırıp ürkek gözlerini şatonun pencerelerinde gezdirdi. Kısa zaman önce piskoposluk kentindeki sarayın avlu-

sunda da aynı şeyi yapmış, Agnes'i belki son bir kez görebileceğini ummuştu. Ama Agnes görünmemişti ortalıkta ve Julie'yi de şimdi Agnes gibi göremedi. Adeta bütün yaşamı böyle geçmişti hep, vedalarla, kaçıp gitmelerle, unutmalar, unutulmalarla, içinde üşümeler, eli böğründe dikilip kalmalarla. Bütün gün böyle bir hava içinde yaşadı, tek kelime konuşmadı, at üstünde suratını asıp durdu. Narziss de onu kendi haline bıraktı.

Varacakları yere yaklaşmış, birkaç gün içinde bütün yolu geride bırakmışlardı. Manastırın kulesiyle çatıları görünmeden az önce o taşlı kıraç yerden geçtiler, buralarda –Tanrım, ne çok zaman geçmişti üzerinden– Goldmund Peder Anselm için kılıçotları aramış, o çingene kadın Lise sayesinde erkekliğinin bilincine varmıştı. Derken Mariabronn manastırının büyük kapısından girdiler içeri, o güneyden gelmiş kestane ağacının altında atlardan indiler. Goldmund, sevecen ellerini ağacın gövdesinde gezdirdi. Sararıp solmuş kestaneler çatlamış dikenli kabuklarıyla yerlerde duruyordu. Golmund, eğilip içlerinden birini aldı.

Goldmund ilk günleri manastır içinde, konuklara ayrılan odaların birinde geçirdi. Daha sonra rica etti, kocaman avluyu bir pazar meydanı gibi kuşadan dış yapılardan birine, demirci ustasının atelyesinin karşısına taşındı.

Manastıra yeniden kavuşması, kendisini de bazen hayrette bırakan pek güçlü bir büyüyle çullanmıştı üzerine. Burada Başrahip Narziss'ten başka kendisini tanıyan, kim olduğunu bilen yoktu; manastırdaki gerek tarikat mensupları, gerek tarikat dışındakiler sıkı bir düzen ve disiplin içinde yaşıyor, işleri güçleriyle uğraşıyor, Goldmund'u kimse rahatsız etmiyordu. Ama avludaki ağaçlar onu tanıyor, kapılar ve pencereler tanıyor, değirmen ve su dolabı, koridorlardaki çini döşemeler, iç avluyu kuşatan galerilerdeki solmuş gül ağaçları, buğday ambarı ve yemekhanenin çatısındaki leylek yuvaları tanıyordu. Her köşeden geçmişin kokusunu duyuyor, ilkgençlik günlerinin karşıdan esip gelen tatlı ve baygın kokusunu algılıyor, içindeki sevgi kendisini her şeyi yeniden görmeye, tüm sesleri yeniden işitmeye sürüklüyordu; ikindi âyinine çağıran çan seslerini işitiyor, pazarları çalan çanları, değirmenin yanıbaşında yosunla kaplı dar duvarlar arasında akan karanlık çayın uğultusunu, yerdeki parke taşları üzerinde sandallı ayakların yürüyüşünü, akşamları kapıları kapamaya çıkan kapıcının elindeki anahtar destesinin şıngırdısını işitiyordu. Tarikat mensubu olmayan kişilere ait yemek salonunun çatısından yağmur sularının aktığı taş oluğun yanıbaşında hâlâ o küçük otların, ıtır çiçeklerinin ve sinir otlarının gür bir şekilde büyüdüğü görülüyordu. Demirci usta-

sının bahçesindeki yaşlı elma ağacının çok ilerlere kadar uzanan dalları hâlâ kıvrım kıvrımdı. Ama ne zaman okulun küçük çıngırağı çalsa, ne zaman teneffüse çıkan öğrenciler merdivenlerden paldır küldür inerek avluya dağılsa, her seferinde Goldmund'un içi alabildiğine güçlü bir heyecanla kabarıyordu. O ne körpe, o ne saf ve şirin yüzlerdi! Kendisi de bir zaman böyle körpe, böyle savruk sakar, böyle şirin ve çocuksu bir öğrenci olmuş muydu gerçekten?

Ne var ki, avcunun içi gibi bildiği manastır dışında neredeyse kendisine yabancı bir başka manastır daha vardı; henüz ilk günlerde dikkatine çarpmış bu, gözünde gittikçe önem kazanmış, ancak yavaş yavaş pek aşinası olduğu manastırla birleşip kaynaşmıştı. Çünkü eski manastıra yeni bir şey gelip eklenmemiş, her şey kendi öğrencilik yıllarındaki gibi kalmış, yüz yıldan, hatta daha eski zamanlardan beri hiçbir şey değişmemişse de, Goldmund manastıra eskisi gibi bir öğrenci gözüyle bakmıyordu artık. Manastırdaki yapıların boyutlarını, kilisenin kubbelerini, duvardaki resimleri, mihrap ve kapılardaki ağaçtan heykelleri görüp hissediyordu, bütün gördükleri eskiden de aynı yerlerde durmuştu, ama bunlardaki güzelliği, bunları yaratan ruhu ancak şimdi algılıyordu. Yukarı şapeldeki ağaçtan Meryem Ana'yı çocukluk yıllarında da sevmiş, kopya edip resmini yapmıştı; ama ancak şimdi uyanık gözlerle baktığında ilk kez onun güzelliğini duyumsamış ve kendisinin en üstün, en başarılı bir çalışmayla bile daha iyisini yaratamayacağı mucizevi bir eser olduğunu anlamıştı. Ve böyle olağanüstü pek çok eser vardı manastırda ve bunlardan hiçbiri tek başına değildi, bir raslantı sonucu doğmamış, her biri aynı ruhtan fışkırıp çıkmıştı, eski duvarların, sütunların arasında ve kubbelerin altında sanki buraları onların doğal yurtlarıymış gibi durup duruyorlardı. Birkaç yüzyıldan beri burada inşa edilmiş, taştan ve ağaçtan oyul-

muş, resim olarak yapılmış, yaşanmış, düşünülmüş ve öğretim konusu yapılmış ne varsa hepsi bir kökten, bir ruhtan kaynaklanmıştı, hepsi bir ağacın dalları gibi birbiriyle uyum içindeydi.

Böyle bir dünyada, bu sessiz, bu güçlü birlik ve bütünlük içinde Goldmund kendini pek küçük hissediyor, hele Başrahip Yohanna'nın, dostu Narziss'in bu muazzam, ama suskun–yüze gülen düzen içinde manastırı çekip çevirişini izlerken, bu duygu ruhunda her zamankinden çok güçleniyordu. Bilgin, ince dudaklı Başrahip Yohanna ile gösterişsiz, iyi yürekli ve alçakgönüllü Başrahip Daniel arasında kişisel bakımdan ne kadar büyük bir ayrım olursa olsun, her ikisi de aynı birlik ve bütünlüğün, aynı düşüncenin, aynı düzenin hizmetinde çalışıyor, paye ve yüceliğini bunlardan alıyor, kendilerini bunların yoluna feda ediyordu. Onların tıpkı manastırda giyilen tarikat giysisi gibi birbirine benzemesinin nedeni de buydu.

Manastırın içinde Narziss dostu Goldmund'un gözünde giderek alabildiğine bir büyüklük kazanmıştı, oysa Goldmund'a karşı candan bir arkadaş ve bir ev sahibi gibi davranmıştı, o kadar. Çok geçmeden Goldmund dostuna sen demeye ve "Narziss" ismini ağzına almaya cesaret edemez oldu.

Bir ara: "Bak ne söyleyeceğim, Başrahip Yohanna," diye başladı konuşmaya. "Yavaş yavaş senin bu yeni ismine alışacağım sanırım. Sizin yanınızda olmaktan çok hoşlandığını belirtmeliyim. Bazen bütün yaşamımı kapsayacak şekilde günah çıkartmak, gereken tövbe ve istiğfardan sonra sade bir mümin olarak sizin tarikata kabulümü rica etmek geliyor içimden. Ne var ki, o zaman sen başrahip, bense sade bir mümin olurum, dostluğumuz da sona erer. Senin yanıbaşında sade bir mümin olarak yaşayıp gitmek, senin çalışmalarını görüp kendim hiçbir şey olamamak, hiç-

bir şey yapamamak, buna da uzun zaman katlanamam doğrusu. Ben de seve seve çalışıp bir şeyler yapmayı, nasıl biri olduğumu, elimden neler geldiğini sana göstermeyi, şefaatte bulunup beni darağacından kurtarmak zahmetine değip değmediğini anlamanı isterim."

"Buna sevindim gerçekten," diye cevapladı Narziss ve sözlerini daha bir derli toplu, daha bir düzgün şekilde dile getirmeye çalışarak sürdürdü konuşmasını. "Her an başlayabilirsin atelyeni kurma çalışmasına, hemen bizim demirciyle marangoza söyleyeceğim, senin emrinde çalışacaklar. Manastırda hazır bulabileceğin bütün malzemeden rahatlıkla yararlanabilirsin. Dışardan arabayla getirilecek şeyler varsa, onların da bir listesini çıkarıp ver bana. Şimdi de senin ve niyetlerin hakkında düşündüklerimi söyleyeceğim; ancak, bana biraz zaman tanı ki, söyleyeceklerimi dile getirebileyim: Ben bilgin bir kişiyim, sana konuyu kendi düşüncelerimden yola koyularak anlatmaya çalışacağım, düşüncelerin dili konuşabildiğim tek dildir çünkü. Geçmiş yıllarda ikide bir sabırla yaptığın gibi bir kez daha kulak ver, dinle beni!"

"Dinlemeye çalışacağım, konuşabilirsin."

"Öğrencilik yıllarımızda bazen söylemiştim, sana bir sanatçı gözüyle bakıyorum demiştim, hatırladın mı? Bana öyle gelmişti ki, ilerde bir şair olabilirsin; okuyup yazmalarda kavramsal'a ve soyut'a karşı belli bir soğukluk duyuyordun, dildeki duyusal ve şiirsel nitelikleri içeren ses ve sözcükleri, yani işitince insanın hayalinde bir şeyler canlandırabileceği sözcükleri seviyordun daha çok."

Goldmund sözünü kesti Narziss'in: "Bağışla, ama senin yeğlediğin kavram ve soyutlamalar da tasarımlardan ve görüntülerden oluşmuyor mu? Yoksa duyan insanın kafasında hiçbir şey canlandıramadığı sözcükleri mi gerçekten kullanıyor ve seviyorsun?"

"İyi ki sordun! Ama tasarımlar olmadan da düşünebilir insan! Düşünmenin tasarımlarla hiçbir alıp vereceği yok. Düşünme dediğimiz şey imgeler değil, kavram ve kalıplarla gerçekleşir. İmgelerin sona erdiği yerde felsefe başlar. Bir zaman ilkgençlik yıllarımızda seninle ikide bir tartıştığımız bir konuydu bu: Senin için dünya imgelerden, benim içinse kavramlardan oluşuyordu. Senin bir düşünce adamı olmaya yatkın sayılamayacağını söylerdim hep, ama buna bir eksiklik gözüyle bakılamayacağını, çünkü senin imgeler ülkesinin hükümdarı olduğunu da belirtmeden geçemezdim. Şimdi iyi dinle beni, sana durumu açıklayacağım. O zaman manastırdan ayrılıp dışardaki dünyanın kollarına kendini atmasaydın da bir düşünür olsaydın, senin için bir felaketle sonuçlanabilirdi bu. Yani kendini gizemciliğe kaptırabilirdin. Gizemcilikle uğraşanlar da tasarımlardan kendilerini kurtaramayan düşünürler, yani düşünürlükle ilgisi olmayan kimselerdir. Onlar gizli sanatçılardır. Şiir yazmayan şairler, fırçasız ressamlar, seslerden yoksun müzisyenlerdir. Son derece yetenekli ve soylu kişiler vardır aralarında, ama ayrıcasız tümü de mutsuzdur. İşte sen de böyle biri olabilirdin. Ama böyle olmayıp Tanrıya şükür bir sanatçı oldun, imgeler dünyasını ele geçirdin, bir düşünür olarak yetersizlikler içinde hapsolup kalmaktansa imgeler dünyasında bir yaratıcı, bu dünyanın bir efendisi olabilirsin."

"Korkarım," dedi Goldmund, "senin tasarımlara yer vermeyen düşünce dünyanı pek anlayamayacağım."

"Yo yo, hemen anlayacaksın. Dinle bak: Düşünür, dünyanın varlığını mantıkla açıklamaya çalışır. Ve yine düşünür bilir ki, bizim usumuz ve onun bir aracı durumunda olan mantığımız mükemmel sayılamayacak aygıtlardır; bunun gibi akıllı bir sanatçı da fırçasıyla, oymacı kalemiyle bir melek ve ermişin görkemli varlığını asla kusursuz şe-

kilde dile getiremeyeceğini bilir pekâlâ. Ama yine de gerek düşünür, gerek sanatçı, ikisi de kendilerine özgü yoldan bunun üstesinden gelmek için çaba harcar. Başka türlüsü ellerinden gelmez ve gelmemesi de iyidir. Çünkü bir insan doğanın kendisine bağışladığı yeteneklerden yararlanarak kendi kendini gerçekleştirmeye çalışmakla, yapabileceği en yüce ve anlamlı işi yapmış olur. Bunun içindir ki sana bir zaman sık sık şöyle dedim: Düşünürleri ya da riyazetle uğraşıp çile dolduranları öykünmeye heveslenme, kendin olmaya, kendini gerçekleştirmeye bak!"

"Biraz biraz anlıyor gibiyim seni. Ama ne demek istiyorsun şu kendini gerçekleştirmekle, söyler misin?"

"Felsefî bir kavram, başka türlü ifade edemem. Aristoteles'in ve Ermiş Thomas'ın öğrencileri olan bizler için kavramların en yücesi mükemmel varlık kavramıdır ve mükemmel varlık da Tanrıdır. Bütün öbür varlıklar yarı varlık niteliğini taşır, kısmen varlık, oluşum sürecini yaşayan, karışım halinde, değişik olanaklardan biraraya gelmiş varlıklardır. Ne var ki, Tanrı çeşitli öğelerden bir karışım değildir, tek öğeden oluşan bir bütündür, olanakları içermez, tümüyle gerçeklik taşır. Ama biz ölümlüyüz, oluşum sürecini yaşayan varlıklarız, çeşitli olanaklardan oluşuruz, bizim için mükemmellik diye, tastamam varoluş diye bir şey yoktur. Ancak gizil güçten eyleme, olanaktan gerçekleşmeye doğru yol aldığımız zamandır ki, gerçek varoluşta pay sahibi oluruz, mükemmel'e ve Tanrısal'a bir adım daha yaklaşırız, yani kendimizi gerçekleştiririz. Nihayet senin bunu kendi deneyimlerinden bilmen gerekir. Bir sanatçısın çünkü, pek çok heykel yaptın. Diyelim bir heykeli gerçekten başarıyla yaratıp ortaya koydun, bir insanın tasvirini raslantı ürünü özelliklerinden sıyırıp aldın da saf bir biçim verdin ona, işte o zaman bir sanatçı kimliğiyle bu insan tasvirini gerçekleştirdin demektir."

"Anlıyorum."

"Beni, dostum Goldmund, öyle bir yerde ve öyle bir mevkide görüyorsun ki, kendini gerçekleştirme konusunda doğa'nın işini bir dereceye kadar kolaylaştırıyorum. Doğama uygun düşen ve bana yardım elini uzatan bir topluluk ve gelenek içinde yaşıyor görüyorsun beni. Bir manastır bir cennet ülke değildir, eksik ve kusurlarla dolup taşar; ama yine de manastırda doğru yoldan şaşmaksızın sürdürülecek bir yaşam, benim gibiler için dışardaki bir yaşamla kıyaslanamayacak kadar daha yararlı, daha destekleyicidir. Ahlâk konusuna girmek istemiyorum, ama soruna bir kez salt pratik açıdan bakarsak, kendim öğrenip başkalarına öğretmek görevini üstlendiğim saf düşünü eylemi, insanın dış dünyadan kendini korumasını gerektirir. Diyeceğim burada, bizim manastırda kendimi gerçekleştirme konusunda seninkinden daha kolay oldu işim. Senin öyleyken kendine bir yol bulup bir sanatçı olmanı doğrusu büyük bir hayranlıkla karşılıyorum. Çünkü sen, benimkilerle kıyaslanmayacak kadar büyük zorluklarla savaştın."

Goldmund bu övücü sözler karşısında kızardı, ne diyeceğini bilemedi; beri yandan sevinçten içi içine sığmıyordu. Konuyu değiştirmek için dostunun sözünü kesti: "Bana söylemek istediklerinin büyük çoğunluğunu anladım. Ama bir şey var ki, kafama girmedi pek; şu "saf düşünü" dediğin şey, imgelerin yardımı olmadan düşünme, kafada hiçbir imaj uyandırmayan sözcüklerle bu işi başarma."

"Pekâlâ, bir örnek üzerinde sana açıklayayım bunu. Matematiği alalım ele! Sayıların içerdiği imajları söyler misin? Ya da artı ve eksi işaretlerinde hangi imajların saklı yattığını? Bir denklemde ne gibi imajlara rastlıyoruz? Hiç. Diyelim bir aritmetik ya da cebir problemini çözmeye kalkıyorsun, hangi imaj yardımına koşuyor senin? Öğrendiğin birtakım düşünü kalıpları var, bunların içinde biçimsel bir ödevi yerine getiriyorsun, o kadar."

"Haklısın, Narziss. Bir dizi sayı ve işaret çiziktirdim mi yeter, hiçbir imajın yardımına başvurmadan bunlar üzerinde çalışır, artılardan, eksilerden, karelerden, ayraçlardan ve diğer benzeri işaretlerden yola koyularak problemi çözebilirim. Diyeceğim, bir zaman çözebilirdim yani, bugün nerede! Ama böylesi biçimsel ödevleri çözmeye kalkmanın öğrenciler için bir zekâ egzersizinden başka değer taşıyacağını pek düşünemem doğrusu. Hesap işini öğrenmek iyi, güzel bir şey. Ama bir insanın ömür boyu hesap problemleri üzerinde çalışmasını ve önündeki kâğıdı sonsuza dek dizi dizi sayılarla doldurması bana anlamsız ve çocukça görünüyor."

"Yanılıyorsun, Goldmund. Yani sen sanıyorsun ki, hesapla uğraşan bu çalışkan kişi, bir öğretmenin kendisine vereceği hesap ödevlerini çözer durur hep. Hayır, onun kendisi de böyle ödevler çıkarıp kor kendi önüne, bu ödevler zorlayıcı birtakım güçler olarak onun içinde doğup ortaya çıkar. İnsan gerçek ve varsayımsal kimi uzamları hesaplayıp ölçtükten sonradır ki, bir düşünür olarak uzam sorunu üzerine eğilmeyi göze alabilir."

"Evet ama, uzam problemini de saf bir düşünü problemi olarak bir insanın çalışmalarını üzerinde yoğunlaştıracağı ve yıllarını harcayacağı bir konu gibi göremiyorum doğrusu. 'Uzam' sözcüğü diyelim hiçbir şey söylemiyor bana, üzerinde düşünülecek tarafı yok benim için; çünkü kafamda gerçek bir uzam, diyelim yıldızlarla döşenmiş bir uzam imajını uyandırmıyor; oysa böyle bir uzamı gözlemlemek ve ölçüp biçmek aşağılanacak bir ödev değil sanırım."

Narziss, gülümseyerek söze karıştı: "Aslında demek istiyorsun ki, düşünmenin kendisine pek değer vermiyorsun da, onun pratikteki gözle görülür somut dünyaya uygulanmasını değerli buluyorsun. Sana bu konuda şöyle ce-

vap verebilirim: Bizim, düşüncemizi uygulama konusunda yeteri kadar fırsat var elimizde, ayrıca bunu yapma istemine de yeterince sahibiz. Örneğin, bir düşünür olarak Narziss, kendi düşünsel etkinliğinin sonuçlarını gerek dostu Goldmund, gerek emrindeki rahiplerden her biri üzerinde yüzlerce kez uygulamış bulunuyor ve hâlâ uygulamakta. Ama sorarım sana, daha önce düşünmeyi öğrenip talim etmeseydi, nasıl 'uygulamasına' geçebilirdi bunun. Nihayet sanatçı da gözünü ve hayal gücünü durmadan alıştırmalardan, egzersizlerden geçirir; hepsi bir iki gerçek eserde kendini açığa vursa da, sanatçının bu araştırmalarını yine görür, biliriz. Düşünmeyi düşünme olarak horlayıp onun 'pratiğe uygulanışını' doğru göremezsin! Buradaki çelişki açık. Diyeceğim, düşünmemi hoş karşıla; ben nasıl senin sanatkârlığını yarattığın eserlere göre değerlendireceksem, sen de benim düşünmemi yol açacağı sonuçlara göre değerlendir. Şu an tedirgin ve sinirli bir halin var, nedeni de seninle yaratacağın eserler arasında henüz birtakım engellerin varlığı. Temizle, ortadan kaldır bu engelleri, kendine bir atelye kur ve durmayıp eserlerini yaratmaya bak! Pek çok sorun bu arada kendiliğinden çözülecektir."

Goldmund için bundan iyisi can sağlığıydı.

Avlu kapısının yanıbaşında bir yer buldu kendine, bulduğu yer şu sıra boş duruyor ve bir atelye yapılmaya elverişli görünüyordu. Marangoz ustasına varıp bir resim masasıyla gereken daha başka araç ve gereçleri ısmarladı, marangoz ustası da tek tek not etti hepsini. Ayrıca, manastırın arabacılarının yakın kentlerden getirmelerini istediği öteberilerin listesini çıkardı, uzun bir liste. Marangoz ustasının atelyesindeki ve ormandaki tomruk stoklarını gözden geçirdi, aralarından pek çoğunu seçip ayırdı, birer birer hepsini atelyesinin arkasındaki otluk bahçeye taşıttı,

kuru bir yere güzelce istif ettirip üzerlerine kendi elleriyle bir sundurma yaptı. Beri yandan, demirci ustasının atelyesinde de görülmesi gereken bir sürü iş vardı; demirci ustasının biraz hayalperest genç oğlunu konuşmasıyla düpedüz büyülemiş, gönlünü kazanmıştı. Oğlanla birlikte pek çok gün sabahtan öğlene kadar demirci ocağının, örsün, soğutma teknesinin, bileği taşının başında dikildi; ikisi iki yandan ahşap malzemenin işlenmesi için gereken bütün kıvrık ve düz oymacı kalemlerini, bütün makkapları, törpü ve raspaları yapıp çıkardılar. Demircinin yaklaşık yirmi yaşındaki oğlunu kendine dost edinmişti Goldmund; oğlan ne olsa yardımında koşuyor, ilgi ve merakla yanıp tutuşuyordu. Goldmund kendisine lavta dersi vereceğini vaadetmişti, oğlanın da can attığı bir şeydi bu; ayrıca, Goldmund'un yanında oymacılık sanatını öğrenmeye çalışacaktı. Zaman zaman Goldmund dostu Narziss'in yanında eli boş oturup içi sıkıldıkça, demirci ustasının oğlu Erich'e yollanıp onun yanında dinleniyordu. Erich çekingen bir sevgiyle Goldmund'u seviyor, ona ölçüsüz bir saygı gösteriyordu; sık sık onun Niklaus Usta'dan ve piskoposluk kentinden sözetmesini istiyor, Goldmund da bu isteğini seve seve yerine getiriyordu; ama ansızın yaşlı bir adam gibi Erich'in yanında oturmuş, geçmişteki göçebeliklerinden, eskiden yaptığı işlerden söz açtığını görüyor, oysa yaşamının asıl şimdi başlayacağını düşünerek nasıl böyle davrandığına şaşıyordu.

Son zamanda hayli değiştiğinin ve yaşıyla hiç kıyaslanmayacak gibi kocadığının manastırdakiler farkında değildi pek, çünkü kendisini daha önceden tanımamışlardı. Göçebelikler, yersiz yurtsuz yaşamaların sıkıntı ve çileleri ilkin onu hayli sarsmış, ardından dehşet ve korku dolu sahneleriyle veba günleri, en sonunda da piskoposluk kentinde kont tarafından zindana attırılışı, sarayın mahzeninde ge-

çirdiği tüyler ürpertici gece onu adamakıllı yıpratmıştı ve bütün bunlar da kimi izler bırakmıştı geride: Sarı sakalında ağarmış kıllar, yüzünde hafif kırışıklar, zaman zaman doğru dürüst uyuyamamalar, bazen belli bir gönül yorgunluğu, istek ve ilgide gevşeme, bir bıkkınlık ve doymuşluk hissi. Atelye çalışmaları için gerekli ön hazırlıkları yaparken demirci ve marangoz ustasının yanında buzlar erir gibi oluyor, canlanıp gençleşiyor Goldmund, herkesin hayranlığını kazanıyor, herkesten sevgi görüyordu. Ama bunun yanında yorgun ve bezgin oturduğu, gülümseyip düşlere daldığı, kendini bir duygusuzluk ve umursamazlığa kaptırdığı dakikalar ve saatler seyrek değildi.

Çalışmasına nereden başlayacağı çok önemli bir sorundu kendisi için. Manastırda yaratıp buradakilerin konukseverliklerine karşılık sunacağı ilk eser işte nasılsa yapılıp manastırın rasgele bir yerinde sergilenmemeli, buradaki eskiden kalmış eserler gibi manastırın yapı ve yaşamı içinde yer alıp onun bir parçası olmalıydı. En iyisi bir mihrap ya da bir minber oymaktı ağaçtan, gelgelelim manastırda bunlara ne gereksinim vardı ne de onları koyacak yer. Dolayısıyla, bir başka şey düşündü. Rahiplerin yemekhanesinde biraz yüksekte bir niş bulunuyor, yemek yenirken içinde genç bir rahip ermişlerin yaşamından kıssalar okuyordu. Niş bir süsten, bir bezekten yoksundu. Goldmund, nişteki kürsüye çıkan merdiveni ve kürsünün kendisini tıpkı bir minber gibi ahşap süslerle döşeyecek, içlerinden birkaçını neredeyse boşlukta süzülen kabartma figürlerle donatacaktı. Tasarısını Başrahip Narziss'e açtı, o da övücü sözler söyledi tasarısı için, kendisine başarılar diledi.

Sonunda işe koyulur koyulmaz –kar vardı yerde ve Noel gerilerde kalmıştı – Goldmund'un yaşamı yeni bir biçim kazandı. Manastırdakiler için adeta kayıplara karışmıştı, kimsenin yüzünü gördüğü yoktu artık, ne ders saat-

lerinin bitiminde okul önünde dikilip öğrencileri bekliyor, ne ormanda dolaşıyor ne de iç avluyu kuşatan galerilerde geziniyordu. Yemekleri değirmencinin orada yiyordu; bir zaman manastırda öğrenciyken sık sık kendisini gidip gördüğü değirmenci değildi bu, onun yerini bir başkası almıştı. Atelyesine yardımcısı Erich'ten başkasının ayak atmasına izin vermiyor, onunla bile kimi günler tek kelime konuşmuyordu.

Yaratacağı ilk eser olan okuma kürsüsü konusunda uzun uzun düşünüp bir plan oluşturmuştu: Kürsü iki kısımdan oluşacak, biri dünyayı, ötekisi Tanrı kelâmını canlandıracaktı. Merdiven güçlü bir meşe gövdesinden fışkırıp gövde çevresinde döne döne yükselecek; alt kısım, yani merdiven evreni anlatacak, doğadan ve patriklerin sade yaşamından görüntüleri içerecekti. Üst kısmı oluşturan korkulukta ise İncil yazarı dört havarinin figürleri yer alacaktı. Havarilerden biri bu dünyadan göçmüş Başrahip Daniel'i, bir diğeri yine bu dünyaya gözlerini yummuş Peder Martin'i çağrıştıracak, ustası Niklaus'u ise Luka görünümünde ölümsüzleştirecekti.

Çalışma sırasında düşündüğünden de büyük güçlüklerle karşılaştı ve bu güçlükler tasayla doldurdu içini; ama tatlı tasalardı hepsi, nazlı ve çekingen bir kadına kur yapar gibi coşku ve umutsuzlukla yaratacağı eserin çevresinde dönüp dolanıyor, bir balıkçının oltasına takılan iri bir turna balığıyla boğuşması gibi yaratacağı eserle öfkeli ve sevecen, boğuşup duruyor, karşılaştığı her direniş kendisine yeni bir şey öğretiyor, ona daha bir duyarlılık kazandırıyordu. Eserinden başka her şey aklından çıkmış, manastırı unutmuş, Narziss'i adeta hatırlamaz olmuştu. Narziss birkaç kez atelyeye gelmiş, ama ortada birtakım taslaklardan başka şey görememişti.

Günlerden bir gün Goldmund ansızın Narziss'in karşısına dikilip günah çıkartmak istedi.

"Şimdiye kadar buna kalkışamadım bir türlü," dedi, "kendi gözümde pek bir değerim yoktu, senin için fazlasıyla rezil biriydim adeta. Şimdi ise daha iyiyim, çalışıyorum, bir hiç sayılmam artık. Madem ki bir manastırda başkalarıyla birarada yaşıyorum, düzene uymam gerekir."

Goldmund kendini şimdi bunu yapacak güçte hissediyor, bu konuda daha fazla beklemek istemiyordu. İlk haftaların içe bakışları, yeniden buluşmalar ve gençlik anılarına dalışlar, demircinin oğlu Erich'in ricası üzerine şimdiye kadar görüp yaşadıklarıyla ilgili anlattıkları geçmişteki hayatını belli bir düzen ve açıklığa kavuşturmuştu.

Narziss, pek seremoniye kaçmadan günahını çıkarmak üzere karşısına aldı Goldmund'u. Günah çıkarma işlemi iki saate yakın sürdü. Narziss, hiçbir duygulanmışlığa yer vermeyen sakin bir yüzle dostunun başından geçenleri, çektiği kahır ve çileleri, işlediği günahları dinledi, arada bazı sorular yöneltti Goldmund'a, o konuşurken sözünü kesmedi hiç, Goldmund'un Tanrının adaleti ve iyiliğine inancını yitirdiğini itiraf edişine de serinkanlılıkla kulak verdi. Dostunun kimi itiraflarından duygulandı, geçmiş yaşamında onun ne sarsıcı, ne dehşet verici olaylarla karşılaştığını, bazen uçurumun ne kadar yakınına kadar geldiğini görmüştü. Kimi itiraflarda da dostunun her şeye karşın masumiyetini korumuş çocuksuluğuna gülmeden duramamış, bundan hayli etkilenmişti, çünkü kendi içindeki kuşku ve düşünce uçurumlarıyla kıyaslandığında masum diye nitelenebilecek kuşku ve düşüncelerden dolayı onun tasa ve endişeye kapılıp bir pişmanlık duygusu içinde kıvrandığına tanık olmuştu.

Dostu Narziss'in asıl günahları üzerinde pek durmayıp ibadeti, günah çıkarmayı ve komünyonu boşladığı için ken-

disini insafsızca uyarıp cezalandırması Goldmund'u şaşırttı, düş kırıklığına uğrattı hatta. Narziss'in belirlediği tövbe ve istiğfara göre, Goldmund dört hafta perhiz hayatı yaşayacak, her sabah kilisedeki ilk âyinde hazır bulunacak, her akşam üç kez paternoster* duasıyla bir Meryem Ana ilâhisi okuyacak, bu sürenin bitiminde de komünyona kavuşup günahları bağışlanacaktı.

Daha sonra Narziss şöyle söyledi dostuna: "Bu tövbe ve istiğfarı sakın hafife alayım deme, bunu rica ediyorum senden. Bilmem âyinde okunacak metin hâlâ hatırında mı? Kelime kelime bu metne uyacak, içerdiği anlama kendini teslim edeceksin. Paternoster duasıyla daha başka birkaç ilâhi üzerinde bugünden tezi yok seninle çalışacak, hangi sözcüklere özellikle dikkat edip önemle vurgulayacağını sana açıklayacağım. Allah kelâmını, insan sözlerini konuştuğun ve dinlediğin gibi konuşup dinleyemezsin. Sözcükleri yasak savar gibi söylerken kendini suçüstü yakaladın mı, ki bununla da sandığından daha sık karşılaşacaksın, şu ânı ve benim seni uyarmamı hatırlayacak, yeni baştan işe koyulup sözcükleri benim sana göstereceğim gibi söyleyip kalbine yerleştireceksin."

Bir raslantı sonucu mu, yoksa dostu Narziss'in insan ruhunu çok iyi tanımasından mı, bu günah çıkarma ve tövbe Goldmund'un içini bir rahatlık, bir huzurla doldurup onu mutluluğa boğmuştu. Bir yandan gerilimler, tasalar ve hoşnutluklarla dolu çalışmasını sürdürürken, sabah ve akşamları güç sayılmayan, ama titizlikle yerine getirilen egzersizlerle kendini günün telaşından kurtulmuş hissediyor, tüm varlığıyla daha yüce bir düzen arasında bir ilişkinin kurulduğunu görüyordu; bu düzen, yaratıcı kişilerin

* *Paternoster duası* (Rabbin duası): Luka İnciline göre Hz. İsa'nın öğrencilerine öğrettiği dua; Hristiyanlıktaki duaların en kutsalı sayılır.

tehlikeli yalnızlığından kendisini çekip alıyor, onu bir çocuk gibi elinden tutup tanrısal bir ülkenin içine götürüp bırakıyordu. Yaratacağı eser uğrunda koyu yalnızlıklar içinde bir savaşı sürdürüp bu esere duyularıyla ruhundaki tüm tutkuları aktarırken, ibadete ayrılan saatler dönüp dolaşıp onu bir masumiyetin kollarına bırakıyordu. Çalışırken sık sık öfke ve sabırsızlıktan deliye dönüyor ya da şehvet derecesinde bir hazla kendinden geçiyor, buna karşın sofuluğa adanmış saatlerde sanki serinletici derin bir suya dalıyor, bu su gerek hayranlıklar, gerek umutsuzluklardaki kibir ve azameti üzerinden yıkayıp götürüyordu.

Ama her zaman böyle olduğu söylenemezdi. Kimi akşamlar, günün çalışmalara ayrılmış yakıp kavurucu saatlerinden sonra toparlanıp gereken huzura kavuşamıyordu; hatta birkaç defa egzersizleri unuttuğu olmuştu ve pek çok kez dikkatini egzersizler üzerinde tam toplayacakken dua okumanın nihayet çocukça bir çaba sayılacağı, çünkü Tanrı diye bir şeyin varolmadığı, ya da kendisine nasıl olsa yardım edemeyeceği gibi bir düşünce karşısına dikilip onu bundan alıkoyuyor, onu yiyip bitiriyordu. Bir ara dostu Narziss'e yakınarak söz açtı durumdan.

"Egzersizlere devam etmene bak," dedi Narziss. "Söz verdin, tut sözünü. Tanrı senin duanı işitiyor mu, senin tasarladığın gibi bir Tanrı var mı, yok mu, bu gibi düşünceleri uzaklaştır kafandan. Ayrıca, çabalarının çocuksu nitelik taşıyıp taşımadığını da düşünme! Dualarımızı kendisine yolladığımız varlıkla kıyaslandığında tüm eylemlerimiz çocuksudur. Küçük çocuklara yaraşır böylesi düşüncelerden egzersizler sırasında kendini tamamen uzak tutmalısın. Sen paternoster duasını yapmaya ve Meryem Ana ilâhisini söylemeye bak, kendini bunların içerdiği sözlere teslim etmeye çalış! Şarkı söyler ya da lavta çalarken nasıl bilgiççe birtakım düşüncelerin peşinden koşmuyor, nasıl her se-

si elden geldiği kadar temiz ve kusursuz bir şekilde çıkarmaya, her parmak hareketini yine öyle temiz ve kusursuz şekildeyapmaya çalışıyorsun, onun gibi tıpkı. Şarkı söylerken, söylenen şarkının yararlı olup olmadığını düşünmezsin. Dua ederken de öyle davranacaksın."

Ve yeniden başarmıştı Goldmund. Bir gerilim içindeki açgözlü ben'i geniş kubbeli düzen içinde yeniden kaybolmuş, saygıdeğer sözcükler yine eskisi gibi yıldız yıldız üzerinden kayıp gitmeye, içinde yıldız yıldız çakıp sönmeye başlamıştı.

Narziss, tövbe süresi bitip günahlarından bağışlandıktan sonra da dostu Goldmund'un günlük egzersizleri eskisi gibi sürdürdüğünü görerek bundan büyük bir memnunluk duydu.

Beri yandan Goldmund'un yaratmakta olduğu eser hayli ilerlemişti. Kalın merdiven gövdesinden çeşitli figürler, bitkiler, hayvanlar ve insanlardan oluşan küçük bir dünya fışkırıp çıkmıştı, ortada asmalar ve üzüm salkımları arasında Nuh Baba dikiliyordu; evreni ve onun güzelliğini anlatan resimli bir kitap ve yaradılmışa bir övgü olarak düşünülmüştü her şey, bir özgürlük havası içinde, ama gizli bir düzen ve disiplinin yönetiminde her şey serbestçe deviniyordu. Çalışmanın sürdüğü bütün aylar içinde eseri Erich'ten başka gören olmamıştı. Erich küçük işlerde Goldmund'a yardım ediyor, sanatçı olabilmekten başka düşünceye kafasında yer vermiyordu. Bazı günler onun da atelyeden içeri ayak atmasını yasaklıyordu Goldmund. Yine bazı günler onunla ilgileniyor, ona hocalık yapıyor, onun birtakım denemelerde bulunmasını sağlıyor, karşısında inançlı bir kişi ve bir öğrenci görmekten mutluluk duyuyordu. Eser yapılıp bitsin ve bir şeye benzesin, babasına rica edip Erich'i yanına almayı ve kalfa olarak ona yanında sürekli iş vermeyi düşünüyordu.

Her şeyin uyum içinde olup içine hiçbir kuşku gölgesinin düşmediği en iyi günlerini dört havarinin figürleri üzerinde çalışmaya ayırmaktaydı. Ona öyle geliyordu ki, figürler içinde en başarılısı, Başrahip Daniel'in yüz çizgileriyle donattığı figürdü; bu figürü pek seviyor, figürün yüzü masumiyet ve iyilikle ışıl ışıl parıldıyordu. Niklaus Usta'nın figürü üzerindeki çalışmalardan pek memnun değildi; ne var ki, Erich bu figüre hepsinden çok hayranlık duymaktaydı. Niklaus Usta'nın yüzü bir çelişki ve yas ifadesini içeriyor, yaratıcı tasarılarla dolup taşıyor, beri yandan aynı yüzde yaratıcılığın hiçliğini bilmenin umutsuzluğu, yitirilmiş bir birlik ve masumiyetin hüznü okunuyordu.

Başrahip Daniel'in heykeli tamamlanıp bitince, Goldmund atelyeyi temizlemesini istedi Erich'ten. Diğer heykellerin üzerlerini bezlerle örttürüp yalnız Daniel'in heykelini açıkta bıraktı. Ardından dostu Narziss'e yollandı, Narziss'in o sıra işi vardı, ertesi güne kadar sabırla bekledi. Ertesi gün öğle saatinde Narziss'i alıp atelyenin yolunu tuttu, dostunu Başrahip Daniel'in heykeline çekip götürdü.

Narziss, önünde dikilerek heykeli seyretti. Öylece duruyor, acele etmeksizin, bir bilgin dikkati ve titizliğiyle heykeli gözden geçiriyordu. Goldmund dostu Narziss'in arkasında suskun bekliyor, içindeki fırtınayı dizginlemeye çalışıyordu. "Eh," diye düşünüyordu, "ikimizden biri şimdi sınavı başaramadı mı fena! Eserim yeterince iyi değilse ya da dostum bunu anlamazsa, o zaman benim buradaki bütün çalışmalarımın hiç değeri kalmaz. Keşke biraz daha bekleseydim!"

Dakikalar saatler gibi geldi Goldmund'a, bir zaman yaptığı ilk resmi Niklaus Usta'nın ellerinde tutuşunu anımsadı, nemli ve sıcak ellerini sabırsızlıktan birbirine bastırdı.

Derken Narziss yüzünü Goldmund'a döndürdü, Goldmund'un içi rahatladı hemen. Dostunun ince yüzünde çocukluk yıllarından beri özlemini duyduğu bir çiçek açtı ansızın: Bir gülümseme, nerdeyse mahcup bir gülümseme, us ve istemle dolup taşan yüzde, sevgi ve teslimiyet gülümsemesi, yüzdeki yalnızlık ve gurur bir an için aralanıp sevgiyle dolu gönlün parıltısı dışarı vurmuş gibi bir ışıltı.

Pek yavaşçacık: "Goldmund," dedi Narziss, ağzından çıkan sözleri yine tartarak, "benim öyle bir anda sanattan anlayan bir kişi olup çıkmamı sanırım beklemiyorsundur. Sanat konusunda tüm söyleyeceklerim sana gülünç gelecektir. Ama izin verirsen bir şeyi belirtmek isterim: Daha ilk bakışta bu havarinin bizim Başrahip Daniel olduğunu anladım, ayrıca onun bir zaman bizim için neler ifade ettiğini de sezdim hemen: Vekar, iyikalplilik, sadelik. Rahmetli Peder Daniel'i bir zaman ilkgençlik yıllarımızda kendisine gösterdiğimiz derin saygı karşısındaki tavrıyla yine karşımda buldum ve onunla birlikte her şey çıkıp geldi yeniden. Onun bu heykeliyle beni armağanlara boğdun, dostum; yitirdiğimiz Başrahip Daniel'imizi bana tekrar vermekle kalmadın, bana ilk defadır ki tamamen içini açtın. Şimdi biliyorum senin nasıl biri olduğunu. Artık bunun üzerinde daha fazla konuşmayalım, benim konuşmamam gerekiyor. Oh Goldmund, şu yaşadığımız ne harika bir an!"

Geniş atelye sessizliğe gömüldü derken. Goldmund, dostunun yüreğinin heyecanla çarptığını görüyordu. Ne diyeceğini bilememenin şaşkınlığıyla bir an soluksuz kalmıştı.

"Evet," dedi sonra kısa keserek. "Buna sevindim. Ama senin için yemek vakti geldi sanırım."

Goldmund iki yıl bu son eseri üzerinde çalıştı ve üçüncü yılın başında Erich'i kesin olarak yanına öğrenci aldı. Oyma merdiven içine küçük çapta bir cennet yerleştirdi, şevkle uğraşarak ağaçlardan, yaprak ve otlardan, dallarda tünemiş kuşlardan yabanıl bir doğa parçasını yaratıp koydu ortaya, nereye bakılsa çeşitli hayvanların vücut ve başlarının aralardaki boşluklardan fırlayıp çıktığı görülüyordu. Bu huzur ortamı içinde yeşerip filizlenen ilk bahçede patriklerin yaşamından kimi sahneler yer almaktaydı. Şevk ve gayretle sürdürülen çalışma seyrek olarak kesintiye uğruyordu. Kimi günler ise Goldmund'un içinden işe el sürmek gelmiyor, huzursuzluk ya da bıkkınlık çalışmasını aksatıyordu. Böyle günlerde öğrencisine bir iş vererek kendisi yaya ya da at üzerinde kırlara açılıp özgürlük ve göçebe yaşamın anımsatmalarla dolu burcu burcu kokusunu soluyor, sağda solda bir köylü kızı bulup onunla vakit geçiriyor, bazen de ava gidiyor, yeşillikler ortasında saatlerce uzanmış yatıyor, ormanların kubbemsi tepelerine gözlerini dikiyor, yer yer dal budak salmış büyüyen eğreltiotları ve katırtırnaklarını seyrediyordu. Manastırdan bir ya da iki günden fazla uzak kaldığı olmuyordu asla. Döndüğünde yeni bir aşkla işe sarılıyor, doğada o dal budak salarak büyüyen bitkileri şevkle ağaçtan oyuyor, usulcacık ve sevecen ellerle insan başlarını ahşap malzemeden oyup çıkarıyor, keskin çizgilerle bir ağzı tahtaya işliyor, bir göze, katlar kıvrımlar yapmış bir sakala şekil veriyordu. Yaratılmakta olan eserden Erich'ten başka yalnız Narziss'in haberi vardı; Narziss sık sık kalkıp atelyeye geliyordu, bura-

sı bazen onun için manastırda en sevdiği yerdi. Kıvanç ve hayretle çalışmalarını izliyordu Goldmund'un. Dostunun tedirgin, inatçı ve çocuksu yüreğinde taşıdığı öz işte filizlenip yeşermişti; çalışma büyüyüp boy atıyor, çiçekleniyordu; bir evren, kaynayıp coşan küçük bir dünya: Oyun belki, ama mantık, gramer ve tanrıbilimden daha kötü sayılmayacak bir oyun kuşkusuz.

Bir ara düşüncelere dalmış, şöyle dedi Narziss: "Senden çok şey öğreniyorum, Goldmund. Sanatın ne olduğunu anlamaya başlıyorum. Eskiden bana öyle gelirdi ki, düşünce ve bilimle kıyaslandığında pek ciddiye alınacak şey değildir sanat. Kafamdan şöyle geçirirdim örneğin: Madem ki insan ruh ve maddeden tartışmalı bir karışım oluşturuyor, madem ruh ezelî ve ebedî bilginin kapısını insanın önünde aralıyor, madde ise onu aşağılara çekip ölümlü olana bağımlı kılıyor, o zaman insanın görevi duygulardan el çekip ruhsal'a yönelmek ve böylece yaşamını yüceltip ona bir anlam kazandırmaktır. Bugüne kadar sanatı bir alışkanlığa uyarak baştacı eder gibi davranıyorsam da, gerçekte büyüklük taslayıp ona yukardan bakıyordum. Oysa ancak şimdi görüyorum ki, bilgi denen şeye götüren pek çok yol var, düşünsel olanı da tek yol değil bunun için, hatta yolların en iyisi bile değil. Bu, benim izlediğim yol, doğru; bu yoldan şaşmayacağım. Sen benimkine karşıt yoldasın, duyuların yolunda, ama bakıyorum varoluşun gizini düşünürlerin çoğunluğu kadar derinden kavrıyor ve onlardan çok daha canlı olarak bunu dile getirebiliyorsun."

"İmajlara yer vermeyen bir düşününün ne işe yarayacağına niçin akıl erdiremediğimi şimdi anlıyorsun," diye cevapladı Goldmund.

"Çoktan anladım zaten bunu. Bizim düşünmemiz sürekli bir soyutlama, duyusal'a gözlerimizi kapama, salt ussal bir dünyanın kurulup çatılmasına yönelik bir girişim-

dir. Oysa sen özellikle kalıcı olmayanı, ölümlü'yü bağrına basıyor, dünyanın anlamını ölümlü'de arıyorsun. Ölümlü'ye gözlerini kapamayarak kendini ona adıyorsun ve senin bu davranışınla ölümlü yüce bir değere kavuşarak Ezelî ve Ebedî'nin simgesine dönüşüyor. Biz düşünürler dünyayı kendisinden soyutlayıp alarak Tanrıya ulaşmaya çalışıyoruz. Sen ise onun yarattığı dünyayı severek ve yeniden yaratarak Tanrıya yaklaşmak istiyorsun. Bunların ikisi de insanca, dolayısıyla yetersiz girişimlerdir; ama sanat daha çok bir masumiyeti ve saflığı içerir."

"Bilmem ki, Narziss. Ama yaşam denilen şeyin üstesinden gelmeyi, umutsuzluğa kapılmamayı siz düşünürler ve tanrıbilimciler bana öyle geliyor ki daha iyi başarıyorsunuz. Bilim adamı olduğun için hanidir seni kıskandığım yok artık, ama sendeki dinginliği, serinkanlılığı ve huzuru kıskandığımı da söylemeliyim."

"Beni kıskanman yersiz, Goldmund. Senin kastettiğin gibi bir huzur arama bu dünyada. Bir huzur var, evet; ama içimizde sürekli yaşayıp bizden hiç ayrılmayan bir huzur değil bu. Ancak tek bir huzur var ki, onun da boyuna yeni savaşımlarla ele geçirilmesi, her gün yeniden savaşılarak kazanılması gerekiyor. Sen benim verdiğim savaşları görmüyorsun, ne bilimsel inceleme ve araştırmalarım sırasındaki savaşları biliyorsun, ne Tanrıya ibadet sırasındaki savaşlarımdan haberin var. Bunlardan haberin olmayışı da iyi bir şey. Bende gördüğün tek şey, senden daha az kaprislere kapılmam; buna da huzur gözüyle bakıyorsun. Ama gerçekte bir savaş bu, seninki de içinde olmak üzere doğru yolda sürdürülen her yaşam gibi savaş ve özveri."

"Bu konuda tartışmayalım daha iyi. Senin de benim verdiğim savaşların tümünü gördüğün söylenemez. Pek yakında bu eserin yapılıp biteceği aklıma gelince içimde nasıl bir duygu uyandığını bilmem düşünebiliyor musun?

Eser tamamlandı mı buradan alınıp götürülerek yerine yerleştirilecek, bana da övücü birkaç söz söylenecek, o kadar. Sonra ben ters yüz edip çıplak ve boş bir atelyeye döneceğim, eserde başkalarının asla göremeyeceği kimi başarısızlıkların üzüntüsünü yaşayacağım, tıpkı atelye gibi içim de boşalmış ve yağmalanmış olacak."

"Öyledir belki," dedi Narziss. "Bu konuda ne sen beni, ne ben seni tamamen anlayabiliriz. Ama iyi niyetli insanların ortak bir özelliği var ki, o da şu: Elimizden çıkan eserler sonunda utandırır bizi, işe boyuna yeniden soyunmamız gerekir, boyuna yeniden özverilere katlanmamız."

Birkaç hafta sonra Goldmund'un o büyük eseri tamamlanıp bitmiş ve götürülüp yerine konmuştu. Öteden beri yaşayageldiği şey bir kez daha yinelenmiş, eseri başkalarının malı olmuş, incelenip değerlendirilmiş, beğenilip övülmüş, pohpohlayıcı sözler söylenmiş kendisine, saygı gösterilmişti. Ne var ki, kalbi ve atelyesi bir boşluğa gömülmüş, yarattığı eserin bunca özveriye değip değmediğini bilemez olmuştu. Heykelin açılış gününde Goldmund rahipler tarafından yemeğe davet edilmişti; bir şölen sofrasıydı, manastırdaki en yıllanmış şarap çıkarılmıştı masaya. Goldmund nefis balık ve av etinden yemiş, ama içini ısıtan, yıllanmış şaraptan çok dostu Narziss'in eserine kucak açışındaki ilgi ve memnunluk olmuştu.

Başrahip Narziss tarafından arzu edilip ısmarlanan yeni bir çalışmanın taslağı şimdiden hazırlanmıştı, Neuzell'deki manastıra ait olup Mariabronn'dan bir rahibin yönetimindeki Meryem Ana şapeli için bir mihraptı bu. Mihrap için Goldmund bir Meryem heykeli oyacaktı ağaçtan ve heykelde gençlik yıllarının unutulmaz kişilerinden birini, o güzel ve ürkek şövalye kızı Lydia'yı ölümsüzleştirecekti. Gerçi bu heykeli pek önemsemiyordu Goldmund, ama öğrencisi Erich için kalfalık eseri olmaya elverişli bir

çalışmaydı. Erich yüzünün akıyla işin içinden çıktı mı, bundan böyle sürekli yanında kalıp ilerde kendisini aratmayacak, Goldmund'un öbür işlerden fırsat bulup yalnız kendi gönlünde yaşattığı eserler üzerine eğilebilmesini sağlayacaktı. Goldmund, Erich ile mihrap için gerekli ahşap malzemeyi seçip hazırlattı marangozhanede. Erich'i atelyede çoğu zaman tek başına bırakıyordu; yine sağda solda gezip dolaşmalara, orman içinde uzun yürüyüşlere başlamıştı; bir ara birkaç gün dönmedi manastıra. Erich de durumu Narziss'e bildirdi; Narziss, dostu Goldmund'un başını alıp bir daha geri gelmemek üzere manastırdan ayrıldığını düşünerek biraz telaşlanmıştı. Ama döndü Goldmund, bir hafta kadar bir süre yine Lydia heykeli üzerinde çalıştı, ardından yine gezip dolaşmalara koyuldu.

Bir sıkıntı vardı içinde; o büyük eserin tamamlanmasından bu yana yaşamı düzenini yitirmişti, sabah âyinlerine katılmayı savsaklıyor, derin bir huzursuzluk ve hoşnutsuzluk içinde kıvranıyordu. Son zamanlarda aklı ikide bir Niklaus Usta'ya gidiyor, çok geçmeden acaba ben de Niklaus Usta gibi mi olacağım diye bir düşünceye kapılıyordu, Niklaus Usta gibi çalışkan, dürüst, becerikli, beri yandan özgürlük ve gençliğini elden çıkarmış. Kısa süre önce yaşadığı bir olay kendisini düşündürmeye başlamıştı. Bir defasında dışarlarda gezip dolaşırken Franziska adında bir köylü kızına rastladı, kız pek hoşuna gitti, Goldmund da kızın gönlünü kazanmaya çalıştı, kompliman yapmaktaki eski hünerini hiç eksiksiz devreye soktu. Kız, Goldmund'un gevezeliğini seve seve dinlemiş, nüktelerine bayılıp kahkahalar atmış, ama onun tüm önerilerini soğuk karşılayıp geri çevirmişti; Goldmund da ilk defadır ki bir genç kadına yaşlı gözüktüğünü farketmişti. Bir daha kızı gidip aramadı, ama bu yaşantı da bir türlü aklından çıkmadı. Franziska haklıydı, eski Goldmund değildi artık, kendisi de hissedi-

yordu bunu, bütün değişiklik de erkenden ağarmış birkaç saç teli, gözlerinin çevresinde oluşmuş birkaç kırışık değildi, daha çok özünde, ruhunda değişen bir şey vardı; kendini yaşlanmış buluyor, Niklaus Usta'ya alabildiğine benzemiş görüyordu. İçerleyerek kendini gözlemliyor, kendi kendisine omuzlarını silkip geçiyordu; özgürlüğünü elden çıkarmış, göçebelikten ayrılıp yerleşik düzende yaşayan bir insana dönüşmüştü; bir kartal, bir tavşan olmaktan çıkmış, evcil bir hayvan durumuna düşmüştü. Dışarlarda dolaşırken geçmişin kokusunu arıyor hep, yeni göçebelik ve özgürlüklerden çok bir zamanki göçebe yaşamının anılarını arıyor, elden kaçırdığı avın izini ele geçirmeye çalışan bir köpek gibi içinde özlem ve güvensizlikle bunları bulmaya uğraşıyordu. Bir iki günü dışarlarda geçirip biraz gezip tozdu da, biraz aylak aylak dolaştı mı, içindeki bir güce karşı duramayarak ister istemez yine manastıra dönüyor, vicdanında bir rahatsızlık duyuyor, atelyenin kendisini beklediğini görerek başlanmış mihrap çalışmaları, hazırlanmış ahşap malzeme ve kalfası Erich için kendini sorumlu hissediyordu. Artık özgür değildi, artık genç sayılmazdı. Kafasına koymuştu, Lydia-Meryem heykelini bitirir bitirmez bir yolculuğa çıkacak, göçebe bir yaşam sürmeyi bir kez daha deneyecekti. Bu kadar uzun süre manastırda yaşamak, sırf erkeklerin arasında bulunmak iyi değildi. Keşişler için iyi sayılabilirdi böyle bir şey, kendisi için hayır! Erkeklerle güzel güzel ve akıllıca söyleşilerde bulunulabilirdi, bir sanatçının çalışmasını anlayacak zekâyla donatılmıştı erkekler; ama öbür şeyler, gevezelikler, sevecenlikler, oyunlar, sevmeler, düşünceye yer vermeyen hazlar – bütün bunlar erkekler arasında gelişip serpilemezdi, kadınlar gerekliydi bunun için, göçebelikler, gezip dolaşmalar, boyuna yeni yüzler, yeni yerler gerekliydi. Oysa manastır çevresindeki her şey biraz griydi, biraz ciddi, biraz

ağır ve erkeksi; manastırdakilerden kendisine de bulaşmıştı bu hava, bir yol bulup damarlarından içeri sızmıştı.

Yolculuk düşüncesi bir teselliydi Goldmund için. Bir an önce özgürlüğüne kavuşabilmek üzere dört elle işe sarılmıştı. Elinin altındaki ahşap malzemeden Lydia'nın vücudunun yavaş yavaş belirip ortaya çıkması, soylu dizler üzerinden kıvrım kıvrım giysisinin aşağılara dökülmesi derin ve acılı bir sevince boğdu kendisini; heykele, bu güzel ve ürkek kız vücuduna, bir zamanki yaşantılarının anısına, ilk yolculuklarına ve ilkgençlik yıllarına karşı hüzün dolu bir tutkunluk sardı yüreğini. Narin heykel üzerinde kendini vererek çalışıyor, heykeli içinde yaşayan en iyi duygularla, gençliğiyle, en sevecen anılarıyla birlik ve bütünlük içinde görüyordu. Onun biraz yana eğik boynunu, yüze gülen ve hüzünlü ağzını, soylu ellerini, uzun parmaklarını, güzel bir kavisle çevrilmiş parmak uçlarını ağaçtan oyup çıkarmak bir mutluluktu. Erich de fırsat buldukça ve saygılı bir tutkunlukla hayran hayran heykeli seyretmekten kendini alamıyordu.

Heykel tamamlanmak üzereydi ki, Goldmund dostu Narziss'e gösterdi onu. Narziss şöyle söyledi: "Bu senin en güzel eserin, dostum, bütün manastırda bununla boy ölçüşebilecek bir başka heykel sanmıyorum olsun. Şunu itiraf edeyim ki, bu son aylarda birkaç kez meraklandırdın beni. Senin tedirginlik içinde acı çektiğini gördüm. Ortadan kaybolup bir günden fazla bir süre manastıra dönmediğin zamanlar tasalandım senin için, belki bir daha dönüp gelmez dedim kendi kendime. İşte şimdi bu olağanüstü heykeli yarattın! Beni sevindirdin, seninle gurur duyuyorum."

"Evet," dedi Goldmund, "heykele diyecek yok. Ama şimdi beni dinle Narziss! Benim bütün geride kalan gençliğim, göçebeliklerim, aşklarım, kadın kız peşinde koşmala-

rım olmasa, bu heykel böyle güzel olmazdı. İşte bu değirmenin suyunun geldiği pınar. Pınar çok geçmeden kuruyacak, yüreğimi bir çoraklık kaplayacak. Bu Meryem heykelini bitirip, hayli bir zaman için tatile çıkacağım, ne kadar sürer bilmiyorum, gençliğimi ve bir zaman pek çok sevip değer verdiğim şeyleri arayacağım. Beni anlıyor musun bilmem? – Evet. Biliyorum, senin konuğundum manastırda, buradaki çalışmalarım için hiçbir ücret almadım..."

"Ben sık sık para önerdim, ama sen istemedin," diye atıldı Narziss.

"Önerdin evet. Ama şimdi alacağım. Yeni giysiler diktireceğim kendime, giysiler hazır olunca da bir at istiyorum, birkaç da altın; sonra yolu tutacağım. Bir şey söyleme Narziss ve üzülme hiç! Sanma ki manastırdaki hayat hoşuma gitmiyor artık; hiçbir yerde buradaki rahatlığı bulamam. Sorun bu değil. Ricamı yerine getirecek misin?"

İlerki günler bu konudan pek fazla söz açılmadı artık. Goldmund at üstünde giyeceği sade bir giysi diktirdi kendine, çizmeler yaptırdı. Yaz yaklaşırken Meryem–Lydia heykelini yaratacağı en son esermiş gibi yapıp bitirdi, sevgi dolu bir özenle ellere, yüze ve saçlara son şekillerini verdi. Hatta yola çıkacağı anı geciktiriyor, heykel üzerindeki en son ince çalışmalarla hep biraz daha oyalanmak istiyor, kendini bu çalışmalardan adeta bir türlü koparıp alamıyordu. Günler birer birer geçiyor, Goldmund ise hâlâ heykelde yapılması gereken bir şey buluyordu. Dostunun yakında manastırdan ayrılıp gideceğine pek üzülen Narziss, onun heykele olan tutkunluğuna ve heykelden kendini bir türlü koparıp alamayışına bazen gülümsemeden duramıyordu.

Ama günün birinde Goldmund kendisine veda etmek için hiç beklemediği bir anda dostu Narziss'in karşısına dikildi. Geceleyin kararını vermişti. Üzerinde yeni bir giysi,

başında yeni bir bere, hoşçakal demek için Narziss'e gelmişti. Bir süre önce günah çıkartmış, günahları bağışlanmıştı. Şimdi dostuna veda edecek, hayır duasını alacaktı. Birbirlerinden ayrılmak ikisi için de kolay değildi; Goldmund, yüreğindeki gerçek duyguları saklayarak biraz soğuk ve serinkanlı görünmeye çalıştı.

"Peki seni ilerde yine görecek miyim?" diye sordu Narziss.

"Elbette. Senin bu sevimli atın beni öbür dünyaya yollamazsa, tekrar görüşeceğimize kuşku yok. Ben olmazsam sonra sana kim Narziss der, kim seni üzüp tasalandırır. Yeniden görüşeceğimize güvenebilirsin. Bir gözün Erich'te olsun, unutma! Kimse de benim heykellerime ilişmesin! Sana söylediğim gibi, hepsi benim odamda saklı kalacak, odanın anahtarını da kimseye vermeyeceksin."

"Yolculuğa çıkacağın için seviniyor musun?"

Goldmund gözlerini kırpıştırtı.

"Hani sevinmiyorum desem yalan. Ama buradan ayrılıp gideceğim şu sıra içimdeki sevinç sanılacağı kadar büyük sayılmaz. Bana güleceksin, ama hiç neşeyle ayrıldığımı söyleyemem buradan, bağlılığın bu kadarı da hoş değil. Bir hastalık gibi tıpkı, genç ve sağlıklı kimselerde böyle bir şeye rastlanmaz. Niklaus Usta da benim gibiydi. Ah, bırakalım boş şeyler üzerinde çene çalmayı! Artık beni takdis et de yola koyulayım."

Az sonra atını sürüp uzaklaştı Goldmund.

Narziss'in aklı dostundaydı hep, dostu Goldmund'un durumu onu endişelendiriyor, ona karşı içinde büyük bir özlem duyuyordu. İlerde tekrar dönüp kendisine gelecek miydi bu uçup giden kuş, bu deli fişek dostu Goldmund? Bu acayip ve değerli insan işte yine o eğri büğrü, o istemsiz yolunda yürümeye koyulmuştu, işte yine şehvet ve ilgiyle dünyaya açılıyordu, yüreğindeki güçlü ve karanlık

dürtülerin peşine takılmıştı, içinde fırtınalar eserek, doymak bilmez, büyük bir çocuktan adeta farksız. Tanrı yardımcısı olsun, sağ salim dönüp gelsin! Yine orası senin, burası benim uçup dolaşacak bu kelebek, yeniden günahlara girecek, kadın ve kızları baştan çıkaracak, zevlerinin ardından koşacak, belki yine canına kıyacak başkalarının, kendini tehlikelere atacak, tutuklanıp zindanlara konacak ve zindanlarda çürüyüp gidecekti. Yaşlandığından sızlanan, çocuksu gözlerle çevresine bakıp duran bu sarışın çocuk, insanı ne çok kaygı ve tasaya sürüklüyordu! Onun için nasıl da korkuyor, endişeleniyordu insan! Ama yine de Goldmund'u düşündükçe içine bir sevinç yürüyordu Narziss'in, bu dikbaşlı çocuğun böyle zor zaptedilebilmesinden, kendini böyle kaprislere kaptırmasından, şimdi de yine soluğu kaçmakta alışından ve yine birtakım çılgınlıklara kalkışacak oluşundan aslında hoşlanıyordu.

Her gün Başrahip Narziss'in aklı olur olmaz saatlerde dostu Goldmund'a gidiyordu, sevgi ve özlemle, şükranla, tasayla, bazen de endişe ve kendini suçlamalarla. Acaba dostuna kendisini ne çok sevip aslında hiç de başka bir insan olmasını arzulamadığını, onun ve sanatının kendisini ne kadar zenginleştirdiğini saklamayıp söyleseydi, daha iyi olmaz mıydı? Oysa bütün bunlardan pek az söz açmıştı dostuna, belki gereğinden de az. Düşündüğü gibi yapsa, onu manastırda alıkoyabilir miydi? Kim bilir?

Ne var ki, dostu Goldmund Narziss'i yalnız zenginleştirmemiş, aynı zamanda yoksullaştırmış, yoksullaştırıp güçsüzleştirmişti, bunu da Narziss dostundan saklamakla kuşkusuz iyi etmişti. İçinde yaşayıp kendine yurt bellediği dünya, manastırdaki yaşamı, görevi, bilginliği, güzel bir düzen içindeki düşünce yapısı dostunun varlığıyla sık sık büyük sarsıntı geçirmiş ve sallantılı bir durum almıştı. Manastır açısından, mantık ve ahlâk açısından bakıldığın-

da kendi yaşadığı hayat daha iyi, daha doğru, daha kararlı, daha düzenli ve kusursuzdu, kuşku yoktu buna, düzen ve sıkı bir hizmet anlayışı içinde bir yaşamdı, sürekli özveriydi, saflık ve adalet uğrunda boyuna yinelenen bir çabaydı, bir sanatçının, bir göçebenin, kadın ve kızları ayartıp baştan çıkaran bir insanın yaşamından çok daha temiz ve iyiydi. Ama yukardan Tanrı gözüyle bakıldığında, örnek bir yaşamdaki düzen ve disiplin, dünyadan ve duyusal hazlardan elini eteğini çekmek, kirden ve kandan uzak durmak, kendini felsefeyle ibadete vermek, Goldmund'un sürdürdüğü yaşamdan gerçekten daha mı üstündü? İnsan gerçekten çan seslerinin ibadet saatlerini haber verdiği düzenli bir yaşam sürmek için mi yaratılmıştı? Aristoteles'i ve Thomas von Aquin'i okumak, Yunanca öğrenmek, nefsini öldürmek ve dünyaya sırt çevirmek için mi yaratılmıştı gerçekten? Tanrı tarafından çeşitli duyu ve içgüdülerle, kanlı karanlıklarla yaratılmış, günah işleme, haz duyma ve umutsuzluğa kapılma yeteneğiyle yaratılmış değil miydi? Dostu Goldmund aklına geldikçe, Narziss'in düşünceleri işte bu gibi sorular çevresinde dönüp dolanıyordu.

Evet, Goldmund gibi yaşamak daha çocuksu, daha insansı bir şey değildi yalnızca; yaşamın seline ve karmaşasına kendini bırakmak, günahlar işlemek, bunların acı sonuçlarına katlanmak, aslında, dünyadan elini eteğini çekip tertemiz ellerle daha temiz bir yaşam sürmekten, uyum dolu güzellikler içinde bir düşünsel bahçe kurmaktan ve koruma altındaki tarhlar arasında günahlardan uzak gezinip dolaşmaktan daha çok cesaret isteyen, daha yüce bir şeydi. Paralanmış ayakkabılarla ormanlar içinde ve şoselerde yürümek, güneş ve yağmuru üzerinde hissetmek, açlık ve sıkıntı çekmek, duyuların sağladığı hazlarla oynamak ve bunun karşılığını acılarla ödemek belki daha çetin, daha gözüpek ve soylu bir girişimdi.

Goldmund en azından şunu kendisine göstermişti ki, yüce şeyler için yaratılmış bir insan, yaşamın kanlı ve sarhoş karmaşasının hayli derinliklerine kadar dalarak pek çok çamur ve kanla kendini pisletebilir, ama yine de küçülüp bayağılaşmaz, yine de kendi içindeki Tanrısal'ı öldürmeden koruyabilir, yolunu şaşırıp koyu karanlıklarda sağa sola seğirtip durmasına karşın yine de ruhunun kutsal mekânında tanrısal ışık ve yaratıcı güç kaybolmadan kalabilirdi. Narziss, dostunun karmakarışık yaşamının hayli derinliklerine göz gezdirmiş, ne dostuna sevgisinde, ne ona karşı duyduğu saygıda bir küçülme olmuştu.

Goldmund'un kire bulanmış ellerinin altında bu harikulâde suskun – canlı ve derunî bir biçimin, bir düzenin aydınlığını taşıyan heykellerin dünyaya gözlerini açtığını, ruhun ışığını yansıtan bu candan yüzlerin, bu masum bitki ve çiçeklerin, bu yakaran ya da şükreden ellerin, bütün o cesur ve sevecen, mağrur ve saygılı jestlerin doğup çıktığını gördüğünden beri çok iyi biliyordu ki, bu kararsız sanatçı ve baştan çıkarıcı kişinin yüreği ışıkla, Tanrı inayetiyle doluydu.

Aralarındaki söyleşilerde dostu Goldmund'a üstünlük sağlaması, onun tutkularının karşısına disiplin ve çeki düzen içindeki düşüncelerle çıkması, görünürde zor olmamıştı. Ama Goldmund'un heykellerindeki en ufak bir devinim, bir göz, bir ağız, bir sarmaşığın dolanışı, giysideki bir kıvrım bir düşünürün üretebileceği her şeyden daha çok değer taşımıyor muydu? Daha gerçek, daha canlı ve daha vazgeçilmez değil miydi? Yüreği işte öylesine çelişkiler, sıkıntılarla dolu bu sanatçı günümüzdeki ve gelecekteki sayızın insanın sıkıntı ve çabalarının simgelerini yaratıp koymamış mıydı ortaya? Sayısız insanın huşuyla ve derin bir saygıyla, yüreklerinde korku ve özlemle bağırlarına basa-

rak teselli, onay ve güçlenme aradığı heykelleri yapıp çıkarmamış mıydı?

Narziss, ilkgençlik yıllarından başlayarak önüne düşüp dostuna yol gösterdiği, hocalık yaptığı sahneleri gülümseme ve hüzün karışımı bir ifadeyle anımsadı. Dostu onun kılavuzluğunu ve hocalığını şükranla karşılamış, her zaman onun üstünlüğünü benimseyip yol göstericiliğini kabullenmişti. Sonra da, büyük bir sessizlik içinde, dolu dizgin yaşamının fırtına ve acılarından kaynaklanan eserleri yaratmıştı. Sözler, öğretiler, açıklamalar ve uyarıların uzağında gerçek ve yüce bir yaşam. Oysa kendisi böyle bir yaşam karşısında bütün o bilgisi, manastır düzeni ve diyalektiğiyle ne kadar yoksul kalıyordu.

İşte kafasındaki düşüncelerin çevresinde dolanıp durduğu sorulardı bunlar. Nasıl kendisi pek çok yıl önce uyararak, sarsıp silkerek Goldmund'un yaşamına müdahelede bulunmuş, bu yaşamı yeni bir uzam içine yerleştirmişse, manastıra dönüp geldikten sonra dostu Goldmund da onunla uğraşmış, onun içinde sarsıntılara yol açmış, onu kuşkulara sürüklemiş, kendi kendini sınamaya zorlamıştı. Dostu kendisine eşdeğer biriydi; dostuna bir zaman verdiği şeyi, sonradan dostu kat kat fazlasıyla ödemişti kendisine.

Dostu at üstünde uzaklaşıp gitmiş, Narziss'e düşünmek için bol bol zaman bırakmıştı. Goldmund manastırdan ayrılalı haftalar olmuş, kestane ağacı çoktan çiçek açmış, kayın ağacının sütümsü açık yeşil yaprakları çoktan sertleşip kalınlaşarak koyu bir renk almış, leylekler çoktan dönüp gelerek manastırın kapısının kulesinde kuluçkaya yatmış, yavrular çıkarmış ve yavrularını yuvadan uçurmuştu. Goldmund'un manastır dışında geçirdiği süre uzadıkça, dostunun kendisi için ne büyük değer taşıdığını Narziss daha iyi görüp kavramıştı. Manastırda bilgin bir-

kaç rahip vardı, Eflatun uzmanıydı biri, bir diğerinin gramer konusunda üstüne yoktu, bir iki keskin zekâlı tanrıbilimci, birkaç da işi ciddiye alıp sadakat ve dürüstlükten ayrılmayan rahip bulunuyordu aralarında. Ama kendine denk biri, kendisiyle boy ölçüşebilecek biri yoktu manastırda. Böylesine eşi bulunmaz bir fırsatı kendisine sağlayan yalnızca Goldmund olmuştu. Bu fırsattan yine yoksun kalmak şimdi Narziss'e güç geliyor, uzaklarda yaşayan dostunu özlemle düşünüp duruyordu.

Sık sık atelyeye uğruyor, mihrap üzerindeki çalışmaları sürdürüp ustasının gelmesini dört gözle bekleyen Erich'e şevke getirici sözler söylüyordu. Bazen dostu Goldmund'un odasını açıp burada saklı tutulan Meryem heykelinin üzerindeki örtüyü dikkatle kaldırıyor, bir süre heykelin başından ayrılmıyordu. Heykelin nereden esinlendiği konusunda hiçbir şey bilmiyordu, Goldmund ona Lydia olayından hiç söz açmamıştı. Ama her şeyi seziyordu Narziss, heykeldeki bu kızın uzun süre Goldmund'un gönlünde yaşadığını görüyordu. Belki kızı ayartıp baştan çıkarmıştı dostu, belki onu aldatıp terketmişti. Ne var ki, onu ruhunda alıkoymuş, ona en iyi kocadan daha iyi biri gibi davranmış ve nihayet belki kızdan uzak geçen pek çok yıl sonra bu güzel, bu insanı duygulandıran heykeli yaratarak kızın yüzüne, duruşuna ve ellerine seven birinin tüm sevecenliğini, hayranlığını ve özlemini yerleştirmişti.

Rahiplerin yemekhanesindeki okuma minberini süsleyen figürlerde de dostunun geçmişiyle ilgili kimi olayların izini ele geçirmişti Narziss. Bir göçebenin, içgüdüleriyle yaşayan bir insanın, yersiz yurtsuz birinin, bir vefasızın geçmişiydi bu, ama bu yaşamdan artakalan her şey iyilik ve sadakatle, diri bir sevgiyle dolup taşıyordu. Ne büyük bir gizselliği içeriyordu bu yaşam! Ne kadar bulanık, ne ka-

dar deli dolu akıyordu bu yaşam ırmağı ve sonuçları ne kadar soylu, ne kadar berrak duruyordu gözler önünde!

Narziss savaşıyordu. Dizginleri elinden koyvermiyor, sadakatle yolunda yürüyor, gördüğü sıkı hizmette hiç kusur etmiyordu. Ama uğradığı kaybın acısını duyuyor, aslında yalnız Tanrıya ve onun başrahipliğine adanmış olması gereken yüreğinin dostu Goldmund'a ne çok bağlı olduğunu görerek acı çekiyordu.

Yaz geçip gitmiş, gelincikler, mavi kantaronlar, karamuklar, yıldızlar sararıp solarak ortada görünmez olmuş, havuzdaki kurbağaların sesi kesilmiş, leylekler uçup havalanarak yol hazırlığına koyulmuştu ki, yine çıkıp geldi Goldmund.

Bir ikindi vakti geldi, hafif çiseleyen yağmurda geldi, manastırdan içeri girmeyip doğru atelyeye yollandı. Yayaydı, altında at yoktu.

Erich, ustasının atelyeden içeri girdiğini görür görmez irkildi. İlk bakışta ustasını tanımış, kalbi heyecanla çarpmaya başlamıştı, ama dönüp gelen ustası bambaşka biriydi sanki, dirilik ve zindeliğini hayli yitirmiş, tozlu, gri bir yüz, çukura gömülmüş yüz çizgileriyle hasta, acı çeken bir Goldmund idi bu. Ne var ki, yüz çizgileri acıyı ele vermiyor, daha çok bir gülümseme, iyi kalpli, kocamış, sabırlı bir gülümseme yüzde kendini açığa vuruyordu. Zahmetle yürüyordu Goldmund, sürüklene sürüklene yürüyor, hasta ve pek yorgun görünüyordu.

Bu değişmiş Goldmund, genç kalfasının gözlerinin içine tuhaf tuhaf baktı. Dönüp gelişini pek büyütmeyerek bitişik odadan çıkıp gelmiş gibi, az önce yine buradaymış gibi davranmıştı. Kalfası Erich'in elini sıktı, ama hiçbir şey söylemedi, ne bir selam verdi, ne bir soru sordu, ne de bir şey anlattı. Yalnızca: "Uyumam gerekiyor!" dedi, ölesiye yorgun olduğu anlaşılıyordu halinden. Erich'i atelyeden uzaklaştırıp bitişikteki odasına geçti. Başından beresini alıp yere attı, ayakkabılarını çıkarıp yatağa yöneldi. Odanın arka kısmında üstü bezlerle örtülmüş Meryem heykeli-

ne ilişti gözü, başını salladı, ama yanına gidip de üzerindeki bezi çekip alarak kendisini selamlamadı. Küçük pencereye yürüyüp dışarı baktı, dışarda şaşkın şaşkın bekleyen Erich'e seslendi: "Erich, geldiğimi kimseye haber verme, tamam mı! Çok yorgunum, döndüğümü yarın sabah da öğrenseler olur."

Bunun üzerine giysilerini çıkarmadan yatağın üzerine uzandı. Ama uyku tutmadı, bir süre sonra kalkıp ağır ağır yürüyerek duvarda asılı aynanın önüne geçti, aynaya bir göz attı, aynadan kendisine bakan Goldmund'u dikkatle süzdü: Yorgun bir Goldmund, yorgun düşmüş, yaşlanıp kocamış, sararıp solmuş bir adam, saçı sakalı ağarmış hayli. Biraz perişan durumda yaşlı bir adam aynanın bulanık küçük yüzünden kendisine bakıyordu, aşinası olduğu, ama zamanla yabancılaşmış bir yüz, sanki tam anlamıyla yaşadığı söylenemeyecek, sanki kendisini pek ilgilendirmeyen bir yüz. Daha önce tanıdığı falan ya da filan yüzü akla getiriyor, biraz Niklaus Usta'nın, biraz vaktiyle kendisine paj giysisi diktirmiş yaşlı şövalyenin, biraz kilisedeki o Sankt Jakob'un, başında hac şapkasıyla öylesine yaşlı, öylesine saçı sakalı ağarmış, ama neşesi ve keyfi yerinde görünen bu ermiş kişinin yüzünü anımsatıyordu.

Sanki karşısındaki yabancı adam hakkında bilgi edinmek kendisi için önemliymiş gibi aynadaki yüzü titizlikle inceledi. Yüze başını salladı ve tanıdı onu: Evet, kendi yüzüydü bu, tam kafasında tasarladığı gibi bir yüz. Çok yorgun, duyguları biraz küntleşmiş yaşlı bir adam bir yolculuktan dönmüştü, gösterişsiz bir adam, kendisinden ne köy, ne kasaba olacak bir adam; ama yine de bir itirazı yoktu bu adama karşı, yine de ondan hoşlanıyordu: Yüzünde bir şey vardı adamın, daha önceki o sevimli Goldmund'ta bulunmayan bir şey, tüm yorgunluklar ve çözülüp dağılmalar ortasında bir hoşnutluk ya da her şeye karşın bir se-

rinkanlılık çizgisi. Goldmund usulcacık güldü kendi kendine ve aynadaki hayalinin de kendisiyle birlikte güldüğünü gördü: Çıktığı yolculuktan ne de güzel bir herifi yanına alıp getirmişti! At üstündeki ufak yolculuktan bir güzel paçavraya dönmüş, iler tutar yeri kalmamış halde dönüp gelmişti manastıra, yalnız atını, yol çantasını ve parasını kaybetmekle kalmamış, daha başka şeyler de elinden çıkıp gitmiş, kendisini terketmişti: Gençlik, sağlık, özgüven duygusu, yanaklarındaki pembelik, bakışlarındaki güç. Öyleyken aynadaki görüntüden hoşlanmıştı: Hanidir Goldmund olarak yaşayan bu kocayıp güçsüz düşmüş herifi, kendisinden çok daha sevimli buluyordu. Kendisinden daha yaşlı, daha acınacak durumdaydı, ama daha bir masum ve zararsız, halinden daha bir memnundu ve daha bir uysal. Goldmund güldü ve kırış kırış gözkapaklarından birini tutup aşağı çekti. Ardından tekrar yatağın üzerine uzanıp uyudu.

Ertesi sabah odasında masanın üzerine eğilmiş oturuyor ve biraz bir şeyler çiziktirmeye çalışıyordu ki Narziss göründü, onu ziyarete gelmişti. Kapıda durup içeri girmeyerek şöyle dedi: "Duydum ki dönmüşsün, Goldmund. Tanrıya şükürler olsun, ne kadar sevindim bilsen! Sen gelip beni görmediğine göre, ben geldim. Ama çalışırken seni rahatsız etmiş olmayayım?"

Sonra yaklaştı Narziss; Goldmund, önündeki kâğıtlardan başını kaldırıp doğruldu, Narziss'e elini uzattı. Erich ustasının ne halde olduğundan Narziss'e daha önce sözetmişse de, dostunu görünce Narziss'in yüreği ağzına geldi. Goldmund, dostlukla gülümsedi Narziss'e.

"Evet, dönüp geldim yine. Selam Narziss, epey bir süre görüşemedik, ayrı kaldık birbirimizden. Henüz gelip seni ziyaret edemediğim için bağışla."

Narziss, dostu Goldmund'un gözlerinin içine baktı.

Dostunun yüzünde yalnız sönüklüğü ve yürekler acısı solukluğu değil, bu yüzdeki öteki şeyi de, serinkanlılığı, hatta umursamazlığı, teslimiyeti ve yaşlı kişilerin halinden memnunluğunu da görmüştü. İnsan yüzlerini okumada pek deneyimli Narziss'in bu yüzde algıladığı bir başka şey daha vardı: İşte öylesine yabancılaşmış ve değişmiş Goldmund bundan böyle tüm varlığıyla ayak basmıyordu yere, gerçek dünyadan hayli uzaklaşmış ruhu düşsü yollarda dolaşıyor ya da öbür dünyaya götüren kapının adeta önüne gelmiş dikiliyordu.

"Hasta mısın?" diye sordu Narziss, usulcacık.

"Evet, hastayım gerçekten. Yolculuğun başında hastalandım, yolculuğun daha ilk günlerinde. Ama niçin hemen manastıra dönmek istemediğimi anlayacaksın sanırım. O kadar çabuk dönüp gelseydim de ayağımdan çizmelerimi yine çıkarsaydım, benimle bir güzel eğlenirdiniz. Ben de işte dönmek istemedim. Yola devam ettim, sağda solda bir süre daha dolaştım, bu yolculuğu böyle elime yüzüme bulaştırdığım için utandım doğrusu. Çünkü burada pek yukardan konuşmuştum. Evet, utandım. Eh, anlıyorsundur sanırım, sen çok akıllı birisin çünkü. Bağışla, bir şey mi sormuştun? Cin çarpmış gibi bir halim var, üzerinde konuşulan konu ikide bir çıkıp gidiyor aklımdan. Gelgelelim şu annem işi, bunu iyi yaptın doğrusu. Çok acı verdi, ama..."

"Seni iyi edecek, yine sağlığına kavuşturacağız, Goldmund; hiçbir şeyin kalmayacak. Ama hastalanır hastalanmaz keşke dönüp gelseydin! Aslında bizden utanmana hiç gerek yoktu. Hemen dönecektin!"

Goldmund güldü.

"Evet, şimdi hatırladım. Doğrudan dönüp gelmeyi göze alamamıştım. Bir yüzkarası olurdu bu benim için. Ama işte şimdi geldim. Şimdi yine iyi hissediyorum kendimi."

"Çok acı çektin mi?"

"Acı mı? Evet, yeterince çektim. Ama bana sorarsan, acı çekmek çok iyi bir şey. Acılar aklımı başıma getirdi. Şimdi utanmıyorum artık, senin önünde de utanmıyorum. Bir zaman hayatımı kurtarmak için zindana gelip beni gördüğünde işte öylesine dişimi sıkmış, tutmuştum kendimi, utanmıştım senden. Şimdi tamamen geçti hepsi."

Narziss elini dostunun koluna koydu; hemen sustu Goldmund, gülümseyerek gözlerini kapadı, derin bir uykuya daldı. Başrahip Narziss şaşkınlık içinde koştu, manastırın dokturu Peder Anton'u alıp geldi. İçeri girdiklerinde Goldmund resim masasının başında oturmuş uyuyordu. Narziss ile doktor onu kucaklayıp yatağına yatırdılar, doktor Goldmund'un yanında kaldı.

Doktor, Goldmund'u onmaz derecede hasta buluyordu. Onu revirdeki odalardan birine götürüp yatırdılar. Başında sürekli beklemesi için de Erich'i yanına verdiler.

Son çıktığı yolculuğun hikâyesini bütünüyle dinleyemediler Goldmund'un ağzından. Yolculukla ilgili tek tük şeyler anlattı Goldmund, kimi olaylara da üstü kapalı değindi. Genellikle çevresinde olup bitenlere ilgisiz yatıyor, bazen ateşi yükselip abuk subuk konuşuyor, bazen açılıyor ve her defasında Narziss alınıp getiriliyordu. Goldmund'la bu son konuşmalar onun için çok büyük önem kazanmıştı.

Goldmund'un anlattıklarından ve itiraflarından kimi parçaları Narziss kaleme aldı, kimilerini de kalfa Erich.

"Ağrılar ne zaman mı başladı? Yolculuğun başındaydı henüz. Bir ormandan geçiyordum, atla yığılıp kaldım yere, bir çayın içine yuvarlandım, bütün gece soğuk suların içinde yattım. Şuralarım, kırılan kaburgaların yeri o gün bugün ağrıyıp duruyor. Kazaya uğradığımda buradan henüz pek uzakta değildim, ama dönmek istemedim, çocukça davrandım, dönmem gülünç kaçar diye düşündüm. Sözün kısası yola devam ettim, derken at üzerinde gidemez

duruma geldim, çünkü çok ağrım vardı, atı çaresiz çıkardım elimden, uzun zaman bir hastanede yattım.

Artık burada kalacağım, Narziss, bir daha at üzerinde gitmek, göçebeliklere kalkışmak, bir daha dansedip hora tepmek, kadınlar kızlarla oyalanmak mı, Tanrı korusun! Ah ah, uzun süre dışarlarda sürter, uzun yıllar buraya dönmezdim, ama baktım dışarlarda bana haz verecek bir şey yok artık, öbür dünyayı boylamadan biraz bir şeyler çiziktirip birkaç heykel oyayım en iyisi, diye düşündüm. Ne yaparsın, insan kendisine haz verecek bir şey arıyor."

Narziss: "Tekrar dönüp gelmene öyle sevindim ki! Seni çok aradım, her gün seni düşündüm, belki bir daha dönüp gelmek istemezsin diye ikide bir korkuya kapıldım."

Goldmund başını salladı: "Gelmeseydim de fazla bir şey kaybetmiş olmazdınız."

Kalbi acı ve sevgiyle yanıp tutuşan Narziss, yavaşçacık Goldmund'un üzerine eğildi, dostluklarından bu yana geçen pek çok yıl içinde yapmadığı bir şeyi yaptı, dudaklarını Goldmund'un saçlarına ve alnına dokundurdu. İlkin şaşırıp sonra duygulanarak, olup biteni algıladı Goldmund.

Dostunun kulağına: "Goldmund," diye fısıldadı Narziss, "daha önce sana bir türlü söyleyemediğim için bağışla. Daha önce söylemem gerekirdi, piskoposluk kentinde zindanda seni görmeye geldiğimde, yaptığın heykelleri gördüğümde ya da bir başka zaman. İzin ver bugün söyleyeyim seni ne çok sevdiğimi, benim için ne çok şey ifade ettiğini, yaşamımı ne çok zenginleştirdiğini. Senin için fazla değer taşımayacak bu, biliyorum. Sen sevilmeye alışıksın, sevgi senin için seyrek bulunur bir şey değil; pek çok kadın tarafından sevildin, şımartıldın şimdiye kadar. Ama benim için durum farklı. Benim yaşamım sevgiden yana yoksulluk içinde geçti, en çok sevginin eksikliğini çektim. Bizim Başrahip Daniel bir zaman beni kendini beğenmiş

biri olarak gördüğünü söylemişti, galiba haklıymış. İnsanlara karşı adaletten şaşmam, onlara haksızlık etmemeye, sabırlı davranmaya çalışırım, ama onları hiçbir zaman sevdiğimi söyleyemem. Diyelim manastırda iki bilgin kişi var, bunlardan daha bilginini ötekisine üstün tutmuş, örneğin güçsüz bir bilgine güçsüzlüğüne karşın sempati duymuş değilim. Ama yine de sevginin ne olduğunu biliyorsam, bu senin sayendedir. Seni sevmesini öğrendim, insanlar arasında yalnız seni. Bunun ne demek olduğunu bilemezsin. Çölde bir su kuyusudur bu, çorak yerde açan bir çiçektir. Yüreğimin çölleşmemesini, içimde Tanrı inayetine kavuşabilecek bir yerin kalmış olmasını sana borçluyum."

Goldmund sevinerek, biraz sıkılgan gülümsedi. Bilincinin açık olduğu saatlerdeki o hafif ve sakin sesiyle: "Beni darağacından kurtarıp da birlikte manastırın yolunu tuttuğumuzda sana atım Bless'i sormuştum, sen de bana bu konuda bilgi vermiştin," dedi. "O vakit anlamıştım ki, normalde atları birbirinden pek ayırmayan sen, benim güzel atım Bless'le ilgilenmiştin yokluğumda. Bunu da benim hatırım için yaptığını sezmiş, pek sevinmiştim. Şimdi görüyorum ki, gerçekten öyleymiş, gerçekten beni seviyormuşsun. Ben de seni sevdim hep, Narziss, hayatımın yarısı senin sevgini kazanmak için etrafında dönüp dolanmalarla geçti. Senin de beni sevdiğinin farkındaydım, ama o gururunla bir gün gelip bunu bana söyleyeceğini hiç ummamıştım doğrusu. Şimdi söyledin beni sevdiğini; şu anda, elimde başka hiçbir şeyin kalmadığı, göçebeliklermiş, özgürlüklermiş, dünya ve kadınlarmış hepsinin beni yüz üstü bıraktığı şu anda söyledin. Ben de alıp kabul ediyorum bu sevgiyi ve sana bunun için teşekkür ederim."

Goldmund'un Lydia–Madonna'sı odada duruyor, onlara bakıyordu.

"Ölüm hiç aklından çıkmıyor mu?" diye sordu Narziss.

"Evet, çıkmıyor, ölümü düşünüyorum hep, hayatımın ne hale geldiğini düşünüyorum. Bir delikanlıyken, senin öğrencinken henüz, ben de senin gibi düşünce adamı olmayı dilemiştim. Sen ise bende böyle bir yatkınlığın bulunmadığını bana gösterdin. O zaman yaşamın öbür tarafına attım kendimi, duyuların ve nefsin tarafına; bu tarafın bana zevkli gelmesinde de kadınlar ve kızlar işimi kolaylaştırdı, alabildiğine istekli, doymak bilmez kadınlar. Ama onlardan aşağılayıcı bir dille söz açmak da istemem, duyuların sağladığı hazlardan da öyle, çünkü çoğu zaman pek mutluydum. Ayrıca, duyusal hazların insana bir dirimsellik kazandırdığını da yaşamak mutluluğuna erdim. Sanata kaynaklık eden de bunlardır. Ama şimdi her iki alev de sönüp gitti. Şehvetin hayvansal mutluluğu artık uzak bana; kadınlar bugün de peşimden koşsa, yine de yaşayamam bu mutluluğu. Sanat eserleri yaratmayı da dilediğim yok artık, yeterince heykel yaptım, sayı önemli değil. Bu dünyadan göçüp gitmemin zamanı geldi. Buna istekliyim ve sabırsızlıkla bekliyorum."

"Neden sabırsızlıkla?" diye sordu Narziss.

"Ne bileyim, belki aptalca bir şey. Ama gerçekten merak ediyorum. Öbür dünyayı değil, Narziss, bunu pek düşündüğüm yok, açıkça söylememe izin verirsen böyle bir şeye inanmıyorum artık. Öbür dünya diye bir şey yok. Kurumuş bir ağaç dirilmez hiç, soğukta donmuş bir kuş bir daha hayata dönemez, ölmüş bir insan da bunun gibi tıpkı. Aramızdan ayrılıp gitti mi, belki bir zaman düşünür, anımsarız kendisini, ama bu da uzun sürmez. Hayır, ölümü merak etmemin tek nedeni, anneme götüren yolun üzerinde bulunduğuma hâlâ inanmakta oluşum ya da bunu bir düş olarak içimde yaşatmam. Öyle umuyorum ki, ölüm büyük bir mutluluk olacak benim için, ilk sevisel

hazzın mutluluğu kadar büyük bir mutluluk. Azrail'in değil, annemin beni yeniden çekip yanına alacağı, beni hiçliğin ve masumiyetin içerisine götürüp bırakacağı düşüncesinden bir türlü kendimi kurtaramıyorum."

Son ziyaretlerinin birinde Narziss, pek çok günden beri hiçbir şey konuşmamış olan Goldmund'u yeniden kendinde ve konuşur durumda buldu.

"Peder Anton, senin pek büyük acılar çekmekte olduğunu söylüyor. Bu acılara böyle sessiz nasıl katlanabiliyorsun, Goldmund? Bana öyle geliyor ki, artık huzur ve barışa kavuştun."

"Tanrıyla barışa mı diyorsun? Hayır, Tanrıyla barışmış değilim. Onunla barış yapmayı da istemiyorum. Tanrı dünyayı kötü yarattı, bu dünyayı övmemiz için neden yok, kendisini de övmüşüm ya da yermişim, umurunda değil pek. Dünyayı kötü yarattı Tanrı. Ama göğsümdeki ağrılarla barıştım, bu doğru. Eskiden acılara o kadar katlanamazdım, bazen ölmenin benim için kolay olacağını düşünmüşsem de, bir yanılgıdan başka şey değildi bu. İş ciddiye binince, Kont Heinrich'in sarayındaki zindanda geçirdiğim gece anlaşıldı böyle olduğu: Ölebilecek gibi değildim kısaca, henüz fazlasıyla güçlüydüm ve ele avuca sığmaz biriydim, her bir parçamı iki kez öldürmeleri gerekiyordu bunun için. Ama şimdi durum değişik."

Konuşmak halsiz düşürmüştü Goldmund'u, sesi giderek zayıflıyordu. Narziss, dostundan kendini yormamasını rica etti.

"Hayır," diye cevapladı Goldmund. "Sana anlatacağım. Daha önce sıkılmış, söyleyememiştim. Güleceksin bana. O zaman ata atlayıp manastırdan ayrılmam rasgele olmamıştı. Bir haber çalınmıştı kulağıma, Kont Heinrich'in yine taşradaki malikânesine döndüğü, sevgilisinin de yine yanında olduğu söyleniyordu, sevgilisi Agnes'in. Ne bileyim,

sen bunda önemli bir taraf görmeyebilirsin, bugün bana da sorsan öyledir derim. Ama o zaman bu haberi işitince bir ateş düştü, yakıp kavurdu içimi, Agnes'ten başka şey düşünmez oldum; tanıdığım ve sevdiğim en güzel kadındı Agnes, kendisini bir kez daha görmek istiyor, onunla bir kez daha mutlu olmak istiyordum. At üzerinde gide gide bir hafta sonra buldum Agnes'i. Bulur bulmaz da değiştim, eski Goldmund olmaktan çıktım ansızın. Sözün kısası Agnes'i buldum, eskisinden daha az güzel değildi, onu buldum ve bir fırsat ele geçirip çıktım karşısına, onunla konuştum. Düşünebiliyor musun, Narziss, benim yüzüme bakmak istemedi. Onun için fazla yaşlıydım artık, eskisi gibi sevimli, şen şakrak biri değildim, beni kendisiyle hoş vakit geçirilecek biri görmüyordu artık. Çıktığım yolculuk aslında sona ermişti. Ama ben yola devam ettim, böylesine bir düşkırıklığı içinde, böylesine gülünç bir durumda sizlerin yanına dönmek istemedim. At üzerinde gidiyordum ama, ne güç kalmıştı bende, ne gençlik ne de kafa, hepsi beni terkedip gitmişti, yoksa atımla bir yardan aşağı yuvarlanır, bir çayın içini boylar mıydım, kaburgalarımı kırar, suda bütün gece yatıp kalır mıydım! Bu kaza sonunda hayatımda ilk kez gerçek ağrı nedir öğrendim. Yere yığılır yığılmaz göğsümün içinde bir şeylerin kırılıp koptuğunu hissettim, bu da sevindirdi beni, göğsümden gelen çıtırtılara seve seve kulak verdim, memnunlukla karşıladım bunu. Suyun içinde serilmiş yatıyor, çaresiz öleceğimi görüyordum. Ama bir zaman zindanda üzerime çullanandan bambaşka bir duyguydu bu. Hiç itirazım yoktu ölmeye, ölmeyi artık kötü bir şey saymıyordum. O gün bugün ikide bir beni yoklayan şiddetli ağrıları hissediyordum vücudumda. Derken bir düş gördüm ya da bir hayal, sen nasıl dersen artık. Uzanmış yatıyor, göğsümde acılar hissediyor, acıları savuşturmaya çalışıyor, bağırıp çağırıyordum. Ansızın bir

sesin güldüğünü işittim, çocukluğumdan beri işitmediğim bir ses, annemin sesi, pes bir kadın sesi, şehvet ve sevecenlik dolu. Baktım oydu, annem yanıbaşımdaydı, beni kucağına almıştı, göğsümü açmış, parmaklarını kaburgalarımın arasından daldırmış, kalbimi yerinden söküp almak istiyordu. Bunu görüp işin içyüzünü anlayınca, ağrılarım kayboldu. Şimdi de bazen dönüp gelen ağrılar ağrı değiller, bana düşman şeyler değiller artık, kalbimi göğsümden çıkarıp alan annemin parmakları hepsi. Harıl harıl çalışıyor bunun için annem. Bazen sıkıyor kalbimi ve sanki şehvetle inildiyor. Bazen gülüp sevecen sesler çıkarıyor ağzından. Bazen bakıyorum yanımdan gitmiş, gökyüzünde bulutların arasında görüyorum yüzünü, bir bulut kadar kocaman, bulutlar arasında süzülüyor ve üzgün gülümsüyor, üzgün gülümsemesiyle emiyor, kalbimi çekip alıyor göğsümden."

Goldmund boyuna ondan, annesinden sözedip duruyordu.

Son günlerden birinde: "Biliyor musun?" dedi. "Bir ara annemi unutmuştum da sen onu yine davet etmiş, anımsatmıştın bana. O zaman da çok acı duymuştum, sanki çeşitli hayvanlar içimi didikleyip didikleyip yemişti. Henüz gençtik o zamanlar, çiçeği burnunda sevimli çocuklardık. Ama daha o zamanlar annem çağırmıştı beni, ben de ister istemez onun peşine takılmıştım. Nereye baksam annemi görüyordum. Birinde çingene Lise olarak çıktı karşıma, birinde Niklaus Usta'nın güzel Meryem Ana'sı. Hayat olarak birinde, sevgi, gençlik, şehvet, aynı zamanda korku, arzu, açlık, içgüdü olarak. Şimdi ise ölüm kılığında dikiliyor karşımda, parmaklarını göğsümün içine daldırmış."

Narziss: "Fazla konuşma, sevgili dostum," dedi. "Gerisini yarın anlatırsın."

Goldmund gülümsemeyle gözlerinin içine baktı Nar-

ziss'in, çıktığı yolculuktan yanında getirdiği pek kocamış, eli ayağı tutmaz olmuş, bazen biraz geri zekâlılık izlenimi uyandıran, bazen sırf iyi kalplilik ve bilgelik görünümünü taşıyan o yeni gülümsemeyle.

"Sevgili dostum," dedi fısıltı halinde, "yarına kadar bekleyemem. Sana veda etmem gerekiyor, bunun için de her şeyi anlatmak zorundayım. Birazcık daha kulak ver bana. Sana annemden bahsedecektim, parmaklarının nasıl yüreğimi sarmış tuttuğundan. Anne'nin heykelini yapmak yıllar var ki en sevdiğim, en gizsel düş olarak yaşadı içimde, anne'nin görüntüsü tüm görüntülerin en kutsalıydı. nereye gittimse bu görüntüyü yüreğimde taşıyıp götürdüm hep, sevgi ve gizle dolup taşan bu görüntüyü. Kısa zaman öncesine kadar onun heykelini yapmadan ölebileceğim düşüncesi katlanılmaz şeydi benim için; böyle bir durumda boşuna yaşamış olacağım gibi bir duyguya kapılırdım. Oysa şimdi tuhaf bir durum var ortada, benim ellerim anneme bir biçim verecek, onu yaratacakken, annem beni biçimlendiriyor ve yaratıyor. Kalbimi avuçlamış, söküp alıyor yerinden, içimi boşaltıyor. Beni baştan çıkarıp ölmeye ayarttı, benimle beraber içimde yaşattığım düş de, o güzel heykel, Havva Ana'nın heykeli de ölüyor. Hâlâ görebiliyorum kendisini, ellerimde yeterince güç olsa, onun heykelini yapabilirdim. Ama o istemiyor bunu, gizinin gözler önüne serilmesini istemiyor. Benim ölmemi istiyor daha çok. Ben de ölüyorum, ölmeyi kolaylaştırıyor benim için."

Büyük bir şaşkınlık içinde, dostunun ağzından çıkan sözlere kulak veriyordu Narziss, söylediklerini anlayabilmek için dostunun yüzüne iyice eğilmişti. Goldmund'un konuşmalarından bazısını belli belirsiz işitiyor, bazısını da iyi işitmesine karşın anlamını bir türlü kavrayamıyordu.

Derken Goldmund bir kez daha açtı gözlerini ve uzun

uzun dostu Narziss'in yüzüne baktı. Gözleriyle veda etti Narziss'e. Başını sallamaya çalışır gibi yapıp fısıltı halinde şöyle dedi: "Peki sen bir gün nasıl öleceksin, Narziss, bir annen yok çünkü? Annesiz insan nasıl sevebilir, annesiz nasıl ölebilir?"

Goldmund'un daha sonra fısıltıyla söyledikleri anlaşılabilmekten çok uzaktı. Son iki gün dostunun yatağının başucunda oturdu Narziss, gece gündüz bir yere ayrılmadı, dostunun yavaş yavaş nasıl sönüp gittiğini gördü. Goldmund'un son sözleri alev alev yanıyordu içinde.

Narziss erken olgunlaşmış, duyarlı bir entellektüel; Goldmund bağımsız ruhuyla hayata, aşka susamış bir sanatçı. İki arkadaş.
Farklı gerçeklere inanan iki arkadaş...
Kendilerini bulmak için her ikisi de uzun, acılı yollardan geçeceklerdir...

"Hesse'nin romanı *Narziss ve Goldmund* Alman – romantik, modern – psikolojik, hatta psikanalitik öğelerle dolu olağanüstü bir kitap... saflığı ve ilginçliği ile eşsiz bir şiir..."

Thomas Mann

ISBN 975-414-039-1